

Vlaamse
Regering

Eindrapport Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024

Inhoud

Leeswijzer bij het eindrapport.....	4
Voorwoord van de minister.....	7
Prioriteit 1. Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling.....	12
TD 1.1. De Vlaamse overheid voert een gericht integriteitsbeleid waarin actief wordt ingezet op een geïntegreerde aanpak van geweld die vertrekt vanuit het verhaal en de vraag van het kind en de jongere.....	12
TD 1.2. De Vlaamse overheid stimuleert initiatieven zowel op collectief als individueel niveau die leiden tot ontmoeting, een versterking van de weerbaarheid en erkenning van de veerkracht van ieder kind en jongere.....	31
Eenmeting. Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling.....	50
Prioriteit 2. Gezonde en leefbare buurten.....	56
TD 2.1. De Vlaamse overheid erkent de rol en de plaats van kinderen en jongeren in de publieke ruimte en de inrichting ervan.....	56
TD 2.2. De Vlaamse overheid besteedt aandacht aan leefbaar en duurzaam samenleven waarbij kinderen en jongeren de stuwende motor zijn.....	67
Eenmeting. Gezonde en leefbare buurten.....	72
Prioriteit 3. Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet.....	77
TD 3.1. De Vlaamse overheid erkent, versterkt en stimuleert maatschappelijke inzet van kinderen en jongeren op vrijwillige basis.....	77
TD 3.2. De Vlaams overheid erkent en verbetert de talent-, kwaliteiten- en competentieontwikkelingen die voortvloeien uit vrijwillige inzet.....	82
Eenmeting. Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet.....	88
Prioriteit 4. Vrijtijdsbesteding voor allen.....	93
TD 4.1. De Vlaamse overheid zet in op oplossingsstrategieën om drempels voor een geïntegreerd vrijetijdsbeleid weg te werken.....	93
TD 4.2. De Vlaamse overheid ondersteunt en stimuleert de uitwerking van een vrijetijdsbeleid dat vertrekt vanuit kruisbestuivingen.....	98
Eenmeting. Vrijtijdsbesteding voor allen.....	112
Prioriteit 5. Mediawijsheid.....	120
TD 5.1. De Vlaamse overheid versterkt de competenties van kinderen en jongeren binnen een gemediatiseerde samenleving en heeft hierbij oog voor de belangrijke rol die opvoedingsverantwoordelijken en begeleiders spelen.....	120
TD 5.2. De Vlaamse overheid zet zich in voor een meer inclusief mediawijsbeleid via weerbaarheidsopbouw.....	133
Eenmeting. Mediawijsheid.....	143
Bijlagen.....	149
1. Lijst met afkortingen.....	150
2. Overzicht per prioriteit relevante Slotbeschouwingen VN-Comité rechten van het kind.....	153

1.	Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling.....	153
2.	Gezonde en Leefbare buurten.....	154
3.	Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet.....	154
4.	Vrijtijdsbesteding voor allen.....	155
5.	Mediawijsheid	155
3.	Beleidsadvies. Kinderrechtelijke analyse van het eindrapport JKP 2020 -2024.....	157
4.	Verslag Horizontaal Overleg – Ontwerp van eindrapport JKP 2020 -2024.....	165

LEESWIJZER BIJ HET EINDRAPPORT

Situering

Overeenkomstig het Jeugddecree van 23 november 2023 wordt er tweemaal formeel gerapporteerd over de uitvoering van het [Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan \(JKP 2020-2024\)](#), goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 25 september 2020, namelijk met een tussentijds rapport na het tweede jaar van uitvoering, en een eindrapport in het laatste jaar van uitvoering. Deze rapporten worden door de Vlaamse Regering bezorgd aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris.

Het [tussentijdse rapport](#) werd als mededeling aan de Vlaamse Regering voorgelegd op 17 juni 2022 en werd besproken in de commissie CJSM van het Vlaams Parlement op 9 februari 2023.

Hieronder kan je het eindrapport vinden. Het is een verslag van de uitvoering van het JKP 2020-2024 van de Vlaamse Regering waarbij de tussentijdse rapportering werd geactualiseerd en aangevuld met het verslag van de uitvoering in 2022 en 2023 en een overzicht van wat nog staat te gebeuren in 2024, het laatste jaar van uitvoering. De aangeleverde informatie handelt over de uitvoering van het JKP zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 25 september 2020, rekening houdend met het gegeven van het JKP als levend document waarbinnen de gestelde doelstellingen nieuwe, aanvullende of wijzigende acties mogelijk waren zodat het kon inspelen op grote uitdagingen waar kinderen en jongeren tijdens de uitvoering van het plan mee geconfronteerd werden. Denk hierbij aan de Coronapandemie en de Oekraïne-crisis.

De rapportage werd aangeleverd door de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid en verwerkt door het team Jeugd van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, de coördinerende administratie. Het ontwerprapport werd uitvoerig besproken op het Horizontaal overleg jeugd- en kinderrechtenbeleid (vroeger de reflectiegroep) van 22 februari 2024, waarvan het verslag als bijlage wordt opgenomen.

Dit eindrapport bevat een overzicht van de uitvoering van de acties die een bijdrage leveren aan de goedgekeurde prioriteiten in het plan zelf. Het rapport is dus geen oplijsting van de regelgeving, maatregelen en/of acties die ministers of beleidsdomeinen namen binnen hun regulier beleid of bijkomend namen in hun benadering van kinderen en jongeren of engagementen met betrekking tot kinderen en jongeren in andere, complementaire transversale plannen zoals het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding of het Horizontaal Gelijke Kansen en Integratiebeleidsplan.

Voortgang, evaluatie en impact

In het plan werden 63 concrete acties opgenomen die uitvoering gaven aan 16 operationele doelstellingen en 8 tactische doelstellingen die zo uitvoering gaven aan 5 prioriteiten. Voor elk van de 63 acties werd inspanning geleverd. Van de 63 acties werd meer dan de helft (33) onderschreven door één minister. Rond de overige acties waarvoor meerdere ministers zich engageerden, werden ofwel acties ondernomen vanuit de specifieke beleidsvelden of werd de actie uitgevoerd door middel van transversale samenwerking. Ook acties waarvoor slechts één minister zich engageerde, resulteerde in sommige gevallen in een transversale samenwerking.

Rond o. a. de volgende acties werden samenwerkingen opgezet:

Actie	Beschrijving	Samenwerkende Ministers
1.1.1.1	Universele, selectieve en geïndiceerde preventie voor kinderen en jongeren	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Justitie en Handhaving
1.1.1.2	Thema 'Integriteit'	Verschillende ministers
1.1.2.4	Veilige en Toegankelijke ontmoetingsplaatsen	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Jeugd
1.2.1.5	Kortgeschoolde jongeren en "Youth guarantee network"	Werk en Onderwijs
1.2.2.1	'Expeditie Geluk'	Verschillende ministers
2.1.1.1	Participatieve trajecten voor jeugdriendelijke vormgeving: omgeving van de toekomst	Omgeving en Jeugd
2.1.2.1	Multifunctionaliteit van gebouwen	Jeugd, Onderwijs, Sport, Welzijn
3.2.1.1	Maatschappelijke ondernemerszin van jongeren stimuleren	Jeugd en Economie
3.2.1.3	Jongeren en jeugdorganisaties betrekken in het STEM-actieplan en STEM in de vrije tijd	Werk, Jeugd, Economie en Onderwijs
4.1.1.3 en 4.2.1.3	Vrijetijdsinvulling van uithuisgeplaatste kinderen en de vrije tijd van kinderen en jongeren in de jeugdhulp	Jeugd en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
4.2.1.1	Stimuleren van de samenwerking in buitenschoolse context	Onderwijs en Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
4.2.2.5	Stimuleren van verbinding tussen jongeren van diverse herkomst en jeugdwerk	Jeugd en Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
4.2.2.6	Inclusieve vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap	Jeugd, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
5.1.1.3	'Het Leesoffensief' in het kader van het stimuleren van leesbevordering bij kinderen en jongeren	Cultuur, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Onderwijs
5.1.1.5	Relanceplan Vlaamse Veerkracht en 'Iedereen Digitaal'	De ganze Vlaamse Regering

Aangezien het JKP net tracht in te zetten op transversale uitdagingen waarmee kinderen en jongeren geconfronteerd worden, verdient de samenwerking tussen ministers over beleidsdomeinen heen extra aandacht.

De outputindicatoren op niveau van acties worden in de tekst beschreven. Deze indicatoren geven aan wat er gerealiseerd werd binnen JKP-gerelateerde processen, activiteiten of projecten. Ze geven inzicht in wat er is bereikt binnen de uitvoering van het plan. Ook werd – waar mogelijk – getracht om besteedde project- en relancemiddelen op transparante wijze weer te geven in het rapport. Deze toevoeging van middelen geeft een indicatie van de grootteorde van de inspanningen, waarvan de optelsom niet herleid kan worden tot hét JKP-budget, noch een weergave is van alle inspanningen die door de Vlaamse Regering geleverd worden voor kinderen en jongeren in Vlaanderen en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Met de goedkeuring van het JKP engageerde de Vlaamse Regering zich tot vijf overheidsbrede transversale doelstellingen waarbinnen een beperkt aantal concrete, haalbare en realiseerbare acties uitgevoerd werden die een impact en waarneembaar effect hebben op het leven van alle kinderen, jongeren en jongvolwassenen in Vlaanderen en Brussel. Een kanttekening is hier op zijn plaats: impactmeting van beleid is een uitdagende taak omwille van de vele variabelen, complexe relaties en ethische overwegingen die ermee gepaard gaan. Toch werd er getracht om zowel in uitvoering als binnen de eindrapportage mechanismen in te bouwen die een inzicht kunnen bieden in de impact die het plan gehad heeft.

Nul- en eenmeting

Aan het JeugdOnderzoeksPlatform (JOP) werd gevraagd een nulmeting op te maken. Deze nulmeting bouwde verder op een eerdere oefening die door het JOP uitgevoerd werd, waarbij in kaart werd gebracht welke indicatoren en data reeds regelmatig opgevraagd worden bij en over jongeren inzake de vijf prioriteiten. De nulmeting werd gekoppeld aan de tactische (TD) en operationele doelstellingen (OD). Aangezien er op het niveau van de TD en OD geen nieuwe gegevens waren over het merendeel van de vastgestelde indicatoren, toonde de nulmeting de gegevens en invulling van de indicatoren tot en met 2020. De uitgevoerde nulmeting werd integraal als bijlage aan het tussentijdse rapport toegevoegd.

Dit eindrapport bevat een eenmeting. Deze wordt steeds per prioriteit opgenomen volgend op de inhoudelijke rapportage. De evolutie van de gegevens uit de nulmeting worden geanalyseerd.

De cijfers kunnen niet één-op-één worden gekoppeld aan de individuele acties, maar geven wel inzicht in enkele trends aangaande de vijf prioriteiten van het JKP.

Onderzoek en begeleiding

Tijdens de uitvoering van het JKP werden verschillende onderzoeken en begeleidingsopdrachten opgestart en uitgevoerd. De resultaten van deze opdrachten werden niet verwerkt in het voorliggende rapport, maar werden opgenomen als links in de tekst. Deze onderzoeken en begeleidingen bieden een overzicht aan vaststellingen en vernieuwde inzichten of aanbevelingen aangaande JKP-acties.

Interviews

Als aanvulling op de door de aanspreekpunten aangeleverde rapportage werd voor elke prioriteit een interview toegevoegd van één of meerdere betrokkenen bij de uitvoering van het JKP. Met deze toevoeging wordt er getracht een brug te slaan tussen de administratieve rapportage enerzijds en het effect en de impact van het plan op betrokkenen anderzijds.

Kinderrechtelijke analyse

Tot slot gaf het Departement CJM het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) de opdracht om de als bijlage bij het JKP per prioriteit opgelijste relevante [slotbeschouwingen op het Belgisch landenrapport van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind \(2019\)](#) te analyseren in het licht van de uitgevoerde JKP-acties. Dit overzicht gaat als bijlage bij het rapport.

Om een totaaloverzicht te krijgen, dienen de kinderrechtelijke analyse, de slotbeschouwingen en het JKP naast elkaar gelezen te worden.

VOORWOORD VAN DE MINISTER

Beste lezer,

Bijgaand vind je het eindrapport van de Vlaamse Regering over de uitvoering van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) voor de uitvoeringsperiode 2020-2024. Als Vlaams minister van Jeugd en Kinderrechten heb ik dit rapport laten opmaken voor het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris.

De relevantie van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) en het eindrapport

De Vlaamse Regering keurde het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 goed op 25 september 2020. Het JKP is een beleidsinstrument van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid zoals vervat in het Jeugddecree van 23 november 2023 en het bijhorend uitvoeringsbesluit van 9 februari 2024. Met dit eindrapport geef ik uitvoering aan artikel 4 van het Jeugddecree.

Het JKP vertegenwoordigt een duidelijk politiek engagement. Het heeft voor de huidige regeerperiode de visie van de Vlaamse Regering op het te voeren beleid omtrent jeugd- en kinderrechten op vlak van vijf prioriteiten vastgelegd. Binnen deze doelstellingen wordt een aantal concrete, haalbare en effectieve acties ingezet. Het JKP is van toepassing op alle kinderen, jongeren en jongvolwassenen in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad tussen 0 en 30 jaar.

Het JKP is een krachtig instrument binnen het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. Het staat naast de andere beleidsinstrumenten die een belangrijke rol spelen om te komen tot een geïntegreerd Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid zoals het jaarlijkse verticaal overleg dat iedere vakminister heeft met de Vlaamse Jeugdraad en het Kinderrechtencommissariaat, of het JoKER (kind- en jongereneffectenrapport) dat peilt naar effecten van nieuwe regelgeving op kinderen en jongeren jonger dan 25 jaar.

De vijf JKP-prioriteiten spelen in op knelpunten en uitdagingen in de leefwereld van kinderen en jongeren, geïdentificeerd na een uitgebreid participatief voortraject. De uiteindelijk vijf gekozen prioriteiten zijn:

1. Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling;
2. Gezonde en leefbare buurten;
3. Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet;
4. Vrijtijdsbesteding voor allen;
5. Mediawijsheid.

Zowel tijdens de opmaak als bij de uitrol van het JKP werd Vlaanderen geconfronteerd met een aantal crisissituaties die zich ook op mondiaal niveau afspeelden, waaronder een gezondheidscrisis, gewelddadige conflicten binnen en buiten Europa, versnelde digitalisering, polarisering op verscheidene thema's, energietransities en klimaatnoodtoestanden.

Deze situaties kenden in mindere en meerdere mate hun weerslag in het leven van kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel. Goed in je vel en zijn wie je bent, blij met je buurt, knap geëngageerd en vrijwillig bezig, vrijetijdsbeleving op maat en vraag, en offline en online mediawijs stonden onder druk. Tegen deze achtergronden is het duidelijk dat de gekozen prioriteiten voor het JKP de juiste waren.

Door als hefboom in te spelen op de actualiteit worden via het JKP uitdagingen aangegaan om kinderen en jongeren bij te staan en hen te versterken, nu en in de toekomst. Zo wordt in het eindrapport omschreven op welke manieren we transversaal inspelen op crisissen zoals de coronapandemie en de uit Oekraïne gevluchte kinderen en jongeren omwille van de Russische

invasie. Ook actuele uitdagingen zoals het gewijzigd engagement en de geavanceerde digitale technologieën met impact op de leefwereld van kinderen en jongeren worden in dit rapport behandeld.

Het JKP is eveneens een belangrijk beleidsinstrument dat invulling geeft aan de slotbeschouwingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind op het Belgisch landenrapport uit 2019. De kinderrechtelijke analyse, opgenomen als bijlage bij dit eindrapport, toont aan dat het JKP een relevant instrument is voor het waarmaken van de slotbeschouwingen. Het JKP draagt bij tot een versterkte en concrete vertaling van kinderrechten in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Heel wat acties komen tegemoet aan de slotbeschouwingen, dragen bij tot beantwoording ervan, hoewel dit in eerste instantie niet zo was voorzien in het JKP, of gaan soms zelfs verder dan wat in de slotbeschouwingen aan Vlaanderen werd gevraagd. Het eindrapport kan worden beschouwd als een eerste voorbereiding van de Vlaamse bijdrage voor een volgende periodieke rapportage aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind.

Het voorliggende eindrapport is een belangrijke maar niet allesomvattende weergave van de initiatieven en ontwikkelingen binnen de Vlaamse overheid die betrekking hebben op kinderen en jongeren. Naast het JKP worden niet alleen binnen het structureel beleid van iedere vakminister acties gerealiseerd, maar ook in andere Vlaamse horizontale plannen gaat er aandacht uit naar kinderen en jongeren. Ik verwijs hiervoor onder meer naar het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, het Vlaams Klimaatplan, het Horizontaal Integratie- en Gelijke Kansenbeleidsplan, het Actieplan Gecoördineerd Vlaams Vrijwilligersbeleid, het Actieplan ter Bestrijding van Seksueel Geweld, het Actieplan Dak- en Thuislozen en het Actieplan ter Preventie van Gewelddadige Radicalisering, Extremisme, Terrorisme en Polarisatie.

Cruciale partners voor de opmaak, uitrol, opvolging en beoordeling van het JKP

De uitrol van het JKP en dus ook dit eindrapport kan voortbouwen op de goede samenwerking tussen het Departement CIM en de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid van de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid.

De aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid vervullen een belangrijke rol op het vlak van voorbereiding, uitrol en opvolging van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. Dankzij hun unieke positie kunnen ze de stem en belangen van kinderen en jongeren via beleidswerk verzilveren. Voor een effectief en impactvol jeugd- en kinderrechtenbeleid vormen zij dan ook de onmisbare schakel tussen het beleid(sdomein) enerzijds en de praktijkorganisaties en kinderen en jongeren anderzijds. Hun kennis, deskundigheid en contacten met het werkveld zijn onmisbaar.

Een maatschappelijk en politiek relevant, actueel en concreet JKP is maar mogelijke dankzij de inzet, medewerking en reflecties van de vele grote en kleine organisaties in het brede werkveld van jeugd- en kinderrechten. Door hun veelal dagdagelijkse contacten met kinderen en jongeren houden ze de vinger aan de pols. Met hun kritisch-constructieve, enthousiaste en inspirerende inbreng vormen ze essentiële partners voor de opmaak, uitrol, bespreking en beoordeling van het JKP, de hierin vervatte acties en het eindrapport.

Dit eindrapport wil deze samenwerking en wederzijdse inspiratie door de veelheid van projecten, onderzoeken, ontwikkelde instrumenten, beleidslijnen en zo veel meer in de schijnwerpers zetten. Het is duidelijk dat er veel is gebeurd, veel meer zelfs dan oorspronkelijk was voorzien.

Participatie van kinderen en jongeren aan beleid

Het JKP is een belangrijk onderdeel van een bredere inspanning om het welzijn en de rechten van kinderen en jongeren te bevorderen en concreet om te zetten in realiteit. Het geeft dan ook

uitvoering aan kinderrechten met het Kinderrechtenverdrag als aanknopingspunt. Eén van de belangrijkste pijlers van het Kinderrechtenverdrag is participatie van kinderen en jongeren.

Jeugd- en kinderrechtenbeleid wordt gemaakt voor, over en met kinderen en jongeren. Beleidswerk gaat over werken aan impact op personen en hun leven via regelgeving, projecten, ondersteuning enzovoort. Het is dan ook een evidentie dat ieders perspectief wordt gevraagd, ook dat van kinderen en jongeren.

Er werden binnen de realisatie van dit JKP heel wat kinderen en jongeren actief, direct of indirect betrokken. Ze fungeerden in verschillende rollen, van geïnformeerde stakeholder tot trekker en eigenaar van bepaalde elementen binnen de acties. Kinderen en jongeren zijn de prioritaire reden van het bestaansrecht van het JKP, maar daarnaast ook deelnemer en eigenaar, vormgever en evaluator van datzelfde plan.

Door kinderen en jongeren te betrekken, brengen we hen, de brede jeugd- en kinderrechtensector, onderzoekers en de volledige Vlaamse Regering samen vooruit richting een participatieve en inclusieve samenleving.

Geleerde lessen voor de toekomst

Rekening houdend met eindrapport JKP 2015-2019, gedachtewisselingen over het JKP in het Vlaams Parlement, adviezen van de Vlaamse Jeugdraad, de Strategische Adviesraad Cultuur, Jeugd, Sport en Media en het Kinderrechtencommissariaat werd in de huidige legislatuur het JKP op heel wat punten verbeterd of aangepast. Zowel op vlak van inhoud, proces, betrokkenheid, opbouw als opvolging van het JKP werd gevolg geven aan bezorgdheden en ingegaan op aanbevelingen. Zo zorgde ik er ook voor dat er vanuit beleidsdomein Jeugd een budget werd gekoppeld aan het JKP, aangevuld met werkingsmiddelen voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media als coördinerende administratie. Dit was voor de eerste maal dat er voor de uitvoering van het JKP in budget werd voorzien.

We hebben reeds vele stappen vooruit gezet. Toch moeten we ook kritisch durven zijn. Er zijn zaken die voor de in de toekomst beter kunnen. Voor mijn opvolger en alle betrokkenen voor het volgende JKP geef ik graag nog enkele persoonlijke aanbevelingen mee:

- Eigenaarschap in transversaliteit.
De kracht van het JKP, namelijk de transversale blik op de leefwereld van kinderen en jongeren, is tegelijkertijd ook de zwakke plek. Als overheid, als professional, als organisatie zitten we vaak vast in zogenaamd 'hokjesdenken': We gaan uit van sectoren en beleidsdomeinen en we denken en handelen nog te vaak binnen dit kader. De afgelopen jaren werd binnen het JKP al transversale werkingen rond concrete projecten opgezet om samenwerking en doorkruising van sectoren te bevorderen.
De uitdaging is om dit verder te zetten en uit te breiden zodat er een effectief gedeeld eigenaarschap komt.
- Jeugd- en kinderrechtenperspectief via betekenisvolle participatie.
Impactsvol werken met gedragen beslissingen, betekent ook dat ieders perspectief wordt gevraagd, dat er wordt geluisterd, hiernaar wordt gehandeld en er wordt teruggekoppeld. De betrokkenheid van kinderen en jongeren zelf neemt hierin een betekenisvolle plaats in. En toch, toch stellen we gezamenlijk vast dat het vaak gemakkelijker gezegd is dan gedaan. Het belang, de noodzaak en meerwaarde van participatie is het proces van verbondenheid en verandering dat in gang wordt gezet. Het proces stopt niet nadat kinderen en jongeren hun stem hebben uitgebracht, hiernaar wordt geluisterd en hiermee rekening wordt gehouden bij het handelen. Een belangrijke opdracht ligt evenzeer in het uitfilteren van wat nu of later wordt meegenomen in beleid en/of praktijk, wat niet leidt tot oplossingen,

hoe opvolging wordt gegeven aan de aanbevelingen. Ook dit moet worden teruggekoppeld naar kinderen en jongeren.

Hiervoor moet meer aandacht, tijd en ruimte naar toe gaan. De tools en instrumenten die zijn uitgewerkt in kader van het optimaliseren van een overheidsbreed jeugd- en kinderrechtenperspectief (het zgn. Reflector 2.0) bieden al concrete aanknopingspunten.

- Belang van geormerkte financiële inspanningen.
Het voorzien in een eigen budget versterkt de hefboomfunctie van het JKP. Het is vaak ook de sleutel op de deur tot transversale samenwerking gebleken.
Een JKP met een eigen geormerkt budget is noodzakelijk om verschil te kunnen maken en ambitie om te zetten in realiteit.
- Wetenschappelijke en empirische onderbouwing en opvolging.
Om zicht te krijgen op thema's die voor - bepaalde groepen van – kinderen en jongeren knelpunten of uitdagingen vormen, waar blinde vlekken zitten, wat mogelijke oplossingen zijn, waarvan kinderen en jongeren wakker liggen dan wel waarvan ze blij worden, is wetenschappelijke en empirische onderbouwing, onder meer via de Omgevingsanalyse JKP cruciaal. Meten is weten. Meten geeft inzicht hoe de zaken ervoor staan, hoe ze evolueren, verbeteren, enz. Het laat toe algemene uitspraken doen. Echter achter elk cijfer zit een persoon en niet alles is meetbaar. Werken met indicatoren en impactmeting op actie- en/of prioriteitenniveau heeft dan ook zijn beperkingen. Minstens even belangrijk is evenzeer inzicht te krijgen in belevingen, ervaringen en persoonlijke perspectieven. Naast een voor dit JKP door het Jeugdonderzoeksplatform (JOP) uitgewerkte 0- en 1-meting op prioriteitenniveau, werd daarom binnen het JKP bij een aantal acties eveneens ingezet op kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeken en begeleidingsopdrachten. Dit geeft een overzicht van aanbevelingen richting toekomst en een volgend JKP.
De uitwerking van een duidelijk monitoringsysteem dat zowel cijfers, wegen van verduurzaming identificeert als beleving vervat, blijft een uitdaging voor het nieuwe JKP.
- Communicatie.
Het JKP, als beleidsplan voor kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel dat ook uitvoering geeft aan kinderrechten, moet bekend zijn in de vele sectoren alsook bij kinderen en jongeren zelf. Voor velen vaak abstracte plannen vragen om concrete verduidelijkingen. Inzet en realisaties dienen zichtbaar en kenbaar te worden gemaakt. Een fysieke en digitale ontsluiting van de ontwikkelde tools en instrumenten dragen hiertoe bij. Met oog op een brede communicatie vonden verschillende digitale inspiratiesessies plaats, werd de website jkp.vlaanderen in een nieuw jasje gegoten, werd het JKP als beleidstekst in een gebruiksvriendelijke versie gepubliceerd en vond er op 9 mei 2022 in Brussel een groot jongerencongres “#Kzeghetu” plaats. Toch schoten we tekort in een grondige en structurele bekendmaking van en communicatie over het JKP als geheel en de vele uitgevoerde acties in het bijzonder.
Wil het JKP een levend, dynamisch en gedragen actieplan zijn, moet in de toekomst hierop sterker worden ingezet. Samen met partners kunnen verschillende communicatiekanalen worden aangesproken.

Een kind- en jeugd vriendelijke samenleving waar de kinderrechten centraal staan

Ik ben trots op wat we met het JKP hebben gerealiseerd. Dit eindrapport getuigt van een straf engagement van de Vlaamse Regering, de betrokken administraties, het jeugdwerk, de kinderrechtenactoren en vele andere betrokkenen. Respect voor de sectoreigenheid en het beleidsdomeinspecifieke wordt gecombineerd met de verdere verdieping van transversale samenwerkingen om zo gepaste antwoorden te kunnen bieden op uitdagingen in de leefwereld van kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel-Hoofdstad.

Ik zie in dit rapport mooie projecten waarvoor samengewerkt werd tussen verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en tussen de Vlaamse overheid en de vele sectoren waarbinnen kinderen en jongeren zich bewegen, niet in het minst de jeugdsector.

Een jeugd- en kinderrechtenbeleid voeren we samen uit. De kennis, kunde en kunst zit in ieder van ons. Samen komen we een pak verder op de weg naar een samenleving die ook kinderen en jongeren mee uittekenen.

Ik wil daarom alle kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel-Hoofdstad, het middenveld en de brede kinder- en jeugdsector graag uitdrukkelijk bedanken. Samen met hen konden ik, , mijn collega-ministers, de departementen en agentschappen een beleid uitwerken op maat van kinderen en jongeren met de toepassing en concretisering van kinderrechten als kompas. De vele bijdragen, samenwerkingen, reflecties en kritisch-constructieve terugkoppelingen, brengen het JKP tot op het niveau waar het nu staat.

Benjamin DALLE

Vlaams minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

PRIORITEIT 1. WELBEVINDEN EN POSITIEVE IDENTITEITSONTWIKKELING

TD 1.1. De Vlaamse overheid voert een gericht integriteitsbeleid waarin actief wordt ingezet op een geïntegreerde aanpak van geweld die vertrekt vanuit het verhaal en de vraag van het kind en de jongere

De Vlaamse overheid geeft invulling aan haar ambitie om het welbevinden en de positieve identiteitsontwikkeling van kinderen en jongeren te verbeteren door een gericht integriteitsbeleid te voeren waarin actief werk wordt gemaakt van de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren. De stem van het kind en/of de jongere zelf staat hierin centraal. We bouwen verder op de aanpak van grensoverschrijdend gedrag en de bescherming van integriteit met aandacht voor sensibilisering, preventieve ondersteuning, een gedifferentieerd aanbod en laagdrempelige hulp. We werken verder aan een gedragen anti-pestbeleid over sectoren heen en verspreiden goede praktijken gericht op jongeren, ouders, en professionelen en vrijwilligers. Zo willen we tegemoetkomen aan de vaststelling dat (cyber)pesten een belangrijke fenomeen blijft, dat er zich nieuwe fenomenen voordoen en dat dan ook een specifieke aanpak vereist is naast die rond grensoverschrijdend gedrag en integriteit.

OD 1.1.1. We stimuleren kennisopbouw, expertise-uitwisseling en samenwerking waarbij vertrokken wordt vanuit de positie en de leefwereld van het kind of de jongere

Actie 1.1.1.1. Universele, selectieve en geïndiceerde preventie voor kinderen en jongeren

We zetten versterkt in op het garanderen van optimale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren. We hebben hierbij oog voor een graduele benadering waarbij gestart wordt met universele preventie voor alle kinderen en jongeren via selectieve preventie voor kinderen en jongeren met een nood tot snelle en laagdrempelige ondersteuning en/of hulp over te gaan tot geïndiceerde preventie voor kinderen en jongeren (en bij uitbreiding gezinnen) waar intensievere hulp noodzakelijk is.

Dit verloopt onder meer via:

- *Sensibiliserings- en informatiecampagnes gericht op zelfzorg;*
- *De sectoroverschrijdende uitrol van de kindreflex (bv. ziekenhuizen, justitiehuizen...);*
- *De uitrol van één gezin, één plan;*
- *De investering in een mobiel aanbod gericht op het creëren van veiligheid in de eigen context bij dreigende uithuisplaatsing, via een proefproject, gebaseerd op de principes van Signs of Safety;*
- ...

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Minister van Justitie en Handhaving en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

Hieronder staat een aantal acties en activiteiten opgelijst die invulling geven aan deze 'graduele' benadering van preventie. Dit zijn eerder projectmatige invullingen. Daarnaast mag niet voorbijgegaan worden aan het reguliere aanbod vanuit met name het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin dat hieraan bijdraagt, zoals het preventief gezondheidsbeleid, kinderopvang, buitenschoolse opvang, Huizen van het kind, sensibiliseringsactiviteiten m.b.t. mentaal welzijn, over het regulier aanbod van (laagdrempelige) jeugdhulp tot heel gespecialiseerde hulp.

Actieplan Mentaal welzijn Zorgen voor Morgen

Volgende acties werden gefinancierd vanuit het actieplan Mentaal welzijn. Het actieplan is opgesteld door experts ter zake en er gebeurt een aftoetsing bij de gebruikers over de uitvoering van het plan.

Alle acties in het kader van 'Zorgen voor Morgen' zijn terug te vinden op <https://www.zorgenvoormorgen.be/>

In het kader van de HOU-VAST Beweging startte TEJO (Therapeuten voor Jongeren) vanaf september 2021 met een nieuw project: een reizende belevingsexpo! TEJO biedt in Vlaanderen laagdrempelige, therapeutische hulpverlening aan voor jongeren tussen 10 en 20 jaar. TEJO wil de aandacht vestigen op een attitudebewustwording voor meer tijd en positieve aandacht voor het ontwikkelingsproces van jongeren. Ze willen vorm geven aan een sociale beweging die ze HOU-VAST noemen en waaronder diverse projecten worden opgezet.

Eén van de HOU-VAST projecten, is de belevingsexpo WE(L) ZIJN JONG! Deze 'reizende tentoonstelling' werkt TEJO uit om jongeren preventiever te ondersteunen. Op een creatieve, innovatieve manier gaan ze jongeren vertellen over hun rechtspositie, wat het betekent 'goed in uw vel zitten', een positief zelfbeeld te hebben en zo het persoonlijke welzijn van jongeren te versterken en te verbreden. Ook wanneer het niet goed gaat willen ze hen de weg wijzen naar de hulpverlening die ze nodig hebben. De expo startte op 11 september 2021 in het Maagdenhuis in Antwerpen. Nadien reisde de expo verder naar andere steden over heel Vlaanderen.

[Rode Neuzen Dag](#) luistert naar jongeren en geeft hen een platform om hun vragen, verhalen en bezorgdheden te delen. Dat kon in juni 2020 tijdens drie interactieve Instagram Live-sessies waarin bekende Vlamingen en experts in gesprek gingen met jongeren. De drie Instagram Live-sessies inspireerden 18.000 jongeren en meer dan 3.655 onder hen stelden hun vragen aan experts en bekende Vlamingen. Rode Neuzen Dag stelde ook een boostpakket samen waarmee jongeren zelf aan de slag kunnen.

Heel wat jonge kinderen hadden het mentaal moeilijk door de coronapandemie en het gebrek aan sociaal contact met hun vriendjes na de schooluren. Kinderpsychologen merkten het dagelijks in hun praktijk en ook de hulplijnen voor jongeren, Awel en JAC, kregen opvallend meer oproepen. Uitgeverij Averbode werkte daarom een speciale editie 'Alles komt goed' van het tijdschrift Zonneland uit om angstgevoelens bij kinderen aan te pakken. Tips, getuigenissen van leeftijdsgenootjes en ideeën voor buitenactiviteiten brengen de boodschap spelenderwijs en op kindermaat bij de 10- tot 12-jarigen. De financiering gebeurde met relancemiddelen van 2021 ten belope van 75.000 euro.

Op 30 november 2023 werd een nieuwe subsidie goedgekeurd van 150.000 euro voor de verlenging van de belevingsexpo WE(L) ZIJN JONG in de periode 15 december 2023 tot en met 31 december 2025, en dit in het kader van het crisis- en investeringsplan jeugdhulp.

Eén gezin één plan (1G1P)

In 2021 werd 1G1P gebiedsdekkend uitgerold over Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. 16 Samenwerkingsverbanden zijn operationeel en geven verder vorm aan de doelstelling om, samen met minimaal de basisvoorzieningen en de jeugdhulpaanbieders die erkend zijn voor gespecialiseerde rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening in het werkingsgebied, een gecoördineerd en laagdrempelig rechtstreeks toegankelijk zorgaanbod uit te bouwen. Hiertoe wordt vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid een teamwerking gecreëerd die zich flexibel tussen de basisvoorzieningen en de gespecialiseerde rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening positioneert, die relevante expertises bundelt en vanuit een multidisciplinair perspectief werkt.

Er werden middelen voorzien ter ondersteuning van Oekraïense gezinnen.

In de loop van 2023 werden de opdrachten van samenwerkingsverbanden uitgebreid met de lijnen uit het crisis-en investeringsplan: vrijwilligers, flexibele vervolghulp, gezinszorg, samenwerking NAFT/ naadloze flexibele trajecten en de onderwijsinternaten. Deze lijnen krijgen uitvoering in 2024-2025.

De opvolging van de samenwerkingsverbanden 1G1P gebeurde door:

- 1G1P-dagen waar in co-creatie vorm wordt gegeven aan de leidende principes van 1G1P.
- Provinciale visitaties aan de samenwerkingsverbanden door een intersectorale delegatie.
- Zelfevaluaties en bilaterale gesprekken met de samenwerkingsverbanden.
- Cijferrapportage via BINC.
- Provinciale overlegmomenten.
- Thematische werkgroepen.
- Wetenschappelijk onderzoek.

Het resulteerde in:

- 16 gesubsidieerde samenwerkingsverbanden over heel Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.
- 3 1G1P-dagen.
- 5 visitaties.
- 16 bilaterale gesprekken incl. bespreking cijfers BINC.

Dit gebeurde met projectmatige middelen ten belope van 23.332.444 euro (recurrent) en 378.000 euro ter ondersteuning van Oekraïense gezinnen, een budget dat bekeken wordt op basis van de situatie in Oekraïne en de instroom.

Signs of safety

Tijdens de coronapandemie lag de focus vooral op de aanpak van de crisis op medisch vlak. Om ook de impact op het mentaal welzijn op te vangen, heeft de Vlaamse Regering verschillende acties geformuleerd in het actieplan 'Zorgen voor Morgen'. Investeren in een mobiel aanbod om veiligheid te creëren in de eigen context bij dreigende uithuisplaatsing, is een van die acties (omzendbrief 02/07/2020). Op 1 januari 2021 startte de uitrol officieel van dit nieuwe aanbod, contextbegeleiding Signs of Safety, voor in totaal 60 modules. Per regio zijn twee initiatiefnemers geselecteerd voor zes modules contextbegeleiding Signs of Safety.

Signs of Safety is een oplossingsgerichte werkwijze binnen de jeugdhulp die zich focust op het creëren van een veilige (opvoedings)situatie voor kinderen en jongeren. In Vlaanderen is dat binnen de ondersteuningscentra jeugdzorg en sociale diensten jeugdrechtbank. Het doel is een werkend veiligheidsplan dat de alledaagse leefomstandigheden rond een kind of jongere verandert, zodat iedereen weet dat het kind of de jongere veilig is wanneer er zich moeilijkheden voordoen.

Met de rondzendbrief 'Tijdelijke uitbreiding dienstverlening gericht op het creëren van veiligheid in een context van dreigende uithuisplaatsing' van 19 maart 2021 heeft de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin tijdelijk een projectmatige uitbreiding voorzien van het private jeugdhulpaanbod met modules contextbegeleiding i.f.v. veiligheidsplanning Signs of Safety en enkele hieraan gekoppelde verblijfplaatsen. De uitrol van dit aanbod startte op 1 mei 2021 en liep tot en met 30 april 2022.

Eerste duizend dagen

Via het plan 'De eerste 1000 dagen' wil Opgroeien vroeg in de zwangerschap geïntegreerde zorg aanbieden waarbij de medische zorg aangevuld wordt met psychosociale begeleiding bij kwetsbaarheden. Om deze kwetsbaarheden bij elke zwangere in kaart te brengen werd er een digitale tool ontwikkeld waarin ook de aandacht voor perinatale mentale gezondheid werd opgenomen. Vanuit Opgroeien wordt de uitrol van de tool ondersteund in Vlaanderen. Daarnaast

werd er ook een regelgevend initiatief genomen om aanklampende zorg reed in de zwangerschap mogelijk te maken. Met diverse voorzieningen (gezinszorg, VAPH, CKG, CIG,...) wordt afgestemd zodat de ondersteuning vanaf de zwangerschap kan starten.

In functie van verbreding van het project '[Veilig en omringd opgroeien van in de buik](#)' is er voorbereidend werk gebeurd ter formulering van antwoorden op de onderzoeksvragen, ter ondersteuning van de praktijk en ter decreetswijziging of -aanpassing.

Ondersteuning voor dienstverleners uit de lokale teams werd aangeboden voor de geïntegreerde samenwerking in kader van '[Born in Belgium Professionals](#)'. In de lokale teams van Opgroeien zijn de dienstverlenende functies opgeleid om de tool te gebruiken. De intersectorale medewerkers bouwen mee een het netwerk van lokaal zorgaanbod. Indien er lokaal gewerkt wordt met een psychosociale anamnese via de tool en een gezin met specifieke kwetsbaarheden naar Opgroeien wordt verwezen, dan wordt er met dit gezin een contact gepland. Hierbij wordt aan de slag gegaan met de gesignaleerde kwetsbaarheden en wordt een startgesprek gepland.

M.b.t. het project 'Veilig en omringd opgroeien van in de buik' werden antwoorden geformuleerd op de onderzoeksvragen die werden opgesteld m.b.t. de (opvolging van en het aantal) aanmeldingen. Juridische rechtsgrond werd geëxploreerd in het licht van het ontwerp van decreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.

Het project resulteerde in:

- meeting ter verdere integratie in en interoperabiliteit van de tool met het dossiersysteem van de lokale teams;
- verschillende overlegmomenten in voorbereiding op het protocolakkoord interfederaal plan geïntegreerde zorg m.b.t. perinatale zorg waarin het gebruik van de tool wordt geïntegreerd;
- 5 bijeenkomsten Vlaamse stuurgroep 'Veilig en omringd opgroeien van in de buik'.

Projectmiddelen a rato 1,5 VTE B1 en 0,5 VTE A1 voor tewerkstelling bij OCJ Limburg voor project 'Veilig en omringd opgroeien van in de buik', naast consultancy-ondersteuning, werden voorzien.

Kindreflex

De [Kindreflex](#) is een instrument dat bij hulpverleners voor volwassenen de alertheid voor ouderschap en veiligheid van kinderen verhoogt. De Kindreflex vertrekt vanuit een streven naar zo veel mogelijk kansen en zorg voor eenieder en voegt er concrete handvaten aan toe, ook in situaties van onveiligheid en verontrusting.

Er worden twee doelstellingen nagestreefd:

- De Kindreflex stimuleert hulpverleners met hun volwassen cliënten een gesprek te voeren over het thema ouderschap. Ouders krijgen de kans om in alle vrijheid over kinderen en hun bezorgdheden te praten. Waar nodig ondersteunen hulpverleners de ouders in hun rol als moeder of vader.
- De Kindreflex helpt hulpverleners verontrustende gezinssituaties te detecteren en de veiligheid zo snel mogelijk te herstellen.

Volgende stappen werden gezet:

- Het Steunpunt WVG en LUKAS KULeuven ontwikkelden in 2018 de Kindreflex met toepassing in de geestelijke gezondheidszorg. Het VECK stond vervolgens in voor de uitrol ervan.
- Het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling (VECK) heeft sinds 2020 de opdracht de Kindreflex verder uit te rollen in de centra algemeen welzijnswerk, ziekenhuizen, geestelijke gezondheidszorg voor volwassenen en Vlaamse Justitiehuisen.

- Na de eerdere uitgebreide implementatie van de Kindreflex binnen de geestelijke gezondheidszorg in 2018 werd er vanaf 2020 ingezet op een versterking van de implementatie in de sector a.d.h.v.:
 - o Ontwikkeling hernieuwd werk materiaal en bekendmaking (informatiebrief en online infomoment) van de nieuwe initiatieven voor de sector binnen de Kindreflex. Aan het online infomoment namen 585 medewerkers deel.
 - o Online basisopleiding sector geestelijke gezondheidszorg (voorjaar 2021). 572 medewerkers namen deel aan de basisopleiding.
 - o Basisworkshops geestelijke gezondheidszorg (najaar 2021 en voorjaar 2022) in elke provincie. 69 deelnemers voor de 5 basisworkshops.
 - o Verdiepingssessies geestelijke gezondheidszorg (2022). 104 inschrijvingen voor 12 sessies.

De nieuwe website werd gelanceerd in september 2021.

Het Agentschap Opgroeien subsidieert het VECK om er stapsgewijs voor te zorgen dat de Kindreflex gebruikt wordt in de verschillende sectoren met een dienst- of hulpverlenende taak naar volwassenen toe.

In samenwerking met het VECK werd de Kindreflex herwerkt op maat van de justitiehuisen (Agentschap Justitie en Handhaving).

De implementatie van deze Kindreflex op maat van de justitiehuisen gebeurde stapsgewijs:

- De basisopleiding werd online aangeboden aan de justitieassistenten in maart 2021. Deze opleiding werd georganiseerd door het VECK met een bijdrage van het OCJ. 568 justitieassistenten namen deel aan de online opleiding.
- Focus- en denkgroepen binnen de afdeling gaven input voor de vertaling van de Kindreflex naar het werkveld van de justitiehuisen.
- In een volgende fase organiseerde het VECK in de verschillende justitiehuisen workshops om de specifieke implementatie van de kindreflex binnen de justitiehuisen toe te lichten en vragen van justitieassistenten hierover te beantwoorden. De workshops zijn eind 2021 gestart en in juni 2022 afgerond. 485 justitieassistenten namen deel aan de workshop.
- In elk justitiehuis werd een ambassadeur aangesteld die aanspreekpunt is voor de collega's en het thema mee levendig houdt.

Kindreflex op maat van het Jeugdwerk

Eind 2020 werd met steun van Opgroeien beslist tot een tweejarige project "Jeugdwerk en verontrusting" met oog op uitrol van de Kindreflex in het jeugdwerk met het oog op het opmerken van en omgaan met situaties van verontrusting waardoor kinderen en jongeren zich gesteund voelen en beschermd worden. Dit project wordt uitgevoerd door het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling (VECK). Het VECK werd begeleid door een ruime stuurgroep met vertegenwoordigers uit de hulpverlening, het jeugdwerk en de betrokken administraties Opgroeien en Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Het resultaat is een [krachtgerichte methodiek](#) voor het jeugdwerk in het omgaan met verontrusting en kindermishandeling: KiMiWa en staat voor "Kindermishandeling, wat is dat? Wat kan je doen?". De [website](#) werd gelanceerd op 13 december 2022 en bundelt informatie, een stappenplan, instrumenten, vragen en antwoorden en nuttige links.

Programma vroegdetectie en vroeginterventie (Connect)

Het programma vroegdetectie en vroeginterventie, binnen de netwerken geestelijke gezondheidszorg kinderen en jongeren, ook Connect genaamd, kent zijn oorsprong in 2017 en

wordt met een nieuwe 3-jarige overeenkomst gecontinueerd van 1 september 2023 – 31 december 2026. Hiertoe werd het bestaande aanbod vroegdetectie en vroeginterventie geëvalueerd en afgewogen t.a.v. reeds andere bestaande programma's. Toekomstgericht richt Connect zich specifiek op de doelgroep (0-23 jaar) met ernstig risico op het ontwikkelen van psychische problemen, zonder dat er (al) een hulpvraag aanwezig is en op de doelgroep die geen hulpvraag stelt (of kan stellen), ondanks reeds aanwezige psychische klachten of psychisch lijden. Bij beide doelgroepen zijn interventies erop gericht om een psychiatrische diagnose of problematiek en uitval op een of meerdere levensdomeinen te voorkomen.

Drie doelstellingen worden beoogd:

1. Er worden met het hernieuwde programma meer kinderen en jongeren bereikt dan in de geplande nulmeting.
2. De wachttijd tot verwijzing naar het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, voor die doelgroep die na vroegdetectie en interventie hieraan nood lijkt te hebben, is verkort t.o.v. de nulmeting.
3. De doelgroep die gebruik maakt van het programma wordt in kaart gebracht (leeftijd, problematiek, doelstelling,...).

De voorziene middelen bedragen 1.650.000 euro vanuit het crisis –en investeringsplan jeugdhulp, een jaarlijks subsidiebedrag van 4.141.921,83 euro en aanvullende subsidie voor vervolgzorg het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg van 468.000 euro op jaarbasis.

Geestelijke gezondheidszorg voor Oekraïense ontheemden

Vanuit Departement Zorg wordt geïnvesteerd in de toegankelijkheid van gespecialiseerde diagnostiek en behandeling voor onder andere minderjarige Oekraïense ontheemden.

Voor de periode van 1 april 2022 – 31 maart 2024 bedragen de subsidies vanuit de Taskforce Oekraïne voor de totale doelgroep waarvan kinderen en jongeren deel uitmaken 1.350.000 euro.

Preventief gezondheidsbeleid via scholen, gezin en vrije tijd

Preventief gezondheidsbeleid richt zich naar gezonde burgers (preventie is risico's of ziekte voorkomen). De klassieke gezondheidszorg bereikt nauwelijks gezonde burgers, daarom wordt een groot deel van het preventief gezondheidsbeleid geïmplementeerd in leefcontexten (settings) waar burgers zich doorgaans bevinden. Voor kinderen en jongeren wordt gewerkt o.a. via setting onderwijs, setting Gezin en setting Vrije tijd.

Verschillende partnerorganisaties (VAD, Vlaams instituut Gezond Leven, Sensoa, Gezonde Mond, VLESP, enz.) en organisaties met terreinwerking of preventiewerkers uit de Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) ontwikkelen en implementeren methodieken en materialen voor de actoren in deze settings met oog op een aanbod van universele, selectieve of geïndiceerde preventie voor veel verschillende gezondheidsthema's zoals drugspreventie, tabakspreventie, alcoholpreventie, suïcidepreventie, geestelijke gezondheidsbevordering, mondgezondheid, gezonde voeding en beweging, eetstoornissen, enz. Vanuit het preventief gezondheidsbeleid worden deze partnerorganisaties en terreinorganisaties structureel gesubsidieerd om dat te doen.

Preventieve gezondheidszorg via Centra Leerlingenbegeleiding (CLB)

Scholen en CLB organiseren doorheen de schoolloopbaan periodieke contactmomenten waarbij er aandacht gaat naar fysiek, sociale en mentale gezondheid, op basis van het decreet leerlingenbegeleiding. Via die contactmomenten krijgen alle schoolgaande kinderen en jongeren een aanbod van preventieve gezondheidszorg (universele preventie) via gezondheidsbevordering of vroegdetectie voor een heel uitgebreid aantal gezondheidsthema's, met inbegrip van mentale gezondheid (middelengebruik, eetstoornissen, depressie, suïcidale gedachten, lichaamstevredenheid, enz.). Voor deelgroepen of individuen waarvoor dit aanbod niet volstaat

wordt een meer intensief aanbod voorzien, al dan niet via doorverwijzing naar de curatieve zorg. Het aanbod preventieve gezondheidszorg van CLB is afgestemd op het aanbod preventieve gezondheidszorg via consultatiebureaus van Kind en Gezin.

Vanuit het preventief gezondheidsbeleid ondersteunt het Departement Zorg de CLB om die systematische contactmomenten (maar bijv. ook vaccinatie of profylactische maatregelen) kwaliteitsvol en over heel Vlaanderen op een gelijkwaardige manier aan te bieden. Departement Zorg investeert al meerdere decennia in een beheersovereenkomst met de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ) en andere partnerorganisaties (Sensoa, VAD, VLESP, Eetexpert, enz.) om de CLB hierbij te ondersteunen. In kader van de huidige beheersovereenkomst ontvangt de VWVJ hiervoor jaarlijks 350.000 euro.

A way home

Opgroeien ondersteunt, in samenwerking met de AP Hogeschool en KU Leuven, 13 pilootregio's in het opzetten van een lokale coalitie die jongerenhuisloosheid wil voorkomen en beëindigen. De coalitie bestaat uit actoren uit verschillende sectoren (welzijn, wonen, onderwijs en lokale besturen) om jongerenhuisloosheid te voorkomen en te beëindigen. Uitgangspunt is A Way Home, een Canadese beweging die jongerenhuisloosheid wil beëindigen door acties uit te rollen op verschillende niveaus van preventie: zorgcontinuïteit en toegankelijkheid, duurzame huisvesting en voorkomen van uithuiszetting, vroegdetectie en interventie en aanpakken van structurele barrières en discriminatie.

Opzet was zo veel als mogelijk coalities te realiseren die over gans Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad impactgericht acties ontwikkelen om zo jongerenhuisloosheid te voorkomen en te beëindigen.

Stappen die werden gezet, zijn:

- Ondersteunen van de coalities via verschillende lerende netwerken en trainingen i.s.m. de AP Hogeschool en de KU Leuven. De ondersteuning focuste zowel op de thema's binnen de preventieniveaus als hoe je tot een impactvolle samenwerking tussen verschillende partners kan komen. Medewerkers van Opgroeien en Departement Zorg ondersteunen de coalities ook procesmatig en op maat.
- Specifieke focus op 2 preventieniveaus met bijkomende middelen in 2023, nl.
 - o 900.000 euro voor vroegdetectie en Interventie binnen het pilootproject Upstream – namelijk een kwetsbaarheidstoets op scholen om jongerenhuisloosheid in een vroeg stadium op te sporen. Een samenwerking van verschillende diensten engageert zich om de opgespoorde jongeren op maat te ondersteunen.
 - o 3.000.000 euro voor een uitbreidingsbeleid door Opgroeien, VAPH en Departement Zorg voor kwaliteitsvolle en outreachende ondersteuning voor jongeren in (dreigende) dak- en thuisloosheid met focus op verschillende outcomes waarvan huisvesting prioritair is.

Concreet behaalde resultaten zijn:

- 8 lerende netwerken tussen maart 2021 en december 2023.
- 3 gefinancierde projecten binnen het Upstream project.
- 8 gefinancierde projecten binnen het uitbreidingsbeleid voor jongeren in (dreigende) dak- en thuisloosheid.

Inclusie binnen reguliere organisaties via vernieuwende projecten voor personen met een vermoeden van handicap

Rechtstreeks Toegankelijke Hulp (RTH) is één van de gekende en erkende werkvormen om zorg en ondersteuning te bieden aan personen met een vermoeden van handicap binnen het VAPH. Het VAPH keurde in de loop van 2023 111 vernieuwende projecten inzake RTH goed. Vier daarvan zetten

specifiek in op het versterken van de eigen kracht van jongeren/jongvolwassenen door op verschillende levensdomeinen inclusie binnen reguliere organisaties te bewerkstelligen. Doel is om kennis op te doen en ervaringen uit te wisselen, als basis voor een toekomstig uit te zetten vernieuwend beleid. Eén en ander werd pas in het najaar 2023 administratief afgehandeld. De projecten moeten dus nog uitgerold worden.

Het betreft:

- R NXT LVL Het Raster Antwerpen i.s.m. Het Raster Vlaams-Brabant).
- X-Act (De Witte Mol i.s.m. vzw De Schakel).
- Smooth (Viro vzw).
- Brake-Out: 3-jarig leertraject (Brake-Out vzw).

Per goedgekeurd project werd er een aantal punten toegekend; één punt komt ongeveer overeen met 1.000 euro. Voor de hier genoemde vier projecten bedraagt de totale puntenwaarde afgerond 1609.

De projecten worden opgevolgd en gemonitord.

Uitvoering 2024

In de loop van 2023 werden de opdrachten van de samenwerkingsverbanden 1G1P uitgebreid met de lijnen uit het crisis-en investeringsplan: vrijwilligers, flexibele vervolghulp, gezinszorg, samenwerking NAFT/ naadloze flexibele trajecten en de onderwijsinternaten. Deze lijnen zullen uitvoering krijgen in 2024-2025. Het is de bedoeling om 1G1P structureel te verankeren in de regelgeving vanaf 2025. Momenteel wordt er gewerkt met een jaarlijks BVR.

Inzichten uit het gebruik van de digitale tool rond perinatale mentale gezondheid zullen worden meegenomen in de realisatie van het protocolakkoord interfederaal plan geïntegreerde zorg m.b.t. perinatale zorg.

De verbreding en inbedding van het project 'Veilig en omringd opgroeien van in de buik' in Vlaanderen zal herbekeken worden in 2024 aan de hand van de geformuleerde uitdagingen en vragen.

Binnen de geestelijke gezondheidszorg worden de mogelijkheden verkend om de Kindreflex ([zie actie 1.1.1.1](#)) te laten landen binnen de KOPP/KOAP-groepen (kinderen van ouders met psychische problemen/kinderen van ouders met een afhankelijkheidsprobleem/verslaving). Zo kan er halfjaarlijks worden ingezoomd op de praktijk van de Kindreflex binnen de sector en de samenwerkingsverbanden die hierdoor ontstaan met andere sectoren.

Het agentschap Justitie en Handhaving start een traject op om de Kindreflex ook binnen de werking van het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) te implementeren. Voor de nieuwe justitieassistenten zal het in 2024 extra workshops georganiseerd worden zodat ook zij vertrouwd geraken met de methodiek.

In het kader van Connect worden de nulmetingen gepland op basis van een sjabloon dat ter beschikking werd gesteld in 2023. Het effect van de investeringen in de vervolgzorg door de Centra Geestelijke Gezondheidszorg wordt geëvalueerd.

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) zal vier vernieuwende projecten voor personen met een vermoeden van handicap ter bevordering van inclusie binnen reguliere organisaties opvolgen als basis voor een toekomstig uit te zetten vernieuwend beleid.

Actie 1.1.1.2. Gedifferentieerde aanpak van grensoverschrijdend gedrag

We werken vanuit een gedragen visie verder aan het gepast omgaan met grensoverschrijdend gedrag door een gedifferentieerd aanbod met aandacht voor specifieke thema's en hulp op maat. Goede (inter)nationale

praktijken worden verder uitgerold en opgeschaald. Vanuit het belang van het kind en de jongere is het fundamenteel dat bij de aanpak van integriteitsvraagstukken het beschermingsperspectief onlosmakelijk wordt gekoppeld aan de stem, de beleving en de expertise van kinderen en jongeren zelf.

Minstens volgende elementen komen hierbij aan bod:

- *Het verderzetten van de beleidsdomeinoverstijgende aanpak van grensoverschrijdend gedrag en de bescherming van integriteit;*
- *Expertise-uitwisseling en competentieversterking rond informatiedeling en participatie bij verontrustende signalen, met bijzondere aandacht voor warme doorverwijzing;*
- *De organisatie van internationale uitwisseling van ambtenaren, experts, sectorspelers en jeugdwerkers i.k.v. de culturele akkoorden (bilaterale samenwerking op vlak van jeugd) met andere landen en regio's die specifieke expertise hebben rond integriteitsbescherming van kinderen en jongeren en de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. We bekijken hoe we deze internationale goede voorbeelden kunnen implementeren in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. We dragen tegelijkertijd onze eigen expertise op vlak van dit thema uit en zetten Vlaamse goede praktijken internationaal in de kijker;*
- *...*

Verantwoordelijke ministers: Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding, Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken Inburgering en Gelijke Kansen, Minister van Onderwijs, Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Minister van Sport, Minister van Cultuur

Timing: 2020 -2024

Platforms en werkgroepen

In het kader van de uitvoering van acties uit het JKP en het Vlaams actieplan Seksueel Geweld hielden de betrokken administraties contact met elkaar over het integriteitsbeleid.

Verschillende administraties namen deel aan de overlegmomenten van het platform Seksueel Grensoverschrijdend gedrag en het platform Kindermishandeling georganiseerd door respectievelijk Sensoa en het agentschap Opgroeien. Opgroeien staat daarbij in voor de terugkoppeling naar de federale minister van Justitie en de Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en van Justitie en Handhaving.

Via de Werkgroep Integriteit Jeugd zorgt het Departement Cultuur, Jeugd en Media voor het betrekken van de jeugdsector bij het integriteitsbeleid. De werkgroep komt twee keer per jaar bijeen. Zo ook in de periode 2020-2024. Op de agenda stonden onder meer het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan, het Vlaams actieplan tegen seksueel geweld, het ontwerpdecreet op het uittreksel uit het strafregister, het bijhorende draaiboek, de ervaringen met 1712 ([zie actie 1.1.1.2](#)), [Niets mis mee?!](#) en de Campagne '[Nee is altijd oké](#)'.

In het najaar van 2023 ging De Ambrassade van start met de beleidswerkgroep Welzijn en Integriteit. (Mentaal) welzijn en integriteit van kinderen en jongeren staan hoog op de agenda in het jeugdwerk. De prioriteiten van deze beleidswerkgroep worden bepaald met de deelnemers in samenwerking met de Commissie Jeugdwerk.

Het Departement Onderwijs en Vorming richtte een werkgroep integriteit onderwijs op met vertegenwoordigers van de onderwijskoepels, de centrumnetten, de koepels voor ouderverenigingen, de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) en Sensoa. De werkgroep volgt de implementatie van vorming en trainingen in onderwijs op en komt indien wenselijk samen om te kunnen inspelen op gesignaleerde noden en behoeften van scholen. De werkgroep kwam in 2023 3 keer samen. Op basis van dit overleg kwam er onder meer de afspraak om bij de onderwijsverstrekkers en CLB-netten [aanspreekpunten](#) te installeren die scholen kunnen helpen met hun vragen. Dit moet toelaten dat klachten over onderwijs kunnen opgevangen worden binnen onderwijs i.p.v. dat ze bij Sensoa terechtkomen.

Ondersteuning jeugdsector

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media gaf in 2021 aan Pimento de opdracht om de jeugdsector in 2021 tijdelijk extra te ondersteunen bij het gebruik van het vlaggensysteem. Er werden 242 pakketten van "(N)iets mis mee?!" verspreid onder 183 verschillende aanvragers. Deze aanvragers zijn zowel lokale afdelingen als nationale koepels. Aan 16 jeugdorganisaties kon een vorming op maat worden gegeven. Daarnaast volgden ook 39 jeugdwerkers de vorming uit het open aanbod. Hiervoor werd in een budget van 10.000 euro voorzien.

Op 2 juni en 7 juli 2022 organiseerde de minister van Jeugd een ronde tafel over de uitdagingen inzake de versterking van het integriteitsbeleid binnen het jeugdwerk met vertegenwoordigers van de jeugdsector en experts (Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling, Sensoa, Rosa vzw, Child Focus, de toenmalige Genderkamer, het Kinderrechtencommissariaat, Mediawijs en Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen). Op deze ronde tafels kwam de nood aan bod om het integriteitsbeleid binnen Jeugd beter bekend te maken, de kenbaarheid en zichtbaarheid van API's (aanspreekpunten integriteit) te verhogen, het belang van een cultuuromslag met het oog op een duurzaam integriteitsbeleid door inzet van instrumenten op vlak van preventie, reactie en curatie en de doorvertaling van informatie op maat van kinderen, jongeren en ouders.

In opvolging van deze ronde tafels werden volgende acties uitgevoerd:

- Het Departement Cultuur, Jeugd en Media wijdde een specifieke [pagina](#) op haar website aan integriteit in het jeugdwerk.
- De Ambrassade zette van haar kant een [webpagina](#) online met een overzicht van de API's van de gesubsidieerde jeugdverenigingen en andere relevante informatie over integriteit.
- De minister van Jeugd gaf Pimento een nieuwe opdracht van 29.994 euro om de jeugdsector te ondersteunen tot het voorkomen van en omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag door de verspreiding van gratis en educatief materiaal, waaronder (N)ietsmismee en het Oké?!-spel, het verstrekken van workshops, meerdaagse vormingen en trajectbegeleiding integriteitsbeleid. Deze opdracht werd voor 2023 verlengd, met bijkomend aandachtspunt voor het online-aspect van seksuele integriteit voor een bedrag van 29.991 euro.
- Tumult kreeg voor 2022 van de minister van Jeugd de bijkomende opdracht voor een bedrag van 27.885 euro tot verdere ondersteuning van het jeugdwerk in het voorkomen en de aanpak van pesten, conflict en agressie via de inzet van 'rapid respons coaches'. Deze coaches staan in voor een hybride begeleidingsaanbod naar (bege)leiders in jeugdverenigingen. Het aanbod bestaat enerzijds in (online of fysieke) procesbegeleiding bij het reageren op de integriteitssituatie en anderzijds in het geven van tools waarmee de vereniging ook achteraf mee aan de slag kan gaan. Deze opdracht werd voor 2023 verlengd, met bijkomend aandachtspunt voor het online-aspect van pesten, agressie en conflict voor een bedrag van 25.370 euro.
- Met De Ambrassade werd door de minister van Jeugd een overeenkomst afgesloten ten belope van 34.800 euro voor de periode 2022-2024 voor een plan van aanpak omtrent integriteit in het jeugdwerk aanvullend bij de ondersteuning van de jeugdsector waarvoor De Ambrassade in uitvoering van de beheersovereenkomst moet instaan. Met een driedelige doelstelling, nl.:
 - o het integriteitsbeleid in het jeugdwerk via regelmatige, actuele en transparante communicatie onder de aandacht brengen.
 - o de API-werking ondersteunen via opleidingen, collegagroepen, intervisie enz.
 - o tools en materialen bundelen en verspreiden, waaronder ook het stimuleren van een integriteitsbeleid bij lokale jeugdverenigingen.
- Het jongereninformatieplatform WATWAT bundelde nieuwe en geactualiseerde bijdragen over integriteit en grensoverschrijdend gedrag, en waar relevant werd de link met doorverwijzing naar de API in het jeugdwerk toegevoegd.

- Kinderen, jongeren en ouders werden via nieuwsbrieven vanuit Opgroeien geïnformeerd over het integriteitsbeleid in de jeugdsector.
- Ketnet ontwikkelde in opdracht van minister van Jeugd in samenwerking met het Departement Cultuur, Jeugd en Media zes filmpjes over integriteit die inspelen op situaties uit het dagdagelijkse leven van kinderen. Ketnet ontwikkelde deze films met een budget van 33.878,55 euro. Dit leidde in 2023 eveneens tot de Campagne: Nee is altijd oké (zie hierna).

Op 14 maart 2023 volgde op initiatief van de minister van Jeugd een ronde tafel rond mediawijsheid en (online) relaties en seksualiteit met vertegenwoordigers van de jeugdsector (De Ambassade, WATWAT, Pimento en Awel) en experts (Mediawijs, Sensoa, Child Focus, AllesoverPesten). Afspraken werden gemaakt tot verdere samenwerking met oog op warme doorverwijzing van kinderen en jongeren, meer concrete ondersteuning van de API's op vlak van online gerelateerde integriteitsvragen, de actualisatie van informatie, afspraken rond bredere communicatie van de lancering in het najaar van 2023 van de [EduBox Sexting \(zie actie 1.1.12. en prioriteit 5, actie 5.2.1.2\)](#) en de uitwerking van een flowchart over online relaties en seksualiteit ([zie prioriteit 5, actie 5.2.1.2](#)).

Campagne: Nee is altijd oké

Tijdens de ronde tafels in 2022 stelde de minister van Jeugd met de jeugdsector en de aanwezige experts vast dat de doelgroep van -12-jarigen in campagnes over dit onderwerp nog weinig bereikt wordt. Nochtans is het op de lagerschoolleeftijd dat kinderen hun eerste, zelfstandige, stappen in de wereld zetten, en dat zowel online als offline. Uit het recentste onderzoek Apestaartjaren (Mediawijs) van 2022 bijvoorbeeld blijkt dat de leeftijd waarop kinderen zelfstandig een smartphone gebruiken, daalt. Momenteel ligt dit op 8 jaar.

Met Ketnet hebben de Vlaamse minister van Jeugd en het Departement Cultuur, Jeugd en Media gekozen voor de Campagne: [Nee is altijd oké](#) met zes zeer concrete en, voor het leven van kinderen, zeer herkenbare situaties, gespeeld door ketnetwrappers, over:

1. Groepsdruk.
2. Ongepast taalgebruik.
3. Misbruik van vertrouwen.
4. Grensoverschrijdend gedrag.
5. Online.
6. Moeilijke thuissituatie.

Ketnet heeft de filmpjes verspreid via haar platform voor kinderen alsook via [ketnetvoorouders](#). Het Departement Cultuur, Jeugd en Media heeft hetzelfde gedaan [via haar kanalen](#). Daarnaast werden ze ook verspreid naar het algemeen welzijnswerk en het onderwijs.

Decretale en reglementaire bepalingen integriteit jeugd

Op 25 september 2020 keurde de Vlaamse Regering op voorstel van de minister van Jeugd het besluit goed waarbij uitvoering gegeven wordt aan de decretale bepalingen op vlak van integriteitsbeleid en de aanduiding van een aanspreekpunt integriteit (decreet van 2012 op het vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid).

Deze decretale bepalingen werden in het nieuwe Decreet over het jeugd- en kinderrechtenbeleid en de ondersteuning van het jeugdwerk van 23 november 2023 (het Jeugddecree) en het bijhorende uitvoeringsbesluit van 9 februari 2024 verdiept. Het Jeugddecree versterkt en verstevigt het integriteitsbeleid binnen de jeugdsector, onder meer in de subsidievoorwaarden bij werkings- en projectsubsidies voor jeugdverenigingen. In het bijhorend uitvoeringsbesluit worden de voorwaarden en maatregelen verder uitgewerkt, waarbij ook aandacht uitgaat naar een protocol bij meldingen, vaststellingen en vermoedens en de uitwerking van de competentie om de fysieke,

psychische en seksuele integriteit te waarborgen binnen het competentieprofiel van animatoren bij kadervorming.

In vijf stappen naar een beslissing in het belang van het kind

Het belang van het kind, bepaald in artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag is een centraal begrip om alle andere kinderrechtenartikelen te interpreteren. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind gaf in zijn algemene commentaar nr. 14 van 29 mei 2013 invulling aan dit meerduidige principe en containerbegrip. Ter gelegenheid van de 30ste verjaardag van het Kinderrechtenverdrag publiceerde het Departement Cultuur, Jeugd en Media een Nederlandse vertaling van deze commentaar. De algemene commentaar verstrekt geen pasklare oplossingen maar wel handvaten.

Actoren die beroepsmatig of op vrijwillige basis met kinderen en jongeren werken, hebben vaak een intuïtief aanvoelen van wat in het belang is van de minderjarigen die ze begeleiden. Dit is echter vaak niet zo eenvoudig te bepalen. Naar aanleiding van een bevraging van praktijkwerkers naar noden i.v.m. het hanteren van het belang van het kind (najaar 2020), ontwikkelde het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), op vraag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, een stappenplan 'In vijf stappen naar een beslissing in het belang van het kind'. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media lanceerde het stappenplan, i.s.m. KeKi, tijdens een webinar op 19 maart 2021. KeKi ontwikkelde bij het stappenplan ook een handleiding en een invulrooster. Alle documenten zijn beschikbaar op een speciaal daartoe ontworpen [webpagina](#) van de website van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Op basis van de vergaarde feedback werd het stappenplan in 2022 vereenvoudigd en vertaald naar het Engels. Het stappenplan werd ook bij verschillende gelegenheden voorgesteld. Ook concretiseerde KeKi op vraag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media in het najaar van 2023 de toepassing van het stappenplan naar situaties in de jeugdhulp.

Campagne 1712

De hulplijn 1712 (Hulplijn geweld, misbruik en kindermishandeling) blijft zich inzetten om laagdrempelig en toegankelijk mogelijk te zijn. De chatlijn na Seksueel Geweld, die met federale middelen ingebed was bij UGent-ICRH, werd overgenomen en ingebed in het bestaande hulpaanbod van [Nupraatikerover.be](#) en 1712. Deze oefening leidde ook tot een eerste uitbreiding van de chaturen bij 1712, vanaf 1 september 2021, met een chatmogelijkheid van maandag tot donderdag van 13u tot 17u en van 18u tot 22u. Sindsdien viel er al een stijging te merken in het aantal chats. In 2023 volgde een uitbreiding van de chaturen bij 1712 waardoor de chathulpverlening nu elke werkdag bereikbaar is. De bereikbaarheid en toegankelijkheid worden permanent gemonitord.

Jaarlijks wordt er minstens één campagne gelanceerd om de hulplijn 1712 beter bekend te maken bij specifieke doelgroepen of om te sensibiliseren over een bepaald thema. In 2020 had de campagne betrekking op grensoverschrijdend gedrag in de sport- en cultuursector. In 2021 was de campagne gericht op volwassenen die familiaal geweld plegen uit onmacht of in een stresssituatie. In 2022 lanceerde 1712 een campagne over het thema oudermishandeling. In 2023 lanceerde de hulplijn een campagne rond 'Veilig Thuis' in samenwerking met het openbaar vervoer 'De Lijn' om aan te geven dat de hulplijn zich profileert als hulplijn voor een veilige thuis, wat eveneens zinspeelt op de doelstelling van De Lijn om elke reiziger veilig thuis te brengen. Een andere campagne vroeg aandacht voor kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling. Tot slot engageert 1712 zich ook in kader van 'De Warmste Week', waarbij de hulplijn via een radiospot mensen aanspoort om hun bezorgheden over een kind dat geweld meemaakt, te delen.

Project 'Speak Out, Act in'

De ministers van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en Jeugd gaven aan Demos de opdracht om tools en methodieken te ontwikkelen en te bundelen in een

toolbox, met als doel de handelingsbekwaamheid van jeugdwerkers te versterken bij discriminerende uitspraken en handelingen. Het betreft het project '[Speak Out, Act In!](#)'. De toolbox omvat bestaande en nieuw ontwikkelde instrumenten en methodieken. Het ontsluit o.a. praktische 'how-to's' rond het inzetten van het persoonlijke verhaal, het oefenen van dialoog- en reflectievaardigheden en het aangaan van een positieve confrontatie. Er liep ook een train-the-trainer: een handleiding waarin jeugdorganisaties leren hoe ze aan de slag kunnen met de toolboxes, hoe ze deze inpassen in hun organisatie en hoe ze daarrond vorming kunnen opzetten.

Het project werd vroegtijdig stopgezet vanwege capaciteitsproblemen.

Plan Samenleven: Lokaal actieplan straatintimidatie ontwikkelen en uitrollen

Lokale besturen kregen de kans om in het kader van het Plan Samenleven ([actie 16 actieplan straatintimidatie ontwikkelen en uitrollen](#)) in te tekenen op een ondersteuningsaanbod in de strijd tegen straatintimidatie.

Lokale besturen kunnen met Plan International samenwerken. Via het Safer Cities programma van Plan International krijgen lokale besturen begeleiding op maat. De jongeren van de stad worden van begin tot het einde betrokken via een inclusief en participatief jongerentraject (digitaal platform, opstellen beleidsaanbevelingen, influencing activiteiten...).

Het actieplan bevat maatregelen in elk van deze categorieën:

- preventie: sensibiliseren en informeren (zowel burgers als professionals).
- protectie: beschermen en begeleiding van slachtoffers.
- participatie: betrekken van jongeren, burgers, ervaringsdeskundigen, experts en het maatschappelijk middenveld.
- prosecutie: samenwerken met lokale politie.

Stad Gent treedt op als mentorbestuur. Gent werkt samen met Plan International om lokaal beter zicht te krijgen op straatintimidatie in de stad en startte op basis van dit onderzoek de Taskforce seksueel grensoverschrijdend gedrag op.

Over de looptijd van twee jaren heen (projectjaar 1 van 1 oktober 2022 tot en met 30 september 2023 en projectjaar 2 van 1 oktober 2023 topt en met 30 september 2024) investeert Plan Samenleven 625.000 euro en engageren 18 lokale besturen zich tot het ontwikkelen en uitrollen van 13 actieplannen.

Aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de cultuursector

Op 26 juni 2018 werd het actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag in de cultuur- en audiovisuele sector gelanceerd. Dit actieplan vertrok vanuit drie grote krachtlijnen:

- 1) de nood aan heldere, laagdrempelige procedures om grensoverschrijdend gedrag te melden en klachten op te volgen;
- 2) de aandacht voor zowel herstel als sanctionering bij deze procedures, en
- 3) het belang van sensibilisering en kennisdeling.

In 2020, 2021 en 2022 werden de toenmalige Genderkamer en Engagement Arts verder gefinancierd vanuit het Departement Cultuur, Jeugd en Media. De financiering van de Genderkamer als ombudsdienst voor de cultuur- en mediasector liep uiteindelijk door tot de inkanteling van dit orgaan in het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) op 15 maart 2023.

Sinds de lancering van het actieplan in 2018 werden 80 vertrouwenspersonen opgeleid. Voor de kunstensector werd een toolbox ontwikkeld, waar organisaties die een integriteitsbeleid willen opzetten beroep op kunnen doen. In het gewijzigde kunstendecreet werd, op voorstel van de minister van Cultuur, een bepaling opgenomen waarbij de toepassing van de principes van fair practices en integriteit binnen de kunstensector actief wordt gestimuleerd.

In 2022 werd een procesevaluatie van het actieplan opgestart. Die werd begin 2023 afgewerkt en opgeleverd. Naar aanleiding van de bevindingen vroeg de minister van Cultuur om de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag verdere invulling te geven.

In september 2023 zag het Vlaams meldpunt grensoverschrijdend gedrag het licht. Dit meldpunt heeft de inhoudelijke, herstelgerichte opdracht van de Genderkamer voor de cultuur- en mediasector overgenomen en opengesteld voor alle Vlaamse sectoren. Toeleiding naar dit nieuwe meldpunt is dus een van de prioriteiten binnen het beleid grensoverschrijdend gedrag van de cultuur- en mediasector.

De driejarige projectsubsidie voor Engagement Arts (2020-2022) bedroeg 180.000 euro. De Projectsubsidie voor de Genderkamer beliep 282.662,49 euro voor de bijkomende opdracht 2019-2023, tot en met de inkanteling in het VMRI op 15 maart 2023.

Integriteit en Sport

Sinds 2018 werkt Sport Vlaanderen met de sportfederaties en het Centrum Ethiek in de Sport samen om [een integriteitsbeleid](#) te voeren en aanspreekpunten integriteit te organiseren. Elke sportfederatie die door Sport Vlaanderen gesubsidieerd wordt, is hiertoe sinds 1 januari 2021 decretaal verplicht. In 2022 werd het decreet op de georganiseerde sportsector gewijzigd om dit integriteitsbeleid bij nog meer sportfederaties te verankeren.

Vanaf 2023 worden daarom drie erkenningsvoorwaarden opgelegd aan de sportfederaties en organisaties voor sportieve vrijetijdsbesteding (OSV's):

- het voorzien in een handelingsprotocol;
- het organiseren van een aanspreekpunt integriteit;
- het voorzien in gedragscodes.

Daarnaast wordt er nog een uitgebreid integriteitsbeleid opgelegd aan de gesubsidieerde sportfederaties dat bestaat uit:

- het installeren van een adviesorgaan dat het integriteitsbeleid van de sportfederatie evalueert en de sportfederatie erover adviseert;
- het voorzien in een onafhankelijk tuchtrechtelijk systeem;
- voor haar sportclubs, sporters en andere belanghebbenden een beleid ontwikkelen rond preventie, vorming en sensibilisering, en
- via haar sportclubondersteuning een integriteitsbeleid op clubniveau voeren door in haar sportclubs minstens het werken met laagdrempelige aanspreekpersonen, gedragscodes en een handelingsprotocol te stimuleren.

Het [Centrum Ethiek in de Sport](#) (ICES) is de erkende organisatie voor beleidsondersteuning en praktijkontwikkeling op het gebied van ethisch sporten. ICES informeert, stimuleert en ondersteunt de Vlaamse sportsector om actief te investeren in ethische thema's die belangrijk zijn bij een kwaliteitsvolle sportbeoefening, en doet dit via beleidsondersteuning, opleiding en vorming, en caseondersteuning (API's kunnen bij ICES terecht voor advies en ondersteuning bij het behandelen van cases). ICES ontving tot en met 2023 een jaarlijkse subsidie van 239.000 euro, die vanaf 2024 270.000 euro zal bedragen.

Vanuit de nood aan een overkoepelend orgaan voor tucht rond grensoverschrijdend gedrag werd in 2020 het Vlaams Dopingtribunaal (opgericht in 2008) omgevormd tot een orgaan met ruimere bevoegdheden, het Vlaams Sporttribunaal. Het Vlaams Sporttribunaal werd ondersteund bij haar opstart met een subsidie van 40.000 euro. Vervolgens werd een doorstartsubsidie van 230.000 euro toegekend tot eind 2024 om de werking en kwaliteit te bestendigen en de garantie van een

kwalitatieve dienstverlening voor de aangesloten leden te verzekeren, gelet op de gevoelige aard van de dossiers inzake grensoverschrijdend gedrag waarrond het tuchtorgaan werkt.

Sport Vlaanderen bouwde het thema integriteit in zowel in de opleidingen en bijscholingen als in de organisatiestructuur van de Vlaamse Trainersschool (met aanspreekpunten integriteit, gedragscodes, enz.).

Onderwijsdoelen en sleutelcompetenties als basis

Onderwijsdoelen zijn belangrijk om kinderen en jongeren een gezonde levensstijl aan te leren en om hen te leren zichzelf beschermen tegen grensoverschrijdend gedrag. Sommige van die onderwijsdoelen starten al van in de kleuterklas (bv. leren hulp inschakelen). De onderwijsdoelen gaan niet alleen uitsluitend over de bouw van het lichaam, bescherming t.a.v. SOA's, maar bv. ook hoe je leert om 'neen' te zeggen, je grenzen leren kennen, grenzen van anderen respecteren, weerbaar te zijn, relaties aan te gaan, hulp in te roepen waar nodig e.d. Het slaat tevens op leren omgaan met online risico-gedrag.

De minimumdoelen voor de basisvorming (2de en 3de graad) zijn op 12 juli 2023 definitief goedgekeurd door het Vlaams Parlement. De doelen gingen in op 1 september 2023 in het eerste leerjaar van de tweede en de derde graad, en op 1 september 2024 in het tweede leerjaar van de tweede en de derde graad. Het decreet voorziet ook dat er tijdens schooljaar 2023-2024 nog geen door de Vlaamse Regering goedgekeurde leerplannen moeten zijn. Het schooljaar 2023-2024 is dan ook een overgangperiode.

Volgens dezelfde methodiek worden nu de minimumdoelen uitgewerkt voor de 1ste graad secundair onderwijs (voor implementatie 1/09/2024), daarna ook voor het basisonderwijs (implementatie vanaf 1e graad in 1/09/2025).

In de nieuwe minimumdoelen wordt vertrokken vanuit verschillende sleutelcompetenties. Verschillende sleutelcompetenties kunnen aan het werken aan grensoverschrijdend gedrag gekoppeld worden. Zo zijn er onder meer: de sleutelcompetentie op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en gezondheid, de sociaal-relatieve competenties, leercompetenties (met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatie-denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken) en tevens de sleutelcompetenties rond burgerschap, mediawijsheid en digitale competenties. Er is dus een brede basis om op verder te werken met verschillende ingangsmogelijkheden en onderlinge verbanden.

Elke school moet een leerplan hebben. Op basis van de onderwijsdoelen werken de onderwijsverstrekkers aan leerplannen die de scholen kunnen gebruiken.

Sensoa werkte in het verleden aan [leerlijnen](#), die toelaten dat informatie over relationele en seksuele vorming kan worden versterkt, rekening houdend met de ontwikkeling van de kinderen en jongeren. Sensoa zal op basis van de nieuwe onderwijsdoelen haar leerlijnen nog aanpassen. Tevens werkte Sensoa [aan vragenlijsten](#) die de scholen kunnen gebruiken om hun lessen af te stemmen op hun leerlingen.

Informatie over grensoverschrijdend gedrag op één webpagina bij onderwijs Vlaanderen

Informatie over de preventie en aanpak van grensoverschrijdend gedrag, alsook contactgegevens en ondersteunend materiaal kunnen gevonden worden op de [webpagina](#).

Op KlasCement is er een overzichtspagina met 1000-tal leermiddelen over Veilig Online, Veilig online surfen. Er zijn ook 6 leermiddelen specifiek over kindermisbruik/kindermishandeling. Daar werd er ook gescreend op organisaties die in scholen infiltreren met een aanbod waarvan het aanbod niet voldoet aan de kaders binnen onderwijs.

Decreet over grensoverschrijdend gedrag in het hoger onderwijs van 8 december 2023

[Het decreet over grensoverschrijdend gedrag in het hoger onderwijs](#) van 8 december 2023 verplicht iedere instelling in het hoger onderwijs om een centraal register bij te houden waarin alle meldingen inzake grensoverschrijdend gedrag geregistreerd worden. Tevens is een onderwijsinstelling verplicht om een statuut uit te werken voor vertrouwenspersonen ten aanzien van studenten, naar analogie van het statuut van vertrouwenspersonen ten aanzien van personeel, zoals voorzien in de federale welzijnswet. Het decreet voorziet daarnaast ook in de verplichting voor de instellingen om in samenspraak met vertegenwoordigers van studenten en van personeel een gedragscode op te stellen die in het arbeidsreglement en het onderwijs- en examenreglement wordt opgenomen en een procedure uit te werken rond hoe er met een melding grensoverschrijdend gedrag wordt omgegaan binnen de instellingen en binnen welke termijnen dit gebeurt. Elke instelling moet minstens één intern meldpunt hebben.

Uitvoering 2024

In vijf stappen naar een beslissing in het belang van het kind

Op vraag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media zal KeKi in het voorjaar van 2024 verder werk maken van de toepassing van het stappenplan rond het belang van het kind op concrete situaties in de jeugdhulp.

Decretale en reglementaire bepalingen integriteit jeugd

Op 1 januari 2024 treedt het Jeugddecreeet in werking, inclusief de bepalingen op het vlak van integriteit. Ook in 2024 wordt de jeugdsector daarbij verder ondersteund en betrokken, onder meer via de werkgroep integriteit jeugd.

Plan Samenleven: Lokaal actieplan straatintimidatie ontwikkelen en uitrollen

In de tweede helft van 2024 zullen lokale besturen kunnen intekenen op het derde projectjaar van het Plan Samenleven.

Aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de cultuursector

Het nieuwe actieplan grensoverschrijdend gedrag voor de cultuursector wordt begin 2024 gefinaliseerd en gelanceerd. Binnen dit plan zal, naast de professionele kunstensector, bijzondere aandacht gaan naar cultureel erfgoed, literatuur, film, sociaal-cultureel werk, amateurkunsten en circuskunsten. Gezien de organische overlap in sectoren wordt ook bekeken of goede praktijken uit de jeugd- en sportsector (zoals API's) inspiratie kunnen bieden.

Integriteit en Sport

Het decreet van 20 december 2013 inzake gezond en ethisch sporten zal in 2024 vervangen worden door een nieuw decreet over het stimuleren van een veilig sportklimaat uit te werken. Daarbij zal worden uitgegaan van een holistische benadering met één kernbegrip, veilig sporten, om vanuit een sterkere kerngedachte een totaalbeleid te kunnen voeren, weliswaar met aandacht voor onderliggende deelaspecten. Nog meer wordt benadrukt dat een veilig sportbeleid zowel naar het individu gericht is, als verantwoordelijkheden en verplichtingen op organisatieniveau met zich meebrengt.

Onderwijsdoelen en sleutelcompetenties als basis

Sensoa zal op basis van de nieuwe onderwijsdoelen haar leerlijnen die toelaten dat informatie over relationele en seksuele vorming kan worden versterkt, rekening houdend met de ontwikkeling van de kinderen en jongeren, aanpassen.

OD 1.1.2. We zetten in op een gecoördineerde integrale aanpak van (cyber)pesten

Actie 1.1.2.1. Uitbouw van een platform rond (cyber)pesten

We stimuleren de uitbouw van een platform rond (cyber)pesten waar iedereen laagdrempelig toegang heeft tot betrouwbare, 'evidence-based' informatie specifiek over (cyber)pesten, gekoppeld aan tweedelijns hulp. Dit platform heeft oog voor informeren en sensibiliseren, het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek om beleid en praktijk beter te ondersteunen en beleidsadviserend werk. Bijzondere aandacht gaat uit naar het snijpunt tussen (cyber)pesten en kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Dit platform richt zich in de eerste plaats tot kinderen en jongeren, ouders en begeleiders van kinderen en jongeren. Er wordt ingezet op de inbedding ervan in het Vlaamse landschap van jeugdinformatie (Awel, Grenswijs, WAT WAT...) en de verduurzaming ervan.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

De Vlaamse minister van Jeugd heeft aan de vzw Netwerk Kies Kleur tegen Pesten gedurende drie opeenvolgende jaren een projectsubsidie van respectievelijk 140.000 euro in 2021 en 2022 en 175.000 euro in 2023 toegekend voor de oprichting en uitbouw van het platform (cyber)pesten. Het netwerk heeft jarenlang expertise opgebouwd op vlak van het voorkomen en de aanpak van (cyber)pesten en bestaat uit sterke partners uit vele sectoren zoals jeugdbewegingen, jeugdorganisaties, Centrum Ethiek in de Sport, ouderverenigingen in onderwijscontext, Gezinsbond, scholenkoepels, Mediawijs, Netwerk tegen Armoede enz.

Begin februari 2022 lanceerde de Vlaamse minister van Jeugd het platform (cyber)pesten: allesoverpesten.be. Deze lancering gebeurde gezamenlijk met de STIP IT-actie i.s.m. Ketnet in de aanloop naar de Vlaamse week tegen pesten. Het digitaal platform is gericht op al wie professioneel of vrijwillig met kinderen en jongeren werkt, waaronder animatoren, begeleiders, leerkrachten, ondersteuningsfiguren, ouders en kinderen en jongeren. In het najaar van 2022 konden door een samenwerkingsverband met WATWAT antwoorden op vragen voor kinderen en jongeren over het thema (cyber)pesten toegevoegd worden aan de website en doorstromen naar WATWAT.

Het platform (cyber)pesten, bij de verschillende partners van het netwerk bekendgemaakt onder de naam 'Alles over Pesten', heeft vier doelstellingen.

- Kennis verzamelen, informeren, sensibiliseren'.
- Toegang tot hulpverlening.
- Professionalisering en beleidsadvisering (lerend netwerk).
- Kennis- en expertise-uitwisseling (kennissetwerk).

Het platform biedt antwoorden op de nood aan meer en over sectoren heen samen te werken. Het wil alle informatie bundelen, al wie vragen heeft gericht verder doorverwijzen en iedereen versterken in het tegengaan van (cyber)pesten door het aanbieden van tools, vormingen en methodieken. Er wordt ook gezorgd voor wetenschappelijke onderbouwing en een vertaling van onderzoeksresultaten naar praktijk en beleid door een netwerk van onderzoekers. Waar in 2022 nog 7.636 gebruikers de website bezochten, ging dit in 2023 al om 16.881 gebruikers.

Het platform is meer dan een website alleen. Er zit een hele backoffice achter. De medewerkers van AllesoverPesten brengen coördinatie in veelheid van spelers, ontwikkelde tools en methodieken, vormingen, kennis... Ze gaan *outreaching* te werken en gaan ook vaak er plaats om organisaties en sectoren te versterken in hun beleid. Ze geven eerste advies, bieden vormingen aan of verwijzen gericht door naar specifieke vormingen.

Rekening houdend met de nood aan een duurzaam anti(cyber)pestbeleid op organisatieniveau, de nood aan een stevige educatieve en herstelgerichte aanpak, een versterking van de rol van

omstaanders en het belang van *train-the-trainer* werd de opdracht van AllesoverPesten voor het derde subsidiejaar (2023-24) uitgebreid met een verhoogd budget voor de uitbouw van de Week tegen Pesten tot een Jaar tegen pesten met bijhorende campagne en de verbetering van de toegang tot hulp en ondersteuning.

Uitvoering 2024

De ondersteuning met facultatieve subsidies van het Netwerk Kies Kleur tegen Pesten heeft duidelijk gemaakt dat er nood is aan een actor met kennis en expertise op het vlak van pesten. De stijgende cijfers, zeker waar het gaat over cyberpesten, bewijzen dat een volgehouden, gecoördineerde en duurzame aanpak nodig is. Vandaar zal het netwerk in 2024 inzetten op de verbreding van de week tegen pesten naar een jaar lang tegen pesten. Om de continuering van de activiteiten van het netwerk te waarborgen werd een *nominatim* op naam van het netwerk in de begroting 2024 ingeschreven zodat een verlenging van de subsidiëring mogelijk is. In de toekomst wordt toegewerkt naar een structurele ondersteuning van het netwerk binnen het Jeugddecree van 23 november 2023.

Actie 1.1.2.2. Preventie en aanpak van (cyber)pesten door scholen

Scholen zetten in op de preventie en aanpak van (cyber)pesten. Via het concept van 'whole school approach' worden scholen gestimuleerd de aanpak van (cyber)pesten te integreren in het schoolbeleid om zo geïntegreerd en duurzaam te werken. Hiertoe wordt onder meer een incident-handelingsprocedure specifiek gericht op cyberpesten ontwikkeld; preventiestrategieën die hun effectiviteit hebben bewezen worden naar voren geschoven, en het toegankelijker maken voor scholen en onderzoeksbevindingen rond de aanpak van (cyber)pesten en preventie op school worden gevaloriseerd. Hierbij moet voldoende aandacht zijn voor de vraag of bestaande initiatieven werkzaam zijn en voldoende inspelen op de factoren die uit onderzoek als cruciaal naar voren komen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Onderwijs

Timing: 2020 - 2024

De preventie en aanpak van (cyber)pesten dient vervat te zitten in een breder beleid rond de bescherming van integriteit van leerlingen. Dit maakt integraal deel uit van aandacht voor de gezondheid en het welbevinden van leerlingen in het kader van leerlingenbegeleiding. De belangrijkste handvatten binnen de onderwijsregelgeving zitten vervat in het decreet op leerlingenbegeleiding, de eindtermen en het kwaliteitskader van de onderwijsinspectie. Ter ondersteuning van de aanpak en preventie van (cyber)pesten wordt er ingezet op informeren en sensibiliseren, het aanbieden van concrete handvatten en het ontsluiten van vorming en lesmateriaal.

Informeren en sensibiliseren

Departement Onderwijs en Vorming doet inspanningen voor het informeren en sensibiliseren van scholen over (cyber)pesten en het omgaan met ongewenst online gedrag zoals haatspraak, gossip accounts etc. Zo wordt de week tegen pesten ondersteund met coördinatie door het Netwerk Kies Kleur tegen Pesten.

Via Klasse en de nieuwsbrieven wordt het belang van de preventie van pesten blijvend onder de aandacht gehouden. In de dossiers 'pesten' en 'positief klasklimaat' verschijnen er regelmatig nieuwe artikels, met goede praktijken, handvatten of getuigenissen. Ook naar aanleiding van de week verschijnt er telkens nieuwe content. Via deze kanalen wordt ook het platform 'Alles over pesten' onder de aandacht gebracht.

Op de website van het Kenniscentrum [Digisprong](#) werd [een themapagina rond cyberpesten](#) opgesteld. Op de educatieve portaalsite KlasCement werd [eveneens een themapagina gemaakt over cyberpesten](#). Hier kunnen leerkrachten zelf leermiddelen delen en gebruiken.

Vormingen (cyber)pesten

Het Departement Onderwijs en Vorming ondersteunt jaarlijks verschillende organisaties die vorming aanbieden rond (cyber)pesten.

In samenwerking met Child Focus, de Gezinsbond en de ouderverenigingen subsidieert de minister van Onderwijs vormingsavonden voor ouders over veilig ICT-gebruik (Veilig Online). Scholen kunnen kiezen uit vijf modules waaronder cyberpesten. Dit project bereikt ongeveer 4.000 Vlaamse ouders per jaar, 70 scholen in het gewoon onderwijs en daar bovenop 15 scholen in het buitengewoon onderwijs. Het project zoomt in op de voordelen van digitale media, de risico's ervan en hoe ouders met mediawijsheid en dit alles op een concrete manier kunnen omgaan in de dagelijkse opvoeding van hun kinderen. Daarbij hoort ook de ClickSafe-opleiding (Child Focus) die leerkrachten wapent rond online risicogedrag.

Ook het project '[De Confluxers](#)' van VSK dat scholen helpt een werking rond *peer support* uit te bouwen wordt zo ondersteund. Dit project werd opgenomen binnen de bredere beheersovereenkomst met VSK ([zie actie 1.2.2.2](#)).

Eerste hulp bij cyberpesten

In samenwerking met Mediawijs werd een apart programma voor de professionalisering van eerste- en tweedelijnszorgers over cyberpesten opgezet onder de noemer 'Eerste Hulp Bij Cyberpesten' (EHBC). Dit betreft een vormingsprogramma gericht op zorgcoördinatoren, CLB-medewerkers en leerlingenbegeleiders om de aanpak van complexe cyberpestcases te verbeteren.

In het schooljaar 2022-2023 vond de opleiding 'Eerste Hulp Bij Cyberpesten' in het kader van een nieuwe financiering door Departement Onderwijs en Vorming, plaats op vijf verschillende locaties, voor 99 deelnemers. Deze uitvoering werd opnieuw versterkt in 2023 waarbij de vorming EHBC niet meer apart ingericht werd maar geïntegreerd wordt in de mediacoachopleiding van schooljaar 2023-2024. Dit in de vorm van een volledige themadag. Via EHBC werd nieuw sensibiliseringsmateriaal ontwikkeld zoals [een flowchart voor onderwijsactoren die scholen ondersteunt bij het uitwerken van een reactiebeleid](#). ([zie prioriteit 5, actie 5.2.1.1](#))

Mediacoachopleiding Onderwijs

Vanaf 2022 was er financiële ondersteuning van Mediawijs voor de vorming mediacoachopleiding Onderwijs ([zie prioriteit 5, actie 5.1.1.1](#)) met daarbij specifieke aandacht voor cyberpesten ([zie prioriteit 5, actie 5.2.1.1](#)).

Beleidstool sociale media voor scholen

Mediawijs startte in 2021 in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming met de ontwikkeling van een [beleidstool](#) voor scholen gericht op het ontwikkelen van een sociale media beleid. In dit kader werd eveneens [een uitgebreide wegwijzer over Cyberpesten](#) opgesteld ([zie prioriteit 5, actie 5.1.1.1](#)).

Beleidsplanner Kenniscentrum Digisprong

De [Beleidsplanner](#) van het Kenniscentrum Digisprong is een tool waarmee scholen hun eigen ICT-beleid kunnen vormgeven of optimaliseren, inclusief een doeltreffende aanpak tegen cyberpesten ([zie prioriteit 5, actie 5.1.1.1](#)).

Uitvoering 2024

Het departement Onderwijs en Vorming organiseert samen met het Netwerk Kies Kleur tegen pesten in maart 2024 een studiedag Inspiratiedag (cyber)pesten.

TD 1.2. De Vlaamse overheid stimuleert initiatieven zowel op collectief als individueel niveau die leiden tot ontmoeting, een versterking van de weerbaarheid en erkenning van de veerkracht van ieder kind en jongere

Vlaanderen stimuleert initiatieven zowel op collectief als op individueel niveau die leiden tot ontmoeting en versterking van de weerbaarheid en erkenning van de veerkracht van iedere kind en jongere. We ondersteunen kinderen en jongeren in hun welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling d.m.v. een integrale en sectoroverschrijdende aanpak. Naast een remediërende insteek is er tegelijkertijd ruimte voor een positieve erkenning van talenten, competenties en het versterken van de eigen krachten in het oplossingsgericht handelen.

Kinderen en jongeren hebben nood aan een vertrouwenspersoon of aanspreekpunt in hun directe omgeving bij wie ze met hun zorgen, twijfels en vragen terecht kunnen zonder dat dit meteen geproblematiseerd wordt maar dat deze persoon wel een brug kan zijn naar verdere hulpverlening indien nodig. Negatieve gevoelens of moeilijke periodes moeten bespreekbaar zijn. De uitbouw van zorgzame netwerken draagt hiertoe bij. Ze kunnen ook de stap naar hulpverlening verkleinen en/of verbeteren de levenskwaliteit binnen het lopende gezondheids- of hulpverleningstraject.

We geven gehoor aan de boodschappen van kinderen en jongeren over de veelheid aan problemen zoals druk, stress, identiteitsvraagstukken, taboesfeer... We zetten daarom in op het versterken van veerkracht en de weerbaarheid van kinderen en jongeren. Samenwerking en participatie zijn hierin cruciaal en worden gestimuleerd.

OD 1.2.1. We zetten in op zorgzame netwerken die bijdragen tot een verbeterde levenskwaliteit

Actie 1.2.1.1. Ondersteunen en stimuleren van lokale besturen

Vertrekkende vanuit de veerkracht van ieder kind en jongere wordt werk gemaakt van zorgzame buurten door mensen proberen samen te brengen, sociale cohesie te versterken. De aandacht gaat hierbij specifiek uit naar vrije tijd, ontmoeting, beweging.... Waar mogelijk ondersteunen en stimuleren we lokale besturen om aan de slag te gaan met de methodiek en het referentiekader 'buurtgerichte netwerken voor kinderen en gezinnen'. Dit kan verlopen vanuit de Huizen van het Kind, als vanuit andere laagdrempelige buurtgerichte initiatieven. De participatie van gezinnen en kinderen staat daarbij centraal.

De lokale besturen worden ondersteund in de uitbouw van een lokaal sociaal beleid door de VVSG, die onder meer vormingen organiseert, tools voor beleidsparticipatie van kwetsbare groepen ontwikkelt en stimuleert, lokale besturen ondersteunt en inspireert inzake beleidsvoering lokaal sociaal beleid, enz.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2020 - 2024

Zorgzame buurten

In juni 2021 werd er door het Departement Zorg een projectoproep Zorgzame Buurten gelanceerd voor Vlaanderen. In juli 2021 lanceerde de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) in opdracht van het Departement Zorg een projectoproep Zorgzame Buurten in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Om potentiële projectaanvragers te voeden en te inspireren werd er in september 2021 een online inspiratiedag georganiseerd waaraan bijna 1.000 mensen deelnamen. De opnamen van die dag staan ter beschikking op www.zorgzamebuurten.be. In november 2021 werden de projectaanvragen ingediend en vervolgens gejureerd. De projecten gingen van start op 1 maart 2022 en lopen tot 29 februari 2024. Er werd 14,6 miljoen euro aan relancemiddelen ingezet.

De projecten worden ondersteund via vorming, coaching en procesbegeleiding door een ad hoc consortium van hogescholen, universiteiten en middenveldorganisaties (VVSG, VIVEL, enz.), gecoördineerd door de Koning Boudewijnstichting (KBS). Bedoeling is om tot zoveel mogelijk succesvolle zorgzame buurtprojecten te komen met een goed fundament om verder te blijven werken na 29 februari 2024. Hiertoe werd een overeenkomst gesloten met de KBS. Het is niet enkel de bedoeling om tot minstens 100 goed lopende zorgzame buurtprojecten te komen in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, maar het Departement Zorg wil daarnaast – samen met de stakeholders, waaronder VVSG en VIVEL – tijdens de looptijd van de projecten inspirerende processen, kennis en tools zo breed mogelijk delen met het terrein. Op die manier wil ze alle lokale besturen en welzijns- en zorgorganisaties overtuigen, inspireren en ondersteunen om in te zetten op zorgzame buurten.

De projecten kregen de voorbije twee jaar vormingen aangeboden op sleuteldomeinen voor Zorgzame Buurten (buurtanalyse, impactgericht werken, samenwerken, participatief werken, inclusief werken, diversiteit, talent- en krachtgericht werken, enz.). Elk project kon rekenen op gemiddeld tien coaching dagen per jaar door een vaste coach.

Op 22 december 2023 besliste de Vlaamse Regering om een beperkte subsidie te geven voor personeel aan die Zorgzame Buurtprojecten die nog één jaar verder willen werken aan de verduurzaming van hun project. Door deze beslissing werd er 3,7 miljoen euro extra vrijgemaakt voor projecten die een jaar verder willen werken.

Het Departement Zorg verspreidt informatie en inspiratie naar het hele terrein omtrent Zorgzame Buurten om zo te werken aan opschaling van bij de start. Het departement laat de projecten zelf aan het woord in artikels en inspirerende video's. In het voorjaar van 2023 organiseerde het departement vijf provinciale (waarvan één in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad) inspiratiedagen waaraan meer dan 800 mensen deelnamen. Er wordt gewerkt aan tien kennisclips die gratis ter beschikking zullen gesteld worden aan het terrein. In september 2023 liep er een campagne op sociale media om zowel burgers als organisaties en lokale besturen te informeren over Zorgzame Buurten.

Buurtgerichte netwerken

Samen met stakeholders werd een referentiekader Buurtgerichte netwerken voor kinderen en gezinnen ontwikkeld dat richting geeft aan een lokaal geïntegreerd gezinsbeleid dicht bij de burger. Er werd een oproep gelanceerd om lokale besturen te stimuleren en ondersteunen om met dit referentiekader aan de slag te gaan. Hiervoor werd 525.000 euro aan projectmiddelen ingezet.

Als vertrekbasis werkten de proeftuinen een degelijke en gedragen nodenanalyse uit voor hun buurt. Op basis van deze nodenanalyse ontwikkelden ze hun gedeelde beoogde impact voor de doelgroep. Vanaf 2020 startten de proeftuinen met gezamenlijke acties ter ondersteuning van gezinnen en gingen ze aan de slag met een zelfevaluatie.

Er werden zes proeftuinen Buurtgerichte netwerken in kwetsbare buurten in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad opgestart (tot midden 2022). Vier proeftuinen zijn nog lopende.

Daarnaast werden er lerende netwerkdagen georganiseerd, in combinatie met plaatsbezoeken aan de betrokken buurten waar inspirerende praktijken en uitdagingen werden gedeeld en verdieping op de bouwstenen van het referentiekader Buurtgerichte netwerken.

Tot slot werden de inspirerende praktijken en werkzame elementen gedeeld op de conferentie 'Jong in de Buurt' op 10 oktober 2023 met als doelgroep lokale mandatarissen en lokale actoren.

Geïntegreerd Breed Onthaal

Er zijn pilootprojecten Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) lopende met betrekking tot specifieke doelgroepen. De looptijd van de projecten GBO voor jongeren met een handicapspecifieke nood of met leer- en opvoedingsproblemen werd verlengd tot eind 2022, zonder bijkomende middelen. De procesbegeleiding in dit kader werd afgerond.

De uitrol van GBO is gestart vanuit een projectmatige benadering, waardoor in 2023 gestart werd met een traject richting verduurzaming, opdat de functies en werkingsprincipes van geïntegreerd breed onthaal op een structurele wijze ingebed kunnen worden in de samenwerkingsverbanden. Dit proces wordt afgelegd met de Vlaamse Stuurgroep GBO, waarbij op 11 oktober 2023 het werkveld betrokken werd om input te leveren bij dit proces. De aanbevelingen uit de onderzoeken van Steunpunt WVG – evaluatie GBO alsook gegevensdeling GBO – hebben in dit proces eveneens een plaats gekregen. Begin 2024 wil men landen met drie draaiboeken/actieplannen (voor de lokale samenwerkingsverbanden GBO, voor de Vlaamse stuurgroep GBO en voor de werkgroep vorming en ondersteuning – WeVO) die uitvoering zullen krijgen in 2024 en 2025 om hogervermeld doel te bereiken. Zowel VVSG als SAM vzw hebben in hun beleidsplannen, gekoppeld aan hun reguliere werkingssubsidie, acties opgenomen die verbonden zijn aan GBO, zoals deelnames aan overleg op Vlaams niveau in de opvolging van de uitrol GBO, organiseren van vormingen, ondersteunen van netwerken,

Voor de periode 2020-2025 werd een totaalbedrag van 12.050.000 euro aan projectmiddelen ingezet. Per jaar gaat het om 2.450.000 euro aan de samenwerkingsverbanden GBO, waar het bedrag per samenwerkingsverband varieert van 25.000 tot 75.000 euro, gebaseerd op het inwonersaantal van het werkingsgebied van het samenwerkingsverband. In het kader van het Relanceplan Vlaamse Regering – Vlaamse Veerkracht (project 149), wordt 7.421.291 euro toegekend voor de ondersteuning van de lokale besturen in hun regierol in het kader van het realiseren van de functies en werkingsprincipes van de samenwerkingsverbanden geïntegreerd breed onthaal (GBO) in heel Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De penhouders van de samenwerkingsverbanden GBO ontvangen 5.9000.000 euro. 337.500 euro wordt toegekend aan de uitrol van de doelstellingen, functies en werkingsprincipes van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. VVSG en SAM vzw ontvangen 883.791 euro om de samenwerkingsverbanden te ondersteunen in procesbegeleiding, leermodules en het ontwikkelen en faciliteren van een online GBO community om kennisdeling tussen de samenwerkingsverbanden mogelijk te maken. 300.000 euro wordt toegekend aan Vlaamse geïnitieerde bijkomende projecten voor de nabestaanden van overleden personen.

Lokale gezinscoaches

Er werden in de zomer van 2021 twee projectoproepen met betrekking tot lokale gezinscoaches gelanceerd: één voor de pilootprojecten lokale gezinscoaches en één voor de coaching en intervisie van deze pilootprojecten. Er werden vijf pilootprojecten lokale gezinscoaches geselecteerd. De coaching en intervisie van de pilootprojecten werd opgenomen door Odisee.

Met lokale gezinscoaches worden gezinnen op alle levensdomeinen geholpen door hen op een proactieve en outreachende manier te ondersteunen om hun sociale grondrechten te realiseren. Vijf pilootprojecten experimenteerden tot en met 31 oktober 2023 met het Vlaams inspiratiekader dat op basis van de diverse huidige praktijken van lokale gezinscoaches, wetenschappelijke inzichten en ervaringen van de doelgroep, is opgesteld. Op 31 oktober 2023 liep het ondersteuningstraject af. Het wetenschappelijk onderzoek werd op 31 december 2023 afgerond. De onderzoekers en het ondersteuningsteam werkten bovendien in december 2023 aan een

position paper, een geïntegreerde nota met beleidsaanbevelingen uit het onderzoeksrapport, aangevuld met geleerde lessen uit de lerende netwerken (ondersteuningsopdracht) en aanverwante concepten zoals 1G1P [\(zie actie 1.1.1.1\)](#).

Lokale bondgenotennetwerken

Op 17 juli 2023 werd de projectoproep gelanceerd om projecten te ondersteunen die dergelijke nieuwe lokale 'bondgenotennetwerken' in de strijd tegen kinderarmoede opstarten, of die bestaande netwerken versterken en structureel verankeren. Uit de 151 ingezonden projecten werden er in totaal 45 geselecteerd voor subsidiëring. 19 projecten zijn gestart op 1 december 2023, 26 projecten starten op 1 februari 2024. De projecten hebben een looptijd van twee tot drie jaar. Er werd 3 miljoen euro aan projectmiddelen op de begroting van 2023 vrijgemaakt en 4 miljoen euro op de begroting van 2024. Deze actie kadert in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, maar heeft ook linken met het JKP.

Uitvoering 2024

Zorgzame buurten

Op 22 april 2024 zal er een symposium Zorgzame Buurten georganiseerd worden gericht op – in eerste instantie – directies en beleidsmedewerkers van WVG organisaties en lokale besturen én op WVG professionals.

Daarnaast is er sinds het begin een flankerend wetenschappelijk onderzoek gekoppeld aan de projecten. De onderzoekers van het Steunpunt WVG zullen in het voorjaar van 2024 een *toolbox* opleveren voor startende Zorgzame Buurten. De onderzoekers zullen ook beleidsaanbevelingen opstellen. Dit alles wordt voorgesteld aan het publiek op het symposium op 22 april 2024.

Het Departement Zorg kan vervolgens verder aan de slag om – op basis van de beleidsaanbevelingen – werk te maken van de structurele inbedding van Zorgzame buurten, als één van de paden op weg naar geïntegreerde zorg in het WVG beleid. Ze doen dat samen met VAPH, Opgroeien en de stakeholders. Ze leggen hiervoor ook linken naar andere domeinen zoals Omgeving en Wonen.

Buurtgerichte netwerken

Inspirerende praktijken, tools en werkzame elementen worden in 2024 gebundeld en op het symposium Zorgzame Buurten (april 2024) en andere vormingsmomenten gedeeld.

Geïntegreerd Breed Onthaal

De volgende mijlpaal is in 2024 het realiseren van een regelgevend kader m.b.t. GBO-gegevensdeling, alsook het uitvoering geven aan de draaiboeken die opgesteld werden in het kader van het verduurzamingstraject in 2024-2025.

Lokale gezinscoaches

Op basis van de bevindingen uit het onderzoeks- en ondersteuningstraject en de *position paper* wordt in 2024 toegewerkt naar een verfijning van het Vlaams inspiratiekader, wat bepalend zal zijn voor een eventuele verdere uitrol van de werking van lokale gezinscoaches in gans Vlaanderen.

Lokale bondgenotennetwerken

Het ministerieel besluit tot toekenning van subsidies van de Vlaamse Gemeenschap voor het jaar 2024 aan projecten in het kader van de projectoproep lokale bondgenotennetwerken wordt in januari 2024 ondertekend, vastgelegd en gecommuniceerd.

Actie 1.2.1.2. Positief leefklimaat

We werken een leertraject 'Positief Leefklimaat' in residentiële voorzieningen voor kinderen en jongeren uit. De uitvoering en de implementatie verloopt via een participatief traject met kinderen en jongeren in de jeugdhulp. De uitrol wordt nauw opgevolgd en geëvalueerd. Positieve leerresultaten worden uitgedragen naar andere 'settings' voor uithuisgeplaatste kinderen en jongeren (beleidsdomeinoverschrijdend).

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2021

Vanuit de Academische werkplaats 'positief leefklimaat', uitgevoerd door VOT Jeugdhulp en ondersteund door UGent, werd een intersectoraal leertraject met 51 organisaties jeugdhulp opgezet. Dit traject startte in 2019. Het [eindrapport](#) (2019-2021) worden een aantal bevorderende en hinderende factoren in de organisatie en facilitering van een positief leefklimaat beschreven. De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin startte een extra traject op voor organisaties veilig verblijf/gemeenschapsinstellingen.

Er zijn recent heel wat initiatieven geweest met betrekking tot het verhogen van de kwaliteit van het residentieel werken: actualisering van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (DRM), initiatieven rond time-out, de reconversie en de beweging naar kleinschalige leefgroepen, opstart van gezinshuizen, de opstart van de academische werkplaats leefklimaat, uitbreiding van de personeelskaders, etc. De academische werkplaats leef- en werkklimaat is al een aantal jaren bezig met sensibilisering rond het thema in het werkveld. Tegelijk merkte men dat de uitdagingen enorm blijven om de kwaliteit van leven in residentiële werkingen optimaal te organiseren.

Vanuit Opgroeien wil men allereerst een gemeenschappelijke taal creëren tussen beleidsinstanties (overheid, inspectie), onderzoek en de praktijk. Dit gemeenschappelijke kader wordt in een gezamenlijke denkoefening tussen praktijk en beleid opgesomd en verwerkt in een richtsnoerennota (cf. richtsnoerennota jongvolwassenen). In een tweede fase denken ze samen na hoe ze de richtsnoerennota in de praktijk (verder) kunnen operationaliseren en wat daarvoor nodig is.

Als dit in de toekomst in een gemeenschappelijke richtsnoerennota verankerd kan worden, zullen organisaties ook beter kunnen ondersteund en aangestuurd worden. Daarom werd een werkgroep opgericht met beleid, inspectie en werkveld om een eerste gooi te doen naar zo'n tekst. Deze werkgroep kwam in 2023 een eerste keer samen.

Uitvoering 2024

In 2024 zal er verder gewerkt worden aan de gemeenschappelijke richtsnoerennota. Verder blijft de academische werkplaats leefklimaat inzetten op procesbegeleidingen in het werkveld, en de coördinatie van P2P (*peer to peer*) ondersteuning binnen veilig verblijf.

Actie 1.2.1.3. Preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen in de brede jeugdhulp. Intersectorale richtlijn preventie en toepassing afzondering en fixatie

We ontwikkelen een intersectorale richtlijn over afzondering en fixatie en werken een referentiekader 'bewust omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen in brede jeugdhulp' uit.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2021

In de periode 2016 - 2018 voerde het Departement Zorg een brede thematische inspectieronde uit bij residentiële voorzieningen die kinderen en jongeren begeleiden over het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen. Een van de vaststellingen was dat er een duidelijk intersectoraal kader ontbrak en dat er nog inspanningen konden geleverd worden om het gebruik van deze maatregelen te verminderen en er heel bewust mee om te gaan.

In opdracht van het Departement Zorg ontwikkelde het Steunpunt WVG daarom een intersectorale richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp (vergonde zorgaanbieders voor minderjarigen VAPH, voorzieningen Opgroeien, Kinder- en jeugdpsychiatrie). Dit [onderzoek](#) en de [richtlijn](#) werden afgerond in november 2021 en werden gecommuniceerd en beschikbaar gesteld op een [webinar](#) op 27 april 2022. Er werd toen ook onmiddellijk een implementatietraject aan gekoppeld, in overleg met koepels en cliëntenorganisaties.

Op 13 december 2022 werd er een inspiratiedag rond participatie, kinderrechten en leefklimaat georganiseerd door het Steunpunt WVG, ondersteund door het beleidsdomein WVG, waarbij ook de richtlijn werd voorgesteld en besproken. Inzetten op participatie, rechten en leefklimaat vormt immers een belangrijke preventieve basis om het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen te voorkomen. Daarom kan het investeren in projecten als 'positief leefklimaat' niet onderschat worden.

Daarnaast wordt er een driejarig praktijkondersteuningstraject (2023 – 2025) uitgewerkt, uitgevoerd door SAM, Psyche en Icoba. Dit project heeft als doelstelling om voorzieningen te ondersteunen in het implementeren van de richtlijn (ook de richtlijn voor de volwassen geestelijke gezondheidszorg). Dit project wordt begeleid door een stuurgroep waar ook cliëntenorganisaties aan deelnemen. De middelen werden voorzien vanuit de verschillende agentschappen en het departement. Het project wordt ook academisch ondersteund door de onderzoekers die de richtlijnen ontwikkelden. Voor de uitvoering van dit project is 430.000 euro aan projectmiddelen voorzien, gespreid over 3 jaar. Voor de academische ondersteuning is 60.000 euro voorzien, eveneens gespreid over drie jaar.

De Gemeenschapsinstellingen lopen zelf een belangrijk implementatietraject, waarbij men ook in overleg is met het ruimere praktijkondersteuningstraject. Voor de voorzieningen VAPH en Opgroeien (ook de Gemeenschapsinstellingen) worden de krachtlijnen uit de richtlijn zoveel mogelijk vertaald in de actualisering van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende het jeugdgedelinquentierecht (DRM) aan de hand van een wijzigingsdecreet. In het voorbereidend traject werden cliënten- en kinderrechtenorganisaties betrokken (Cachet, KRC, KeKi, tZitemzo).

Voor de residentiële geestelijke gezondheidszorg (waar ook de kinder- en jeugdpsychiatrie onder valt) is een kwaliteitstafel actief, waar het referentiekader vrijheidsbeperkende maatregel wordt herzien, in lijn met de nieuwe richtlijnen.

Binnen een intersectorale werkgroep (VAPH, Opgroeien, Departement Zorg – GGZ) wordt een afsprakennota voorbereid voor een eenvormige registratie van de toepassing van afzondering en fixatie.

VIPA voorziet verder in financiële ondersteuning van infrastructurele ingrepen ter preventie van agressie en vrijheidsbeperking, via regelmatige projectoproepen.

Op 23 juni 2023 keurde de Vlaamse Regering definitief een wijziging goed van het besluit 'Subsidiëring van projecten voor preventieve infrastructurele maatregelen rond agressie, vrijheidsbeperking of vrijheidsberoving in voorzieningen van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin'. Deze wijziging breidde de doelgroep van de subsidies uit naar

dagopvang (o.a. 'naadloos flexibel traject', ...) en maatregelen in ziekenhuizen (o.a. in de jeugd- en kinderpsychiatrie, K-dienst, ...). De richtlijn vormde ook een belangrijke inspiratiebron voor regelgeving met betrekking tot afzondering en fixatie binnen onderwijs.

Uitvoering 2024

Het ondersteuningstraject 'omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen' door SAM, Psyche en Icobra loopt nog tot en met eind 2025.

De goedkeuring van het ontwerp van decreet tot wijziging van het DRM is gepland voor deze legislatuur.

Actie 1.2.1.4. Veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen

We creëren veilige en toegankelijk ontmoetingsplaatsen waar kinderen en jongeren terecht kunnen voor ontmoeting, informatie en ondersteuning. We bouwen verder op bestaande goede praktijken, maar bekijken ook de nieuwe innovatieve vormen van (boven)lokale vrijplaatsen en stimuleren initiatieven die van onderuit gegroeid zijn.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2020 - 2024

OverKophuizen

In 2020-2021 voorzag de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in een structurele inbedding van de vijf bestaande OverKophuizen en werd in het kader van de relance de mogelijkheid voorzien om de OverKophuis-werkingen verder uit te bouwen. De innovatieve praktijk van de OverKophuizen werd op een duurzame wijze binnen het decreet Preventieve gezinsondersteuning verankerd (zie [BVR](#)), en lokale besturen en partners uit jeugdwerk, onderwijs, welzijn en geestelijke gezondheid werden gestimuleerd om samen deze OverKophuizen vorm te geven. Door verbinding te maken met de werkingsgebieden 'Eén gezin, één plan' werd toegewerkt naar een gebiedsdekkend netwerk van OverKophuizen met een sterke antennewerking. Er werd ingespeeld op lokale behoeften en kansen om ontmoeting en sociale cohesie tussen jongeren te bevorderen en preventief te werken, door vragen naar ondersteuning vroeg te detecteren en aan te pakken.

Op die manier werden laagdrempelige en veilige ontmoetingsplekken voor jongeren gecreëerd, met aandacht voor het versterken van hun veerkracht en mentaal welzijn. Er wordt ingezet op preventie, vroegdetectie en vroeginterventie.

In 2023 zijn 33 OverKophuizen geopend door 16 OverKopnetwerken. Daarnaast werd in 2023 en in 2024 een projectsubsidie toegekend aan de zestien OverKopnetwerken met het oog op een versterking van de bestaande OverKophuizen en met het oog op het uittekenen van een groeipad naar de ondersteuning van jeugdwerkpartners op het vlak van psycho-educatie. Voor de initiële projectperiode (2021-2024) werd 1,6 miljoen euro aan relancemiddelen voorzien. Vanaf 2024 wordt dit aangevuld met een structureel uitbreidingsbudget van 1,8 miljoen euro.

De Vlaamse Regering keurde op 13 oktober 2023 definitief het besluit goed dat OverKophuizen toelaat om een beroep te doen op VIPA-investeringsubsidies. Deze betoelaging laat hen toe om kwaliteitsvolle gebouwen te bouwen of verbouwen met een fundamentele bijdrage van de overheid in de bouwkosten (VIPA-betoelaging voor OverKophuizen komt in principe overeen met 50 à 60% van de bouwkost). Dit verlaagt de drempel voor OverKophuizen (en lokale besturen die veelal voor hun gebouw zorgen) om te voorzien in een degelijk gebouw.

Vrijplaatsen

De minister van Jeugd liet een kwantitatief en kwalitatief onderzoek doen naar de (mogelijke) invulling van vrijplaatsen voor en door kinderen en jongeren. Een groep studenten van de Vives Hogeschool in Kortrijk maakten hun bachelorproef hierover. Het eindrapport, de publieke presentatie ervan op 16 juni 2021 en de samenvattende brochure zijn raadpleegbaar via [jkp.vlaanderen](#). Ook [hier](#) kunnen de filmpjes geraadpleegd worden ([zie prioriteit 2, actie 2.1.2.1](#)).

In het najaar van 2021 lanceerde de minister de [projectoproep](#) voor een investeringssubsidie in kwaliteitsvolle basisvoorzieningen en de inrichting van jeugdinfrastructuur. Een van de focusgebieden waarvoor lokale jeugdwerkinitiatieven en lokale besturen projecten konden indienen, was het creëren van veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen: een plek waar kinderen en jongeren zich goed voelen, waar ze creatief kunnen zijn, waar ze nieuwe ideeën kunnen uitwerken ([zie prioriteit 2, actie 2.1.1.1](#)).

Jongeren en politie

De minister van Jeugd lanceerde in de zomer van 2021 een projectoproep [Jongeren en Politie](#) waarbij minstens het jeugdwerk, politiediensten, lokale besturen en een neutrale facilitator met expertise in herstelgerichte methodieken samen een traject dienen uit te zetten om een betere relatie tussen jongeren en politie te stimuleren, gebaseerd op veiligheid, wederzijds respect en correcte beeldvorming. De oproep gaf ruimte voor nieuwe initiatieven, verdieping en/of opschaling van al bestaande trajecten. Zes projecten ontvingen subsidies, namelijk één per provincie en één in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, voor een totaalbedrag van 529.788,25 euro. Vier projecten (Brussel - JES Brussel, Antwerpen- JES Antwerpen, Oost-Vlaanderen - LEJO Aalst, Vlaams Brabant -Groep Intro) werden afgerond in augustus 2023; twee projecten (Limburg - GIGOS en Wets-Vlaanderen - VIVES) in december 2023.

Bijkomend werd een begeleidend onderzoek 'Jongeren en politie' uitbesteed dat de zes projecten ondersteunde en het verloop van de projecten ook onderzoeksmatig opvolgt. De geleerde lessen zullen vertaald worden in beleidsadviezen waar in de toekomst mee aan de slag gegaan kan worden om nieuwe initiatieven op te zetten of bestaande werkingen verder te ondersteunen. Deze opdracht werd gegund aan Bataljong in samenwerking met Uit de Marge en onderzoekers Mattias De Backer en Marian Morris voor 71.904,50 euro. Er werd een thematische omgevingsanalyse rond jongeren, jeugdwerk en politie gemaakt. Daarnaast is er een kwalitatieve analyse over de projecten heen.

Op 7 december 2023 was er een studiedag over de kwalitatieve en kwantitatieve opvolging van de zes projecten. Ook vonden er interessante panelgesprekken plaats met verschillende actoren en met de federale minister van Binnenlandse Zaken en de Vlaamse minister van Jeugd, en begeleidde elk project een workshop rond een randvoorwaarde voor de opbouw van een goede relatie tussen jongeren en politie.

Uitvoering 2024

OverKophuizen

Na afloop van de initiële projectperiode wordt de subsidie aan de OverKopnetwerken ([zie actie 1.2.1.4](#)) in de loop van 2024 structureel. Hierbij komt ook een structurele bijkomende investering in de uitbreiding van het aantal OverKophuizen, met het oog op de geleidelijke groei naar minstens één OverKophuis per Eerstelijnszone (60). Daarnaast wordt er een Vlaamse Stuurgroep OverKop opgericht.

Begeleidings- en onderzoeksopdracht Jongeren en politie

Na afloop en verantwoording van de zes projecten wordt de laatste hand gelegd aan de begeleidings- en onderzoeksopdracht. Het definitief rapport met beleidsaanbevelingen wordt gepubliceerd in mei 2024.

Actie 1.2.1.5. Trajecten kortgeschoolde jongeren

Door het opzetten van gerichte trajecten wordt via samenwerkingsverbanden ingezet op het bereiken van (vroegtijdige) schoolverlaters, laaggeschoolde jongeren en jongvolwassenen die moeilijkheden ondervinden in een (duurzame) toetreding tot het arbeidscircuit. De focus ligt hierbij voornamelijk op competentie-inzicht en -versterking, verhogen van het welbevinden en het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt.

Minstens volgende projecten dragen hiertoe bij:

- *ESF-Oproep in uitvoering "WIJ3" waarbij wordt ingezet op de begeleiding van laaggeschoolde jongeren richting de arbeidsmarkt;*
- *ESF-Oproep in ontwikkeling "Lokale partnerschappen voor jongeren";*
- *Jongerenprojecten binnen de ESF-oproep "Outreach & Activering";*
- *STEM actieplan (oproep in ontwikkeling): Transitietrajecten voor leerlingen tweede en derde graad beroepssecundair onderwijs die een moeilijk schoolparcours doorlopen;*

Werking 'jongeren en ondernemend leren/leren ondernemen'.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Werk en Minister van Onderwijs

Timing: 2020 - 2022

ESF transitietrajecten

De minister van Onderwijs lanceerde, in samenwerking met de minister van Werk, vanuit het ESF-budget dat het Departement Onderwijs en Vorming beheert, de oproep 'Transitietrajecten voor leerlingen in de tweede en derde graad van het beroepssecundair onderwijs die door de school geïdentificeerd worden als potentiële vroegtijdige schoolverlaters'. Hiermee wordt gemikt op jongeren die schoolmoe zijn en die het mogelijk moeilijk zullen hebben om een duurzame loopbaan aan te vatten. Binnen deze oproep is, naast verschillende andere organisaties, ook VDAB samen met GTB en een aantal SERV-partners tussen 1 september 2020 en 30 juni 2022 van start gegaan met 75 trajecten. In het project krijgen jongeren (onderwijs)loopbaanbegeleiding en transitiebegeleiding naar de arbeidsmarkt, naar tussenstappen om op die arbeidsmarkt een duurzame loopbaan aan te vatten of naar een vervolgopleiding in het secundair onderwijs.

GTB werkt intensief samen met de school/CLB/netwerk van de jongeren om de overgang van onderwijs naar de arbeidsmarkt zo vlot mogelijk te laten verlopen. Het aantal begeleide jongeren steeg van 660 in 2020 naar 879 in 2023.

ESF lokale partnerschappen

Via projectwerking werkt VDAB samen met lokale organisaties om impact te creëren. De ESF-oproepen 510, 528 en 542 willen de positie van jongeren in de samenleving en op de arbeidsmarkt versterken. De oproep wil daarom in heel Vlaanderen bottom-up initiatieven stimuleren die partnerschappen op lokaal niveau tot stand brengen en die de effectiviteit van de begeleiding en ondersteuning van jongeren (in kwetsbare situaties) vergroten. Door partnerschappen te vormen, wil ESF de gekende knelpunten in de dienstverlening voor jongeren tegengaan en/of verminderen. Het gaat hierbij om versnippering, overlap, te weinig afstemming en onnodige doorverwijzingen. De projectmiddelen besteed aan deze oproepen zijn respectievelijk 47.590.085,80 euro (510), 34.597.987,84 euro (528) en 3.669.568,91 euro (542).

Europa WSE Capacitybuilding lokale partnerschappen (afgerond 2023)

De voorbereiding van de lokale partnerschappen van 2024 gebeurt via het Capacity Building project. Een project waarbij Europa WSE in samenwerking met VVSG, VDAB, steden Antwerpen en Gent, de toekomstige werking voorbereidt. Het Capacity Building project werkt de processen en systemen uit die nodig zijn om een vlotte start, de verdere ontwikkeling en effectiviteit te garanderen. Om die processen te ondersteunen, wordt gezorgd voor de opleiding van een ondersteuningsteam (coaches die netwerkmanagement en leer/verbeterprocessen faciliteren).

Eind 2023 eindigt het aflopende operationeel programma, waardoor lopende oproepen niet verlengd kunnen worden. Het ondersteuningsteam van het Capacity Building-project probeert wel zoveel mogelijk lokale besturen warm te maken om een projectvoorstel in te dienen voor 31/10/2023 zodat het partnerschap vanaf 01/01/2024 kan starten. Voor het CB-project (2022-2023) zijn in totaal 9.995.276,20 euro aan Europese REACT EU-middelen vastgelegd.

Outreach & Activering

De ESF-oproepen 457 en 490 – Europa WSE ondersteunde met haar oproepen 457 en 490 acties voor personen uit de niet-beroepsactieve arbeidsreserve. De beide oproepen richten zich op de begeleiding van mensen die zich ver van de arbeidsmarkt bevinden en vaak niet actief naar werk zoeken. De beide oproepen dragen dezelfde titel Outreach & Activering. Ze delen zowat alle inhoudelijke richtlijnen qua doelgroep, methodieken en partnerschappen. Oproep 457 werd in 2019 gelanceerd, voor projecten die vanaf november 2019 actief waren. Oproep 490 – ‘Outreach & Activering II’ – volgde een jaar later, met een start ten vroegste op december 2020. Deze oproepen legden een grote focus op het bereiken van jongeren die hun weg tot het aanbod van VDAB moeilijk vinden. De promotoren richten zich voornamelijk op mensen die niet gekend zijn bij VDAB als werkzoekende, zo ook jongeren. Het doel van deze werking is om inactieve, potentiële werkzoekende jongeren te binden aan de dienstverlening van VDAB en haar partners door middel van een inschrijving en een warme overdracht na een traject bij de promotor. Jongeren die wel al gekend zijn bij VDAB kunnen ook een traject lopen bij een promotor, waar opleidingen en werkpleklers (WPL) kunnen ingezet worden. De projectmiddelen vastgelegd voor deze twee oproepen zijn 101.408.498,79 euro (457) 14.842.469,30 euro (490).

Binnen Outreach & Activering waren er 84 projecten die voor heel diverse projectinvullingen kozen, zowel qua doelgroep, finaliteit van de begeleiding als omvang van het project. Een evaluatieonderzoek rapporteerde in december 2023 of de deelnemers dichter bij de arbeidsmarkt staan na hun traject. Dat kan een instap in arbeid zijn. Sommige projecten mikken niet rechtstreeks op tewerkstelling, maar willen deelnemers ‘voor wie tewerkstelling nog niet passend is’ stappen doen zetten op weg naar arbeid.

Onderwijs

VDAB coördineert het Europese “Youth guarantee network”, waar ook in 2021 verschillende beleidsdomeinen bij betrokken waren, zo ook de departementen Werk en Sociale Economie, Onderwijs en Vorming en Cultuur, Jeugd en Media.

Eveneens werd vanuit onderwijs vooral ingezet op het verder ondersteunen en uitwerken van de bestaande structuren, eventueel met nieuwe samenwerkingen. De beroepssectoren ontwikkelden, met ondersteuning van AHOVOKS, de afgelopen tien jaar meer dan 500 beroepskwalificaties. Deze zijn de basis voor erkende beroepsgerichte onderwijs-, opleidings- en EVC-trajecten (erkenning verworven competenties) en zorgen zo voor een gedragen en eenduidig referentiekader. Als

leerlingen het secundair onderwijs vroegtijdig verlaten, maar toch de onderliggende competenties bezitten uit een beroepskwalificatie, dan kan aan deze jongeren een beroepskwalificatie uitgereikt worden waarmee ze terecht kunnen op de arbeidsmarkt. Daarnaast kunnen vroegtijdig uitgestroomde jongeren ook terecht in het tweedekansonderwijs om daar alsnog een diploma secundair onderwijs te behalen.

Jongerenconsulenten VDAB

De jongerenconsulenten van VDAB hebben een sterk netwerk opgebouwd met lokale spelers en hebben contacten bij scholen, lokale besturen, instanties voor jongerenwelzijn en vele andere partners om kwetsbare jongeren goed op te vangen en snel dienstverlening te kunnen aanbieden. Ze zijn het aanspreekpunt en de laagdrempelige toegangspoort tot het aanbod van VDAB voor zowel scholen, jeugdwerk als jeugdwelzijnswerk. Er wordt op dit moment reeds sterk ingezet op een warme overdracht van jongeren uit het ABO-jaar van het BUSO en leerlingen uit het deeltijds leren wanneer ze op het einde van hun schoolloopbaan geen werk in het vooruitzicht hebben. Ook andere (kwetsbare) jongeren kunnen warm overdragen en aangemeld worden bij VDAB dankzij het outreachende lokaal netwerk van de jongerenconsulenten.

Samenwerkingsovereenkomst met Katholiek Onderwijs Vlaanderen en GO!

Samen met de onderwijskoepels wil VDAB een vlotte overgang van onderwijs naar de arbeidsmarkt bewerkstelligen. Eind 2021 werd de samenwerkingsovereenkomst met Katholiek Onderwijs Vlaanderen vernieuwd voor de periode van september 2021 tot december 2024.

De samenwerkingsovereenkomst met GO! loopt van 2019 tot 2024. De centrale stuurgroep zet de krijtlijnen van de samenwerking uit door middel van deze samenwerkingsovereenkomst en heeft hierbij gezorgd voor input vanuit het veld. De centrale stuurgroep volgt de voortgang van deze overeenkomst op en stuurt bij waar nodig.

Datakoppeling onderwijs

Er is sinds 2017 een koppeling tussen de databanken van onderwijs, KSZ en VDAB. Dit kadert als actie binnen het actieplan 'Samen tegen schooluitval', opgesteld door de departementen Onderwijs en Vorming, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Werk en Sociale Economie. Hierdoor kan in kaart gebracht worden welke ongekwalificeerde vroegtijdige schoolverlaters geen opleiding, vorming of onderwijs volgen, niet aan het werk zijn en niet gekend zijn bij VDAB. Deze jongeren worden door VDAB gecontacteerd via een aangepaste en persoonlijke communicatie, en aangespoord om gebruik te maken van de VDAB-dienstverlening.

Premie kwalificerend werkplekieren voor ondernemingen en leerlingpremie alternerende opleiding

Wie een duale opleiding, een alternerende opleiding of een opleiding graduaat verpleegkunde volgt, leert het vak zowel op school als op de werkvloer. Dat vereist een intensieve opleiding op de werkvloer en resulteert in een onderwijskwalificatie. Vanaf september 2023 kan een onderneming die een lerende opleidt op de werkvloer in aanmerking komen voor een premie kwalificerend werkplekieren.

Leerlingen die een duale of alternerende opleiding volgen in het secundair onderwijs leren hun vak zowel op school als op de werkvloer. Met de leerlingpremie alternerende opleiding wil de Vlaamse overheid die leerlingen motiveren om de opleiding succesvol te beëindigen. In tegenstelling tot de eerdere startbonus, wordt voor deze leerlingpremie geen leeftijdsvoorwaarde gehanteerd.

Onderneming en leerling, twee cruciale actoren voor een succesvol traject met werkplekleren naast de schoolcomponent, worden via deze incentive gestimuleerd om te gaan voor een kwalitatieve invulling van dit traject, en een volgehouden inspanning.

Aangezien een leerling/cursist minstens 4 maanden aan het leren moet zijn op de werkplek alvorens onderneming of leerling aanspraak kunnen maken op deze premie, is er bij de start van 2024 nog onvoldoende zicht op het gebruik.

Uitvoering 2024

Europa WSE Leerjobs

Met het oog op de uitbouw van een zinvol en efficiënt EVC-beleid binnen het beleidsdomein Werk, en om niet-beroepsgekwalficeerde jongeren de mogelijkheid te bieden alsnog een beroepskwalificatie te behalen, lanceert de VDAB een nieuw instrument: de leerjob. De leerjob is een begeleid ervaringstraject in een onderneming in combinatie met aanvullende lessen bij Syntra en/of een sectororganisatie gericht op het verwerven van de competenties van een beroepskwalificatie. De beroepskwalificatie kan worden behaald door het afleggen van een EVC-assessment.

Het voorbereidende Europa WSE project (fase 1) werd in december 2023 afgerond. Daarin werden de customer journey en het service design met de ontwikkeling van de verschillende nodige instrumenten, het maken van de nodige afspraken intern in VDAB en met de verschillende partners om de uitvoering, de registratie, de monitoring en de financiering van de leerjobs mogelijk te maken.

In overleg met het kabinet van de minister van Werk is ook het regelgevend kader goedgekeurd door de Vlaamse regering in 2023 en is samen met Europa WSE de voorbereiding van de tweede Europa WSE oproep voorbereid (fase 2). Vanaf 2024 zal de rapportering over de leerjobs fase 1 overgaan naar de rapportering van fase 2. Het totaal budget voor de volledige periode bedraagt 3.250.000 euro. Van dit totale budget wordt 60% (1.950.000 euro) gefinancierd via ESF middelen en 40% (1.300.000 euro) via Vlaamse cofinanciering.

Europa WSE Lokale partnerschappen

Europa WSE heeft als doel om vanaf 2024 een dienstverlening te faciliteren om werkzoekenden en niet-beroepsactieven met een complexe multi-problematiek te bereiken. Doel is hen te helpen om vanuit hun context, gehoord/gezien te worden rond hun uitdagingen zodat ze ten volle kunnen participeren op de arbeidsmarkt en in de samenleving.

Om dit te verwezenlijken wil men op lokaal niveau partnerschappen opzetten tussen alle relevante experts in het veld. Er wordt één oproep gelanceerd waarbij Europa WSE een faciliterende rol opneemt, zodat VDAB en lokale besturen samen met relevante dienstverleners duurzame en dynamische partnerschappen in de steigers zetten, gericht op de begeleiding van niet-beroepsactieven en werkzoekenden met een complexe problematiek. Deze zullen operationeel worden vanaf januari 2024, wanneer de huidige werkingen onder het lopende ESF-programma aflopen. Het budget van deze oproep bedraagt jaarlijks 34.180.593,13 euro voor een periode van 6 jaar van 2024 tot en met 2029.

Actie 1.2.1.6. Integraal gezondheidsbeleid op school met aandacht voor welbevinden en integriteit

Door het aanreiken van de nodige ondersteuning en tools stimuleren we een 'whole school approach' door scholen aan te moedigen werk te maken van een integraal gezondheidsbeleid met aandacht voor welbevinden en integriteit ('Gezonde scholen'). Recente ervaringen met afstandslernen naar aanleiding van

de COVID-19 maatregelen zullen doorwerken in het toekomstig onderwijs. De eigen woning wordt daarbij meer en meer een complementaire leeromgeving van de school. De leeromgeving op school evolueert verder naar ICT-ondersteunde leerplek die meerdere leerstijlen toelaat. Leeromgevingen thuis en op school ondergaan veranderingen waarbij binnen het schoolbeleid ook aandacht moet zijn voor de gezondheid en het welbevinden van leerlingen en leerkrachten. We voorzien hiervoor in de nodige ondersteuning.

Zo wordt onder meer ook geïnvesteerd in gerichtere verspreiding en bekendmaking van educatief, informeel en sensibiliserend materiaal voor het doorbreken van gender- en heteronormatief denken. Bestaande instrumenten worden geactualiseerd en er worden initiatieven ondernomen met het oog op het wegwerken van handelingsverlegenheid.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Onderwijs, Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Timing: 2020 - 2024

Project 'Paars' (Wel Jong vzw)

Project 'Paars' (Wel Jong vzw) zet in op het verhogen van het gevoel van veiligheid voor LGBTQIA+ jongeren in de klas en in jeugdwerkingen. Hiervoor organiseren ze de reeds bekende PAARS-actie (in de week van IDAHOT, 17 mei) in scholen en jeugdwerkingen. Met deze actie vragen ze dat zo veel mogelijk jongeren en leerkrachten/leiding iets PAARS dragen. Het project liep van september 2021 tot december 2023 en stond voor twee edities van de PAARS-actie. Elk jaar was de hoofddoelstelling het gerealiseerd krijgen van de PAARS-actiedag op 17 mei en de acties (vormingen, educatieve spellen...) die leerkrachten, schoolpersoneel en jeugdwerk leiding willen organiseren. Zo werd een eigen PAARS-krant en -handleiding ontwikkeld die mee in de actiepakketten komen voor de ingeschreven scholen en jeugdwerkingen. Daarnaast werd online coaching gepromoot voor leerkrachten, schoolpersoneel en jeugdwerk leiding.

In het schooljaar '21-'22 werden 250 scholen (lager en secundair), 21 hoger onderwijsinstellingen en 20 jeugdverenigingen bereikt. Er werden 40 vragen beantwoord via de hulplijn en 5 doorverwijzingen naar de onderwijswerking van Çavaria voor trajectbegeleiding. In het schooljaar '22-'23 werden 306 scholen (lager en secundair), 1 hoger onderwijsinstelling en 18 jeugdverenigingen bereikt. Er werden 40 vragen beantwoord via de hulplijn, waren 4 doorverwijzingen naar de onderwijswerking van Çavaria voor trajectbegeleiding en er vond 1 impactmeting plaats. Door de minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen werd 50.700 euro aan middelen besteed voor de volledige looptijd van het project.

Project 'Draw for Change' (Blue Birds vzw)

DRAW FOR CHANGE! is een educatieve toepassing die jongeren (14-18 jaar) en leerkrachten op een speelse en interactieve manier laat inzoomen op onder meer gendergelijkheid en gendermechanismen. De inhoud van het pakket is gebaseerd op de gelijknamige 8-delige documentatieserie DRAW FOR CHANGE!, die zal vertoond worden op Canvas en RTBF. Er is een handleiding beschikbaar die de leerkracht begeleidt door het concrete verloop van de lessen. Bij het pakket hoort ook een digitale presentatie en andere leermaterialen zoals digitale opdrachtpresentaties, printbare placemats, bijlages, kaartjes... Op de [projectsite](#) staan alle lesmaterialen ter beschikking. Het project loopt van 1 januari 2021 tot 1 juli 2024. Begin schooljaar 2023-24 werd de educatieve toepassing gelanceerd en vonden de eerste begeleide workshops plaats. Er werd door de minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen 55.000 euro toegekend voor de volledige looptijd van het project.

De leerlingen worden eerst ondergedompeld in een andere wereld via de Virtual Reality-film of het bekijken van een van de zes episodes van de documentaireserie, en gaan vervolgens met elkaar

in dialoog tijdens groepsopdrachten. Zo ontstaat er bewustzijn rond het thema. Vervolgens maken ze een eigen cartoon rond gendergelijkheid. Die cartoons vormen een aanleiding voor de nabespreking van de leerdoelen, met als sleutelvraag: wat zullen we voortaan (anders) doen? Zo wordt ingespeeld op sleutelcompetenties burgerschap, cultureel bewustzijn en –door het gebruik van VR- ook op digitale competenties.

De educatieve kit, met bijhorend materiaal zoals iPads en VR-brillen, wordt gratis ter beschikking gesteld. Verspreiding gebeurt in samenwerking met de organisatie JEF, die eveneens de begeleiding van de VR-workshops verzorgt. De documentaire kan gratis aangevraagd worden bij Bluebird Docs.

Project 'Toolkit 'Gender' in kleuter- en lager onderwijs (RoSa)

RoSa ontwikkelde in opdracht van de minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen een toolkit 'gender in het lager onderwijs' die informatie en tools op een toegankelijke manier bundelt voor pedagogische professionals - zowel in [schoolse als buitenschoolse context](#) - die 6-12 jarigen begeleiden, m.o.o. een genderbewuste aanpak in hun praktijk. Secundaire doelgroep zijn de 6-12 jarigen op school (in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad). De toolkit werd inmiddels gelanceerd en wordt op termijn ingebed in de dagelijkse praktijk van het vormingswerk van RoSa als expertisecentrum gender. In totaal werden er tot nu meer dan 1200 gedrukte toolkits verspreid en werd de digitale toolkit meer dan 1000 keer gedownload. Het project liep van 1 januari 2021 tot 1 juli 2022 en kreeg 16.200 euro toegekend.

Project 'Equischools' (Movemen)

Dit project van Movemen (een samenwerking van RoSa vzw en Zijn vzw) liep van 1 september 2021 tot 31 december 2022 en had een inhoudelijke focus op de constructie van genderidentiteiten en het tegengaan van discriminatie (in de vorm van racisme, seksisme, homo- en transhaat). Het toont jongens uit BSO en TSO (15-18j) positieve, niet-gewelddadige modellen van mannelijkheid, wars van stereotypen. Naast sensibiliseren, wil het project ook attitudes en gedrag veranderen bij de doelgroep en werken aan een schoolcultuur die gendergelijkheid bevordert en discriminatie tegengaat.

Concreet werd een educatief pakket ontwikkeld voor jongeren (15-18j) uit scholen in een stedelijke context en uit kwetsbare groepen. Dit werd toegepast in educatieve sessies met deze jongeren (5-6 trajecten van 20u, 70-100 lln). Daarnaast werd ook een bewustmakingscampagne ontwikkeld samen met de deelnemende jongeren, worden leerkrachten en bestuur van deelnemende scholen begeleid, en op een slotevent worden methode en resultaten voorgesteld.

In 5 zeer diverse scholen werd een traject afgelegd. Er werden begin 2022 workshops gegeven door een (eveneens zeer divers) trainersteam, waarin een handleiding rond deze thema's uitgetest en bijgestuurd werd. De voortgang van het project werd opgevolgd door een adviesraad met experts en stakeholders. Op 24 oktober 2022 werd de handleiding van Equischools gelanceerd. De bewustmakingscampagne had als slogan "Gendergeweld – wij durven helpen" en werd gelanceerd op 22/11/2022. Het campagnemateriaal bestond onder meer uit flyers, polsbandjes, filmpjes, een [campagnewebsite](#), een digitale toolbox enz.. Op het slotevenement op 30/11/2022 werden de resultaten en eindproducten van het project voorgesteld. Er werd 119.900 euro toegekend voor de volledige looptijd van het project. Het project verliep in opdracht van de minister voor Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen.

Beleidsonderzoek: het preventief gezondheidsbeleid in Onderwijs

Preventief inzetten op de gezondheid van kinderen en jongeren is noodzakelijk, omdat dit impact heeft op de gezondheid van de bevolking op zowel korte als lange termijn. Kinderen en jongeren

verblijven dagelijks lange tijd op school. Onderwijs is om die reden een setting of leefcontext waar vanuit het preventief gezondheidsbeleid blijvend veel aandacht naar gaat. Via het gezondheidsbeleid van een school worden leerlingen aangemoedigd om goede gewoonten te ontwikkelen op het gebied van o.a. voeding, lichaamsbeweging, geestelijke gezondheid, middelengebruik, seksuele gezondheid en sociale vaardigheden en wordt er gestreefd naar een gezonde schoolomgeving. Om impact te creëren is het belangrijk dit beleid in de toekomst verder te laten evolueren van eenmalige acties naar een duurzaam samenhangend beleid op maat van de school en de schoolactoren. In 2023 werd daarom een klantenreis in onderwijs gedaan om de noden, drempels en succesfactoren voor het implementeren van preventief gezondheidsbeleid in scholen in kaart te brengen. In 2024 zal hiervoor een strategie op poten gezet worden over de verschillende beleidsthema's heen. In 2023 hiervoor werd een overheidsopdracht van 150.000 euro uitgeschreven door de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Partnerorganisatie Ondersteuning Settinggericht werken: Met netwerkgroepen onderwijs, gezin en vrije tijd

In 2021 werd de Partnerorganisatie Ondersteuning Settinggericht Werken [Het ABC van PO OSW | Gezond Leven](#) opgericht. Het doel hiervan is een versterkte samenwerking mogelijk te maken tussen alle spelers binnen de preventieve gezondheidszorg, per 'setting'. Binnen deze werking maken preventiepartners en de actoren uit de settings werk van gezamenlijke actieplannen per setting. Zo zorgen ze voor meer stroomlijning van het preventie-aanbod en slaan ze de handen in mekaar voor (nog) meer impact. De belangrijkste settings voor kinderen en jongeren zijn onderwijs, gezin en vrije tijd.

Gezond Leven? Check het even!

In de setting onderwijs is ook het CLB een belangrijke actor in het preventief gezondheidsbeleid. Samen met de consultatiebureaus van Kind en Gezin voorzien de centra een uniek aanbod van preventieve gezondheidszorg naar kinderen en jongeren. Vanuit het preventief gezondheidsbeleid wordt de werking van de CLB via de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ) ondersteund. De VWVJ is de Vlaamse partnerorganisatie voor preventieve gezondheidszorg naar schoolgaande kinderen en jongeren. Bedoeling is de bestaande ondersteuning van CLB in hun opdracht preventieve gezondheidszorg (systematische contactmomenten, profylactische maatregelen en vaccinatie) blijven voorzien en sluiten in 2024 een nieuwe meerjarige beheersovereenkomst om die continuïteit te garanderen.

Op 1 oktober 2022 werd de methodiek Gezond leven? Check het even! gelanceerd door de VWVJ (Wat is 'Gezond leven? Check het even!' | VWVJ). De methodiek wordt vanaf 1 januari 2022 toegepast in kader van het systematisch contact dat CLB organiseren voor leerlingen van het 3e jaar secundair onderwijs. De methodiek bestaat uit een vragenlijst die leerlingen online kunnen invullen in de klas onder begeleiding van een CLB-medewerker. De vragen peilen naar fysieke, mentale en sociale gezondheid (gewicht en lichaamstevredenheid, depressie, voeding en bewegen, middelengebruik, pesten mishandeling, enz.). Deze methodiek heeft tot doel om leerlingen online te ondersteunen in hun gedrag (met info online op maat, bijvoorbeeld doorverwijzen naar website van VAD, sensoa, eetexpert), risicogedrag te detecteren en vanuit CLB (blended) hulpverlening aan te bieden als er een zorgwekkend signaal wordt vastgesteld in de antwoorden.

Ontwikkeling van methodieken door partnerorganisaties preventief gezondheidsbeleid

Er wordt bij de ontwikkeling van materialen, bv. vanuit Sensoa, over gewaakt dat er wordt uitgegaan van een open en positieve houding t.o.v. seksualiteit, zonder te vervallen in bepaalde normen of stereotypen. Op die manier kan iedereen zich herkennen in het geboden materiaal.

Uitvoering 2024

De acties zullen verdergezet worden binnen de werking van de partnerorganisaties preventief gezondheidsbeleid van de Vlaamse overheid via de verschillende beheersovereenkomsten.

Project 'Draw for Change' (Blue Birds vzw)

In 2024 volgt nog de formele afronding van het project, met eindafrekening en inhoudelijk eindverslag.

OD 1.2.2. We bevorderen de veerkracht en de mentale weerbaarheid van kinderen en jongeren waarbij vertrokken wordt vanuit de vraag van het kind of de jongere zelf

Actie 1.2.2.1. Modellen en tools gezondheidspreventie

Het versterken van de mentale weerbaarheid draagt bij tot ruime gezondheidspreventie. Dit wordt bereikt door onder meer een versnelde uitrol van Fit in je hoofd 2.0 voor jongeren vanaf 16 jaar en het verder ontwikkelen, verspreiden en bekendmaking van verschillende (digitale/online) therapeutische modellen en tools m.b.t. mentale weerbaarheid.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2020 – 2024

Geluk in de klas en Expeditie Geluk

Tussen 1 januari 2020 en 31 december 2021 kreeg het Vlaams Instituut Gezond Leven (Expeditie Geluk | Gezond Leven) een subsidie voor de ontwikkeling en implementatie van een uitgebreid ondersteuningsaanbod dat leerkrachten kunnen gebruiken ter bevordering van het mentaal welbevinden bij leerlingen in het lager en secundair onderwijs. Binnen deze materialen staan ook richtlijnen over hoe scholen vorm kunnen geven aan een kwalitatief gezondheidsbeleid zodat de school een faciliterende omgeving is. In 2022 en 2023 kreeg de organisatie nog aanvullende subsidies voor de verdere implementatie en evaluatie van de ontwikkelde methodieken.

Het online evenement Expeditie geluk werd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media samen met het Vlaams Instituut Gezond Leven opgezet. Meer dan 50.000 kinderen en bijna 3.000 klassen namen deel aan een virtuele ontdekkingsstocht rond vaardigheden en gewoontes die het mentaal welbevinden of het 'geluk' versterken.

Blended werken met NokNok

Vanaf 2020 werkte het Vlaams Instituut Gezond Leven aan het aanbod Blended werken met NokNok.be (www.NokNok.be = website voor jongeren rond mentale gezondheid): Organisaties die weinig psychologische achtergrondkennis hebben, maar wel vaak in contact komen met jongeren die zich niet goed in hun vel voelen, worden zo ondersteund zodat ze actief kunnen verwijzen naar de inhoud en de tools van Nok Nok. Zo zal mentaal welbevinden ook bij die organisaties bespreekbaar worden. De methodiek werd in 2022 getest en vanaf 2023 geïmplementeerd in Vlaanderen.

Implementatie Serious Game Silver

In 2021 werd door VLESP de [serious game Silver](#) gelanceerd, een game voor jongeren tussen 12 en 16 jaar, die hen laat kennismaken met geestelijke gezondheid en hen vaardigheden geeft om hun

mentale gezondheid te versterken. De implementatie van de game is een van de opdrachten van VLESP binnen de beheersovereenkomst als partnerorganisatie voor suicidepreventie. De implementatie van Silver richt zich momenteel voornamelijk op schoolpersoneel en jongeren in scholen. [Silver](#) is sinds de lancering op 28 april 2021 13.918 keer gedownload.

In 2023 verkent VLESP of en hoe hulpverleners eventueel samen met jongeren aan de slag kunnen met Silver. Voortbouwend op deze verkenning ontwikkelt VLESP in 2024 een handleiding voor hulpverleners.

Uitvoering 2024

De hierboven besproken acties zullen verdergezet worden binnen de werking van de partnerorganisaties van de Vlaamse overheid via de verschillende beheersovereenkomsten.

Actie 1.2.2.2. Peer support binnen onderwijs

We ondersteunen de Vlaamse Scholierenkoepel voor het verspreiden van 'peer support' binnen onderwijs. Kinderen en jongeren gaan vaak met hun vragen en problemen bij leeftijds- of leefstijlgenoten te rade. Via 'peer-support' leren ze elkaar ondersteunen en zelf oplossingen bedenken voor problemen. Momenteel bestaat hiervoor het project 'De Conflixers' in samenwerking met de Vlaamse Scholierenkoepel.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Onderwijs

Timing: 2020 - 2024

Omdat '[De Conflixers](#)' (een project dat inzet op peer-support) van de Vlaamse Scholierenkoepel zo een belangrijk project is, wordt er sinds 2021 geen jaarlijkse subsidie meer verleend, maar werden de middelen en de detachering structureel verankerd in de beheersovereenkomst 2022-2024 die de Vlaamse Regering met de Vlaamse Scholierenkoepel heeft gesloten. Deze actie startte als project en werd structureel verankerd.

De Vlaamse Scholierenkoepel werkte de afgelopen jaren rond volgende acties:

- zich extern profileren als expert op het vlak van peersupport/Conflixers.
- het geven van kwaliteitsvolle vormingen op maat over peersupport/Conflixers, met extra aandacht voor scholen die nog niet bereikt werden.
- uitwisseling van kennis en ervaring tussen Conflixers/scholen faciliteren.
- jaarlijks een Dag van de Conflixers organiseren.

Uitvoering 2024

Voor de periode 2024-2026 zal er een nieuwe beheersovereenkomst tussen de VR en VSK worden afgesloten. Het ontwikkelen van een kwaliteitsvol aanbod (begeleidingen, vormingen, instrumenten...) rond welbevinden van leerlingen, waaronder peersupport i.h.k.v. pesten (Conflixers) maakt hier opnieuw deel van uit.

Actie 1.2.2.3. Bevorderen van veerkracht, weerbaarheid en welbevinden in het jeugdwerk

We bevorderen initiatieven en goede praktijken binnen het jeugdwerk rond veerkracht, weerbaarheid en mentaal welbevinden die het taboe over problemen, zoals stress, druk, levensvragen, identiteitsvraagstukken en dergelijke, doorbreken. We zetten in op kruisbestuivingen in en tussen sectoren. We bouwen verder op wetenschappelijke onderbouwde bevindingen over maatschappelijke druk bij jongeren, met het oog op het vertalen en toepasselijk maken van onderzoeksresultaten voor beleid en praktijk.

Gendertraject

Aanbevelingen van het kwalitatieve onderzoek uit 2019, gericht op hoe het jeugdwerk meer aan de slag gaat rond de noden van gender-diverse jongeren 'Ik zie, ik zie, wat jij niet' leidde tot de volgende twee opvolgacties binnen het JKP.

Overheidsopdracht 'Participatief traject Gender online'- Safehaven: Tot Elke Avatar Vrij Is!

De minister van Jeugd schreef onder andere op basis van dit onderzoek een overheidsopdracht uit voor het participatief ontwikkelen van een onlinecampagne en/of tool die in zou zetten op het tegengaan van online gender gerelateerde haatspraak of geweld en op het sensibiliseren rond genderidentiteit bij jongeren. Plan International België, yondr, De Aanstokerij en de onderzoeksgroep MIOS van de Universiteit Antwerpen kregen de opdracht gegund voor een budget van 68 585,62 euro.

Met hun project [SAFEHAVEN: Tot Elke Avatar Vrij Is!](#), werd samen met een diverse groep jongeren een innovatief e-paviljoen in de metaverse ontwikkeld. Jongeren worden gesensibiliseerd over gendergelijkheid en gestimuleerd in het reageren op grensoverschrijdend gedrag. Een testversie werd gelanceerd op Pukkelpop 2023. Dit e-paviljoen, dat beschikbaar is op Roblox, zal in de toekomst makkelijk ingepast kunnen worden in verschillende metaverse omgevingen. In het kader van deze opdracht werd ook een white paper geschreven door Katrien Poels van UA dat aanbevelingen voor beleidsacties bevat ([zie prioriteit 5, actie 5.2.1.2](#)).

Komaf, vorming en ondersteuning voor het jeugdwerk rond LGBTQ+ thema's

Daarnaast wordt de ontwikkeling van een structureel aanbod voor jongeren, vrijwilligers en jeugdwerkers ontwikkeld en verspreid via de website van [Komaf](#) die eind 2022 gelanceerd werd ([zie prioriteit 4, actie 4.1.2.1](#)). Zowel in 2022 als in 2023 organiseerden [Komaf](#) en De Ambrassade vormingen rond 'genderinclusieve jeugdwerkorganisaties' en 'genderinclusie in/en het jeugdwerk'.

Netwerk antiracisme en -discriminatie

Het netwerk antiracisme en -discriminatie bundelt de krachten van een breed spectrum aan organisaties binnen de jeugdsector, waaronder De Ambrassade, Tumult, Scouts & Gidsen Vlaanderen, en vele anderen, om een inclusieve aanpak tegen racisme en discriminatie te bevorderen. De coördinatie ligt bij Uit de Marge, in samenwerking met Chirojeugd Vlaanderen.

In 2022 gaf het departement Cultuur, Jeugd en Media een tweede stimulans aan het in 2019 opgestarte netwerk om de werking verder te stimuleren, meer concrete instrumenten te verzamelen, bestaande vorming te actualiseren, meer toe te spitsen op online aanbod en online racisme en het ontwikkelde instrument gericht op een jongere doelgroep verder uit te rollen. De ontwikkelde instrumenten werden verder ingebed en er verscheen er een boek gericht op de -12-jarige doelgroep. Ook werd een geactualiseerde vorming gegeven waar medewerkers ook Train-The-Trainers rond volgden en werd de toolbox online geactualiseerd met een doorverwijzing naar de verschillende instrumenten. De opdracht werd voor 50.000 euro toegekend aan Uit de Marge als hoofdbegunstigde. Alle informatie en ontwikkelde materialen worden verzameld op een [online platform](#).

Onderzoek Weerbaarheid en Veerkracht bij kinderen en jongeren – Conceptanalyse en ontwikkeling van een meetinstrument

Het departement Cultuur, Jeugd en Media lanceerde de onderzoeksopdracht naar een uitgebreide deskresearch rond de concepten van weerbaarheid en veerkracht, in het bijzonder bij kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie. De opdracht werd voor 49.884,86 euro gegund aan het onderzoeksconsortium Vlaams instituut Gezond Leven, team Mentaal Welbevinden VUB – BRUCC en Awel. Op basis van het literatuuronderzoek ontstond een eerste concept van een meetinstrument voor het meten van psychische weerstand en beschermende en risicofactoren. Het [eindrapport](#) werd gepubliceerd in 2023.

Onderzoeksopdracht 'Kinderrechten, openbare ruimte en welbevinden'

De Coronapandemie heeft mentaal welbevinden nog hoger op de agenda gezet. In opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media verrichtte PXL Hogeschool, geselecteerd na een gunningsprocedure, voor 85.217,15 euro in 2022-2023 de studie 'Een plek op maat en met mate(n), onderzoek naar Kinderrechten, Openbare Ruimte en Welbevinden'. Het bestaande onderzoek werd in kaart gebracht door na te gaan welke elementen van de openbare ruimte de beleving en ervaringen van jongeren kunnen beïnvloeden en zo een impact hebben op hun mentaal welbevinden. Er werd een kwalitatief onderzoek uitgevoerd waarbinnen meerdere focusgroeps-gesprekken plaatsvonden. In de eerste onderzoeksfase zijn 306 jongeren betrokken tijdens 21 focusgroeps-gesprekken op 10 scholen binnen 10 verschillende lokale besturen. In de tweede onderzoeksfase werden de geanalyseerde resultaten van de eerste onderzoeksfase doorgrond tijdens een volgende reeks van 6 focusgroeps-gesprekken binnen de context van jeugdleden en jongerenverenigingen met een divers publiek. In de derde onderzoeksfase werd er tijdens het netwerkevent 'Expeditie Jong' in gesprek gegaan met een 15-tal experts en stakeholders. De drie domeinen van het Kinderrechtenverdrag of de drie P's, provisie, protectie en participatie waren richtinggevend in al de fases van het onderzoeksproces.

Ondersteuning van Oekraïense kinderen en jongeren

Het jeugdwerk heeft al heel wat ervaring en expertise met het werken met kinderen en jongeren met een vluchtverhaal. De oorlog in Oekraïne bracht evenwel extra uitdagingen met zich mee. Naar aanleiding van deze crisis, bracht de minister van Jeugd in maart 2022 de jeugdsector rond de tafel om na te gaan welke noden er zouden ontstaan nu er heel wat kinderen en jongeren uit Oekraïne toekomen in Vlaanderen en Brussel. Daarop werkten De Ambrassade, Bataljong en Tumult een [actieplan uit om het recht op vrije tijd voor kinderen en jongeren met een \(Oekraïens\) vluchtverhaal](#) te realiseren. In dit plan wordt voortgebouwd op het project "*Wereldspelers*" van de jeugdsector, dat tot stand kwam naar aanleiding van de vluchtelingen-crisis in 2016.

In het actieplan wordt ingezet op het bekend maken van het jeugdwerkaanbod bij kinderen en jongeren met een vluchtverhaal. Daarnaast krijgen jeugdorganisaties en vrijwilligers informatie over hoe ze het best deze jongeren kunnen betrekken. Daartoe worden goede praktijken verzameld en gedeeld en is een toolbox beschikbaar. Verder voorziet het plan in vormingen voor lokale groepen, vrijwilligers en beroepskrachten en is er ook een ondersteunings- en begeleidingsaanbod uitgewerkt voor lokale besturen. Om dit plan te realiseren, is een budget van 153.098 euro uitgetrokken.

Naast het toegankelijk maken van het jeugdwerkaanbod, werden ook informatienoden vastgesteld bij de kinderen en jongeren met een vluchtverhaal. Daarom werd onder meer informatie op maat ontwikkeld die gericht is op kinderen en jongeren uit Oekraïne en is er voor deze jongeren een [specifieke chatroom ingericht bij Awel](#). Daarvoor werd 113.700 euro beschikbaar gesteld.

EENMETING WELBEVINDEN EN POSITIEVE IDENTITEITSONTWIKKELING

1. Mentaal welbevinden

In 2023 was 56,6% van de 14- tot en met 25-jarigen **blij met zijn/haar leven**, 59,6% **voelde zich vaak of heel vaak positief** en 28,1% **voelde zich heel zelden of zelden negatief**. In 2018 was dit respectievelijk 76,8%, 71,4% en 39,5%. Dat is respectievelijk een daling van 20,2 procentpunten, 11,8 procentpunten en 11,4 procentpunten (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).¹

In 2023 was 60,7% van de jongeren uit de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad blij met zijn/haar leven, 62,4 % voelde zich vaak of heel vaak positief en 28,3% voelde zich heel zelden of zelden negatief. Dit was in 2018 respectievelijk 75,5%, 67,4% en 34,2% van de jongeren. Dat is respectievelijk een daling van 14,8 procentpunten, 5,0 procentpunten en 5,9 procentpunten (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).¹

Bij jongeren die schoollopen in de rest van Vlaanderen gaf 60,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs in 2023 aan blij te zijn met zijn/haar leven, 67,1% voelde zich vaak of heel vaak positief en 28,6% voelde zich zelden of heel zelden negatief. Dit was in 2018 respectievelijk 75,3%, 72,5% en 38,3% van de jongeren. Dat is respectievelijk een daling van 14,4 procentpunten, 5,4 procentpunten en 9,7 procentpunten (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).¹

In 2023 werd 88,7% van de jongeren uit de tweede en de derde graad die naar school gaan in Brussel, Gent of Antwerpen **niet gepest op school**. Voor zij die schoollopen in de rest van Vlaanderen was dit 89,3% (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).^{2,3}

In 2023 werd 96,6% van de jongeren die naar schoolgaan in de tweede en de derde graad in de grootstad **niet gecyberpest**. Voor leerlingen uit de tweede en de derde graad die schoollopen in de rest van Vlaanderen was dit 97,3% (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).^{4,5}

¹ De daling in deze indicatoren omtrent welbevinden is groot tegenover de data van 2018. Wanneer wordt gekeken naar de overige indicatoren die in het JOP gebruikt worden om welbevinden in kaart te brengen, scoren de jongeren in 2023 steeds (iets) minder goed dan in 2018. Voor de meeste items liggen de scores echter dichtbij die van 2018. Wanneer individuele items samengebracht worden in gevalideerde schalen (om een uitspraak te kunnen doen over het algemene welbevinden), vinden we een beperkte daling op de schalen die wijzen op positief welbevinden en beperkte stijging op schalen die wijzen op negatief welbevinden. De sterke daling bij deze specifieke indicatoren moet dus met de nodige nuance en in de juiste context begrepen worden.

² Lagaert, S., & Bradt, L. (2024). School en werk. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 90–130). Gent: Owl Press, p. 96 (figuur 2.2).

³ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de HBSC-survey: uit data van 2013-2014 blijkt dat 79,8% van de 10-16 jarigen niet gepest werden op school de afgelopen twee maanden (bron: HBSC-survey 2013-2014). Omdat de meest recente HBSC-data nog niet beschikbaar was in een rapport of ontvangen werd op het moment van oplevering van dit document, werd deze indicator voorlopig geüpdatet met data uit de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023).

⁴ Hadermann, E., & Pleysier, S. (2024). Slachtofferschap, hulpzoekgedrag en ouderschap. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 316-400). Gent: Owl Press, p. 325 (figuur 6.2).

⁵ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de HBSC-survey: uit data van 2013-2014 blijkt dat 91,3% van de 10-16 jarigen niet gecyberpest werden aan de hand van berichten in afgelopen maanden en dat 95,0% van hen in de afgelopen maanden niet gecyberpest werd aan de hand van beeldmateriaal (bron: HBSC-survey 2013-2014). Omdat de meest recente HBSC-data nog niet beschikbaar was in een rapport of ontvangen werd op het moment van oplevering

68,1% van de jongeren uit de tweede en de derde graad uit de grootstedelijke context hebben in 2023 **het gevoel dat ze zich wel kunnen redden uit moeilijke situaties**. Van de jongeren uit de tweede en de derde graad uit de niet-grootstedelijke context heeft 68,5% dat gevoel (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).⁶

In 2023 **voelde** 73,5% van de jongeren uit de twee en derde graad van het secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad **zich niet gediscrimineerd of slecht behandeld** in het voorbije jaar. Van jongeren uit de tweede en de derde graad die schoollopen in de rest van Vlaanderen voelde 75,8% zich niet gediscrimineerd of slecht behandeld in het voorbije jaar. In 2018 was dit respectievelijk 78,3% (grootstad) en 84,5% (de rest van Vlaanderen) van de jongeren. In de grootstad is dat een daling in het percentage jongeren dat zich niet gediscrimineerd voelt van 4,8 procentpunten in 2023 tegenover 2018 en in de rest van Vlaanderen is het een daling van 8,7 procentpunten in 2023 tegenover 2018 (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).

In 2023 voelde 77,0% van de 14- tot en met 25-jarigen zich niet gediscrimineerd of slecht behandeld het voorbije jaar. In 2018 was dit 86,1% van de 14- tot en met 25-jarigen (bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018). Dit is een daling in het percentage jongeren dat zich niet gediscrimineerd voelt van 9,1 procentpunten in 2023 tegenover 2018.

63,0% van de jongeren uit de tweede en de derde graad die naar school gaan in de grootstad **maakte** in 2023 **plezier met zijn of haar klasgenoten**. Van de jongeren uit de tweede en de derde graad die naar school gaan in de rest van Vlaanderen was dat 64,6%. In 2018 was dit respectievelijk 71,9% (grootstad) en 71,8% (de rest van Vlaanderen) van de jongeren. In de grootstad is dat een daling van 8,9 procentpunten en in de rest van Vlaanderen is het een daling van 7,2 procentpunten (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).

Van de 14- tot en met 25 jarigen maakte 66,6% plezier met zijn klasgenoten in 2023. In 2018 was dit 75,6% van hen. Dit is een daling van 9,0 procentpunten (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).

In 2023 gaf 50,6% van de 17- tot 30-jarigen aan dat er **voldoende geschikte plekken zijn voor de jeugd om samen te komen in de buurt**. In 2020 was dat 60,3% van de 17- tot 30-jarigen en in 2017 was dat 55,4% van hen. Mogelijk zijn de gegevens van de drie meetpunten niet volledig vergelijkbaar (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023, 2020 en 2017).⁷

5,5% van de jongeren van 18 tot en met 29 jaar die in 2021 het school verlaten hebben is **werkzoekende** na een jaar (bron: VDAB schoolverlatersrapport 2023). Uit het schoolverlatersrapport van 2020 blijkt dat 8,9% van de schoolverlaters van 18 tot en met 29 jaar is werkzoekend na een jaar.

van dit document, werd deze indicator voorlopig geüpdatet met data uit de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023). Op basis van de JOP-data kan geen onderscheid gemaakt worden tussen cyberpesten via berichten en cyberpesten via beeldmateriaal.

⁶ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de PISA-survey: in 2018 had 82,2% van de 15-jarigen het gevoel dat ze zich wel kunnen redden uit moeilijke situaties (bron: PISA 2018). Aangezien deze indicator niet opnieuw bevestigd werd meest recente PISA-afname (2022), werd deze indicator geüpdatet met data uit de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023). Dit werd nog niet bevestigd in de JOP-schoolmonitor 2018, waardoor vergelijken met eerdere JOP-data niet mogelijk is.

⁷ Doorheen de jaren werd de terminologie gewijzigd. In de editie van 2017 was er sprake van 'jongerenvoorzieningen (speelvoorzieningen, speelplekken buiten, ...)'. In de editie van 2020 was er sprake van 'speel-/jongerenvoorzieningen (speelplekken buiten / binnen, ...)'. In de editie van 2023 was er sprake van: 'geschikte plekken voor jongeren (vanaf 12 jaar) (buiten, binnen, ...)'. Dit kan een impact hebben op de vergelijkbaarheid over de jaren heen. Iedereen die antwoordde op de vraag werd in de noemer opgenomen, uitgezonderd de respondenten in de categorie 'Weet niet/niet van toepassing'. Deze categorie is bij deze vraag relatief groot (40% in 2023).

In 2023 geeft 96,5% van 12- tot en met 25-jarigen aan minstens één van de **hulpverleningsorganisaties** uit een uitgebreide lijst van diensten **te kennen** (Bron: JOP-postmonitor 2023).^{8, 9}

In 2023 geeft 18,9% van de jongeren uit de eerste tot en met derde graad secundair onderwijs (in de grootstedelijke context) die een slachtofferervaring meegemaakt hebben in het afgelopen jaar aan **hulp of advies gevraagd te hebben na hun laatste slachtofferervaring**. 67,6% van hen geeft aan dat dat niet nodig was. 8,8% van hen geeft aan dat ze het wel graag wilden, maar dat ze het uiteindelijk niet gevraagd hebben. 5,5% van hen geeft aan dat ze nog geen hulp of advies gevraagd hebben, maar het wel nog graag zouden doen. Van de jongeren uit de eerste tot en met de derde graad die school lopen in de rest van Vlaanderen geeft 18,6% aan dat ze hulp of advies gevraagd hebben na hun laatste slachtofferervaring. 69,9% van hen geeft aan dat dat niet nodig was. 7,0% geeft aan dat ze het wel graag wilde, maar uiteindelijk niet gevraagd hebben. Ten slotte gaf 4,8% van hen aan dat ze het nog niet gevraagd hebben, maar het wel nog graag zouden doen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).^{10,11}

In 2023 scoorden jongeren (uit de eerste tot en met derde graad secundair onderwijs) die schoollopen in de grootstedelijke context gemiddeld 4,3 op 10 op **studiedruk**. Jongeren (eerste tot en met derde graad secundair onderwijs) die schoollopen in de rest van Vlaanderen scoren gemiddeld 4,2 op 10 op studiedruk. In 2023 gaf 25,6% van de middelbare scholieren in de grootstad en 21,1% van de middelbare scholieren die schoollopen in de rest van Vlaanderen aan het gevoel te hebben tot het uiterste te moeten gaan om hun studie aan te kunnen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).^{12, 13}

2. Fysieke integriteit

In 2023 gaf 97,0% van de jongeren uit de tweede en de derde graad die les volgen in de grootstedelijke context aan dat ze **niet geslagen werden zodat ze er verwondingen aan overhielden**. In de niet-grootstedelijke context was dat 98,6% van de jongeren uit de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. In 2018 was dat respectievelijk 90,6% (grootstedelijke

⁸ Eerstelijnsdiensten uit de opsomming: CLB, zelfmoordlijn, OCWM, AWEL, druglijn, JAC, CAW, teleonthaal, WatWat.be, 1712, Kinderrechtencommissariaat, OverKop-Huizen, Cyber Squad Child Focus, TEJO, nupraatikerover.be, Noknok.be en Lumi.

⁹ Van Kelecom, E. (2024). Welbevinden en mentale gezondheid. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 46-86). Gent: Owl Press, p. 75.

¹⁰ Hadermann, E., & Pleysier, S. (2024). Slachtofferschap, hulpzoekgedrag en ouderschap. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 316-400). Gent: Owl Press, p. 350.

¹¹ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit het 'Geweld, gemeten en geteld'-onderzoek: in 2018 gaf 38,6% van de 10- tot 18-jarigen aan bij moeilijkheden in de vrijetijdscontext **hulp te zoeken**. 26,1% van hen gaf aan bij moeilijkheden in de schoolcontext hulp te zoeken (bron: Geweld, gemeten en geteld onderzoek 2018). De Geweld, gemeten en geteld-bevraging werd voorlopig nog niet herhaald. De cijfers van 2018 zijn de meest recente. Om die reden updaten we deze indicator met behulp van de JOP-cijfers over kennis van hulpverleningsorganisaties in het algemeen (JOP-postmonitor 2023) en hulpzoekgedrag na slachtofferschap specifiek (JOP-grootstedelijke monitor 2023). We kunnen dit niet koppelen aan specifieke moeilijkheden in de vrijetijdscontext of schoolcontext aangezien het slachtofferschap in vrije tijd en scholen redelijk laag is in de grootstedelijke monitor en bijgevolg geen betekenisvolle conclusies getrokken kunnen worden uit percentages uitgesplitst naar context van slachtofferschap.

¹² Lagaert, S., & Bradt, L. (2024). School en werk. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 90-130). Gent: Owl Press, p. 102. De indicatoren rond de ervaren studiedruk bij jongeren worden samengevat in één gemiddelde waarde, die varieert van 0 tot 10. Hogere scores wijzen op een slechtere inschatting van de schoolprestaties en een grotere ervaren studiedruk.

¹³ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de HBSC-survey: uit data van 2013-2014 blijkt dat 76,4% van de 10-16 jarigen geen druk ervaart door schoolwerk (bron: HBSC-survey 2013-2014). Omdat de meest recente HBSC-data nog niet beschikbaar was in een rapport of ontvangen werd op het moment van oplevering van dit document, werd deze indicator voorlopig geüpdatet met data uit de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023).

context) en 90,9% (niet grootstedelijke context). Dit is een stijging (van het aantal jongeren dat geen slagen met verwondingen rapporteerde) van 6,4 procentpunten in de grootstad en van 7,7 procentpunten in de rest van Vlaanderen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).¹⁴

In 2023 werd 98,3% van de 14- tot en met 25-jarigen niet in elkaar geslagen zodat hij of zij er verwondingen aan overhield. In 2018 was dit 96,2% van de 14- tot en met 25-jarigen (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).

¹⁴ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de JOP-schoolmonitor rond slagen zonder verwondingen: in 2018 gaf 79,1% van de jongeren uit de tweede en de derde graad aan niet geslagen te zijn zonder er verwondingen aan over te houden. In de JOP-grootstedelijke monitor 2023 werd dit niet opnieuw bevraagd, aangezien uit analyses bleek dat dit item kan leiden tot een verkeerd beeld van de prevalentie van slachtofferschap (Coenen, 2019). De vraag kan namelijk verkeerd geïnterpreteerd worden door jongeren waardoor al spelend een vriend duwen of een klap geven zonder kwade intentie hier ook onder vallen ("speelvechten" of stoeien). Deze indicator zal dus geen update krijgen. (Bron: Coenen, E. (2019). Daderschap: oude en nieuwe vormen. In L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers & B. Spruyt (Reds.), Jongeren in cijfers en letters 4: bevindingen uit de JOP-monitor 4, de JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2. (pp. 79-110). Leuven/Den Haag: Acco.)

Welbevinden en positieve identiteits- ontwikkeling

In 2004 behaalde **Veerle Soyez** haar doctoraat in de orthopedagogiek, waarbij ze haar onderzoek richtte op adolescenten met een verslavingsproblematiek. Na een bijkomende opleiding Systeemtherapie, bekleedde ze gedurende zes jaar de functie van klinisch coördinator binnen een therapeutische gemeenschap. Haar praktijkervaringen in de zorgsector inspireerden haar om **wetenschappelijk onderzoek** te doen naar bredere toepassingen van preventie en gezondheidsbevordering. Na een periode van onderzoek bij Gezond Leven, heeft ze haar onderzoekactiviteiten voortgezet aan de Karel de Grote Hogeschool. Bovendien fungeert ze ook als professor in de orthopedagogiek aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB).

In onze hedendaagse samenleving groeit het besef van het belang van een goede mentale gezondheid, waarbij mentaal welzijn steeds meer wordt gekoesterd als waardevol kapitaal. Ondanks de groeiende bewustwording en de destigmatisering, blijft de zorg voor mentale gezondheid echter te vaak geïndividualiseerd. Het is noodzakelijk om te streven naar een meer collectieve aanpak om een antwoord te formuleren op onze mentale behoeften. Naast de individualisering van de zorg zijn er ook andere ontwikkelingen die ons mentale welzijn beïnvloeden. Zo zijn er de snelle veranderingen en de overvloed aan prikkels waaraan we worden blootgesteld. Ook ervaren kinderen en jongeren steeds meer druk om te presteren in een steeds veeleisender wordende wereld.

Zoals beschreven in wetenschappelijke literatuur zijn er sociale determinanten van mentale gezondheid, waaronder armoede. Hoewel beleidsmaatregelen gericht op kinderen en jongeren van belang zijn, is het essentieel om de brede context van gezinnen te erkennen. Enkel via een overkoepelende aanpak over verschillende beleidsdomeinen met een robuuste langetermijnvisie kan een antwoord worden geformuleerd op de sociale determinanten van mentaal welzijn. Het is verdienen dat het JKP van 2020-2024 deze kwesties heeft meegenomen. Toch moet het JKP niet proberen te functioneren als een eiland in een zee van talloze andere beleidsinitiatieven. Het JKP moet voet aan grond zetten in alle beleidsdomeinen.

Het is belangrijk om op te merken dat onderzoek naar mentale gezondheid bij kinderen en jongeren vaak gefragmenteerd is, waardoor een volledig beeld van de problematiek ontbreekt. Verschillende onderzoeken vertrekken vanuit verschillende conceptualiseringen. In opdracht van de Vlaamse overheid, en in samenwerking met Gezond Leven, Awel en de VUB, heb ik een onderzoek uitgevoerd naar mentale veerkracht en weerbaarheid.

Het onderzoek 'Weerbaarheid en Veerkracht bij kinderen en jongeren' valt onder valt onder **Actie 1.2.2.3**. Goede praktijken in het jeugdwerk (TD 1.2 – OD 1.2.3).

Proces onderzoek weerbaarheidstool:

Doelstelling

Het onderzoeksproject had als doel helderheid te creëren over de bestaande conceptuele onduidelijkheid van het begrip veerkracht of weerbaarheid bij kinderen en jongeren. Die conceptuele oefening werd gekoppeld aan het ontwikkelen van een meetinstrument dat veerkracht operationaliseert bij Vlaamse Jongeren tussen 12 en 18 jaar. Dat project is een samenwerking tussen Gezond Leven, Awel, de VUB en de Vlaamse Overheid.

Onderzoek

Om een analyse uit te voeren over het concept veerkracht, opteerden we voor een 'rapid review' van de wetenschappelijke literatuur alsook een diepgaande bevraging van jongeren aan de hand van focusgroepen. Uit deze onderzoeksfase bleek dat de wetenschappelijke literatuur veerkracht hanteert als een containerbegrip en daarnaast vertrekt vanuit een reductionistisch perspectief (veerkracht is een skill die je kan verwerven). De focusgroepen benadrukten echter het keerpunt in veerkracht. Het keerpunt kan beschreven worden als het moment waarop een individu besluit om zich te bevrijden van een tegenslag. Tevens pleitten de jongeren uit de focusgroepen voor het in rekening brengen van de context. Ze stelden dat het onmogelijk is om veerkracht te bespreken als de voorafgaande tegenslag en de bijbehorende impact niet worden geanalyseerd.

Vervolgens hebben we bestaande veerkrachtmeetinstrumenten geïdentificeerd en geëvalueerd of ze overeenkomen met ons conceptueel kader.

Creatie eigen meetinstrument en (beperkte) pilotering

Toekomstig onderzoek

We moeten investeren in breed, longitudinaal onderzoek met oog voor context. Dat is van essentieel belang om een grondiger begrip te krijgen van veerkracht. Zo kunnen we kijken hoe het zich in de loop van de tijd ontwikkelt.

PRIORITEIT 2. GEZONDE EN LEEFBARE BUURTEN

TD 2.1. De Vlaamse overheid erkent de rol en de plaats van kinderen en jongeren in de publieke ruimte en de inrichting ervan

De leefbaarheid in Vlaanderen staat onder druk door onder meer bevolkingstoename (verjonging en veroudering), wijzigende economische activiteiten, toenemende (gemotoriseerde) mobiliteit, betonning enz. Duurzame stads- en plattelandsontwikkeling en het beheren hiervan is een belangrijk gegeven om de levenskwaliteit van kinderen en jongeren te behouden en te verbeteren. Het is meer dan ooit belangrijk dat de stem van kinderen en jongeren wordt meegenomen in het ontwerpen en inrichten van onze publieke ruimte. Zij bekijken de publieke ruimte vanuit een specifieke bril, als een plaats waar er wordt gespeeld, samengekomen, als een onlosmakelijk deel van hun leefwereld...

Door in te zetten op een multifunctioneel ruimtegebruik wordt voldoende ruimte open en flexibel gehouden. Creatie van ruimte (vrijplaatsen) voor onder meer vrije tijd en experiment maakt mogelijk dat kinderen en jongeren kunnen doen wat ze effectief willen doen en ook zijn wie ze zijn. Experimentele woonvormen en een duurzaam mobiliteitsbeleid, dat rekening houdt met de eigen betekenis die kinderen en jongeren geven aan mobiliteit (sautonomie), geven mee vorm aan een buurt op maat van kinderen en jongeren.

OD 2.1.1. We werken samen met kinderen en jongeren als co-creator van de publieke ruimte

Actie 2.1.1.1. Participatieve trajecten voor een jeugd vriendelijke vormgeving van publieke ruimte en de buurt

We ontwikkelen binnen integrale inrichtingsprojecten samen met partners participatieve trajecten uit over de organisatie en planning van publieke ruimte en de buurt. Er wordt ingezet op het wegwerken van structurele drempels om zo de vormgeving van buurten jeugd vriendelijker te maken, vanuit het perspectief van kinderen en jongeren. Hierbij is het belangrijk om ook ruimte te creëren voor een 'bottom up' betrokkenheid van kinderen en jongeren. Kinderen en jongeren worden gestimuleerd om als mede-eigenaar een rol op te nemen in het vormgeven van de publieke ruimte. Goede voorbeelden uit de praktijk worden bekendgemaakt. Bij het uitwerken van ruimtelijke kwaliteiten wordt onder meer het sociale aspect (ruimte en kwaliteit voor kinderen en jongeren) meegenomen. Samen met de Vlaamse Bouwmeester wordt bekeken hoe (onderzoeks)aanbevelingen over kindvriendelijke inrichtingen kunnen worden vertaald naar beleid.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding, Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en Minister van Mobiliteit (en Minister van Omgeving).

Timing: 2020 – 2024

It takes a child to raise a village

De minister van Jeugd schreef een kwalitatief onderzoek uit over het jeugd vriendelijk vormgeven van de buurt. Het werd eind 2021 in twee delen gegund aan Kind en Samenleving (opmaak referentiekader en breedteanalyse) en Bataljong (diepteanalyse en valorisatie) voor 40.000 euro. Het project leidde tot een [website](#) met uitgewerkte visie, tools en een handige tijdslijn voor participatie van kinderen en jongeren in planningsprocessen.

Jeugdmaps

Jeugdmaps werd ingekanteld in het Departement Cultuur, Jeugd en Media en van daaruit verder opgevolgd. De hosting werd overgeplaatst van Mediaraven naar Codana.

Investeringsubsidies kwaliteitsvolle basisvoorzieningen

In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht van de Vlaamse Regering lanceerde de minister van Jeugd de projectoproep [investeringsubsidies kwaliteitsvolle basisvoorzieningen en inrichting van jeugdinfrastructuur \(KWABAJEU\)](#). Er was een ronde in 2021 en een ronde in 2022 met in totaal subsidies van 11,2 miljoen euro voor 69 projecten. De projecten investeren in een goede basisinfrastructuur, in veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen voor kinderen en jongeren, en/of in jeugd vriendelijke buurten en speelgebieden.

Er werd een begeleidingsopdracht gegund aan Arteveldehogeschool voor 79.992,47 euro om de indieners te begeleiden en ondersteunen, goede praktijken te capteren, (beleids)aanbevelingen te formuleren en een praktische toolkit voor jeugdorganisaties en jeugdconsulenten te ontwikkelen.

Stadsvernieuwingsprojecten

De minister van Binnenlands Bestuur droeg met de lopende stadsvernieuwingsprojecten met project- en conceptsubsidies bij aan deze actie. Deze projecten richten zich tot de bevolking van een wijk in zijn geheel. Binnen deze projecten zijn participatie en coproductie een voorwaarde doorheen een traject van reflectie, ontwerp en realisatie van de projecten. Belangrijk daarbij is de inrichting van groene en publieke ruimte waar ook ruimte wordt voorzien voor participatie van kinderen en jongeren in de buurt. Eind 2021 werden binnen de relancemiddelen twee extra oproepen gelanceerd, nl. de wijkverbeteringscontracten en de Veerkrachtige steden voor in totaal 20 projecten. Deze beide oproepen zijn er gekomen vanwege de coronapandemie die de nood aan publieke plekken voor ontmoeting, groen, en speelruimte zeer duidelijk maakte. Binnen de projecten is de wijkaanpak (vooral kwetsbare buurten) van fundamenteel belang alsook de participatie van alle betrokken bevolkingsgroepen, waaronder kinderen en jongeren.

In de periode 2020-2024 lanceerde de minister opnieuw jaarlijks een oproep naar stadvernieuwingsprojecten. Er zijn drie vormen van stadvernieuwing die jaarlijks worden gelanceerd. Naast de grote projectsubsidies waarmee ruime stadvernieuwingsprojecten worden ontwikkeld en de conceptsubsidies waarmee de steden samen met ontwerp bureaus een bepaald gebied herdenken/hertekenen, zijn er de thematische stadvernieuwingsubsidies waarmee op een kleinschaligere manier en verbonden aan een thema aan stadvernieuwing wordt gedaan. De Vlaamse Regering keurde in de periode 2020-2024 op aangeven van de minister 11 projectsubsidies, 20 conceptsubsidies en 16 thematische projectsubsidies goed. In al deze projecten is participatie van de buurt, inclusief kinderen en jongeren, een voorwaarde.

Verkeersveiligheidsplan Vlaanderen

De minister van Mobiliteit zorgde ervoor dat het decembernummer 2021 van de Mobiliteitsbrief het thema 'Kinderen en jongeren in het verkeer' had.

De aandacht voor kindvriendelijke infrastructuur wordt binnen het Departement Mobiliteit en Openbare Werken permanent ingebed in hun takenpakket, bijvoorbeeld in het Verkeersveiligheidsplan, waarin voetgangers en fietsers centraal worden gesteld. Het houdt rekening met de specifieke noden van kinderen en jongeren, met als uitgangspunt hun autonome mobiliteit. Zo wordt de 'kindnorm' uit het Verkeersveiligheidsplan gehanteerd. Bij elke verkeersmaatregel, inrichting of herinrichting wordt het effect op zelfstandige en veilige verplaatsingen voor kinderen ingeschat. Wanneer we onze wegen en de ruimtelijke omgeving op maat van een 8-jarige inrichten, worden die trouwens aangenaam, bereikbaar en veilig voor alle leeftijden en voor mensen met een beperking. Van de 37 maatregelen die het Verkeersveiligheidsplan Vlaanderen vooropstelt, zijn er sommige specifiek gericht op de jeugd. Bijvoorbeeld de maatregel rond veilige schoolroutes en -omgevingen, de extra

sensibiliseringsacties voor kinderen en jongeren met focus op probleeminzicht en -bewustzijn, de aanpak van de dodehoekproblematiek of de inzet op snelheidseducatie op maat van beginnende bestuurders. Ook bij infrastructurele maatregelen is er aandacht voor kinderen en jongeren. Zo benadrukt het plan het belang van een veilig snelheidsregime dat rekening houdt met voetgangers en fietsers en van kwalitatieve, veilige en overzichtelijke fietsinfrastructuur en oversteekplaatsen. Andere weggebruikers worden gesensibiliseerd om aandacht te hebben voor kinderen en jongeren in het verkeer.

Landinrichtingsprojecten

De minister van Omgeving gaf uitvoering aan deze actie via projecten van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). De mogelijkheden voor participatie van kinderen en jongeren in de inrichtingsprojecten werden, waar relevant, benut.

In 2021 werd een participatiemoment met de lokale jeugdbeweging en dorpsbewoners georganiseerd voor de inrichting van een natuurlijk speel- en ontmoetingsweefsel in de omgeving van Kasteel Vilain XIII in het kader van het landinrichtingsproject Meeswijk-Leut-Vucht. Voor het landinrichtingsproject Mijn Mangelbeek werden er terreinvergaderingen georganiseerd om tot een voorontwerp te komen voor de inrichting van een speelplek. Vertegenwoordigers van de jeugdraad en ArktoS vzw waren betrokken. Het voorontwerp werd via een buurtmoment voorgelegd aan de kinderen uit de buurt. Aan de hand van de visualisaties van het voorontwerp konden ze hun mening en ideeën geven. In 2022 werden de lokale scholen en Chiro betrokken bij de inrichting van de speeltuin Gemeenveldsite in de Alsebergse Beemd in de Vlaamse Rand, en hebben een 50-tal schoolkinderen uit Grobbendonk en Vorselaar een bomenrij aangeplant naast de Kleine Nete in Graafweide Schupleer. In 2023 werden bomen aangeplant samen met Chiro Oostakker i.k.v. het Vlaams jeugdplantweekend.

Samen verbeelden we ruimte - projectoproep

Via de subsidiecall '[Samen verbeelden we de ruimte](#)' (2021) vanuit Departement Omgeving worden initiatieven gestimuleerd die burgers sensibiliseren over en meer betrekken bij de ruimtelijke uitdagingen in Vlaanderen. Drie van de door deze call gesubsidieerde projecten hebben (ook) kinderen/jongeren als doelgroep.

Eén van de projecten die gesubsidieerd wordt, is het project "Ruimtehelden" (jan 2022- dec 2024), een samenwerking tussen Kind & Samenleving, HoGent, VLA en VRP. Samen willen zij het draagvlak voor duurzaam ruimtegebruik verhogen bij kinderen en tieners tussen 10 en 14 jaar. Tieners worden zelden betrokken bij ruimtelijke planning. Bovendien is hun ideale woonbeeld nog steeds de vrijstaande villa, wat ten aanzien van duurzaam ruimtegebruik niet langer houdbaar is.

Kind & Samenleving ontwikkelt daarom samen met HoGent, de Vereniging voor Leerkrachten Aardrijkskunde (VLA) en de Vlaamse Vereniging voor Ruimte & Planning (VRP) [een participatief leerpakket \(toolbox\) rond duurzaam ruimtegebruik](#) volgens de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en het wonen van de toekomst op maat van jonge tieners (10-14j).

Tijdens de testsessies bracht het project de woonvoorkeuren van tieners in kaart. Hoe staan zij tegenover verdichting? Wat vinden zij belangrijk aan hun woning en woonomgeving? Zien zij het zitten om ruimte te delen?

Het leerpakket is in eerste instantie bedoeld voor leerkrachten, maar de methodieken uit de toolbox bieden ook veel kansen voor ruimtelijke planners, want met Ruimtehelden kun je praktijkgericht een bestaand project toetsen aan het perspectief van kinderen en jongeren.

Het tweede project uit deze subsidiecall is [YET](#) (Youth Environment & engagement Tool) (mei 2022 – okt 2023). Onderzoeksgroepen Vital Cities en Sizing Servers Lab van Howest, Stad Brugge en het Sint-Fransiscus-Xaverianeninstituut Brugge onderzoeken in dit project in welke mate en op welke wijze een mobiele tool het draagvlak en de betrokkenheid van jongeren (12-18 jaar) kan verhogen bij het gebruik van beschikbare ruimte in Vlaanderen. Ze betrekken de doelgroep bij het creatieproces van het prototype voor een mobiele tool (smartphone of tablet app) via de methodiek van cocreatie. Op deze manier geven jongeren zelf vorm aan de manier waarop ze graag betrokken worden.

De mobiele tool moet jongeren in staat stellen om:

- informatie te delen over hun gebruik van de leefomgeving.
- hun ideeën, verzuchtingen, competenties, droombeelden... mee in te zetten om de leefomgeving vorm te geven.
- in dialoog te treden met beleidsmakers, planners, praktijkwerkers, ondernemers.
- zich een beeld te vormen over de manier waarop we in Vlaanderen (beter) aan verschillende ruimtebehoeften kunnen voldoen.

Een derde project dat zich ook richt naar kinderen en jongeren is het project '[Wij zijn ruimte](#)' (febr 2022-jan 2025). In dit project werkt GoodPlanet samen met partners Commons Lab, Architecture Workroom en Universiteit Antwerpen. Deze partners willen een les- en werkpakket uitwerken rond duurzaam ruimtegebruik toegepast op de schoolomgeving van een lagere school. Het onderzoekt met welk les- en werkmateriaal men kennis kan doorgeven en het draagvlak voor duurzaam ruimtegebruik kan verbreden. De gemeente/stad en buurtbewoners worden doorheen verschillende fasen van het onderzoek betrokken. De vijf proeftrajecten monden telkens uit in een concrete actie, in samenwerking tussen de leerlingen van de school, de gemeente/stad én de buurtbewoners.

Van Buitenspeeldag naar 365 dagen buitenspelen

Departement Cultuur, Jeugd en Media schreef een overheidsopdracht uit voor een vernieuwd concept voor buitenspelen: '365 dagen buitenspelen'. Kinderen en jongeren moeten het hele jaar door kunnen buitenspelen. De opdracht werd gegund aan de Vlaamse Dienst Speelplein (VDS) voor 79.984,15 euro. De overheidsopdracht omvatte verschillende inhoudelijke en ondersteunende deelopdrachten. De VDS maakte werk van een nieuwe website waar heel wat informatie, onderzoek, tools en projecten samenkomt omtrent buitenspelen. De website www.buitenspelen.be omvat dan ook twee luiken: 365 dagen buitenspelen (zowel zelf spelen als het spelen stimuleren) als het hele luik rond Buitenspeeldag (zelf deelnemen of organiseren) waarin er informatie telkens wordt vertaald naar de juiste doelgroep.

Samen met de inhoudelijke stuurgroep (VDS, Kind & Samenleving, Bataljong en Lokaal Netwerk Sportbeleid en het Departement CJM) schreven ze aan een Buitenspeelakkoord voor lokale besturen. Deze werd via het memorandum van de VDS reeds deels verspreid.

Daarnaast werkte de VDS achter de schermen een bewustmakingscampagne rond de bereikbaarheid van speel- en ontmoetingsplekken voor kinderen en jongeren uit. De IJjesnorm wordt een speels (m)eeinstrument om lokale besturen, organisaties, ouders,... te duiden op de afstand die kinderen en jongeren moeten afleggen om op een plek te komen afgestemd aan hun speel- en ontmoetingsnaden.

Gebruikersgids Omgeving van de Toekomst – Plan K

Een groeiend netwerk van overheden, middenveldspelers, kennisinstellingen en ondernemers werkt binnen de transitieprioriteit Omgeving voor de Toekomst samen om een boost te geven aan de

realisatie van de bouwshift, een klimaatbestendig Vlaanderen en een betere natuur. Binnen dit netwerk heeft Departement Omgeving de handen ineengeslagen met spelers binnen de jeugdsector om kinderen en jongeren beter te betrekken bij de transitieopgaven. Samen met het Departement Jeugd en De Ambassade werd hiervoor een leertraject opgezet.

Het traject moet resulteren in een gids die de principes van de participatiecirkel, ontwikkeld ikv Reflector 2.0 (zie [Actie 3.1.2.3](#)), toepast om kinderen en jongeren te betrekken bij het ontwikkelen van complexer omgevingsbeleid. In het traject zijn verschillende spelers uit zowel het domein omgeving als jeugd betrokken en worden testsessies voorzien in verschillende schoolklassen.

Actieplan Mee(r) naar buiten?!

Kinderen en jongeren maken gebruik van de publieke ruimte. Ze komen naar buiten om te spelen, te ravotten, te sporten, te wandelen, vrienden te ontmoeten, bij te praten. De omgeving waarin ze dat doen, speelt een belangrijke rol in hun ontwikkeling. Op 19 april 2023 lanceerde de minister van Jeugd samen met partners uit de jeugdsector het actieplan '[Mee\(r\) naar buiten?!](#)'.

Het plan is een uitnodiging en oproep naar kinderen, jongeren, ouders, begeleiders en bestuurders om meer in te zetten op vrije publieke ruimte voor kinderen en jongeren en wil een positieve bijdrage leveren aan de ambitie om meer en betere speel- en ontmoetingsmogelijkheden te realiseren voor kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel. Een beleid rond dit gedeeld ruimtegebruik draagt bij tot een positief en respectvol intergenerationeel samenleven. Elk kind en elke jongere zou minstens twee uur per dag buiten mogen, willen en kunnen vertoeven.

De acties worden gebundeld in drie clusters:

- Onderzoek en kennisopbouw, nodig om beleid en praktijk te inspireren en verdiepend onderzoek te stimuleren.
- Kennis- en expertisedeling, om kennis en expertise te ontsluiten en toegankelijk te maken en via samenwerking met gedeelde ambities aan de slag te gaan.
- Informeren, ondersteunen en inspireren om positieve keuzes te maken in functie van kinderen en jongeren in de publieke ruimte.

De Vlaamse Dienst voor Speelpleinwerking kreeg voor 70.000 euro aan bijkomende opdrachten op vlak van expertise en voortrekkersrol in netwerkvorming in het verzamelen, ontwikkelen, ontsluiten, uitwisselen, verspreiden en sensibiliseren van onder meer (wetenschappelijke) informatie, allerhande materiaal, concrete spelideeën enz. voor kinderen en jongeren, (groot)ouders, opvoedingsverantwoordelijken en lokale besturen.

Voor de ondersteuning van lokale besturen door het uitwerken van een lokaal beleid over jongeren in de publieke ruimte (waaronder [Hangmakers](#)), de organisatie van praktijksafaris met als doel lokale besturen te inspireren en het op innovatieve en bevattelijke wijze creëren en delen van kennis, praktijken en verhalen over jongeren in de publieke ruimte en gebruikersperspectieven werden Bataljong en het Netwerk Jeugd vriendelijk aangesproken. Ze kregen hiervoor 65.000 euro.

Uitvoering 2024

Stadsvernieuwingsprojecten

De Stadsvernieuwingsprojecten gaan van start in 2024 en worden opgevolgd door de relatiebeheerders binnen het team stedenbeleid. Zij staan regelmatig in contact met hun steden voor een stand van zaken van de lopende projecten. De projectsubsidies worden mee opgevolgd door de jury in haar hoedanigheid van kwaliteitskamer en sinds 2023 wordt er voor de projectsubsidies eveneens gewerkt met een 'peterschap', voor een nauwere opvolging vanuit de

jury. De conceptsubsidies worden opgevolgd door een regieteam, een groep van experts, dat het hele traject van de conceptsubsidies samen met de relatiebeheerders van het team stedenbeleid nauwgezet opvolgt.

Investeringssubsidies kwaliteitsvolle basisvoorzieningen

De begeleidingsopdracht voor de projecten KWABAIEU loopt af in 2024. Een laatste intervisiemoment en slotmoment vindt plaats eind maart waar het eindrapport met aanbevelingen en de 'toolkit voor jeugdruimte' gelanceerd worden.

Van Buitenspeeldag naar 365 dagen buitenspelen

De overheidsopdracht '365 dagen buitenspelen' loopt af eind 2024. De campagne hierrond zal lopen vanaf mei tot aan de lokale verkiezingen in oktober en is gericht op verschillende actoren die met en voor kinderen en jongeren werken. De resultaten rond de (m)eetweek worden breed verspreid.

Mee(r) naar buiten?!

De uitrol voor betere speel- en ontmoetingsmogelijkheden in de publieke ruimte loopt in 2024 verder.

Zo zal de actualisering van Hangman tot Hangmakers door Bataljong en Netwerk Jeugd vriendelijke in maart 2024 worden gelanceerd. In april en mei 2024 vinden bustours plaats in de regio Kortrijk, Turnhout en Vilvoorde.

Kind & Samenleving krijgt de opdracht om voor 69.050,21 euro opnieuw een Grote Buitenspelenonderzoek te verrichten. In 20 wijken verspreid doorheen Vlaanderen wordt het aantal spelende kinderen in kaart gebracht.

Op 7 en 8 mei gaat het congres 'Exclusief/inclusief - ruimte om jong te zijn' door in Gent, georganiseerd door Stad Gent als Europese Jongerenhoofdstad en Broei vzw. Dit congres wordt vanuit het Departement Cultuur, Jeugd en Media ondersteund met 50.000 euro. De inhoudelijke lijnen en output die de verschillende partners (Bataljong, Kind&Samenleving, VDS, ea.) uitwerken via het JKP zullen daar, naast het reguliere programma, worden voorgesteld.

Gebruikersgids Omgeving van de Toekomst – Plan K

De opdracht wordt uitgevoerd in 2024 en bestaat uit twee workshops met kinderen en jongeren over het klimaat en het klimaatadaptatieplan. De opdracht resulteert in een praktische gebruikersgids voor beleidsparticipatie van kinderen en jongeren en een rapport met beleidsaanbevelingen, dat voorgesteld wordt in juni 2024.

Actie 2.11.2. Actieprogramma Jonge Wegweters

Een duurzaam mobiliteitsbeleid is afgestemd op maat van kinderen en jongeren. In 2020 start een belevingsonderzoek bij jongeren uit de derde graad van het secundair onderwijs waarbij verplaatsingen op lokaal en bovenlokaal niveau in kaart wordt gebracht. Dit driejarig actieprogramma moet uitmonden in een praktische 'toolkit' met werkvormen en indicatoren voor een lokaal mobiliteitsbeleid.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Mobiliteit

Timing: 2020 - 2024

De minister van Mobiliteit ging verder aan de slag met het driejarig actieprogramma [Jonge Wegweters](#) in samenwerking met Bataljong en Kind & Samenleving. De methodieken en participatietechnieken van het belevingsonderzoek bij 16-18-jarigen die zijn toegepast in de proeftuinen Dilsen-Stokkem en Peer zijn in de loop van 2021 verder uitgetest in de vervoerregio Mechelen voor verdere verfijning en oppuntstelling. In de loop van 2022 werden de resultaten uit de proeftuinen vertaald naar enkele concepten voor de toolbox die voor consolidatie werden teruggekoppeld naar steden en gemeenten. Met het winnen van de Vlaamse Verkeersveiligheidsprijs 2022 kreeg het actieprogramma extra erkenning en zichtbaarheid. De toolbox reikt methodieken aan waarmee de lokale besturen aan de slag kunnen voor een duurzaam mobiliteitsbeleid op maat van kinderen en jongeren. In het derde en laatste jaar werden de methodieken ook getest bij lokale jeugdleden, waarna de [toolbox](#) en handleiding werden gefinaliseerd en gelanceerd.

Op 29 maart 2023 werd de Toolbox Jonge Wegweters officieel voorgesteld en ingehuldigd in het Lamot Congres- en Erfgoedcentrum in Mechelen. Onder de toeschouwers waren heel wat jongeren, mobiliteitsambtenaren, jeugdambtenaren, schepenen, politie... aanwezig, zij zijn de kernspelers om 'mobiliteitsplannen met jonge ideeën' in de realiteit te brengen. Op het programma stonden sofagesprekken met ervaringsdeskundigen uit de voorbije proeftuinprojecten. Vlaams minister van Mobiliteit kwam het belang van Jonge Wegweters en de mobiliteitsbeleving van jongeren onderstrepen. In de namiddag vonden workshops en excursies plaats. Meer informatie en videoverslag van de lancering vind je op de [website van Jonge Wegweters](#).

Uitvoering 2024

Om de toolbox Jonge Wegweters op te schalen, te implementeren in Vlaamse steden en gemeenten en te verduurzamen binnen het kader van het Vlaamse mobiliteits- en verkeersveiligheidsbeleid, wordt door Bataljong en Kind & Samenleving een vervolgdossier ingediend om Jonge Wegweters uit te rollen tussen 2023 en 2025.

OD 2.1.2. We verbeteren de multifunctionele en flexibele inzet van publieke ruimte met gerichte acties op vlak van infrastructuur, woonbeleid en mobiliteit

Actie 2.1.2.1. Multifunctionaliteit van gebouwen

Er wordt verder ingezet op multifunctionaliteit van gebouwen door het delen van infrastructuur en uitwerken van hybride projecten.

Minstens volgende infrastructuren lenen zich voor deze inzet:

- *kinderopvang (zorg- en pedagogische continuïteit, gemengde bouwprojecten kinderdagverblijf/school), patiënten, gehandicapten en ouderenorganisaties en de Huizen van het kind;*
- *school-sportinfrastructuur, met het oog op verbetering en naschoolse extra openstellingen;*
- *de uitbouw van vrijplaatsen waar kinderen en jongeren zelf bepaalde plekken kunnen invullen en deze openstellen voor anderen.*

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Minister van Onderwijs, Minister van Sport en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021 - 2024

Invulling van vrijplaatsen voor en door kinderen en jongeren

Departement Cultuur, Jeugd en Media liet een kwantitatief en kwalitatief onderzoek uitvoeren naar de (mogelijke) invulling van vrijplaatsen voor en door kinderen en jongeren ikv een eindproef van studenten aan Vives Hogeschool. Dit resulteerde in een eindrapport en een samenvattende

brochure ([zie prioriteit 1, actie 1.2.1.4](#)). Een van de focusgebieden in de projectoproep investeringssubsidies kwaliteitsvolle basisvoorzieningen en inrichting van jeugdinfrastructuur gaat over veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen ([zie actie 2.1.1.1](#)).

Actieve en gedeelde speelplaatsen

In oktober 2021 organiseerde De Ambrassade i.s.m. het Departement Cultuur, Jeugd en Media, het Departement Onderwijs en Vorming en MOEV de studiedag [Speelplaats met toekomst](#). Deze vormde het sluitstuk voor de begeleidingsopdracht van 50.000 euro die drie jaar liep bij de projectoproep Gedeelde en bewegingsvriendelijke schoolspeelplaatsen die in november 2018 werd gelanceerd door de ministers van Jeugd, Onderwijs en Sport (voorgaande legislatuur).

Multifunctionele Infrastructuur

De minister van Welzijn gaf verder uitvoering aan het BVR Multifunctionele infrastructuur (MFI). Voor de concrete uitvoering zijn er twee belangrijke instrumenten. De oprichting van de Commissie MFI ZORG: deze commissie adviseert de minister over afwijkingsmogelijkheden van de infrastructuurnormen voor WVG-voorzieningen als voorzieningen een bouwproject willen realiseren waarbij ze samen onder één dak zitten met (een) voorziening(en) uit (een) andere sector(en). Bedoeling hierbij is zoveel mogelijk ruimtes met elkaar en de buurt te delen. Er wordt gezorgd voor een maximale afstemming in de infrastructuurnormen van WVG-voorzieningen. Via het [Forum Multifunctionele Infrastructuur](#) (MFI) Zorg en Onderwijs bieden de beide ministers aan bouwheren uit de welzijns- en onderwijssector de gelegenheid om multifunctionele bouwprojecten zorg-onderwijs voor te leggen aan relevante entiteiten binnen de Vlaamse overheid. Hier horen ook gemengde bouwprojecten kinderdagverblijf/school bij. Sinds de oprichting van het Forum in 2018 zijn al verschillende dossiers behandeld, waaronder ook een aantal dossiers met een gemengde functie onderwijs-kinderdagverblijf. Dit forum bespreekt en begeleidt MFI-projecten, zoals de commissie MFI Zorg dit doet, maar hier kan niet afgeweken worden van de infrastructuurnormen Onderwijs. Intussen zijn er een 30-tal dossiers lopende in de Commissie en het Forum samen.

Projectoproep 'Doorgaande Lijn'

De minister van Welzijn lanceerde in 2021 samen met de minister van Onderwijs een oproep '[Doorgaande Lijn](#)', waarbij de opvang van baby's en peuters, de kleuterschool en de buitenschoolse opvang samen zorgen voor een geïntegreerd aanbod zorg, leren en spelen van 0-6 jaar. Naast pedagogische en professionele continuïteit wordt in deze projecten ook gevraagd om in te zetten op continuïteit in ruimte. Dit laatste betekent dat het multifunctioneel gebruik van ruimtes sterk wordt aangemoedigd, zodat voor kinderen overgangen tijdens de dag en tussen leefgroepen zo naadloos mogelijk verlopen. In een eerste (project)fase werden de knelpunten in de regelgeving, die een geïntegreerde werking tussen kinderopvang, kleuterschool en buitenschoolse opvang bemoeilijken, opgesomd. Het verschil in regelgeving m.b.t. infrastructuur (o.a. brandveiligheid, noodzakelijke oppervlakte, ...) bemoeilijken het gedeeld en multifunctioneel gebruik van de infrastructuur. In een tweede projectfase van september 2023 tot december 2024 kunnen de pioniers verder werken binnen een regelluw kader (VR 2023 2306, DOC.0791/2). Dat biedt de mogelijkheid af te wijken van de strikte bepalingen, vermeld in artikel 14, 16 en 55 van het Vergunningsbesluit van 22 november 2013 en tot het experimenteren met multifunctioneel gebruik van de ruimte. In deze fase gaan pioniers aan de slag binnen het regelluw kader en dienen zij te rapporteren over de impact op kinderen, ouders, medewerkers en organisaties.

Bij de uitrol van het decreet buitenschoolse opvang en activiteiten werd expliciet aandacht gevraagd voor multifunctioneel gebruik van infrastructuur. Het kwaliteitslabel voor kleuteropvang biedt de nodige flexibiliteit dat opvanglokalen multifunctioneel gebruikt kunnen worden, of dat de opvang doorgaat in een multifunctionele, kindvriendelijke ruimte. Daarnaast was er binnen het

inspiratiekader ruimte om interessante praktijken rond gedeeld ruimtegebruik te delen met lokale besturen en partners van buitenschoolse activiteiten. Het inspiratiekader bevat acht ondersteunende methodieken en materialen en praktijkvoorbeelden rond het delen en inrichten van infrastructuur.

Naschools openstellen van sport- en bewegingsinfrastructuur

Het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) en Sport Vlaanderen lanceerden in 2021 gezamenlijk een [oproep voor de indiening van projectvoorstellen voor het naschools openstellen van sport- en bewegingsinfrastructuur](#). Elke inrichtende macht uit het gesubsidieerd leerplichtonderwijs kon zich kandidaat stellen om hiervoor subsidies te verkrijgen. In december 2021 werden de [55 geselecteerde projecten](#) bekend gemaakt. De minister van Onderwijs en Sport kende projectsubsidies toe om de infrastructuur van 55 scholen buiten de lesuren open te stellen voor sportclubs, jeugdbewegingen, verenigingen en buurtinitiatieven. Met dat geld kunnen scholen investeren in een betere toegankelijkheid en meer gebruiksvriendelijkheid, of ze kunnen hun buitenspeelruimtes aanpassen. Bij de keuze van de projecten werd onder meer rekening gehouden met de lokale noden en het aantal extra uren gedeeld gebruik die mogelijk worden dankzij de ingreep. De projecten uit het gesubsidieerd onderwijs zijn geselecteerd door een onafhankelijke jury met vertegenwoordigers van AGION, het Departement Onderwijs en Vorming en Sport Vlaanderen. Naast bouwtechnische criteria en de kwaliteit van het sportaanbod is ook rekening gehouden met participatie en de aansluiting bij het pedagogisch project. Na de succesvolle oproepen in 2021 en 2022, lanceerde AGION op 13 november 2023 een [derde oproep](#) voor de indiening van projectvoorstellen voor het naschools openstellen van schoolinfrastructuur. Er werd € 10 miljoen extra vrijgemaakt voor scholen die hun infrastructuur willen delen met sportclubs, jeugdbewegingen, verenigingen en buurtinitiatieven. Scholen kunnen via deze oproep werk maken van een betere toegankelijkheid, meer gebruiksvriendelijkheid of bijvoorbeeld een aanpassing van de buiten(speel)ruimtes. Denk bijvoorbeeld aan: een aparte toegang tot de sporthal, zodat bezoekers niet eerst de hele school doorkruisen, een apart verwarmingssysteem om niet de hele school maar enkele lokalen te verwarmen, een (afsluitbare) bergruimte zodat ook klaslokalen kunnen opengesteld worden, een toegangscontrolesysteem,...

Het decreet over open scholen werd aangenomen in het Vlaams Parlement op 15 november 2023. Het werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 4 december 2023 en treedt in werking op 1 maart 2024. Veel scholen stellen vandaag al hun infrastructuur open, dit is een goede zaak voor de samenleving. Door demografische ontwikkelingen en de beperkte ruimte in Vlaanderen en Brussel is er een groeiende nood en vraag naar beschikbare ruimte voor verenigingen, initiatieven van lokale besturen, organisaties en inwoners; maar ook de budgettaire context dwingt om de geïnvesteerde scholenbouwmiddelen zo efficiënt mogelijk in te zetten en zo goed mogelijk te laten renderen. Dit is het doel van het decreet: het buitenschools gebruik van schoolgebouwen nog verder verhogen en daarmee tegemoetkomen aan een reële nood aan ruimte voor verenigingen en organisaties.

Het decreet maakt van de principiële openstelling een subsidievoorwaarde. De instellingen voor gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs, de instellingen voor het deeltijds kunstonderwijs en de instellingen voor het volwassenenonderwijs kunnen alleen een beroep doen op de investeringsmiddelen van AGION en het GO! voor de aankoop, nieuwbouw van schoolinfrastructuur en voor renovatie groter dan 400m² van schoolinfrastructuur, als die schoolinfrastructuur wordt opengesteld voor derden conform het decreet open scholen. De openstelling is principieel verplicht voor de ruimten en gebouwonderdelen die zich in alle redelijkheid kunnen lenen tot openstelling na de schooluren en wordt opgenomen in het decreetaal kader.

Natuur in je school

Via de subsidieoproep 'Natuur in je school' via het Departement Omgeving kunnen scholen subsidies aanvragen om hun schooldomein te ontharden en vergroenen met een focus op biodiversiteit, klimaatadaptatie en educatie. De subsidies bedragen € 20.000 – € 200.000. Dit leidden tot twee succesvolle edities in 2022 en 2023, met respectievelijk 103 en 167 goedgekeurde projecten.

Naast de positieve effecten op waterretentie en -infiltratie en hittestress, draagt een groene schoolomgeving ook bij aan het welzijn van leerlingen en andere gebruikers van het schooldomein. Enkel totaalprojecten waarbij zowel het duurzaamheidsaspect als het educatieve luik aan bod komen, komen in aanmerking. Zo waken we over een correcte invulling en uitvoering. Onder de criteria qua educatie vallen de kwaliteit van de speelplaatsvisie, de mate waarin het project bijdraagt aan natuurcontact en -beleving, de belevingswaarde en gevarieerdheid van de terreininrichting, de mate waarin het groen ingezet wordt om bij te dragen aan het welzijn op school en de mate waarin het schooldomein wordt ingezet voor educatieve kansen zoals buitenlessen.

Er is in Vlaanderen een grote vraag en nood naar speelplaatsvergroening. Dat merken we ook aan het jaarlijks stijgend aantal aanvragen en de vele vragen die we hierrond ontvangen. Van scholen die reeds een vergroeningstraject aflegden krijgen we keer op keer positieve ervaringen te horen. Heel wat scholen zijn bovendien gemotiveerd om hun bestaand project nog verder uit te breiden.

Uitvoering 2024

Multifunctionele Infrastructuur

In 2024 wordt een MFI-traject ZORG-Wonen opgestart om ook met Wonen te bekijken of en hoe men de hinderpalen in hun regelgeving kan oplossen om MFI te kunnen bouwen.

Naschools openstellen van sport- en bewegingsinfrastructuur

Sport Vlaanderen zet het overleg verder met het beleidsdomein Onderwijs en Vorming om te onderzoeken hoe het naschools openstellen van sport- en bewegingsinfrastructuur als criterium kan opgenomen worden bij nieuwe scholen die gebouwd worden.

Elke inrichtende macht uit het gesubsidieerd kleuteronderwijs, lager onderwijs, basisonderwijs of secundair onderwijs die wil investeren in het naschools openstellen van de schoolinfrastructuur of het vergroenen van buitenspeelruimtes kan zich tot en met 18 maart 2024 bij AGION kandidaat stellen om hiervoor subsidie te verkrijgen.

Actieve en gedeelde speelplaatsen

Het project Gedeelde en bewegingsvriendelijke schoolspeelplaatsen is afgelopen, maar het netwerk dat rond dit thema opgebouwd is, komt nog meerdere keren per jaar samen. MOEV trekt dit netwerk. Speelplaats met Toekomst, waarin veel jeugdpartners maar ook andere departementen en agentschappen vertegenwoordigd zijn.

Natuur in je school

In 2024 zal een nieuwe oproep worden gelanceerd.

Actie 2.1.2.2. Experimentele woonvormen

We volgen de evolutie van experimentele woonvormen nauw op en verhogen de aandacht voor kinderen en jongeren in het lokale woonbeleid. Sedert 2018 is een proefomgeving ingesteld waarbinnen experimentele woonvormen de kans krijgen om op te starten zonder de belemmering van een veelheid aan regelgeving binnen het beleidsveld Wonen. De 28 projecten richten zich op kwetsbare doelgroepen, een aantal ook specifiek op jongvolwassenen. De projecten worden geëvalueerd met het oog op het maximaal wegnemen van hindernissen in het instrumentarium van het beleidsveld Wonen. Indien daaruit blijkt dat een nieuwe proefomgeving nuttig kan zijn om nieuwe wooninitiatieven zich te laten ontwikkelen en deze te onderzoeken, zal daartoe het nodige initiatief worden genomen, ook door in overleg te treden met andere bevoegde ministers.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Wonen

Timing: 2020 – 2024

De minister van Wonen ging door met de proefomgeving experimentele woonvormen die werd ingesteld in 2018. Ze loopt nog tot het einde van de legislatuur en werd ingebed in een ruimer project rond nieuwe woonvormen. Op basis van een plan van aanpak 'Nieuwe woonvormen' werd in 2021 gefaseerd uitvoering gegeven aan de doelstelling om het aanbod aan nieuwe woonvormen deze legislatuur aan te moedigen. Dit gebeurde door het onderzoeken van knelpunten in de bestaande wetgeving, met in 2021 focus op de eigen regelgeving binnen het beleidsdomein Wonen en een inventarisatie van knelpunten binnen de Vlaamse wetgeving.

Daarnaast werden experimenten opgezet en opgevolgd om te leren op basis van concrete cases. Hieronder vallen o.a. de 28 projecten uit de lopende proefomgeving experimentele woonvormen, waarvoor een eerste tussentijdse evaluatie plaatsvond in 2020. De duurtijd van de proefomgeving bedroeg zes jaar en loopt ten einde op 31 januari 2024. De Vlaamse Regering besliste om deze looptijd voor 21 projecten eenmalig te verlengen tot 31 januari 2028. Twee projecten richten zich specifiek tot jongeren of jongvolwassenen (Klooster Arendonk en Shelter Aalst). De verlengingsperiode stelt de projecten in staat om hun werkwijze verder te ontwikkelen, te onderzoeken op welke manier een bredere uitrol van de ontwikkelde methodieken mogelijk is en waar wenselijk en nodig regelgevende drempels weg te werken.

Actie 2.1.2.3. Ondersteuning lokaal woonbeleid

De Vlaamse overheid ondersteunt de lokale besturen bij de uitwerking van hun lokale woonbeleid. In dat ondersteuningsaanbod zal het agentschap Wonen-Vlaanderen de nodige aandacht vragen voor de positie van kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Die focus zal gelegd worden zowel in de opleidingen die het agentschap organiseert voor de lokale besturen als in de ondersteuning op maat van elk lokaal bestuur afzonderlijk.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Wonen

Timing: 2020 - 2024

De minister van Wonen nam initiatief om het thema kinderen en jongeren binnen het team lokale besturen van het Agentschap Wonen in Vlaanderen onder de aandacht te brengen, om het vervolgens uit te dragen naar de lokale besturen. Dit gebeurde door interne vergaderingen en vormingen en contacten en uitwisseling met andere agentschappen en actoren.

Daarnaast vond in juni 2021 de (digitale) inspiratiesessie '[Kinderen en jongeren in het lokale woonbeleid](#)' plaats. Voor een ruim publiek werden voorbeelden gegeven van hoe het lokale woonbeleid specifiek kan inzetten op kinderen en jongeren. Diverse sprekers kwamen goede praktijken of onderzoeksresultaten toelichten. Ook tijdens de Dag van het Lokale Woonbeleid in juni 2022 werd in een aantal sessies het thema kinderen en jongeren behandeld. Tot slot gaven medewerkers van Wonen in Vlaanderen toelichting over het (lokale) woonbeleid en de nieuwe

toewijzingsregels voor sociale woningen tijdens de Inspiratiedag Wonen van het Agentschap Opgroeien en de Meet-up Wonen van Netwerk Jeugd vriendelijk.

Actie 2.1.2.4. Noden kinderen en jongeren in regionale mobiliteitsplannen

De verplaatsingsbehoeften van kinderen en jongeren worden mee opgenomen bij de opmaak van regionale mobiliteitsplannen in de vervoerregio's. Naast de reguliere aandacht voor woon-schoolverplaatsingen moet het mogelijk worden voor kinderen en jongeren om ook in de vrije tijd vlotte verbindingen te maken op een duurzame manier. Het is belangrijk om in kaart gebrachte jeugdplekken mee te nemen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de gewestwegen. De in kaart gebrachte jeugdplekken kunnen worden meegenomen als oorsprongs-bestemmingspolen in het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk. Ook het ter beschikking stellen van informatie over belangrijke fietsroutes bij vrijetijdsverplaatsingen door kinderen en jongeren zal kunnen bijdragen tot een verruiming van de huidige woon-school focus.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Mobiliteit

Timing: 2021 - 2024

De minister van Mobiliteit heeft bij de opmaak van de regionale mobiliteitsplannen voor de 15 vervoerregio's sterk ingezet op participatie en co-creatie met lokale overheden. Hierbij werd ook aandacht besteed aan de mobiliteit van en naar locaties waar jongeren samenkomen voor onderwijs en recreatie. In deze mobiliteitsplannen is het streven naar een meer duurzame en veilige mobiliteit een belangrijke doelstelling.

Uitvoering 2024

In 2024 zullen nog een aantal regionale mobiliteitsplannen definitief worden vastgelegd na een openbaar onderzoek.

TD 2.2. De Vlaamse overheid besteedt aandacht aan leefbaar en duurzaam samenleven waarbij kinderen en jongeren de stuwende motor zijn

Vanuit het streven naar een inclusieve, interculturele en intergenerationele samenleving moeten buurten een thuis bieden voor iedereen. Een kind- en jeugd vriendelijke omgeving betekent dat kinderen en jongeren zelf een belangrijke rol kunnen opnemen op vlak van sociale cohesie, toegankelijkheid, leefbaarheid van de buurt enz. Dit alles draagt bij tot een warme samenleving.

Bewustmaking op het gebied van leefmilieu, gezondheid en klimaat start lokaal, in de eigen omgeving. Door in te zetten op propere leefomgeving en hierin zelf actief een rol te kunnen opnemen, onder meer onder de vorm van ondernemerschap of de aanpak van zwerfvuil, dragen kinderen en jongeren zichtbaar bij tot de leefbaarheid van hun eigen omgeving. Concrete acties met onmiddellijk zichtbaar resultaat beïnvloeden de levenshouding. Kinderen en jongeren zijn betrokken op de toekomst van de planeet en tonen hun bijdrage in een door ieder gedeelde en gedragen verantwoordelijkheid.

OD 2.2.1. We verduurzamen netwerken die aandacht besteden aan intergenerationeel samenleven

Actie 2.2.1.1. Kindvriendelijk lokaal beleid

Met de lokale besturen als motor wordt verder ingezet op een kindvriendelijk lokaal beleid.

Het label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten is een hefboom, de '8-80 cities' in het buitenland zijn een voorbeeld. We bundelen goede praktijken van projecten en proeftuinen (speelstraten, leefstraten, kindvriendelijke voortuinen, projecten rond 'social return' waarbij bedrijven infrastructuur openstellen na werktijd voor de buurten), en organiseren een internationale uitwisseling om modellen verder te verkennen. Op die manier nemen we expertise mee in beleid op Vlaams niveau. Vlaanderen neemt actief deel aan de activiteiten van het Netwerk Jeugd vriendelijk dat een ontmoetingsplaats creëert voor allerlei actoren die

werken aan een kind- en jeugd vriendelijk beleid. Zo delen we expertise, en werken we aan creatieve en innoverende synergiën tussen tal van actoren

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

Inspirerende praktijken

De minister van Jeugd zorgde voor de verspreiding van *good practices* van projecten en inspirerende praktijken via de publicatie [Dwalen met een doel](#) van Bataljong (het Netwerk Jeugd vriendelijk) en de inspiratiedag Jeugd vriendelijk lokaal beleid i.s.m. het Netwerk Jeugd vriendelijk in november 2021. De begeleide wandelingen op deze inspiratiedag gingen live door in Gent (wandeling en fietstocht) en Hasselt (wandeling). De tochten werden gefilmd en gemonteerd tot 3 tochten met een digitale gids en zullen op die manier kunnen gebruikt worden om de goede praktijken breed te verspreiden. Door de COVID-19 maatregelen werd het plenaire gedeelte centraal en digitaal georganiseerd. In de namiddag was er een panelgesprek, waren er workshops en een *keynote* van Sven De Visscher. Er werd bewust ingezet op de dialoog tussen Vlaamse beleidsdomeinen en lokale actoren ([zie prioriteit 4, actie 4.2.1.2](#)).

Uitwisseling met Nederland

Het thema intergenerationeel samenleven maakte deel uit van een uitwisseling met Nederland rond gezonde en leefbare buurten. Na een digitale kick-off vond zowel aan Vlaamse als aan Nederlandse kant een uitwisseling plaats in 2023. De delegatie bestond uit duo's van lokale besturen waarbij een jeugdambtenaar of sociale actor een collega van een andere dienst meenam waaronder een ruimtelijke planner, een ontwerper, een mobiliteitsambtenaar... Zo werd de brug gebouwd tussen verschillende diensten en perspectieven. Ook andere middenveldactoren of onderzoekers konden deel uitmaken van de delegatie.

Hangmakers, de game

In 2023 is ook een *serious game* ontwikkeld i.s.m. Bataljong. Jongeren in de openbare ruimte worden nog vaak als overlast beschouwd. De [serious game, Hangmakers, de game](#) is gericht op jeugdambtenaren en schepenen en heeft daarom als doel te sensibiliseren en informeren over jongeren in de openbare ruimte. Aan de hand van interventies, zowel sociaal als ruimtelijk, kan de speler de openbare ruimte aanpassen in functie van de verschillende doelgroepen die er gebruik van maken.

Zorgzame buurten

De uitvoering van deze actie gebeurt ook via de [Zorgzame Buurten](#), die de minister van Welzijn lanceerde in 2021 en waar het samenleven centraal staat ([zie Actie 1.2.1.1](#)).

Uitvoering 2024

De minister van Jeugd zal de lokale besturen verder inspireren in het voeren van een transversaal, kindvriendelijk beleid.

De *serious game* wordt officieel gelanceerd op de vormingstweedaagse van Bataljong in maart 2024.

Ook wordt de uitwisseling met Nederland officieel afgerond waarbij gereflecteerd wordt over de geleerde lessen.

In opvolging van het congres 'Exclusief/inclusief' ([zie prioriteit 1, actie 2.1.1.1](#)) zullen intergenerationeel samenleven en plek voor jongeren in de stad thema's zijn die aan bod komen in een participatief traject met, voor en door jongeren in Gent dat plaatsvindt in zomer en najaar 2024.

OD 2.2.2. We stimuleren gezonde en duurzame werkvormen en levenshoudingen

Actie 2.2.2.1. Ondernemende kracht van jongeren stimuleren

We versterken de ondernemende kracht van jongeren in het oplossen of aangaan van concrete maatschappelijke uitdagingen of problematieken, zoals het uitbouwen van groene en leefbare buurten.

Minstens volgende projecten dragen hiertoe bij:

- *Jongeren en ondernemend onderwijs.*
- *Ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden.*
- *Jongeren coöperatie Haven.*

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Economie, Minister van Onderwijs en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 – 2023

VLAIO stimuleert de ondernemende kracht van jongeren met haar werking 'Ondernemende jongeren' als onderdeel van de bredere VLAIO opdracht gericht op het realiseren en bevorderen van een ondernemende cultuur in Vlaanderen.

Ondernemend onderwijs

Wat het stimuleren van ondernemend onderwijs betreft, werkt VLAIO met drie structurele partners samen: de vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo), My Machine Vlaanderen en Unizo met haar werking Onderwijs & Ondernemen. Het aanbod van de organisaties omvat trajecten en acties die binnen het onderwijs ingezet worden om ondernemende competenties van leerlingen te stimuleren en te ontwikkelen en om leerkrachten daarbij te ondersteunen. Vlajo bestrijkt met zijn werking alle onderwijsniveaus, van kleuteronderwijs t.e.m. hoger onderwijs. Unizo Onderwijs en Ondernemen heeft een aanbod voor secundair en hoger onderwijs. My Machine Vlaanderen biedt een uniek initiatief aan waarin de samenwerking en interactie tussen de drie onderwijsniveaus centraal staan..

Ongeveer 100.000 leerlingen en studenten nemen jaarlijks actief deel aan de activiteiten van de VLAIO netwerkpartners Ondernemend Onderwijs (inclusief de activiteiten van de ecosystemen voor jong ondernemerschap). Het gaat steeds om jaarlijkse subsidies. Het direct bereik van jongeren en ondernemend onderwijs, ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden en de jongerencoöperatie Haven bedraagt 70.000 jongeren, scholieren en studenten en 9.000 docenten.

Met middelen van het Departement Onderwijs en Vorming organiseerde Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo) in het schooljaar 2021-2022 een professionaliseringstraject voor leraren rond de eindtermen voor 'ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties'. Dat moest leraren ondersteunen om aan leerlingen de nodige competenties voor ondernemerschap bij te brengen, net als een ondernemende attitude.

Via ondersteuning van het Departement Onderwijs en Vorming kunnen leraren een vervangende klasactiviteit rond ondernemingszin en/of ondernemerschap aanvragen voor hun leerlingen terwijl ze zelf op praktijkstage gaan buiten de klasmuren. De activiteiten kunnen doorgaan tot maximaal vijf dagen per vervanging. De klasactiviteiten worden gegeven door een externe docent-ondernemer en hebben tot doel om de ondernemende competenties van de leerlingen te verhogen. In totaal werden 19 vervangingen gedaan en werd 52.116,72 euro uitbetaald.

Zowel in 2022 als in 2023 werden projecten gesteund die focusten op de doelgroep -14 jarigen. Gezien de doelgroep, zijn verschillende projecten geselecteerd die expliciet inzetten op vanuit de buurt te werken. Deze projecten zijn nog lopende en worden de komende twee jaar verder uitgerold.

Jongerencoöperatie Haven

Daarnaast is er de werking 'ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden', en wordt de [jongerencoöperatie Haven](#) door VLAIO gesubsidieerd. De ecosysteemprojecten voor jong ondernemerschap in studentensteden bieden aan studenten mogelijkheden om buiten de onderwijsinstelling op een laagdrempelige manier ervaringen op te doen waarin ze hun ondernemend potentieel kunnen ontdekken en verder ontwikkelen. Indien ze een ondernemend project willen opzetten of een onderneming willen opstarten, worden ze daarbij begeleid en doorverbonden naar organisaties die hen daar verder in kunnen ondersteunen. Het ecosysteem wordt gevormd door een lokaal samenwerkingsverband tussen relevante actoren zoals de stad, onderwijsinstellingen, jongerenwerkingen, studentenverenigingen en de lokale bedrijven en organisaties. Dit samenwerkingsverband streeft er naar een ruime ondernemende context te scheppen in de stad. VLAIO brengt de projecten doorheen het jaar geregeld samen, zodat ze kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren. Er zijn 9 gesubsidieerde projecten, info is [hier](#) terug te vinden.

De jongerencoöperatie [Haven](#) richt zich op jongeren van 18-30 jaar die in een veilige omgeving, in hun vrije tijd, willen starten met een zelfstandige zaak of project en al doende kunnen verkennen of hun hobby, idee of project financieel levensvatbaar kan zijn. Ze kunnen momenteel terecht in 41 jeugdhuizen verspreid over Vlaanderen. Deze jeugdhuizen krijgen hiertoe [subsidies vanuit het Departement Cultuur, Jeugd en Media](#), op basis van [het vroegere decreet 'bovenlokaal jeugdwerk'](#) en het huidige jeugddecreeet van 23/11/2023. Een jongere die verder wil gaan met de uitwerking van zijn project en de ontwikkeling van zichzelf als ondernemer, kan vervolgens terecht bij de jongerencoöperatie Haven, op voorwaarde dat het jeugdhuis zich bij Haven heeft aangesloten. Haven brengt de jongerenbegeleiders uit de jeugdhuizen samen en ondersteunt hen via vorming en maakt netwerking en kennis- en ervaringsuitwisseling mogelijk. Momenteel zijn er 27 jeugdhuizen/jongerenwerkingen met een werking rond ondernemerschap aangesloten, jaarlijks treden telkens 25 nieuwe jongeren toe tot de coöperatie ([zie prioriteit 3, actie 3.2.1.1](#)).

Actie 2.2.2.2. Verantwoord omgaan met zwerfvuil

We werken aan een gezonder en duurzamer leefmilieu door minstens lokaal te starten met het verantwoord omgaan met zwerfvuil.

Volgende acties worden uitgewerkt, met het oog op:

- *Gedragsbeïnvloeding via "Nudging" op secundaire scholen.*
- *Bewustwording en gedragsverandering via educatieve projecten, waaronder een Boeboek met bijhorend werkschrift voor leerlingen van het lager onderwijs; lespakketten voor verschillende vakken in het secundair onderwijs, zoals aardrijkskunde, lichamelijke opvoeding, huishoudkunde enz. en "Vuil Spel", een geanimeerd twee-uur durend actief spel voor jeugdverenigingen rond het thema zwerfvuil.*
- *Vermindering van zwerfvuil op openbaar domein via de aanpak van snoeproutes, waarbij met inzet van minstens scholen, lokale besturen en handelaars bepaalde snoeproutes worden aangepakt.*

Verantwoordelijke minister(s): *Minister van Omgeving*

Timing: *2020 - 2024*

De minister van Omgeving ging verder aan de slag met de campagne [Mooimakers](#).

Nudging op school

In schooljaar 2020-2021 liep het project 'Nudging op school', waarbij 18 middelbare scholen het traject succesvol hebben afgewerkt. Daarvoor hebben ze een volledig actieplan in praktijk gebracht en hebben ze twee workshops gevolgd in het kader van 'The Litter Challenge'. Die workshops rond gedragsbeïnvloeding werden georganiseerd in samenwerking met GoodPlanet en ColruytGroup.

De afvalintercommunales werden betrokken om de scholen in het project te ondersteunen. Sinds het schooljaar 2021-2022 faciliteren ze steeds workshops van 'The Litter Challenge'. In 2023 werden 18 scholen begeleid.

Waardevolle elementen uit het 'Nudging op school' project werden overgenomen in het project 'Operatie Proper'. Dat is een beloningssysteem voor scholen en jeugdverenigingen die zich inzetten voor een propere omgeving. In het najaar van 2021 zijn 614 deelnemers beloond geweest voor hun inzet tijdens het schooljaar 2020-2021. Hierbij werden ook de lokale besturen betrokken om de deelnemers te ondersteunen. In 2021 werd het project volledig herzien, waardoor er meer aandacht kwam te liggen op het educatieve aspect. Het project is meer op maat gemaakt van scholen en jeugdverenigingen. Het platform van 'Operatie Proper' werd eveneens volledig herwerkt, waardoor deelnemers vlotter hun weg vinden in de tips en tricks die binnen het project aangereikt worden. In het najaar van 2023 kregen 747 deelnemers een beloning voor hun inzet tijdens schooljaar 2022-2023. Voor schooljaar 2023-2024 zijn 1.063 deelnemers ingeschreven. Hierbij worden de lokale besturen ook betrokken om de deelnemers te ondersteunen.

Vuil Spel

'Vuil Spel' is een geanimeerd twee uur durend actief spel voor jeugdverenigingen rond het thema zwerfvuil. Het spel kon eerst niet ingezet worden omwille van de COVID-19 maatregelen, maar in 2023 werd het spel in samenwerking met De Aanstokerij in 9 jeugdverenigingen gratis aangeboden. Het Boeboekboek (voor lagere school) en Schaap zwemt (niet) (voor kleuterschool), met bijhorende werkschriftjes, stelt OVAM via zijn webwinkel gratis ter beschikking van scholen en gemeenten. In 2021 werden respectievelijk 614 en 595 stuks besteld. In 2023 heeft OVAM in samenwerking met Djapo de lespakketten voor het middelbaar onderwijs herwerkt. In samenwerking met Het Geluidshuis en Fost Plus maakte men een podcastaflevering van Wetenschapje over zwerfvuil en recyclage. Dat werd gelanceerd op 13 januari 2021 en werd in twee maanden tijd 8.000 keer gedownload. Samen met Coca Cola heeft OVAM affiches verspreid in middelbare scholen waar drankautomaten staan om leerlingen te motiveren hun blikje of flesje in de vuilnisbak te gooien en niet op de grond.

Snoeproutes

Grotendeels wegens de coronapandemie werden in 2021 geen snoeproutes aangepakt. Een snoeproute is het traject tussen scholen en supermarkten of snackbars. Daar ligt vaak veel zwerfafval. Zo stond een aanpak gepland in bijvoorbeeld Pelt, Kortemark en Eeklo, maar werd dit door andere prioriteiten bij de scholen afgelast of uitgesteld. Tevens werd een aanpak niet uitgevoerd omdat nulmetingen duidelijk maakten dat de problematiek beperkt was, bijvoorbeeld in Zoutleeuw. In 2021 startte Ecowerf binnen zijn werkingsgebied met de aanpak bij drie lokale besturen van de snoeproutes i.s.m. de scholen. De module snoeproutes op de Kenniswijzer van Mooimakers kreeg een inhoudelijke update. In het najaar van 2023 gaf Mooimakers een infosessie over de aanpak van snoeproutes aan 18 Vlaamse jeugdambtenaren. Eind december werd een affichepakket inzetbaar op snoeproutes ter beschikking gesteld voor scholen, verenigingen en lokale besturen via de webwinkel van Mooimakers. Dat werd al 12 keer besteld. In verschillende coachingstrajecten werd een aanpak snoeproute in het actieplan opgenomen.

Uitvoering 2024

Voor schooljaar 2023-2024 faciliteert GoodPlanet Belgium 20 workshops van 'The Litter Challenge'. Binnen coachingstrajecten blijven ze de aanpak van snoeproutes ondersteunen. Het affichepakket blijft beschikbaar en wordt eventueel verder uitgebreid. Binnen het project 'The Litter Challenge' wordt meer ingezet op snoeproutes. Alle ervaring en informatie die verzameld is, wordt gebundeld in een ondersteuningspakket.

EENMETING. GEZONDE EN LEEFBARE BUURTEN

1. Ontwerpen en inrichten van de publieke ruimte¹⁵

In 2023 was 78,4% van de bewoners van 17 tot 30 jaar **tevreden over de buurt**. In 2020 was dit 80,0% (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).

Wat betreft tevredenheid met de buurt waar ze wonen scoorden kinderen van het vierde tot het zesde leerjaar in 2021 gemiddeld 8,4 op een schaal van 0 (helemaal ontevreden met de buurt waarin ze wonen) tot 10 (helemaal tevreden met de buurt waarin ze wonen). In 2018 was het gemiddelde bij de kinderen uit het vierde en zesde leerjaar 8,6. Mogelijk zijn de gegevens van de 2 meetpunten niet volledig vergelijkbaar (Bron: ISCWeB, data 2021 en 2018).¹⁶

In 2021 speelde 77,0% van de kinderen van het vierde tot het zesde leerjaar minstens 1 dag per week **buiten**. In 2018 was dit bij de kinderen uit het vierde en zesde leerjaar 66,6%. Dit is een betekenisvolle stijging in 2021 tegenover 2018 van 10,6 procentpunten. Mogelijk zijn de gegevens van de 2 meetpunten niet volledig vergelijkbaar (Bron: ISCWeB, data 2021 en 2018).¹⁷

45,9% van de respondenten met inwonende kinderen vindt de woonbuurt voldoende **veilig** om kinderen buiten te laten spelen, 25,4% vindt de woonbuurt onvoldoende veilig om kinderen buiten te laten spelen en 28,8% scoort tussenin (Bron: Participatiesurvey 2020-2022).¹⁸

In 2023 had 58,0% van de 12- tot 25-jarigen **voldoende plekken in de buurt** om naar toe te gaan in de vrije tijd (Bron: JOP-postmonitor 2023).¹⁹

¹⁵ Volgende indicatoren werden niet hernomen in de ISCWeB-survey van 2021 omdat dit een covid-bevraging betrof, afgenomen tijdens de pandemie: % kinderen dat mee keuzes kan maken in de buurt over dingen die belangrijk zijn voor kinderen, % kinderen dat voldoende plekken in de buurt heeft om te spelen en een leuke tijd door te brengen. Alternatieve indicatoren werden toegevoegd om deze zo goed mogelijk te vervangen.

¹⁶ Vervangende indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting. Voor de eenmeting wordt gebruik gemaakt van de data uit april - juni 2021. Het betreft dus een afname tijdens de pandemie. Dit heeft impact op de vergelijkbaarheid met de data uit 2018 gebruikt voor de nulmeting. Er zijn ook verschillen in de bevroegde groepen. Voor de cijfers van 2018 werden de resultaten voor leerlingen uit het vierde en zesde leerjaar gebruikt. Voor de cijfers van 2021 werden leerlingen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar bevroegd. Bron: Dhoore, J., Hadermann, E., Serie, C. M., Siongers, J., Van Droogenbroeck, F., Van Kelecom, E., & Vlegels, J. (2021). Children's worlds. Een internationale survey naar het welzijn van kinderen (COVID-19 supplement, 2021), Tabel 26: trendanalyse tevredenheid aspecten van het leven.

¹⁷ Vervangende indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting. Voor de eenmeting wordt gebruik gemaakt van de data uit april - juni 2021. Het betreft dus een afname tijdens de pandemie. Dit heeft impact op de vergelijkbaarheid met de data uit 2018 gebruikt voor de nulmeting. Er zijn ook verschillen in de bevroegde groepen. Voor de cijfers van 2018 werden de resultaten voor leerlingen uit het vierde en zesde leerjaar gebruikt. Voor de cijfers van 2021 werden leerlingen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar bevroegd. Bron: Dhoore, J., Hadermann, E., Serie, C. M., Siongers, J., Van Droogenbroeck, F., Van Kelecom, E., & Vlegels, J. (2021). Children's worlds. Een internationale survey naar het welzijn van kinderen (COVID-19 supplement, 2021), Tabel 29: trendanalyse vrijetijdsbesteding.

¹⁸ Vervangende indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting. De Participatiesurvey van 2020 werd onderbroken door de covidpandemie. Uiteindelijk werden respondenten bevroegd in 3 periodes in 2020, 2021 en 2022. Omwille van de aard van de vraag was het voor deze indicator wel mogelijk om de gegevens van 2020, 2021 en 2022 betekenisvol samen te voegen. De indicator werd niet eerder bevroegd en is niet opgenomen in de nulmeting.

¹⁹ Vervangende indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting.

2. Mobiliteit²⁰

In 2023 ervaarde 47,4% van de 17- tot 30-jarige bewoners dat kinderen zich **zelfstandig** op een veilige manier kunnen verplaatsen in de buurt. Dit was in 2020 ook 47,4%. (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020)

In 2023 verplaatste 52,0% van de 17- tot 30-jarigen zich in de **vrije tijd** vaak of altijd te **voet**. In 2020 was dit 53,5%. In 2023 verplaatste 53,4% van de 17 tot 30-jarigen zich in de vrije tijd vaak of altijd met de auto als **autobestuurder**. In 2020 was dat 54,4%. In 2023 verplaatste 46,7% zich in de vrije tijd vaak of altijd met de auto als **passagier**. In 2020 was dat 50,2%. In 2023 verplaatste 23,9% zich in de vrije tijd vaak of altijd met de **bus of tram**. In 2020 was dit 20,5%. In 2023 verplaatste 20,6% zich in de vrije tijd vaak of altijd met de **trein**. In 2020 was dit 17,7%. In 2023 verplaatste 3,2% zich in de vrije tijd vaak of altijd met de **brom-/snorfiets of moto**. In 2020 was dit 3,8%. In 2023 verplaatste 43,6% zich in de vrije tijd vaak of altijd met de **fiets**. In 2020 was dit 50,7%. Mogelijk zijn de gegevens van de 2 meetpunten wat betreft fietsgedrag niet volledig vergelijkbaar (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).²¹

In 2023 verplaatste 3,2% van de 17- tot 30-jarigen zich te **voet** naar het **werk of school**. In 2020 was dat 2,9%. In 2023 verplaatste 20,3% zich met de **fiets** naar het werk of school. In 2020 was dat 19,9%. In 2023 verplaatste 29,2% zich met het **openbaar vervoer** naar het werk of school. In 2020 was dat 29,7%. In 2023 verplaatste 45,0% zich met de **auto** naar het werk of school. In 2020 was dat 45,6%. In 2023 verplaatste 2,2% zich met een **ander vervoersmiddel** naar het werk of school. In 2020 was dat 2,0% (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).

In 2023 vond 57,9% van de bewoners van 17 tot 30 jaar het **veilig** om te fietsen in de gemeente/buurt. In 2020 was dit 54,3%. In 2023 vond 58,3% van de bewoners van 17 tot 30 jaar dat er voldoende openbaar vervoer is in de buurt. In 2020 was dit 63,9%. Dit is een daling in 2023 tegenover 2020 van 5,6 procentpunten (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).²²

In 2023 rapporteerde 72,2% van de 12- tot 25-jarigen dat ze de plekken waar ze naar toe willen gaan in de vrije tijd **zelfstandig kunnen bereiken** (Bron: JOP-postmonitor 2023).²³

3. Woonbeleid²⁴

/

²⁰ Volgende indicatoren werd niet hernomen in de recente bevestigingen van de Vlaamse gemeente- en stadsmonitor en van de ISCWeB-studie en konden dus geen update krijgen: % bewoners dat tevreden is over de bereikbaarheid van het centrum met de fiets, % bewoners dat tevreden is over de bereikbaarheid van het centrum met het openbaar vervoer, tijd die besteed wordt aan de verplaatsing naar school. De eerste 2 indicatoren konden vervangen worden, de laatste kon niet betekenisvol vervangen worden.

²¹ De operationalisering van fietsgedrag (met name het onderscheid tussen elektrisch en niet-elektrisch fietsen) is gewijzigd in 2023 tegenover 2020.

²² Vervangende indicatoren, niet opgenomen in de originele nulmeting. In de nulmeting werden volgende indicatoren opgenomen uit de Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, die echter niet werden hernomen in recentere bevestigingen: % bewoners dat tevreden is over de bereikbaarheid van het centrum met de fiets, % bewoners dat tevreden is over de bereikbaarheid van het centrum met het openbaar vervoer.

²³ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting.

²⁴ De indicator rond het % bewoners dat aan cohousing doet of bereid is om dit in de toekomst te doen, werd niet hernomen in de Vlaamse gemeente- en stadsmonitor. Deze indicator kon geen update krijgen en ook niet betekenisvol worden vervangen.

4. Sociale cohesie

In 2023 bood 22,9% van de 17- tot 30-jarigen minstens één keer per week **hulp** aan familieleden, kennissen of buren (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).

In 2023 had 48,2% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad **vertrouwen** in de mensen uit de buurt. Bij dezelfde groep jongeren die schoolloopt in de rest van Vlaanderen was dat 55,8%. In 2020 was dit respectievelijk 48,4% (grootstad) en 59,2% (rest van Vlaanderen) (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).

In 2023 **voelden** 50,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad **zich thuis** bij mensen die in de buurt wonen. Bij dezelfde groep jongeren die schoolloopt in de rest van Vlaanderen was dat 56,1%. In 2020 was dit respectievelijk 44,5% (grootstad) en 52,4% (rest van Vlaanderen). In de grootstad is er dus een stijging in 2023 tegenover 2018 van 6,4 procentpunten (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).

In 2023 hadden 25,3% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad veel **contact** met andere buurtbewoners. Bij dezelfde groep jongeren die schoolloopt in de rest van Vlaanderen was dat 27,3%. In 2020 was dit respectievelijk 27,7% (grootstad) en 30,6% (rest van Vlaanderen) (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).

In 2023 ervaarden 53,4% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen in de grootstad dat mensen in de buurt **bereid** zijn om hun buren **te helpen**. Bij dezelfde groep jongeren die schoolloopt in de rest van Vlaanderen was dat 56,3%. In 2020 was dit respectievelijk 51,1% (grootstad) en 58,5% (rest van Vlaanderen) (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023 en JOP-schoolmonitor 2018).

5. Duurzaamheid

In 2023 ervaarde 73,8% van de 17- tot 30-jarigen dat er voldoende **groen** in de buurt is. In 2020 was dat 75,1% (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).

In 2023 vond 78,5% van de 17- tot 30-jarigen het centrum van de stad **netjes**. In 2020 was dat 76,4%. Mogelijk zijn de gegevens van de twee meetpunten niet helemaal vergelijkbaar (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).²⁵

In 2023 deed 25,1% van de 17- tot 30-jarigen in hoge mate **milieubewuste zaken** of was bereid ze te doen. In 2020 was dat 28,9% (Bron: Vlaamse gemeente- en stadsmonitor, data 2023 en 2020).

In 2023 ervaarde 76,6% van de 12- tot 25-jarigen genoeg **mogelijkheden** om in een **groene omgeving** (park, bos, tuin, ...) te zijn (Bron: JOP-postmonitor 2023).²⁶

In 2023 ervaarde 77,8% van de 12- tot 25-jarigen genoeg **mogelijkheden** om **buiten** te zijn (Bron: JOP-postmonitor 2023).²⁶

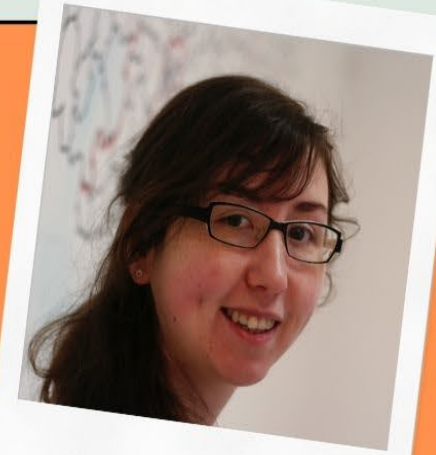
²⁵ In 2023 was dit een indicator voor hele Vlaamse gewest, maar in 2020 werd deze indicator enkel bevraagd in de 13 centrumsteden.

²⁶ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting en niet bevraagd in 2018.

Leefbare en gezonde buurten

Jolijn De Haene heeft een indrukwekkende carrière opgebouwd met een focus op het creëren van inclusieve en leefbare gemeenschappen voor jongeren. Na het behalen van haar masterdiploma in Sociaal Werk aan de Universiteit Gent in 2011, begon ze haar loopbaan bij de HOGENT, waar ze verschillende rollen vervulde als beleidsmedewerker en onderzoeker. Gedurende deze periode was ze betrokken bij diverse onderzoeksprojecten en focuste ze zich op sociaal-culturele praktijken en de ervaringen van jongeren in de samenleving. Haar betrokkenheid bij het thema jeugd en burgerschap leidde tot haar coördinatorschap bij het **Netwerk Jeugd vriendelijk**,

waar ze zich onder andere concentreert op het bevorderen van jeugd vriendelijke stadsplanning en het betrekken van jongeren bij maatschappelijke vraagstukken. Daarnaast is ze actief bij **Bataljong**, waar ze zich voornamelijk richt op het creëren van leefbare buurten en het stimuleren van participatie van jongeren in de publieke ruimte.

Bataljong streeft naar een omgeving waar alle kinderrechten worden geëerbiedigd en waar welzijn centraal staat. We willen dat elk kind kan opgroeien in een omgeving waar iedereen zich goed kan voelen. Het leven van kinderen en jongeren wordt door tal van factoren gevormd. Bataljong benadrukt daarom de noodzaak dat vrijwel elke ambtenaar, middenveldorganisatie en partner reflecteert over hun impact op de jeugd. Die missie wordt nagestreefd door samen te werken met jeugdambtenaren, schepenen en andere betrokkenen op het gebied van jeugd beleid. Het kinderrechtenverhaal is een verhaal waar Bataljong niet alleen in staat. Daarom is Bataljong partner in het Netwerk Jeugd vriendelijk. Beide organisaties vertrekken vanuit dezelfde ambitie om kinderen en jongeren in heel Vlaanderen op een goede manier te laten opgroeien. In concreto streven we naar de verwezenlijking van optimale leefomstandigheden voor jongeren in heel Vlaanderen.

Leefbaarheid is een zeer krachtig concept. Het omvat zowel de fysieke aspecten van een omgeving als de subjectieve beleving ervan. Daar ligt de nadruk op het gevoel van welzijn binnen de gemeenschap. In het kader van leefbaarheid van buurten manifesteren zich momenteel twee trends. Enerzijds is er de toenemende nadruk op sociale cohesie. Anderzijds ligt de focus op de beheersing van gedrag in de publieke ruimte. Beheersing van gedrag lijkt te resulteren in een fragmentatie van sociale groepen,

waardoor de spontane ontmoeting met diverse gemeenschappen afnemen. We moeten ontmoetingen in de publieke ruimte faciliteren, aangezien die net van essentieel belang zijn om een gevoel van verbondenheid te behouden binnen de buurt, stad en democratie. In het bijzonder manifesteert er zich een dalende tolerantie naar spelende en rondhangende tieners, wat kan leiden tot negatieve stereotypering en marginalisatie van jongeren. Die trend kan de kloof tussen generaties vergroten en de sociale cohesie in buurten ondermijnen. Het is van cruciaal belang voor beleidsmakers en gemeenschappen om dat probleem aan te pakken door middel van een evenwichtige benadering die zowel de zorgen van de gemeenschap als de behoeften van de jeugd erkent.

'Identificeer de belangrijkste locaties voor tieners zoals bushaltes, de sportclub, op school, ... en voorzie daar voldoende ruimte!'

-Wouter Vanderstede, Kind & Samenleving-

Net zoals het JKP 2020-2024 pleit ik voor het betrekken van kinderen en jongeren als vormgevers van de publieke ruimte. Dat is van cruciaal belang, gezien hun directe belang bij beleidsmaatregelen. Hun unieke perspectief en ervaringen vormen een waardevolle bron van inzicht in beleidsprocessen. Om de participatie van jongeren in beleidsvorming te vergroten, is een paradigmaverschuiving binnen de beleidsgemeenschap noodzakelijk. Het betrekken van jongeren bij besluitvormingsprocessen moet dan ook de norm worden. Dat vereist een transversale aanpak en een inclusieve benadering van beleidsvorming. Bataljong heeft zich daarom, in samenwerking met Netwerk

Als je iets voor kinderen doet, moet je het met hen doen. Eén aspect van co-creatie is dat het beleid inzicht krijgt in de werking van een publieke ruimte, terwijl oplossingen worden ontwikkeld door middel van een dialoog tussen beleidsmakers en de kinderen en jongeren.'
-Wouter Vanderstede, Kind & Samenleving-

Jeugd vriendelijk en Kind & Samenleving ingezet voor het project **'It Takes a Child to Raise a Village'**. Die actie beoogde de bevordering van participatie van kinderen en jongeren bij het plannen van publieke ruimtes, mits het behulp van een conceptueel kader en praktische instrumenten.

It takes a child to raise a village valt onder **Actie 2.1.1.1**. Participatieve trajecten voor een jeugd vriendelijke vormgeving van publieke ruimte en de buurt (TD 2.1. – OD 2.1.1).

Kind & Samenleving en Bataljong zijn partners die elkaar vaak vinden rond het thema gezonde en leefbare buurten. Ook voor het project **Jonge Wegweters** sloegen we de handen in elkaar. Kinderen en jongeren zijn belangrijke gebruikers van de mobiliteitsinfrastructuur. Om hen op een kwalitatieve manier te betrekken in het beleidsproces werd de Jonge Wegweters-toolkit uitgewerkt.

Jonge Wegweters valt onder de **Actie 2.1.1.2**. Actieprogramma Jonge Wegweters (TD 2.1.-OD 2.1.1).

De uitdagingen met betrekking tot leefbaarheid van buurten, zoals de afnemende tolerantie ten opzichte van spelende jeugd, vereisen een holistische aanpak en transversale samenwerking tussen verschillende actoren. Het te bereiken doel blijft daarbij het creëren van florerende gemeenschappen waarin iedereen zich welkom voelt.

'Er is altijd koudwatervrees om jongeren te laten participeren in beleid. Door een conceptueel kader te bouwen, reiken we een handleiding aan.'
-Wouter Vanderstede, Kind & Samenleving-

PRIORITEIT 3. ENGAGEMENT AAN DE SAMENLEVING DOOR VRIJWILLIGE INZET

TD 3.1. De Vlaamse overheid erkent, versterkt en stimuleert maatschappelijke inzet van kinderen en jongeren op vrijwillige basis

Kinderen en jongeren nemen heel wat vrijwillig engagement op zich. Dit komt evenwel onder druk te staan door onder meer drempels, planlast en regulitis. Hierdoor geraken deze vrijwilligers ontmoedigd en vermoeid. De Vlaamse overheid zet zich in om de kloof te dichten, oog te hebben voor oplossingsstrategieën, na te gaan wat wel werkt en dit te erkennen en optimaliseren. Drempels worden waar mogelijk weggewerkt.

Gelijktijdig wordt er bewust voor gekozen om vernieuwende vormen van vrijwillig engagement die anders grotendeels onder de radar blijven, te identificeren en op te lichten.

Kinderen en jongeren die zich engageren zijn de bruggenbouwers van onze maatschappij en hebben zo een belangrijke invloed op lokale gemeenschappen en op de samenleving in het algemeen. Door zich te engageren, geven kinderen en jongeren een signaal over wat zij belangrijk vinden in de samenleving, wat hun eigen kijk op de wereld is en waar ze willen dat deze wereld naartoe evolueert. We zetten in op verschillende benaderingen en kanalen om de stem van alle kinderen en jongeren, ook van zij die de stap niet zelf zetten, te betrekken en te horen. Via internationale en interculturele uitwisseling kan Vlaanderen haar beleid afwegen, verfijnen, alsook uitdragen.

O.D. 3.1.1. We erkennen en optimaliseren wat goed werkt

Actie 3.1.1.1. Evaluatie gratis vrijwilligersverzekering

We evalueren de gratis vrijwilligersverzekering binnen het actieplan Gecoördineerd Vlaams Vrijwilligersbeleid. Bepaalde verenigingen kunnen een gratis vrijwilligersverzekering aanvragen om hun vrijwilligers beter te beschermen, waaronder bepaalde jeugdverenigingen. Omwille van de Coronacrisis werd deze gratis verzekering tijdelijk uitgebreid tot initiatieven van vrijwillige inzet (ruimer dan zuiver vrijwilligerswerk). We bekijken bij deze evaluatie de mogelijkheid om de verzekering blijvend open te stellen voor vrijwillig engagement, om zo meer kinderen en jongeren de nodige bescherming te bieden. We gaan aan de slag met de resultaten van de evaluatie.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2021-2024

In 2021 heeft de minister van Cultuur, via een onderhandelingsprocedure zonder voorgaande bekendmaking, een bestek verspreid naar meerdere onderzoeksgroepen voor een onderzoeksopdracht 'De efficiëntie en effectiviteit van de gratis vrijwilligersverzekering als beleidsinstrument ter bescherming van de Vlaamse vrijwilliger.' De gunning van de opdracht gebeurde begin 2022.

Na de [evaluatie](#) is besloten om de vrijwilligersverzekering voort te zetten als instrument voor vrijwilligersorganisaties die zuiver vrijwilligerswerk organiseren. Dit instrument werd niet permanent uitgebreid naar vrijwillige inzet. Er is 58.775,75 euro geïnvesteerd in het onderzoek en voor de gratis vrijwilligersverzekering wordt jaarlijks 150.000 euro voorzien, met inbreng vanuit diverse beleidsdomeinen (Jeugd, Armoede, Onderwijs, Sport, Welzijn, Toerisme, Omgeving en Binnenlands Bestuur).

Actie 3.1.1.2. Implementatie aanbevelingen uit onderzoek naar toegankelijkheid vrijwilligerswerk

We implementeren de aanbevelingen uit het onderzoek naar de toegankelijkheid van vrijwilligerswerk die toepasbaar zijn in de context van vrijwillige inzet bij kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Het onderzoek bestaat uit een 'mapping' van goede praktijken en een internationaal vergelijkend

onderzoek rond de toegankelijkheid van vrijwilligerswerk. De mogelijke beleidsondersteunende maatregelen en initiatieven moeten geschikt zijn voor implementatie in Vlaanderen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2021

De minister van Cultuur heeft een studie over “De toegankelijkheid van het vrijwilligerswerk” uitbesteed voor 49.912,50 euro en deze werd afgerond op 30 juni 2021. De analyse van praktijkvoorbeelden en instrumenten resulteerde in een rapport met aanbevelingen voor het beleid en de praktijk. In december 2021 werden [de resultaten van het onderzoek](#) voorgesteld. Het werkveld kon aan de slag met de resultaten. Ook beleidsmatig kunnen er aanbevelingen opgepikt worden.

De minister van Jeugd is aan de slag gegaan met de resultaten en maakte in 2023 de vertaalslag naar het beleidsdomein Jeugd. De aanbevelingen uit het onderzoek zijn meegenomen in de projectoproep ‘Informeel Vrijwillig Engagement’ ([zie actie 3.1.2.1](#)).

Actie 3.1.1.3. Update lokale vrijetijdsmonitor

We monitoren de evolutie van het gemeentelijk vrijwilligerswerk via de lokale vrijetijdsmonitor. We updaten de indicatoren die relevant zijn voor vrijwilligers en vrijwillig engagement. Registratie in de vrijetijdsmonitor door lokale besturen gebeurt op 3-jaarlijkse basis.

We leggen waar mogelijk de link met andere bevragingen, waaronder de JOP-monitor, Participatiesurvey, Survey samenleving in diversiteit en de Gemeente- en stadsmonitor.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2022-2024

De [lokale vrijetijdsmonitor](#) biedt een antwoord op de monitoringsnoden over de breedte van het lokale vrijetijdsveld, met inbegrip van cultuur, jeugd en sport. Dit beleidsinstrument voor lokale besturen helpt hen bij het voeren van een kwalitatief vrijetijdsbeleid en brengt bestuurlijke beslissingen over vrije tijd in beeld. Deze monitor wil de stedelijke en gemeentelijke administraties zoveel mogelijk ontzorgen door een momentopname te nemen van telkens drie periodieke werkjaren binnen eenzelfde legislatuur. In 2018 en 2022 vonden de eerste twee bevragingsrondes plaats. De lokale vrijetijdsmonitor vroeg dan data op van respectievelijk de werkjaren 2017 en 2021.

De nieuwe bevragingsronde van lokale vrijetijdscoördinatoren, waaronder de gemeentelijke jeugdconsulenten en hun beleidsmedewerkers, vond plaats tussen 15 maart en 30 april 2022. In kader van het gemeentelijk vrijwilligersengagement bereidde het Departement Cultuur, Jeugd en Media een verbeterde bevraging voor. Dat gebeurde in overleg met de partnerorganisaties, de koepels, en de lokale jeugd- en vrijetijdsdiensten zelf.

De lokale vrijetijdsmonitor vraagt de steden en gemeenten enkel wat het nog niet weet over het lokale vrijetijdsgebeuren. Zo vroeg en verkreeg de monitor relevante data over vrijwilligers van de landelijke koepelorganisaties van de jeugdvoorzieningen. De definitie van vrijwilligers in het (open) jeugdwerk diende daarvoor samen met de sector te worden verduidelijkt.

De lokale vrijetijdsmonitor vraagt concreet naar het aantal vrijwilligers per gemeentelijk jeugdinitiatief en naar het aantal medewerkers die de gemeentelijke jeugd- of vrijetijdsdienst inzet met een specifiek tijdelijk tewerkstellingsstatuut. Daarnaast maakt de monitor een indeling in de vrijwilligers volgens een type van beloning (forfaitaire vergoeding, reële kostenvergoeding, incentive, of zonder vrijwilligersvergoeding) tussen zowel door de gemeente ingeschakelde vrijwilligers, als door de verenigingen ingeschakelde vrijwilligers die gemeentelijke activiteiten helpen te ondersteunen. De monitor vraagt daarbij of de gemeente ook vrijwilligers inzet voor jeugdinitiatieven vanuit de andere beleidsvelden.

Uitvoering 2024

De derde bevragingronde is voorzien in 2024 over data van het werkjaar 2023.

Actie 3.1.1.4. Drempels en regulitis in kaart brengen

We brengen samen met de sector de bestaande drempels en regulitis in kaart bij het jeugdwerk en ander vrijwillig engagement van kinderen en jongeren, van lokaal tot internationaal niveau. We creëren werkzame oplossingsstrategieën om deze drempels en regulitis op een gecoördineerde manier aan te pakken.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021-2024

Departement Cultuur, Jeugd en Media verspreidde in de zomer van 2021 de overheidsopdracht voor een kwalitatief onderzoek rond drempels en regulitis voor vrijwillig engagement op lokaal niveau, en dit in overleg met de jeugdsector, de lokale jeugdverenigingen en betrokken gemeentebesturen. In het kader van dit onderzoek werd op zoek gegaan naar inspirerende goede praktijken om drempels en regulitis aan te pakken bij zeven lokale besturen. Er werd vertrokken vanuit het perspectief van kinderen en jongeren, met bijzondere aandacht voor de drempels die kinderen en jongeren in kwetsbare situaties ervaren bij het opnemen van een engagement.

De opdracht is gegund aan Hogeschool VIVES in Kortrijk voor 49.912,5 euro. Naast een stuurgroep, waarin de opdrachtgever zetelde, was er ook een klankbordgroep met relevante partners die betrokken zijn bij de uitvoering van de opdracht (waaronder De Ambrassade, Bataljong, VVSG, JES, ...). Het onderzoek resulteerde in een [eindrapport met aanbevelingen](#), zowel naar de praktijk als naar het beleid op Vlaams en op lokaal niveau. De aanbevelingen naar het lokale niveau zijn ook op toegankelijke manier gedeeld [via een website](#) en toegelicht op onder andere de vormingstweedaagse van Bataljong in 2023. De aanbevelingen uit het onderzoek voor het Vlaamse beleid zijn meegenomen in de projectoproep 'Informeel Vrijwillig Engagement' ([zie actie 3.1.2.1](#)).

OD 3.1.2. We stimuleren het engagement en de stem van kinderen en jongeren door in te zetten op vernieuwende vormen van engagement en vrijwillige inzet van kinderen en jongeren

Actie 3.1.2.1. Nieuwe vormen van vrijwillige inzet opvolgen

We houden de vinger aan de pols en hebben oog voor nieuwe vormen van vrijwillige inzet. We brengen nieuwe trends en evoluties rond vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet in kaart en bespreken ze met relevante stakeholders. We vertrekken vanuit de noden van kinderen en jongeren (vraaggericht), onderzoeken de verwachtingen van kinderen en jongeren m.b.t. engagement en vrijwillige inzet en bekijken hoe we hierop kunnen inspelen. We waken over voldoende bescherming en ondersteuning van kinderen en jongeren bij het opnemen van een vrijwillig engagement. We formuleren aanbevelingen in samenspraak met de partners over hoe het beleid best aan de slag kan gaan met vrijwillige inzet van kinderen en jongeren.

Aandachtspunten hierbij zijn de hoge drempels van dossiers, de dossiertaal voor nieuwe initiatieven en mogelijkheden bekijken van een regelluwe zone.

Zo komen we tot een complementair beleid dat waardering en erkenning biedt voor alle vormen van (on)zichtbaar engagement van kinderen en jongeren.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Cultuur

Timing: 2020 - 2024

Denktank trends en evoluties

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media richtte een denktank op waarin verschillende partners (De Ambrassade, het Vlaams Steunpunt voor Vrijwilligerswerk, ...) vertegenwoordigd zijn. Deze denktank bracht trends en evoluties in kaart en hield de vinger aan de pols inzake vrijwillige inzet. De denktank is daarnaast twee keer samengekomen om de scope te bepalen van de eindproef van studenten uit verschillende opleidingen van VIVES Hogeschool. Het onderzoek richtte zich op jonge vrijwilligers (van 15 tot 30 jaar) in verschillende sectoren (jeugd, zorg, sociale sector, sport, ...). De keuze voor 15 tot 30 jaar heeft twee redenen. Vanaf 15 jaar kunnen jongeren een studentenjob uitvoeren. Hoewel de bovengrens mede bepaald wordt door de scope van het JKP, was het toch ook heel interessant om de 'oudere' vrijwilligers terug te laten kijken op hun eerder engagement. De opdracht van de studenten bestond erin jonge vrijwilligers en organisaties uit verschillende sectoren breed te bevragen om hun noden en verwachtingen in kaart te brengen. Ook hielden ze focusgroepen om dieper in te gaan op bepaalde aspecten van vrijwillige inzet (impact van de coronapandemie, onkostenvergoedingen,...). De denktank heeft deze opdracht mee concreetiseerd en is met [de resultaten](#) aan de slag gegaan.

Projectoproep Informeel Vrijwillig Engagement

Uit de inzichten en aanbevelingen van de onderzoeken i.h.k.v. deze prioriteit ([zie actie 3.1.1.2](#), [actie 3.1.1.4](#) en [actie 3.2.2.1](#)) vloeide het initiatief voort om de nieuwe vormen van vrijwillig engagement te ondersteunen en verduurzamen. De minister van Jeugd lanceerde daarom in juni 2023 de [projectoproep 'Informeel vrijwillig engagement'](#), met als doel duurzame samenwerkingsverbanden van lokale besturen en organisaties te stimuleren in het uitbouwen of verder ondersteunen van het informeel vrijwillig engagement van kinderen en jongeren in hun stad of gemeente. Informeel engagement is het engagement dat plaatsvindt buiten organisaties of conventionele structuren. De projecten willen via proeftuinen ruimte creëren om informeel engagement op (boven)lokaal niveau uit te breiden. [14 projecten](#) ontvingen samen een subsidie van 503.412.44 euro (maximaal 40.000 euro per project) en zijn verspreid over gans Vlaanderen.

Voor ondersteuning op maat van de indieners, om geleerde lessen en kennis te delen op Vlaams en lokaal niveau en om aanbevelingen te formuleren, werd een begeleidingsopdracht uitbesteed aan Bataljong vzw in samenwerking met Hogeschool VIVES voor 79.855 euro.

Uitvoering 2024

De projecten en begeleidingsopdracht 'Informeel vrijwillig engagement' zijn van start gegaan in januari 2024 en lopen tot uiterlijk februari 2025. Ten laatste in juni 2025 worden de resultaten van de begeleidingsopdracht afgewerkt en ontsloten.

Actie 3.1.2.2. Proeftuinen participatie- en netwerktrajecten binnen inburgering

In het kader van de vierde pijler van het inburgeringsbeleid bieden we een traject op maat aan van 40 uur, bv. in de vorm van een buddyproject of vrijwilligerswerk. We starten proeftuinen op die zullen bijdragen aan de verdere uitrol van deze nieuwe pijler. Binnen het JKP kijken we specifiek naar jeugd- en sportorganisaties om jonge inburgeraars (18-30 jaar) hierin in te schakelen of naar jongeren van Belgische herkomst om buddy te worden van inburgeraars.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Timing: 2020 - 2024

De minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen heeft een participatie- en netwerktraject van 40 uren opgenomen in het inburgeringstraject. Het hebben van een netwerk leidt immers tot meer kansen in de samenleving. In aanmerking komen initiatieven die leiden tot participatie op sociaal vlak, waar er een mogelijkheid is om Nederlands te spreken

en waar er in interactie kan gegaan worden met anderen. Het gaat om verschillende soorten trajecten: buddyprojecten, een kennismakingsstage bij een bedrijf, vereniging, organisatie of lokaal bestuur, vrijwilligerswerk of alternatieve trajecten met aantoonbare meerwaarde. Die laatste trajecten omvatten bijvoorbeeld taalstages, kennismakingstrajecten in cultuur, jeugd, een sportvereniging, woonzorgcentrum, lokaal dienstencentrum, buurtwerking,

Om vorm te geven aan de vierde pijler van het inburgeringstraject 'netwerk en participatie' werden 26 proeftuinen opgestart met Europese middelen (AMIF: 1.089.584 euro, Vlaamse cofinanciering: 399.202,25 euro), waarbij 54 gemeenten betrokken zijn. Lokale besturen staan in voor de ontsluiting van het aanbod. Binnen de proeftuinen wordt samengewerkt met lokale en bovenlokale actoren. In een aantal proeftuinen worden de jeugddiensten betrokken. Ook bovenlokale actoren (Refu-interim, Duo for a job, FMDO,...) waarmee samengewerkt wordt, richten zich tot jongeren. De proeftuinen liepen van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023 en werden ondersteund door HIVA/Hefboom. Van de proeftuinen werd een tussentijdse en een eindevaluatie opgemaakt, wat resulteerde in de opstart van regionetwerken.

Uitvoering 2024

Lokale besturen ontsluiten verder het aanbod. Om de lokale besturen hierbij te ondersteunen en capaciteit op te bouwen worden 18 regionale organisatienetwerken opgestart (15 referentieregio's en Antwerpen, Gent en VGC). In deze regionale organisatienetwerken worden lokale besturen en organisaties samengebracht. Het organisatienetwerk brengt het aanbod in kaart en detecteert noden. Elk organisatienetwerk kan een actieplan indienen. In de organisatienetwerken kunnen jeugdorganisaties of sportorganisaties betrokken worden, evenals bovenlokale actoren die werken met jongeren (waaronder refu interim, FMDO, Avansa...). Voor de opstart (AMIF: 4.347.000 euro en Vlaamse cofinanciering: 1.449.000 euro) en actieplannen (AMIF: 3.312.062,16 en Vlaamse cofinanciering: 1.1449.000,00) zijn Europese en Vlaamse middelen voorzien gedurende twee jaar.

Actie 3.1.2.3. Participatie kinderen en jongeren verankeren in werking Vlaamse beleidsdomeinen: Reflector 2.0

We begeleiden Vlaamse beleidsdomeinen in het opzetten en verankeren van participatietrajecten met kinderen en jongeren in hun werking. We werken hiervoor samen met relevante partners uit de sectoren en administraties. De expertise vanuit de jeugdwerksector in het bijzonder wordt verspreid.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021 – 2024

In opdracht van de minister van Jeugd heeft het Departement Cultuur, Jeugd en Media in 2021 een opdracht uitgeschreven om een Vlaams overheidsbreed jeugd- en kinderrechtenperspectief uit te werken. De opdracht werd voor 150.000 euro gegund aan het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), waarbij afgesproken werd verder te bouwen op de resultaten van de samenwerkingsovereenkomst 'Reflector' tussen KeKi en het departement van 2019 rond beleidsparticipatie van kinderen en jongeren.

In 2022-2023 heeft KeKi de opdracht uitgevoerd onder de naam 'Reflector 2.0, Beleidsparticipatie als katalysator voor een VO-breed jeugd- en kinderrechtenperspectief'. Enerzijds werden tools ontwikkeld ter ondersteuning van de Vlaamse beleidsmedewerker in het opzetten van beleidsparticipatietrajecten met kinderen en jongeren, anderzijds is een onderzoek uitgevoerd naar de versterking en afstemming van de beleidsinstrumenten jeugd- en kinderrechtenbeleid. Het gaat hierbij om het JKP, het horizontaal en verticaal overleg jeugd- en kinderrechtenbeleid, het kind- en jongereneffectrapport (JoKER), het onderzoek 'de Staat van de jeugd', en de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid, aangeduid binnen de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid. Dit moet leiden tot een optimalisatie

van het binnenbrengen van het kind- en jongerenperspectief in de gehele beleidscyclus, wat de ambitie is van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Concreet heeft de opdracht tot de volgende output geleid:

- De ontwikkeling van [de participatiecirkel](#), een concrete methodiek om beleidsparticipatie met kinderen en jongeren op te zetten met bijhorend invuldocument;
- Een digitaal en fysiek vormingsaanbod voor de Vlaamse beleidsmedewerker;
- Een overheidsbrede sensibiliseringscampagne;
- Een [website](#) met info over beleidsparticipatie waar o.a. verwezen wordt naar de concrete ondersteuning voor de Vlaamse beleidsmedewerker en waar inspirerende voorbeelden gedeeld worden;
- Een eindrapport met aanbevelingen voor de versterking en afstemming van de instrumenten Jeugd- en Kinderrechtenbeleid.

De andere Vlaamse beleidsdomeinen en aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid, partners uit het middenveld en de sector en kinderen en jongeren zijn betrokken doorheen het project. De resultaten van het project zijn voorgesteld op het slotmoment eind november 2023.

Uitvoering 2024

Vanaf 2024 gaat het Departement Cultuur, Jeugd en Media concreet aan de slag met de verduurzaming van de ontwikkelde ondersteuning, aanbevelingen uit het eindrapport ter versterking van de beleidsinstrumenten jeugd- en kinderrechtenbeleid en ter ondersteuning van de Vlaamse beleidsmedewerkers en de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Actie 3.1.2.4. Internationale en interculturele uitwisselingen inzake engagement en vrijwillige inzet

We stimuleren en promoten internationale en interculturele uitwisselingen met andere landen en regio's inzake engagement en vrijwillige inzet van kinderen en jongeren. We bekijken hoe we internationale goede voorbeelden kunnen implementeren in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. We dragen tegelijkertijd onze eigen expertise op vlak van dit thema uit en zetten Vlaamse goede praktijken internationaal in de kijker. We ondersteunen en verspreiden het Europese Charter voor Lokaal Jeugdwerk.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021 – 2024

Wegens de coronapandemie hebben geen uitwisselingen plaatsgevonden in 2020 en 2021. In 2022 heeft het Departement Cultuur, Jeugd en Media deelgenomen aan 'Expert meeting on higher education in youth work', een uitwisseling over de opleiding en competenties van jeugdwerkers.

Uitvoering 2024

Tijdens het Belgisch EU-voorzitterschap in 2024 komen het engagement van jongeren, vrijwilligers in het jeugdwerk en beleidsparticipatie aan bod in de verscheidene EU Jeugd-evenementen en -conferenties. Via dialoogtafels, workshops en praktijkbezoeken wordt aan internationale kennisdeling en expertise-uitwisseling gedaan. Elementen hieruit zullen hun weerslag vinden in de raadshandelingen die ter goedkeuring worden voorgelegd tijdens het beleidsdebat van de Jeugdministers van de lidstaten op de EU Raad Onderwijs, Jeugd, Cultuur en Sport van 13 mei 2024.

TD 3.2. De Vlaamse overheid erkent en verbetert de talent-, kwaliteiten- en competentieontwikkelingen die voortvloeien uit vrijwillige inzet

Bij het stimuleren van engagement en vrijwillige inzet vertrekken we vanuit de talenten en sterktes van kinderen en jongeren. We hebben oog voor de verschillende talenten van kinderen en jongeren en zetten

hier op in. Kinderen en jongeren moeten zich op hun eigen tempo kunnen engageren en ontplooien. We erkennen eveneens de competenties die kinderen en jongeren ontwikkelen dankzij hun vrijwillig engagement. We bouwen verder op wat goed werkt en zetten expliciet in op kruisbestuivingen om zo engagement te verdiepen en te verbreden.

Het verzilveren en uitdragen van talenten en competenties vraagt om gepaste methodieken, met gepaste instrumenten en gedeelde terminologie. Specifieke focus gaat uit naar het toegankelijker maken van vrijwillige inzet, op maat van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Met de nodige tijd en ruimte, vertrekkend vanuit hun talenten en op hun eigen tempo, worden ze versterkt in en erkend voor hun vrijwillige inzet.

OD 3.2.1. Door vrijwillige inzet ontwikkelde competenties worden versterkt door het leggen van kruisverbanden

Actie 3.2.1.1. Jonge ondernemerszin stimuleren i.s.m. jeugdwerk

We bouwen verder op jong maatschappelijk ondernemerschap en ondernemend onderwijs. We hebben oog voor de talenten en competenties die groeien en versterkt worden via jeugdwerk, vrijwillig engagement en jongereninitiatieven. We stimuleren jonge ondernemingszin door samenwerkingen aan te gaan met het jeugdwerk en zorgen ervoor dat jeugdwerk structureel als partner betrokken wordt bij een aantal projecten.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Economie, Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding, Minister van Onderwijs en Minister van Sport

Timing: 2020 - 2024

Jeugd en Ondernemerschap

De ministers van Jeugd en Economie zetten samen in op de maatschappelijke ondernemerszin van jongeren. In samenwerking met VLAIO en jeugdwerkpartners schreef het Departement Cultuur, Jeugd en Media een actielijn uit over de ondernemende kracht van jongeren en het jeugdwerk. Het doel was om de maatschappelijke ondernemerszin van jongeren mogelijk te maken en te stimuleren, en om het jeugdwerk tools aan te reiken om jongeren hierin goed te kunnen begeleiden. Het [EntreComp raamwerk](#), een kader voor ondernemerscompetentie ontwikkeld door de Europese Commissie en de OESO, fungeerde als basisraamwerk. Binnen deze actielijn werd de tweeledige opdracht gegeven om een methodologie en een ondersteunend VTOC-aanbod te ontwikkelen voor jeugdwerkers, om ze te versterken in de creatie van een broedplek en een leerlijn voor vrijwillig maatschappelijk ondernemen in het jeugdwerk, voor en door jongeren en jeugdwerk. De opdracht werd voor 150.000 euro via een gesloten oproep toegekend aan een projectconsortium bestaande uit Haven vzw als hoofdbegunstigde en Bamm vzw en Formaat vzw als deelindieners.

Het project leidde tot de volgende concrete resultaten: de uitgewerkte methodologie, [onderzoeksrapporten](#) en het [e-learning-platform en bijhorend werkboek](#). Het [Vorming, Training, Opleidings en Coachingaanbod](#) (VTOC) is getest en geëvalueerd, en wordt duurzaam geïntegreerd in de reguliere werking van de betrokken partners met de naam 'Coachclub' ([zie prioriteit 2, actie 2.2.2.1](#)).

Jonge Leeuwen

De minister van Sport lanceerde binnen deze prioriteit de actie '[Jonge Leeuwen](#)'. Deze actie vervangt een deelinitiatief binnen actie 4.2.2.4, prioriteit 4: 'we bieden trajecten aan individuele clubs aan. We zetten zo tegelijkertijd in op talenten van sportende kinderen en jongeren, maar ook versterken en motiveren we hen in een groeipad naar een mogelijke rol als coach'.

Met de actie 'Jonge Leeuwen' wil men jonge ondernemende profielen binnen sportclubs de kans geven om een sportclub- of sporttakoverschrijdend project te realiseren dat enerzijds de werking van de sportclubs en/of de sportfederaties ten goede komt. Anderzijds stimuleert het ook ondernemerschap, (maatschappelijk) engagement en innovatie bij jongeren t.a.v. sport en sportclubs. Deze projecten kunnen een bestuurlijke, beleidsmatige of sporttechnische invalshoek hebben. In het najaar van 2021 lanceerde de Vlaamse Sportfederatie met de steun van Sport Vlaanderen het project Jonge Leeuwen waarin 15 jongeren (16-25 jarigen) de kans zullen krijgen om een vernieuwend sportidee uit te werken.

Lerend netwerk – Youth Guarantee

In het kader van de Youth Guarantee is een lerend netwerk opgezet tussen VDAB, Vlaamse administraties, ESF en jeugdorganisaties. Dit met de bedoeling om de kansen van de NEET-jongeren te verbeteren door een brug te slaan tussen elkaars werk en op gepaste tijden elkaar te informeren. Hieruit kunnen allerlei zaken opgezet worden, zoals een netwerkmoment tussen sectoren en jeugdorganisaties en het aankaarten van getuigenissen uit het veld.

Uitvoering 2024

De ontwikkelde methodiek rond maatschappelijk ondernemen en het bijhorende VTOC-aanbod ter professionalisering van de jeugdwerker wordt in 2024 in de werking van Haven vzw geïntegreerd. Naast de andere partners van het consortium Formaat vzw en Bamm vzw, hebben ook Arktos, Baas en Kavka zich geëngageerd om het ontwikkelde materiaal in hun werking in te zetten.

Actie 3.2.1.2. Jeugdsector betrekken bij uitbouw Verenigingsloket

We kiezen voor het betrekken van de jeugdsector bij het opzetten van een digitaal instrument ter ondersteuning van verenigingen. Zo komen we tegemoet aan de vraag van het verenigingsleven om de toegang tot (publieke) dienstverlening te vergemakkelijken. Op lange termijn zorgen we voor een verdere administratieve vereenvoudiging.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht werd, op initiatief van de minister van Cultuur, gewerkt aan een digitaal Verenigingsloket naar analogie met Mijn Burgerprofiel en het e-Loket voor Ondernemers. Het Verenigingsloket moet dé digitale toegangspoort voor verenigingen (vzw's en feitelijke verenigingen) naar overheidsdienstverlening worden op alle niveaus: één plaats waar alle interactie tussen verenigingen en dienstverleners wordt samengebracht om zo de administratie te beperken en het verenigingsleven te vereenvoudigen.

Na een voorbereidende fase in 2021, werd in 2022 en 2023 verder gewerkt aan de visie en het wettelijk kader, het participatietraject, de business architectuur, de data- en informatiearchitectuur, en de technologische infrastructuur, om begin 2024 live te kunnen gaan met een eerste versie. Het jaarlijks budget bedraagt 1.350.000 euro.

In het programma van het Verenigingsloket is de Partnerraad opgericht als apart beheersorgaan om belangrijke doelgroepen en vertegenwoordigers uit verschillende sectoren blijvend te betrekken. De Ambrassade en Formaat zetelen hierin als vertegenwoordiger van de jeugdsector. De Partnerraad vergadert 3 à 4 keer per jaar, met de eerstvolgende vergadering gepland in maart-april 2024. Daarnaast worden op regelmatige basis gebruikerstesten, focusgroepen en *surveys* georganiseerd, waarbij vertegenwoordigers vanuit de jeugdsector worden betrokken.

Uitvoering 2024

Het Verenigingsloket wordt gelanceerd op 30 januari 2024. Daarna wordt er nog doorontwikkeld en wordt er ingezet op het realiseren van aansluitingen met (lokale) besturen.

Actie 3.2.1.3. Jongeren en jeugdorganisaties betrekken in het STEM-actieplan en STEM-academies

We verbreden het STEM-actieplan en de STEM-academie door het uitdrukkelijk betrekken van jongeren en jeugdorganisaties. We zetten in op de opleiding van jongeren als begeleider van een STEM-academie. We hebben hierbij specifieke aandacht voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. Deze opleiding kan worden versterkt door integratie in de bestaande 'monitor'-opleiding. Bijkomend zorgen we ervoor dat jeugdorganisaties betrokken worden in het stakeholdersoverleg ter voorbereiding van het STEM-actieplan.

Verantwoordelijke minister(s): *Minister van Werk, Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Onderwijs*

Timing: *2020 - 2021*

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media maakte een nota op die besproken is met de leidend ambtenaar van VLAIO op 12 mei 2020. Hierin werd betrokkenheid vanuit Jeugd bepleit en werd verzocht een STE(A)M-agenda te maken, dit is met inbegrip van cultuureducatie. De STEM-agenda 2030 is goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 6 november 2021 ([zie prioriteit 4, actie 4.2.2.2.](#)).

Voor de STEM-agenda werd een volledige beleidsdomeinoverschrijdende governance opgezet (waarbij Departement Jeugd, Cultuur en Media, Departement Werk & Sociale Economie, Departement Economie, Wetenschap en Innovatie en Departement Onderwijs en Vorming in alle geledingen vertegenwoordigd zijn:

- (1) de STEM-werkgroep komt op regelmatige basis samen en bestaat uit beleidsmedewerkers en afgevaardigden van de adviesraden;
- (2) het Ambtelijk Comité STEM, bestaande uit de leidend ambtenaren en vertegenwoordigers van de departementen en agentschappen, komt tweemaal per jaar samen;
- (3) het Raadgevend comité komt jaarlijks samen en bestaat uit kabinetsmedewerkers, hoofden van adviesorganen en beleidsmedewerkers.

De STEM-Agenda 2030 gaat voor een inclusieve benadering. Een strategisch STEM-beleid kan immers op meerdere manieren doelgroepgericht werken: focussen op scharniermomenten in de (leer)loopbaan, op kwetsbare groepen, op meisjes enz. Door vanaf de planning in te zetten op het samenspel van verschillende maatschappelijke betekenisgevers zoals gender, etniciteit, inkomen, gezondheid, leeftijd, enz., worden ook de effecten van het beleid op kwetsbare groepen van bij het begin van elk beleidsproces meegenomen. Hierdoor voorkomen we remediërend beleid en wordt bijgedragen aan een oplossing voor structurele ongelijkheden. Er werd een Train-The-Trainer programma uitgewerkt voor de coaches van de STEM-academies. Dit zijn vaak vrijwilligers. Het project 'een STEAM-vrijetijdswerking voor jongeren van 14+ door jongeren van 17+' verrijkt de Das Kunst methodiek van begeleidde vrijheid en leidt jongeren op als begeleider van activiteiten in kunst en technologie.

Voor de uitbouw van ecosysteem 'STEM in de vrije tijd' werden 3 rollen gedefinieerd en samenwerkingsformats uitgewerkt. Uitrollers zorgen voor een kwalitatief aanbod STEM-trajecten binnen het bereik van iedere gemeente, zodat alle kinderen en jongeren gemakkelijk kansen krijgen om hun STEM-talenten te ontdekken. Gangmakers stimuleren het ecosysteem STEM in de vrije tijd en bouwen een netwerk op binnen de quadruple helix, waaronder ook jeugdorganisaties. Ontwikkelaars benutten experimenteerruimte om innovatieve STEM-trajecten in co-creatie te ontwikkelen. Bedoeling is om STEM als hobby in de markt zetten. Het bereiken en het betrekken van kinderen en jongeren is hierbij een belangrijk thema. Departement Onderwijs en Vorming en

Departement Jeugd, Cultuur en Media of De Ambassade zijn betrokken bij de jurering van de verschillende STEM-projectoproepen van VLAIO.

Zowel in 2022 als in 2023 werden projecten gesteund die focusten op de doelgroep -14 jarigen. Gezien de doelgroep zijn verschillende projecten geselecteerd die expliciet inzetten op vanuit de buurt te werken. Deze projecten zijn nog lopende en worden de komende twee jaar verder uitgerold.

Uitvoering 2024

Er is een STEAM-actiefiche opgemaakt in het kader van de STEM-agenda die een sterkere connectie met jeugdorganisaties en cultuurorganisaties beoogt. Specifieke STEAM-acties worden toegevoegd aan het actieplan. De groep gangmakers zal onderzoeken hoe het STEM in de vrije tijd Train-The-Trainerprogramma kan aansluiten bij opleidingen voor jongeren.

De werkgroep en comités blijven samenkomen en blijven zich samen inzetten voor de gemeenschappelijke STEM-agenda 2030.

OD 3.2.2. We zetten in op methodieken die talenten en competenties gelinkt aan engagement identificeren, ontwikkelen en erkennen

Actie 3.2.2.1. Nieuwe methodieken voor talentontwikkeling en competentieversterking en evaluatie bestaand instrumentarium

We werken aan bewustmaking van talenten en competenties en zetten nieuwe methodieken voor talentontwikkeling en competentieversterking op.

We onderzoeken de nood aan en de geschiktheid van instrumenten voor competentieontwikkeling en –erkenning. We vertrekken vanuit wat kinderen en jongeren nodig hebben om aan engagement te doen en werpen een kritische blik op het instrumentarium. We geven het nodige gevolg aan de resultaten en de hieruit voortvloeiende beleidsinitiatieven. Hierbij geven we bijzondere aandacht aan de ontwikkeling van een gedeeld taalgebruik over sectoren heen om te kunnen praten over de ontwikkeling en erkenning van talenten en competenties. Op die manier worden kinderen en jongeren, in het bijzonder kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, zich bewust van de competenties die ze opdoen en de talenten die ze ontwikkelen dankzij hun vrijwillig engagement. Waar mogelijk gaan we samenwerkingen aan om nieuwe methodieken op te zetten die talenten van kinderen en jongeren laten ontwikkelen en valoriseren via vrijwillige inzet. We zetten in op het versterken van competenties d.m.v. informeel en niet-formeel leren en het talentgericht denken, waar er ruimte is voor experimenteren met alternatieve trajecten voor competentie-erkenning.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media heeft een bestek uitgeschreven over het (h)erkennen van competenties van jonge vrijwilligers en het afstemmen van bestaande instrumenten voor deze (h)erkenning. Een interne werkgroep EVC/EQF in de schoot van het Departement Cultuur, Jeugd en Media heeft enkele keren overlegd over de mogelijkheden van een erkenning van een beroepsprofiel jeugdwerker en de afstemming van de attestering kadervorming op het Europees kwalificatiekader. Hier werd duidelijk dat de bestaande instrumenten onvoldoende gekend en afgestemd zijn. Het onderzoek biedt een overzicht van hiaten, knelpunten en noden rond de (h)erkenning van competenties, met een specifieke focus op kinderen en jongeren in kwetsbare situaties en op kinderen en jongeren met een handicap. De stappen die organisaties zetten met deze jongeren zijn in kaart gebracht. De opdracht werd gegund aan de Verenigingscoach, Joris De Bleser, voor 46.887,50 euro.

Het onderzoek resulteerde in [een eindrapport met aanbevelingen](#) naar verschillende beleidsniveaus. Deze aanbevelingen zijn ook voorgesteld en verspreid. Bij dit onderzoek zijn relevante partners betrokken in de klankbordgroep, waaronder De Ambrassade, Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk, JES en Arktos. Ook zijn kinderen en jongeren bevroegd in functie van hun engagement. De aanbevelingen uit het onderzoek hebben mee voeding gegeven aan de projectoproep 'Informeel Vrijwillig Engagement' ([zie actie 3.1.2.1](#)).

Uitvoering 2024

In 2024 lanceert de minister van Jeugd een projectoproep om het engagement van (potentiële) jonge vrijwilligers in het jeugdwerk te versterken en dit buiten de geijkte paden van geattesteerde kadervorming, door het aanbieden van nieuwe vormen van vorming. Het doel is vrijwillig engagement laagdrempeliger te maken voor alle jongeren, in het bijzonder voor die doelgroepen van jongeren die het jeugdwerk minder gemakkelijk bereikt, de capaciteit van jeugdorganisaties te versterken en het belang van vrijwillig engagement en jeugdwerk in de samenleving in de kijker te zetten. Samenwerking en kruisbestuivingen met andere sectoren, waaronder jeugdhulp, sport... worden aangemoedigd.

EENMETING. ENGAGEMENT AAN DE SAMENLEVING DOOR VRIJWILLIGE INZET

1. Vrijwillig engagement

In 2020 had 19,7% van de 15- tot en met 30-jarigen het voorbije jaar als **vrijwilliger** gewerkt in het kader van een vereniging, organisatie, bestuursorgaan of groep mensen (bron: Participatiesurvey 2020). 7,4% van hen had op regelmatige basis als vrijwilliger gewerkt in het kader van een vereniging, organisatie, bestuursorgaan of groep mensen. 12,5% van hen had dit op eenmalig of voor een korte periode gedaan (bron: Participatiesurvey 2020). In 2014 gaf 31,2% van de 15- tot en met 30-jarigen aan het voorbije jaar als vrijwilliger gewerkt te hebben in het kader van een vereniging, organisatie, bestuursorgaan of groep mensen. 12,0% van hen deed dit op regelmatige basis en 19,2% van hen deed dit eenmalig of voor een kortere periode (Bron: Participatiesurvey 2014).

In 2020 zette 38,3% van de 15- tot en met 30-jarigen zich het voorbije jaar **nooit** in voor anderen in hun vrije tijd. 19,7% van hen deed dit een uitzonderlijke keer en 42,0% van hen deed dit meermaals per jaar tot dagelijks (Bron: Participatiesurvey 2020). In 2014 zette 37,4% van de 15- tot 30-jarigen zich nooit in voor anderen in hun vrije tijd. 21,3% deed dit een uitzonderlijke keer en 41,5% deed dit meermaals per jaar tot dagelijks (Bron: Participatiesurvey 2014).

In 2023 nam 37,5% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar een **engagement** op als vrijwilliger bij een organisatie of evenement. 19,4% van de jongeren van 15 tot en met 15 jaar nam dit formeel vrijwillig engagement²⁷ op, op episodische basis (eenmalig, binnen een beperkte tijdsperiode of enkele keren het voorbije jaar) in de afgelopen 12 maanden.^{28,29} 18,1% engageerde zich formeel op regelmatige basis (minstens maandelijks) in de afgelopen 12 maanden (bron: JOP-postmonitor 2023).³⁰ Verder blijkt dat 44,1% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar zich informeel engageerde op episodische basis in de afgelopen 12 maanden. 29,4% van hen engageerde zich informeel op regelmatige basis in de afgelopen 12 maanden.³¹ Wanneer formeel en informeel engagement samen bekeken wordt, blijkt dat 50,7% van de 15- tot en met 25-jarigen zich ofwel formeel ofwel informeel

²⁷ Formeel vrijwillig engagement wil zeggen dat iemand zich als vrijwilliger inzet voor een of meerdere organisaties of evenementen. Informeel engagement wil zeggen dat iemand zich inzet voor mensen in de omgeving die niet bij hem/haar/hun thuis wonen.

²⁸ In de nulmeting werd een indicator opgenomen uit de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK): In 2019 gaf 9,3% van de 15- tot 29-jarigen in het Vlaams Gewest aan de vier weken voorafgaand aan de enquête vrijwilligerswerk verricht te hebben. (Bron: EAK). Aangezien de module 'vrijwillige inzet' in de EAK slechts éénmaal opgenomen werd in de enquête (in 2019), is het niet mogelijk om deze indicator te updaten op basis van cijfers van EAK. Daarom werd deze indicator geüpdatet met data uit de JOP-post monitor 5 (2023).

²⁹ Dhoore, J., Spruyt, B. & Siongers, J. (2024). Jongeren en hun vrijwillig engagement. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 226.

³⁰ Dhoore, J., Spruyt, B. & Siongers, J. (2024). Jongeren en hun vrijwillig engagement. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 226.

³¹ Dhoore, J., Spruyt, B. & Siongers, J. (2024). Jongeren en hun vrijwillig engagement. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 226.

engageerde in de afgelopen 12 maanden. 29,7% van de 15- tot en met 25-jarigen engageerde zich zowel formeel als informeel in de afgelopen 12 maanden (Bron: JOP-postmonitor 2023).³²

In 2022-2023 waren er in Vlaanderen 44.875 personen in de **leiding** van de jeugdbeweging. In 2020-2021 waren dat 44.387 personen en in 2016-2017 waren dat er 40.158. Van 2016 tot en met 2023 is dit een stijging van 4.717 personen (Bron: Lokale Vrijtijdsmonitor en door jeugdkoepels aangeleverde data, Departement Cultuur, Jeugd en Media).³³

In 2023 engageerde 66,6% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar met een **migratieachtergrond** zich op een manier (ofwel zich zowel formeel als informeel ofwel louter formeel dan wel informeel). 85,4% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar zonder migratieachtergrond engageerde zich op een manier (ofwel zowel formeel als informeel ofwel zich louter formeel dan wel informeel) (Bron: JOP-postmonitor 2023).³⁴

In 2023 engageerde 71,8% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar die een **arbeidsmarktgerichte finaliteit** volgen zich op een manier (ofwel zich zowel formeel als informeel ofwel louter formeel dan wel informeel). 84,3% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar die een doorstroomgerichte finaliteit volgen, engageerde zich op een manier (ofwel zowel formeel als informeel ofwel zich louter formeel dan wel informeel). 85,7% van de jongeren van 15 tot en met 25 jaar die les volgen in een dubbele finaliteit engageerde zich op een manier (ofwel zowel formeel als informeel ofwel zich louter formeel dan wel informeel) (Bron: JOP-postmonitor 2023). **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

2. Competenties

Er werden in 2020 5.034 attesten voor gevolgde kadervorming in het **jeugdwerk** afgeleverd. 4.056 hiervan waren afgeleverd voor animator, 793 voor hoofdanimator en 185 voor instructeur. Er werden 4.449 attesten voor gevolgde kadervorming in het jeugdwerk afgeleverd in 2021. 3.831 hiervan waren afgeleverd voor animator, 463 voor hoofdanimator en 155 voor instructeur. In 2022 werden 4.976 attesten voor gevolgde kadervorming uitgereikt, waarvan 4.103 voor animator, 640 voor hoofdanimator en 233 voor instructeur. In 2023 ging het om 6.375 uitgereikte attesten voor gevolgde kadervorming, waarvan 5.260 voor animator, 893 voor hoofdanimator en 222 voor instructeur (Bron: departement Cultuur, Jeugd en Media).

³² Dhoore, J., Spruyt, B. & Siongers, J. (2024). Jongeren en hun vrijwillig engagement. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 226.

³³ In functie van de vergelijkbaarheid van de cijfers over de metingen heen (in relatie tot de (zelf-)definiëring van jeugdbewegingen en welke organisaties worden meegenomen) werd voor de éénmeting gebruik gemaakt van de cijfers gerapporteerd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media naar aanleiding van de Dag van de Jeugdbeweging.

³⁴ In de nulmeting werd gebruik gemaakt van indicatoren uit de JOP-schoolmonitor 2018: 36,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met migratieachtergrond doet aan vrijwilligerswerk. 40,5% van de jongeren uit de tweede en derde graad zonder migratieachtergrond doet aan vrijwilligerswerk. 38,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in het ASO en KSO doen aan vrijwilligerswerk. Voor TSO is dit 37,2% en voor het BSO is dit 40,2% (bron: JOP-schoolmonitor 2018). In 2018 werd dit in de JOP-schoolmonitor bevestigd aan de hand van de vraag "Geef voor elke soort activiteit aan hoe vaak je ze doet. Vrijwilligerswerk doen (bv. klusjes voor bejaarde burens, initiatieven op school helpen organiseren, je inzetten voor goede doelen...)". In 2023 werd de vraag naar vrijwilligerswerk anders geoperationaliseerd, in lijn met een bredere visie op engagement en een duidelijk onderscheid tussen formeel en informeel engagement. De indicatoren kregen dus een update op basis van de JOP-postmonitor. Dhoore, J., Spruyt, B. & Siongers, J. (2024). Jongeren en hun vrijwillig engagement. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 235 (tabel 4.2).

3.896 jongeren tot 30 jaar behaalden in 2023 een kwalificatie in de **Vlaamse trainerschool**. In 2022 waren dit er 5.078. In 2021 waren dit er 3.461 en in 2020 waren dit er 2.433 (Bron: Sport Vlaanderen 2023, 2022, 2021 en 2020).

In 2022 waren er in totaal 74.011 actieve **sporttrainers** over alle leeftijden heen. Hiervan waren er 32.113 gekwalificeerde en 41.898 niet-gekwalficeerde sporttrainers. Verder waren er in 2022 8.927 actieve jonge (tot en met 30 jaar) gekwalificeerde sporttrainers en 20.907 actieve jonge (tot en met 30 jaar) niet-gekwalficeerde sporttrainers in Vlaanderen. In 2021 waren er in totaal 71.211 actieve sporttrainers over alle leeftijden heen. Hiervan waren er 30.371 gekwalificeerde en 40.840 niet-gekwalficeerde sporttrainers. Verder waren er in 2021 8.474 actieve jonge (tot en met 30 jaar) gekwalificeerde sporttrainers en 19.970 actieve jonge (tot en met 30 jaar) niet-gekwalficeerde sporttrainers in Vlaanderen. In 2020 in Vlaanderen waren er 7.989 actieve jonge gekwalificeerde sporttrainers en 17.518 actieve jonge niet-gekwalficeerde sporttrainers. Er waren 30.967 actieve gekwalificeerde sporttrainers en 38.692 niet-gekwalficeerde sporttrainers over alle leeftijden heen. Dit is een stijging van 938 actieve jonge gekwalificeerde sporttrainers van 2020 tot en met 2022. Dit is een stijging van 3.389 actieve jonge niet-gekwalficeerde sporttrainers van 2020 tot en met 2022 (Bron: Sport Vlaanderen 2022, 2021 en 2020).

Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet

Na het behalen van haar masterdiploma in Kunstwetenschappen in 2009, ontwikkelde **Silke Van Cleuvenbergen** een passie voor publieksbemiddeling en mediatorship in de kunst. Haar loopbaan begon bij het cultuurcentrum van Sint-Niklaas, waar ze verantwoordelijk was voor projectwerking, inclusiviteit en doelgroepwerking, met een focus op kinderen en jongeren. Vervolgens zette ze haar expertise in bij RASA, een organisatie die hedendaagse kunsttentoonstellingen organiseert. Haar ervaring leidde haar uiteindelijk naar het **ondernemerschap** als oprichter van PraktischWild,

waar ze zich richt op het realiseren van schijnbaar wilde en onmogelijke ideeën in samenwerking met overheidsorganisaties. Haar benadering is gericht op het creëren van duurzame oplossingen met een maatschappelijk doel, waarbij co-creatie en eigenaarschap centraal staan.

Bij **PraktischWild** streven we naar het verwezenlijken van ogenschijnlijk onbereikbare doelstellingen door middel van doortastendheid, toewijding en betrokkenheid. Onze missie omvat het ontwikkelen van projecten die niet alleen tegemoetkomen aan de behoeften van onze opdrachtgevers. Zo streven we ook naar maatschappelijke innovatie en impact. Daarbij ligt onze focus op het initiëren van nieuwe ideeën met een langetermijnvisie die incubatie, continuïteit en duurzaamheid omvatten. PraktischWild streeft naar het realiseren van innovatieve oplossingen, stimuleren van ondernemerschap en het bevorderen van vrijwillig engagement van jongeren.

Vrijwillig engagement onder kinderen en jongeren is cruciaal omdat het hen de mogelijkheid biedt vaardigheden te ontwikkelen, gemeenschappen te versterken en positieve verandering teweeg te brengen. Toch is er een opmerkelijke afname van vrijwilligerswerk onder kinderen en jongeren. Die tendens wordt deels toegeschreven aan het traditionele kader van vrijwilligerswerk dat niet altijd aansluit bij de behoeften, noden en verwachtingen van jongeren. Wel nemen ze vaak informeel engagement op, buiten organisaties of conventionele structuren. Al jaren voelen minderheidsgroepen zich ondergerepresenteerd, waardoor ze geen aansluiting vinden bij de vrijwillige jeugdwerking. Bovendien ervaren jongeren een druk vanuit hun leefomgeving, wat hun beschikbare tijd voor betrokkenheid bij vrijwillige activiteiten aanzienlijk beperkt.

We moeten nieuwe vormen van vrijwillig engagement ondersteunen en verduurzamen. De minister van Jeugd ondernam hier al goede stappen in door het lanceren van de projectoproep 'Informeel vrijwillig engagement'. Dat project heeft als doel duurzame samenwerkingsverbanden van lokale besturen en organisaties te stimuleren alsook het ondersteunen van informeel vrijwillig engagement (engagement dat plaatsvindt buiten organisaties of conventionele structuren).

'Elke zomer ga ik als vrijwilliger mee op zomerkamp. Ik ben trots dat ik deel uitmaak van een team dat kinderen doet lachen.'
- Fien 18 jaar -

De projectoproep 'Informeel vrijwillig engagement' valt onder **Actie 3.1.2.1**. Nieuwe vormen van vrijwillige inzet opvolgen (TD 3.1. – OD 3.1.2.1.).

Jeugdparticipatie is essentieel en moet worden bevorderd in alle aspecten van de samenleving. We mogen jongeren niet percipiëren als passieve ontvangers van beleid. We moeten ze benaderen als actieve deelnemers die waardevolle inzichten en ideeën kunnen delen en zo bijdragen aan het vormgeven van de toekomst. Het empoweren van jongeren aan de hand van financiële middelen is eveneens van belang. Dat impliceert dat jongeren toegang hebben tot fondsen en middelen om hun eigen initiatieven te realiseren, zonder afhankelijk te zijn van traditionele gatekeepers. Daardoor worden ze aangemoedigd om actief bij te dragen aan positieve verandering in hun gemeenschappen. In het kader van het JKP 2020-2024 was ik actief betrokken bij het **Project Jeugd en Ondernemerschap** via Baas. **Baas** heeft als doel jongeren te stimuleren om ondernemend te zijn, met aandacht voor sociaal ondernemerschap. Voor ons is ondernemerschap niet alleen een middel, maar ook een doel op zich. We hebben onderzocht hoe jeugdwerkers jongeren kunnen aanmoedigen om ondernemend te zijn. Dat initiatief bood hen de kans om samen met jongeren te werken aan ondernemerschap, zonder dat dit betekende dat ze zelfstandig moesten worden. Het doel was om jonge mensen te empoweren en hen aan te moedigen om sociaal ondernemerschap te omarmen en zich maatschappelijk te engageren.

**‘Ondernemerschap draait niet alleen om winst maken. Het gaat over de wereld een beetje beter achter laten dan dat je hem hebt gevonden.’
-Robbe 24 jaar-**

De actielijn over de ondernemende kracht van jongeren en het jeugdwerk valt onder **Actie 3.2.1.1**. Jonge ondernemerszin stimuleren i.s.m. jeugdwerk (TD 3.2. -OD 3.2.1.).

Het stimuleren van ondernemerschap onder jongeren verdient onze aandacht en aanmoediging. Het is een krachtig instrument voor **sociale verandering**, dat zijn oorsprong vindt in intrinsieke motivatie en zelfreflectie. Door jongeren te ondersteunen en hen ruimte te geven om te **dromen**, kunnen we hen in staat stellen om actief deel te nemen aan de samenleving. Het is van cruciaal belang om te luisteren naar de stem van de toekomstige generatie, niet alleen vanuit een rechtvaardig en inclusief oogpunt, maar ook als een essentiële stap naar een veerkrachtige, dynamische en welvarende samenleving.

PRIORITEIT 4. VRIJETIJSBESTEDING VOOR ALLEN

TD 4.1. De Vlaamse overheid zet in op oplossingsstrategieën om drempels voor een geïntegreerd vrijetijdsbeleid weg te werken

Een geïntegreerd vrijetijdsbeleid stelt de leefwereld van kinderen en jongeren in al haar diversiteit centraal. We geven daarom ruimte aan de kracht van de ideeën en de stem van kinderen en jongeren. Als ervaringsdeskundigen en direct betrokkenen kunnen kinderen en jongeren mee drempels in kaart brengen en antwoorden hierop formuleren. We ondersteunen organisaties die kinderen als co-creators betrekken om te komen tot een geïntegreerd vrijetijdsverhaal.

Een aantal groepen van kinderen en jongeren ondervindt (meer) obstakels voor vrijetijdsbesteding. Het bestaande verbreden we met stimulerende en innovatieve praktijken die inzetten op toeleiding, begeleiding en ondersteuning. Een betere en gerichtere bekendmaking van het aanbod draagt hiertoe bij.

OD 4.1.1. We betrekken kinderen en jongeren als co-creators voor de invulling en vormgeving van een vrijetijdsbesteding op vraag en eigen maat

Actie 4.1.1.1. Participatietraject inzake de Filmclub

We zetten een participatietraject op waarin we samen met diverse stakeholders en kinderen en jongeren zelf peilen naar het draagvlak voor de Filmclub en waarbij we drempels in kaart brengen. De bevindingen uit dit traject worden gebundeld in beleidsaanbevelingen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2020 – 2022

De minister van Cultuur zette in op filmeducatie. De Filmclub wordt gecoördineerd door JEF met steun van het VAF. Het overleg met JEF rond filmeducatie is opgestart in 2021. Samen met JEF onderzocht het Departement Cultuur, Jeugd en Media de mogelijkheden om hier nog sterker op in te zetten. Hier werd een overleg over gehouden op 23 september 2021.

JEF werd onder andere betrokken in de ontwikkeling van de [Mediacoachopleiding voor jeugdwerkers](#) door het Kenniscentrum Mediawijsheid in opdracht van de minister van Jeugd (zie [prioriteit 5, actie 5.1.1.2](#)) en bij het project GAME ON (zie [prioriteit 5, actie 5.1.2.2](#)). In 2022 werd JEF/De Filmclub betrokken bij het [jongerenevenement #Kzeghetu](#).

Uitvoering 2024

De werking van JEF wordt in 2024 gecontinueerd en verder opgevolgd door het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF).

Actie 4.1.1.2. Betrekken van kinderen en jongeren in artistieke werking

Binnen de Strategische Visienota Kunsten hanteren we als aandachtspunt bij de beoordeling van de dossiers dat het project/de werking op een unieke wijze (jonge) kinderen en jongeren betreft bij de artistieke werking. In Vlaanderen bieden verschillende organisaties kwalitatieve producties en activiteiten voor kinderen en jongeren aan. Het werk dat deze organisaties verrichten, is om vele redenen belangrijk. Niet in het minst om iedereen zo vroeg mogelijk in contact te brengen met kunst en om alle Vlaamse kinderen gelijke participatie- en ontplooiingskansen te bieden. Door kinderen vroeg met kunst in contact te brengen, wordt de basis gelegd voor kunstparticipatie, waaronder musea, voorstellingen, concerten, kunstkampen,...

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2020 – 2024

De Strategische Visienota Kunsten van de minister van Cultuur werd op 1 april 2020 gepubliceerd. Hierin werd als aandachtspunt voor de beoordeling van subsidiedossiers voor projecten en werkingen het volgende opgenomen: Het project en de werking betreft op een unieke wijze (jonge) kinderen en jongeren bij hun artistieke werking.

De eerste subsidieronde waarbinnen dit criterium meegenomen werd, vond plaats in 2022 en gold voor organisaties die werkingssubsidies aanvroegen voor de beleidsperiode 2023-2027. De subsidiedossiers voor projecten en werkingen zijn getoetst aan de verschillende aandachtspunten binnen de Strategische Visienota Kunsten, waaronder het betrekken van (jonge) kinderen en jongeren bij de artistieke werking van het project en de werking. Indien het dossier op uitzonderlijke wijze invulling gaf aan het aandachtspunt, kon de minister van Cultuur de subsidieaanvraag prioritair ondersteunen. De bijzondere invulling van het aandachtspunt rond kinderen en jongeren gaf aanleiding tot een prioritaire ondersteuning door de minister van Cultuur van de Kopergieterij en De Batterie. De unieke rol van beide organisaties werd door de Landschapscommissie aangestipt en de minister heeft de commissie gevolgd in haar advies om deze organisaties alsnog te ondersteunen. Kopergieterij ontving in 2023, het eerste jaar van de subsidieperiode, 1.466.716,16 euro en De Batterie 209.530,88 euro aan werkingssubsidies.

Uitvoering 2024

De eerstkomende nieuwe indiendatum voor het aanvragen van werkingssubsidies indienronde 2028-2032 is 1 december 2026. Binnen het huidige decreet blijft dit criterium gelden.

Actie 4.1.1.3. Vrijtijdsinvulling van uithuisgeplaatste kinderen en jongeren

We zetten een participatief traject met uithuisgeplaatste kinderen en jongeren op om gepaste antwoorden te kunnen bieden op de noden, behoeften en vragen van uithuisgeplaatste kinderen en jongeren op vlak van vrijtijdsinvulling, in voorzieningen zelf en daarbuiten. Er wordt onder meer verder gebouwd op topics die niet aan bod kwamen tijdens een eerder gelopen traject tussen jeugdhulp en jeugdwerk 'Maak Tijd Vrij'.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 – 2024

Kinderrechtenperspectief in de gemeenschapsinstellingen

Van 2021 tot 2023 liep het project 'Kinderrechtenperspectief in de gemeenschapsinstellingen'. De afdeling Gemeenschapsinstellingen van het Agentschap Opgroeien ontwikkelde een actieplan 'Rechten van kinderen in de gemeenschapsinstellingen' (2019-2020). Eén van de acties was de ontwikkeling van een vormingsbeleid dat focust op rechten van kinderen algemeen en op vrijheidsbepalende maatregelen. KeKi voerde dit project uit en ontwikkelde een vormingspakket met vier modules:

1. Kinderrechten in de gesloten context van de gemeenschapsinstellingen
2. Het recht op participatie
3. Het belang van het kind
4. Tijdsbesteding en vrije tijd

Het vormingspakket vormt aanknopingspunten voor verdere concretisering op maat van de verschillende instellingen en campussen. Binnen elke gemeenschapsinstelling werd een ander traject gelopen. Het project vertrok vanuit een co-creatieve aanpak.

Onderzoek naar de werkzame factoren bij de inbedding van het recht op vrije tijd op de brug tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsaanbieders

Eerder onderzoek toont aan dat het realiseren van het recht op vrije tijd nog steeds niet evident is voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp, en breder voor kinderen in een kwetsbare situatie (Schraepen et al., 2016). De resultaten en aanbevelingen uit dit onderzoek werden opgepikt en resulteerden in verschillende projecten en initiatieven die als doel hadden duurzame bruggen te bouwen tussen vrije tijd en jeugdhulp. Zo ontstonden de projecten 'Maak tijd vrij' en 'Maak samen tijd vrij' (2018-2021), [Generatie Veerkracht](#) (2020) en [Veerkracht versterken](#) (2021) (zie actie 4.1.2.1) en de 'Over Drempels' projecten (2022-2023) (zie actie 4.2.1.3.). Daarnaast gaf de Vlaamse overheid in 2021 uitvoering aan de structurele inbedding en uitbreiding van de [OverKophuizen](#) (zie prioriteit 1, actie 1.2.1.4).

Voortbouwend op deze initiatieven gaf het agentschap Opgroeien AP Hogeschool de opdracht om aan de hand van bevragingen bij kinderen en jongeren in de jeugdhulp na te gaan hoe ze hun vrije tijd wensen in te vullen en welke betrokkenheid ze wensen bij de beslissingen hieromtrent. Daarnaast keken de onderzoekers naar werkzame factoren en drempels die ervaren worden door jeugdhulp, vrijetijdsactoren en lokale besturen in de onderlinge samenwerking. Voor het onderzoek werd een budget uitgetrokken van 67.953 euro. Het onderzoek werd nauw opgevolgd door het agentschap Opgroeien en het Departement Cultuur, Jeugd en Media die samen met de onderzoekers de stuurgroep van dit onderzoek vormden.

Uitvoering 2024

De resultaten uit het onderzoek dat begin 2024 opgeleverd wordt naar de werkzame factoren bij de inbedding van het recht op vrije tijd op de brug tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsaanbieders zullen geanalyseerd worden met het oog op verdere implementatie in beleid, waaronder de opname van het recht op vrijetijdsbesteding in de actualisering van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (DRM), en de uitbouw van bijvoorbeeld OverKopnetwerken (zie prioriteit 1, actie 1.2.1.4.).

OD 4.1.2. We faciliteren inspirerende praktijken en methodieken die inzetten op toeleiding, uitwisseling en ontmoetingen

Actie 4.1.2.1. Kinderen en jongeren in kwetsbare situaties toeleiden naar vrijetijdsaanbod

We zetten in op trajecten die maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren toeleiden naar een vrijetijdsaanbod op hun maat. We vertrekken steeds vanuit de vraag en de kracht van deze kinderen en jongeren. We maken het vaak onzichtbare relationele werk bij het opbouwen en verstevigen van een vertrouwensrelatie met kinderen en jongere, vaak nog voorafgaand aan de toeleiding, zichtbaar. We stimuleren innovatieve vormen van laagdrempelig en outreachend, zoals vindplaatsgericht, werken en hebben aandacht voor werkingen die hun vraag en aanbod afstemmen op de buurt en de samenleving. We bouwen eveneens verder op bestaande sterke initiatieven.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Timing: 2020 - 2024

Komaf

De minister van Jeugd besliste in oktober 2020 om aan de intermediaire organisaties Jeugd, De Ambassade, Bataljong, Kenniscentrum Kinderrechten en JINT, een bijkomende specifieke opdracht te geven m.b.t. de realisatie van toegankelijk en inclusief jeugdwerk in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Het netwerk werd 'Komaf' (zie Actie 1.2.2.3.) genoemd. In 2020 kreeg Komaf 250.000 euro subsidie, in 2021 249.000 euro en in 2022 en 2023 262.110 euro.

Actieonderzoek Sociale Integratie

In maart 2021 werd het [actieonderzoek Sociale Integratie](#) en de bijhorende vorming, uitgevoerd door Demos vzw, opgeleverd.

Netwerkmomenten vrije tijd en inclusie

In mei 2021 werd voor de eerste keer in opdracht van de minister van Jeugd een '[Dag Vrije Tijd voor Allen](#)' georganiseerd. Het moment vond digitaal plaats en werd gekoppeld aan de inspiratiesessie van de prioriteit vrijetijdsbesteding voor allen. Er waren 80 inschrijvingen. In 2022 vond een tweede moment plaats in een samenwerking tussen het Departement Cultuur, Jeugd en Media, Komaf en de stad Antwerpen dat '[Netwerkmoment Inclusie in de Vrije Tijd](#)' heette aangezien 'vrije tijd voor allen' de lading niet meer dekte. Er waren 104 inschrijvingen voor het evenement waarvan 74 via De Ambrassade en 30 via de stad Antwerpen. In 2023 werd er geen aparte dag georganiseerd, maar werd het thema inclusie in de vrije tijd geïncorporeerd in andere momenten zoals de [beleidswerkgroep Gelijke Kansen en Inclusie](#) van De Ambrassade en de [Denkdag](#) op 12 december 2023 ter voorbereiding van een volgend JKP.

Projectoproep Veerkracht Versterken

Ook de projectoproep 'Veerkracht Versterken' door de minister van Jeugd gaf uitvoering aan deze actie. Deze oproep past binnen het relanceplan Vlaamse Veerkracht dat werd gelanceerd naar aanleiding van de Coronapandemie. De oproep bouwt verder op de geleerde lessen uit [Generatie Veerkracht](#) (2020) en haakt in op de strategische doelstelling 'De Vlaamse overheid zet gericht acties op tegen kinderarmoede' van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding. Binnen deze oproep werden [29 projecten](#) gesubsidieerd voor een totaalbedrag van 3.874.794 euro. De projecten liepen van 1 september 2021 tot 31 augustus 2023.

Om de projecten op een goede manier te begeleiden en geleerde lessen in kaart te brengen, werd een bestek voor een begeleidingsopdracht, inclusief kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de projecten, uitgeschreven. Deze opdracht werd gegund aan UCLL voor 69.504,82 euro en liep van december 2021 tot december 2023.

UiTPAS

Hoewel de minister van Cultuur initieel niet gevat werd door deze actie, zette hij hierop in via UiTPAS. In het kader van de reguliere werking van UiTPAS krijgen inmiddels 135 steden en gemeenten en organisatoren met UiTPAS een rijk instrumentarium in handen om de vrijetijdsparticipatie te stimuleren, ook van kinderen en jongeren en met bijzondere aandacht voor kansengroepen.

In 2020 en 2021 werd er ingezet op kennisdeling over onderzoek en inzichten met betrekking tot de vrijetijdsparticipatie van kinderen en jongeren. Dit uitte zich als volgt:

- Een [kennisartikel](#) over een onderzoek naar het gebruik van UiTPAS door jongeren;
- [Informatie en tips](#) over UiTPAS in combinatie met het lidmaatschap van (jeugd)verenigingen;
- Een gratis webinar op 10 juni 2021 over UiTPAS & jongeren, over hoe meer jongeren te bereiken met behulp van de UiTPAS.

Daarnaast biedt publiek vzw [begeleiding op maat](#) om de communicatie naar jongeren en de inzet van UiTPAS hierin te versterken.

Enkele concrete acties uit 2022 en 2023:

- Er werd [gedeelde communicatie](#) uitgewerkt samen met de koepelorganisaties van Scouts & Gidsen Vlaanderen, FOS Open Scouting en KLJ;
- Er was tijdens de Schatten van Vlieg campagne [een specifieke UiTPAS-actie](#);
- Samen met stad Hasselt werd [een actie uitgewerkt voor studenten](#);
- De EYCA-app werd [gratis aangeboden aan jongeren via UiTPAS](#);
- Lokale UiTPAS-acties werden gestimuleerd op events voor kinderen en jongens zoals bv. de [buitenspeeldag](#) of op [speelpleinwerking](#);
- Er werden UiTPAS-acties [georganiseerd rond het thema 'opgroeien zonder zorgen' van De Warmste Week](#).

Tal van kinderen en jongeren (leeftijd 0 - 24) konden dankzij UiTPAS in 2020 en 2021 rekenen op een kansentariaef (13.901 pashouders in 2020 en 17.584 pashouders in 2021). In 2022 ging dit over 29.148 kinderen en jongeren bij 127.883 activiteiten. In 2023 ging dit over 38.303 kinderen en jongeren bij 181.241 activiteiten.

Uitvoering 2024

Komaf en Netwerkmoment Inclusie in de Vrije Tijd

Komaf ontvangt ook in 2024 een facultatieve subsidie. Inclusie in de vrije tijd blijft een belangrijk aandachtspunt. Er wordt onderzocht hoe in de toekomst blijvend op inclusief jeugdwerk kan ingezet worden. Eind 2024 zal samen met Komaf een nieuw netwerkevenement over inclusie in de vrije tijd georganiseerd worden.

Veerkracht Versterken

Het onderzoeksrapport wordt begin 2024 opgeleverd.

UiTPAS

De minister van Cultuur zet verder in op de uitrol van UiTPAS met bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren en kansengroepen.

Actie 4.1.2.2. Vrijetijdsaanbod zichtbaar maken

We besteden aandacht aan het zichtbaar maken van het vrijetijdsaanbod. Communicatie is hierin essentieel. De UiTdatabank is de centrale verzamelplaats van informatie rond het vrijetijdsaanbod in Vlaanderen en Brussel. We ondersteunen organisaties die het vrijetijdsaanbod bekend maken bij het brede publiek en zetten in op communicatie op maat van kinderen en jongeren. We bekijken of er sterker ingezet kan worden op communicatie op maat van kwetsbare kinderen en jongeren

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2020 - 2024

De UiTdatabank verzamelt eventinformatie in samenwerking met organisatoren en kinder- en jongerenorganisaties en -locaties. De UiTdatabank levert informatie aan UiTinVlaanderen en meer dan 1.000 andere online agenda's, apps en gedrukte bladen.

UiTinVlaanderen inspireert jaarlijks zo'n 5 miljoen bezoekers, waaronder ook families met kinderen en jongeren. Via een eigen label (Vlieg voor families met kinderen tot 12 jaar en UiTX voor jongeren), eigen homepages, zoekfilters, redactionele *swimlanes*, sociale media en gesegmenteerde nieuwsbrieven met tips op maat van (en door) de doelgroep.

Vlieg

Dankzij het Vliegje in programmabrochures, kalenders, affiches ... weten (groot)ouders meteen dat de activiteit(en) geschikt zijn voor families met kinderen tot 12 jaar. In de zomervakantie verstoppt Vlieg op honderden plekken in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad een schatkist. Deze zomeractie kende de afgelopen jaren succesvolle edities met een recordaantal deelnemers en locaties. In 2020 namen 70.000 schattenzoekers deel op 311 deelnemende locaties. In 2021, 2022 en 2023 namen jaarlijks bijna 100.000 schattenzoekers deel op meer dan 350 deelnemende locaties. Vanaf 2021 werd ook de UiTPAS in het kader van de 'Schatten met Vlieg' campagne ingezet. In 2023 maakten meer dan 80 deelnemende locaties (38,7%) hiervan gebruik.

UiTX

Het vroegere BILL/CJP werd omgevormd naar het nieuwe jongerenmerk UiTX. De UiTX-kalender staat vol activiteiten voor én gecreëerd door jongeren. In 2023 waren dat meer dan 10.000 activiteiten. Via sociale media van UiTX worden jongeren geïnspireerd en naar de kalender toegeleid. Daarnaast maakt UiTX ook jaarlijks studenten warm voor cultuur in hun studentenstad door activatie op campussen en tijdens studenten kick-offs in samenwerking met hogescholen en universiteiten.

Uitvoering 2024

De minister van Cultuur ziet erop toe dat de acties inzake Vlieg en UiTX worden gecontinueerd. publiek zet in 2024 bovendien een pilootproject op om samen met lokale besturen jongeren te laten cureren voor UiTX en vervolgens een eigen jongerencultuuragenda te publiceren.

TD 4.2. De Vlaamse overheid ondersteunt en stimuleert de uitwerking van een vrijetijdsbeleid dat vertrekt vanuit kruisbestuivingen

Een kwaliteitsvol vrijetijdsbeleid heeft oog voor kruispunten waarop kinderen en jongeren zich bevinden. We stimuleren daarom een geïntegreerd vrijetijdsbeleid, waarin kruisbestuiving centraal staat en waarin sectoren onderling en samen de handen in elkaar slaan om dit te verwezenlijken, op Vlaams en (boven)lokaal niveau. Hierdoor maken we vrije tijd op maat voor alle kinderen en jongeren.

We zetten ons ook specifiek in voor kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Maatschappelijke ontwikkelingen lijken de bestaande sociaaleconomische en sociaal-culturele breuklijnen verder te vergroten en te verdiepen. Heel wat kinderen en jongeren leven en groeien op in maatschappelijke kwetsbare situaties. De toegenomen diversiteit in steden en gemeenten vraagt om opschaling van inspirerende praktijken binnen en buiten het jeugdwerk. De groep 'personen met een handicap' is numeriek niet zozeer toegenomen, maar de aandacht voor deze 'onzichtbare burgers' is vergroot. We doen extra inspanningen om de aandacht voor een diverse groep van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties binnen het bestaande aanbod beter en breder te ontsluiten.

OD 4.2.1. We stimuleren inspirerende kruisbestuivingen tussen en binnen verschillende sectoren en/of beleidsniveaus ter bevordering van een geïntegreerd vrijetijdsbeleid

Actie 4.2.1.1. Samenwerkingen in de buitenschoolse context stimuleren

We bevorderen de samenwerking tussen betrokkenen die activiteiten organiseren in de buitenschoolse context. Dit kan verlopen via allerlei initiatieven en stimulansen, zoals een projectoproep taalstimulerende activiteiten in de schoolvakanties en de buitenschoolse opvang. In dit opzicht geven we onder meer verdere invulling aan het Decreet Buitenschoolse Opvang en Activiteiten met focus op de samenwerking en de uitrol over beleidsdomeinen en -niveaus heen. Er wordt een inspiratiekader uitgewerkt met participatie van de

betrokken sectoren en actoren. Lokale besturen worden ondersteund in hun regie- en coördinatiefunctie en voor de realisatie van de beleidsdoelstellingen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Minister van Onderwijs

Timing: 2021 – 2024

Projecten Taalstimulering

De minister van Onderwijs subsidieerde gedurende twee schooljaren projecten waarbinnen taalstimulerende activiteiten werden georganiseerd voor kinderen en jongeren in de buitenschoolse tijd. In de periode 20/07/2020 tot 31/08/2021 werden 57 projecten gesubsidieerd voor een totaalbedrag van 2.240.658 euro. In de periode 1/09/2021 tot 31/08/2022 werden 55 projecten gesubsidieerd voor een bedrag van 2.051.971,82 euro.

De oproep voor deze projecten was gericht op lokale besturen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden als indienende organisaties. Zij konden een partnerschap vormen met onderwijsinstellingen of andere organisaties. Via de activiteiten werden kinderen en jongeren in een taalrijke en stimulerende omgeving onder deskundige begeleiding met het Nederlands in contact gebracht.

Zomerscholen

Daarnaast zetten de minister van Onderwijs en de minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, die initieel niet gevat was door deze actie, sinds 2020 in op zomerscholen. Hierbij werd gestreefd naar de organisatie van tien dagen zomerschool met een onderwijs- en een vrijetijdsgedeelte. In dat vrijetijdsgedeelte speelden cultuur-, jeugd- en sportorganisaties een belangrijke rol. In 2020 werden 138 zomerscholen georganiseerd. In 2021 waren dat er 118 en in 2022 106. In 2022 was er een schaalvergroting, dus minder initiatieven, maar meer deelnemers (8644 in 2022 tegenover ongeveer 7500 in 2021).

De Vlaamse Regering keurde op 3 juni 2022 het decreet over de organisatie van zomerscholen goed zodat de principes rond de zomerscholen vanaf verankerd zijn. Onderwijsinstellingen en lokale besturen mogen een subsidiëringsproject indienen bij de Vlaamse overheid waarna men middelen krijgt om zomerscholen te organiseren.

Buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA)

In 2021 vonden drie co-creatiesessies plaats om het inspiratiekader BOA vorm te geven. Er werd input gegeven van vertegenwoordigers uit de sectoren welzijn, lokale besturen, onderwijs, cultuur, jeugd en sport en vanuit gebruikers. Deze input werd verwerkt en opgenomen in een inspiratiekader. Dit inspiratiekader werd in 2022 gedeeld met de lokale besturen en partners in de buitenschoolse opvang en activiteiten. Het inspiratiekader reikt ondersteunend materiaal aan, opgebouwd rond 6 thema's, en bevat daarnaast 27 praktijkvoorbeelden.

Via de middelen van Vlaamse Veerkracht werd het voorziene groeipad vervroegd ingezet. Concreet worden sinds september 2021 43 lokale besturen gesubsidieerd ter ondersteuning bij hun opdrachten vanuit het decreet BOA en dit voor een totaalbedrag van 11,4 miljoen euro. Besturen met een hoog aantal schoolgaande kinderen, hoog aantal kwetsbare gezinnen en een beperkte subsidie voor buitenschoolse opvang, kwamen bij voorrang in aanmerking. Deze lokale besturen rapporteren jaarlijks via de beleids- en beheercyclus over de acties die werden uitgezet om lokaal het BOA decreet uit te rollen.

Jaarlijks vindt overleg plaats met stakeholders en collega's uit verschillende beleidsdomeinen die een rol (kunnen) spelen binnen het aanbod vrije tijd. Enerzijds wordt dit overleg gebruikt om (toekomstige) regelgeving af te toetsen op haalbaarheid voor de verschillende sectoren en verbindingen te leggen. Anderzijds wordt vanuit dit overleg het inspiratiekader gevoed met goede praktijken. In 2023 is er twee maal een stakeholdersoverleg doorgegaan en één maal een overleg met de administraties sport, jeugd en cultuur.

Uitvoering 2024

Met betrekking tot het Decreet Buitenschoolse opvang en activiteiten zal de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin ook na 2023 inzetten op ondersteuning van lokale besturen bij het opnemen van de regierol. Overleg met stakeholders en andere administraties zal blijven bestaan.

Actie 4.2.1.2. Interbestuurlijke uitwisseling over geïntegreerd vrijetijdsbeleid

We zetten een interbestuurlijke dialoog en expertise-uitwisseling op over geïntegreerd vrijetijdsbeleid. Heel wat lokale besturen zijn experts in het uitwerken van een transversaal vrijetijdsbeleid en -aanbod. Vanuit Vlaanderen zijn we ons ervan bewust dat ook wij kunnen leren uit lokale praktijken en via expertise- en informatie-uitwisseling beleid op elkaar kunnen afstemmen. We houden alvast binnen het jeugd- en kinderrechtenbeleid de vinger aan de pols op lokaal niveau door de Reflectiegroep Jeugd- en kinderrechtenbeleid te verbinden met de Reflectiegroep lokaal- en bovenlokaal jeugdbeleid en/of het netwerk Kind- en jeugdvriendelijke steden en gemeenten waarbij we inzetten op kruisbestuiving en geleerde lessen meenemen naar het Vlaamse beleid zodat we lokale besturen nog sterker kunnen ondersteunen in het opnemen van hun regierol. We organiseren deze dialoog minstens twee keer tijdens deze legislatuur.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

De minister van Jeugd gaf zijn administratie de opdracht om op 30 november 2021, in nauwe samenwerking met het Netwerk Jeugdvriendelijk, een interbestuurlijke dialoog te organiseren met als thema '[Jeugdvriendelijke leefbare buurten](#)'. Deze actie geeft ook uitvoering aan [prioriteit 2, actie 2.2.1.1](#). In 2022 vond geen interbestuurlijke dialoog plaats. In 2023 zou een interbestuurlijke dialoog plaatsvinden. Deze ging niet door, maar werd geïntegreerd in andere overlegmomenten en evenementen.

Actie 4.2.1.3. Bruggen bouwen tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsactoren

We bouwen verder aan duurzame bruggen tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsorganisatoren. We faciliteren de samenwerking tussen relevante actoren zodat ze elkaar vlot weten te vinden. Lokale samenwerkingsverbanden worden aangemoedigd. We verbreden de expertise naar doelgroepen waar er sprake is van ondergebruik van het aanbod (zoals jongvolwassenen, jongeren in beveiligend verblijf of gemeenschapsinstellingen en gezinnen met jonge kinderen). De samenwerking vindt haar grondslag in het kinderrechtendiscours, projecten die sterk inzetten op regionale samenwerkingsverbanden en andere actieplannen zoals 'Generatie Veerkracht'. De samenwerkingsverbanden werken zo sterk mogelijk binnen bestaande werkingsgebieden van zorg en welzijn.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Minister van Brussel, Jeugd Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 – 2024

De ministers van Jeugd en Welzijn maken samen werk van het bouwen van een duurzame brug tussen jeugdhulp en jeugdwerk. Van oktober 2020 tot oktober 2021 liep het project '[Maak samen Tijd Vrij](#)' uitgevoerd door De Ambassade en Bataljong, in opdracht van het agentschap Opgroeien,

met steun van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Zij begeleidden vijf lokale trajecten (Kortrijk, Leuven, Schoten, Gent en Genk) in het opzetten van een duurzame brug tussen jeugdhulp en jeugdwerk. Het project resulteerde in een *toolbox* die lokale besturen, jeugdhulpvoorzieningen en vrijetijdsaanbieders kan gidsen om in hun stad of gemeente verder te werken aan de brug tussen jeugd aanbod en jeugdhulp. Het traject werd opgevolgd door een stuurgroep bestaande uit het agentschap Opgroeien, het Departement Cultuur, Jeugd en Media, De Ambrassade, Bataljong en Cachet.

De administraties Opgroeien en Jeugd zaten op structurele basis samen om een vervolgtraject uit te werken. Op 28 oktober 2021 werd in dit kader een stakeholdersoverleg georganiseerd in het ABC-huis in Brussel. In totaal waren er een 30-tal aanwezigen, bestaande uit vrijetijdsactoren, jeugdhulpactoren en lokale besturen. De input werd samen met de resultaten uit voorgaande trajecten verwerkt in een nieuwe projectoproep. Begin 2022 lanceerde de minister van Jeugd de projectoproep '[Over Drempels](#)'. [20 Projecten](#) werden binnen deze oproep gesubsidieerd voor een totaalbedrag van 733.081,80 euro. Deze projecten liepen van 1 juli 2022 tot 30 juni 2023. De projectoproep geeft ook uitvoering aan prioriteit 1, [actie 1.1.1](#) en [actie 1.2.1.4](#) en prioriteit 5, [actie 5.1.2.2](#).

De projectresultaten werden meegenomen in het onderzoek naar de werkzame factoren bij de inbedding van het recht op vrije tijd op de brug tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsaanbieders door AP Hogeschool ([zie actie 4.1.1.3](#)).

OD 4.2.2. We verbinden ons om binnen het bestaand aanbod gerichte aandacht te besteden aan het bereiken van specifieke doelgroepen

Actie 4.2.2.1. Aanbod culturele buitendiensten voor kinderen en jongeren

We zetten in op een aanbod voor kinderen en jongeren/jongvolwassenen van de culturele buitendiensten. We hebben hierbij aandacht voor kwetsbare groepen en de drempels die zij ervaren. Deze nemen we mee in het ontwikkelen van dit aanbod.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2020 – 2024

De minister van Cultuur zet in op een aanbod voor kinderen en jongeren van de culturele buitendiensten. Zo organiseert Landcommanderij Alden Biesen jaarlijks meer dan 30 activiteiten gericht op kinderen, jongeren en hun families. Specifiek naar scholen toe wordt er gewerkt met verschillende leeftijdscategorieën. Zo bereikt Lentemagie 3.000 leerlingen uit kleuter- en basisscholen, en wordt er ingezet om ook het buitengewoon onderwijs te betrekken. Bij de All-Go-Rhythm muziekvakanties ondersteunt Alden Biesen kinderen uit gezinnen met een beperkt inkomen door de deelnamekosten op zich te nemen. Daarnaast organiseert Alden Biesen tal van workshops, doe-wandelingen, vertelnamiddagen, festivals en stages specifiek gericht op jongeren. Voor 2024 werden nieuwe initiatieven uitgewerkt, zoals een samenwerking van het International Storytelling Festival met Het Lezerscollectief voor onder meer gevangenen, mensen met psychische problemen en mensen in armoede.

Het Roger Raveel museum biedt instaprondleidingen in de collectiepresentatie Roger Raveel aan met focus op gezinnen met kinderen onder leiding van professionele gidsen, schoolbezoeken, en pakketten voor kinderen die een creatieve en educatieve speurtocht doorheen de collectiepresentatie stimuleren. Sinds 2020 organiseert het museum jaarlijks een drietal activiteiten specifiek voor kinderen en jongeren. Ook het Frans Masereel Centrum biedt schoolbezoeken,

workshops en lezingen voor kinderen en jongeren aan. In 2020 en 2021 organiseerde het vier activiteiten gericht op scholen. Sinds 2022 kunnen families met kinderen de zomertentoonstellingen combineren met een zoektocht op kindermaat.

Het Kasteel van Gaasbeek zet sterk in op allerlei vormen van educatie en rondleidingen, afgestemd op bezoekers van diverse leeftijden en uit verschillende doelgroepen. Zo spant het Kasteel zich in voor bezoekers met een beperking, van alle leeftijden: enkele gidsen kregen specifieke opleidingen voor het rondleiden van mensen met een visuele beperking, er werd een unieke audiotour door en voor mensen met een verstandelijke beperking ontworpen, en in 2019 werd in samenwerking met 'Toerisme voor Autisme' een helder visueel stappenplan over het kasteelbezoek opgesteld. Op aanvraag werden in het Kasteel NT2-rondleidingen gegeven. In samenwerking met Steunpunt Vakantieparticipatie worden kasteelbezoeken aangeboden aan bezoekers voor wie een daguitstap financieel niet evident is. Vanaf 2023 kan iedereen jonger dan 18 jaar het Kasteel gratis bezoeken.

Uitvoering 2024

De buitendiensten zetten verder in op activiteiten voor kinderen en jongeren met aandacht voor kwetsbare groepen en de drempels die zij ervaren.

Actie 4.2.2.2. Aandacht voor kinderen en jongeren in kwetsbare situaties in STEM-trajecten

We ondersteunen STEM-partnerschappen en de STEM-academie in het verhogen van de aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Projectsubsidies en het uitrollen van STEM-trajecten dienen zich meer op deze kwetsbare doelgroepen te richten. Linken kunnen onder meer worden gelegd met o.a. de werking van Uitpas.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Werk en Minister van Onderwijs

Timing: 2020 – 2021

De STEM-Agenda 2030 (als mededeling geagendeerd op de Vlaamse Regering in juni 2021) gaat voor een inclusieve benadering. Het is de bedoeling om vanaf de planning in te zetten op het samenspel van verschillende maatschappelijke betekenisgevers zoals gender, etniciteit, inkomen, gezondheid, leeftijd, Op die manier worden ook de effecten van het beleid op kwetsbare groepen van bij het begin meegenomen. Deze structurele keuzes worden bijgevolg meegenomen in de uitrol van de concrete acties, zoals de STEM-partnerschappen en de STEM-academies.

In 2023 waren er meer dan [100 erkende STEM-academies](#). Gesprekken met publiek over koppeling tussen STEM-academies en de UiTPAS ([zie actie 4.1.2.1](#)) werking werden in 2021 opgestart. Een samenwerking met de UiTPAS biedt kansen om kwetsbare doelgroepen extra te ondersteunen. Het grote struikelblok is echter dat de UiTPAS momenteel (nog) niet Vlaanderen breed uitgerold werd. De contacten met publiek worden in dit kader echter nauw onderhouden. Opportuniteiten worden aangegrepen om verder overleg op te starten.

Binnen het steunkader voor de STEM-initiatieven vanuit VLAIO is het bereiken van minder voor de hand liggende doelgroepen altijd één van de evaluatie-criteria. Er wordt steeds gevraagd naar een plan van aanpak om ook kwetsbare jongeren te bereiken. In de oproepen voor Gangmaker en Ontwikkelaar moet bovendien beschreven worden welke jongerenorganisaties betrokken worden in het project. Bij de opmaak en de selectie van de oproepen zijn steeds experts binnen de jongerenwerking betrokken.

Verschiedende gangmakers die de netwerken rond STEM in de vrije tijd moeten faciliteren hebben een extra focus op moeilijk bereikbare doelgroepen en hebben hiervoor materiaal ontwikkeld dat

online beschikbaar is. Zij geven eveneens advies op vraag. Om de organisaties extra te motiveren en te ondersteunen voor het bereiken van minder evidente kinderen en jongeren was er begin 2023 een online *webinar* 'Hoe verhoog je de diversiteit in STEM? Inclusief natuurlijk'.

Het is evident dat er binnen de eigen werking van het ecosysteem STEM in de vrije tijd sterk wordt ingezet op het bereiken van iedereen. Dit is een bijzonder aandachtspunt in Train-The-Trainer (TTT) programma's en in de communicatie inspanningen.

Onderwijs en Vorming geeft in het kader van de STEM-agenda een financiële ondersteuning aan de VLUHR voor de geïntegreerde financiering van Lerende Netwerken van het basisonderwijs (STEMvoorBasis) en van het secundair onderwijs (iSTEM inkleuren). Het kerndoel is het aanreiken van de nodige kennis en handvaten aan leraren zodat ze met actuele, geïntegreerde STEM aan de slag kunnen in hun klassen, overal in Vlaanderen. Hierbij wordt rekening gehouden met inclusie en diversiteit en worden handvaten aangereikt aan leerkrachten om een inclusieve dimensie te geven aan STEM-materialen door diversiteit-sensitieve designtips (DDT's) rechtstreeks te integreren in elke ontwikkelfase. De terugkerende financiële ondersteuning aan de VLUHR voor de geïntegreerde werking van de lerende netwerken STEM voor basis- en secundair onderwijs bedroef voor de periode 2019-2021: 1.000.000 euro, voor de periode 2021-2022: 940.000 euro en voor de periode 2022-2023: 995.000 euro. Voor de periode 2023-2025 bedraagt de financiële ondersteuning aan de VLUHR 2.200.000 euro.

Uitvoering 2024

De goedgekeurde projecten worden verder uitgerold. Daarnaast worden gesprekken met de actoren in het veld georganiseerd om nieuwe oproepen voor te bereiden die tegemoet komen aan de noden van het veld. Hierbij zal expliciet gekeken worden hoe jongerenorganisaties nauw kunnen betrokken worden.

De minister van Werk zorgt ervoor dat de ontwikkelde materialen verder verspreid worden.

Actie 4.2.2.3. Aandacht voor kinderen en jongeren in kwetsbare situaties bij Kunstendag voor Kinderen

We richten ons op een aangepaste aanpak van de jaarlijkse Kunstendag voor Kinderen. De focus ligt op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Ontwikkeld materiaal wordt vertaald zodat deze bruikbaar is in zoveel mogelijk sectoren. Goede praktijken worden ontsloten.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur

Timing: 2020 – 2024

Jaarlijks wordt de Kunstendag voor Kinderen georganiseerd. Deze samenwerking tussen het Departement Cultuur, Jeugd en Media, Ketnet, UiTmetVlieg, en Canon Cultuurcel biedt kinderen tot 12 jaar de kans om een hele dag te proeven van theater, film, muziek, dans, architectuur, literatuur en beeldende kunst of een combinatie daarvan. Er worden gericht inspanningen gedaan om kinderen en jongeren in kwetsbare situaties te bereiken die anders weinig of niet in aanmerking komen met kunst en cultuur.

In 2021 namen 30.000 kinderen samen met hun familie deel aan een van de 250 activiteiten over heel Vlaanderen en tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Er werd een oproep gelanceerd naar alle scholen uit het basisonderwijs om deel te nemen aan een wedstrijd. Er werden o.a. inspiratievideo's van de Kunstendag voor Kinderen ambassadeur, blogartikels en een online toolkit met tips

verspreid zodat leerkrachten samen met hun leerlingen aan de slag konden gaan met de affiche. Deze inspanningen hadden als doel meer kinderen en jongeren in kwetsbare situaties te bereiken. Voor deze editie werd een budget van 65.000 euro voorzien.

Op zondag 20 november 2022 vierden we de 11de editie van Kunstendag voor Kinderen. Deze editie stond in het teken van 'Natuur' en 'Ontdek je natuurtalent'. In totaal namen 41.000 kinderen samen met hun familie deel aan een van de 350 activiteiten. 240 organisaties deden mee. Voor de campagne op sociale media werkten we samen met ambassadeur Maureen Vanherberghen. Voor het tweede jaar op rij organiseerden we een schoolwedstrijd in aanloop van KvK. Ook voor deze editie werd een budget van 65.000 euro voorzien.

Op zondag 19 november 2023 werd de twaalfde editie van de jaarlijkse Kunstendag voor Kinderen gevierd. Deze editie stond in het teken van 'Topstukken' en was gelinkt aan de verjaardag van het topstukkendecreet. In totaal namen 40.000 kinderen samen met hun familie deel aan een van de 370 activiteiten in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. 250 organisaties deden mee, dat is een record. Voor de campagne op sociale media werd samengewerkt met ambassadeur Maureen Vanherberghen. Voor het 3de jaar op rij werd in aanloop van KvK een klassenwedstrijd gelanceerd voor alle scholen uit het basisonderwijs.

Deze tips en toolkit krijgen jaarlijks een nieuwe invulling op de website www.kunstendagvoorkinderen.be. Zo daagden we via de klassenwedstrijd in 2023 de kinderen uit om een eigen topstuk te creëren op basis van een bestaand kunstwerk. De twee winnende klassen kregen een rondleiding op kindermaat door de expo 'Zeldzaam en onmisbaar' in het MAS, gevolgd door het atelier 'Een selfie op doek'. Ook werden de winnende werken in het MAS tentoongesteld op Kunstendag voor Kinderen. Voor deze editie werd 80.000 euro voorzien.

Al van bij de aanvang van de Kunstendag voor Kinderen is er bij de deelnemende organisaties op aangedrongen om activiteiten laagdrempelig te houden en bijzondere aandacht te besteden aan kinderen in maatschappelijk kwetsbare situaties. In dat verband werden tips gegeven voor de deelnemende organisaties. Die tips zijn te vinden op de [website van Kunstendag voor Kinderen](#).

Uitvoering 2024

De dertiende editie van de Kunstendag voor Kinderen zal plaatsvinden op zondag 17 november 2024.

Actie 4.2.2.4. Toegankelijkheid van sport optimaliseren

We willen de toegankelijkheid van sport voor groepen van kinderen en jongeren optimaliseren. Dit verloopt via verscheidene acties, waaronder:

- *Het blijvend inzetten op de promotie van laagdrempelige buitenschoolse sport- en beweeginitiatieven op en vlakbij de school voor de kinderen en jongeren die hier nood aan hebben. Er zal sterker gefocust worden op het bereik van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties;*
- *Het blijvend inzetten op het project 'Boest' dat het Nederlands op een positieve manier naar voor schuift in de clubwerking (op het veld, naast het veld, tijdens de trainingen, bij wedstrijden ...);*
- *Het implementeren en professionaliseren van buurtsport als methodiek. Buurtsport wordt benaderd als een verzamelterm voor laagdrempelige en buurtgerichte initiatieven, gebaseerd op een visie die een optimale toegankelijkheid van sport wil garanderen voor kansengroepen. Sport wordt hierbij al dan niet expliciet ingezet als middel ter bevordering van ontwikkeling op individueel en/of buurtniveau;*

- *We bieden trajecten aan individuele clubs aan. We zetten zo tegelijkertijd in op talenten van sportende kinderen en jongeren, maar ook versterken en motiveren we hen in een groeipad naar een mogelijke rol als coach.*

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Sport en de Vlaamse Rand

Timing: 2020 – 2024

Sport Vlaanderen wil iedereen in Vlaanderen zoveel mogelijk kansen bieden om te sporten en te bewegen, waarbij kinderen en jongeren prioritair bijzondere aandacht verdienen. Hiervoor refereert men in de Beleidsnota Sport 2019-2024 specifiek naar SD 2 (We doen alle Vlamingen sporten in elke fase van hun leven) met OD 2.1: We investeren volop in kinderen en jongeren. Inzake doelgroepen of kansengroepen verwijst men ook naar OD 2.5: We maken sport en beweging in kwalitatieve omstandigheden haalbaar voor iedereen.

Naschools sportaanbod

Sport Vlaanderen zette deze legislatuur de inspanningen voort om sporten en bewegen op school vanzelfsprekend te maken en werkt hiervoor nauw samen met MOEV, de door de Vlaamse overheid aangeduide beleidspartner voor de organisatie van de schoolsport. Dit geldt zowel voor, tijdens, tussen als na de schooluren. Het concept 'Brede School met Sportaanbod' heeft als doelstelling de naschoolse, actieve en levenslange sportbeoefening bij de schoolgaande jeugd te stimuleren via een laagdrempelig en gevarieerd sportaanbod. De voorbije jaren alsook in de toekomst blijft de uitbouw van een kwaliteitsvol [naschools sportaanbod](#) een belangrijke pijler. De bestaande concepten 'Multimove' (kleuters), 'Sportsnack' (lager onderwijs) en de SNS-pas (secundair onderwijs) binnen de schoolcontext worden verder geoptimaliseerd en uitgerold in Vlaanderen door MOEV. De organisatie van (schoolsport)evenementen i.s.m. met partners (bijvoorbeeld LUUK's bewegedagen) brengt alle leerlingen in contact met een uitgebreid sportaanbod. Om de deelname van kansengroepen op het naschools sport- en beweegaanbod te verhogen, blijft de samenwerking met UitPAS, A-kaart en Paspartoe belangrijk.

Er wordt bijzondere aandacht besteed aan meisjes en vrouwen, want zij zijn minder gerepresenteerd in vergelijking met jongens en mannen in alle geledingen in de sport (in sportparticipatie, als trainer, als bestuurder). Daarom lanceerde men in 2022 een oproep voor projecten die inzetten op activatie van meisjes en vrouwen en die tot concrete resultaten op het terrein leiden (1 miljoen euro).

De minister van Sport verving het initiatief 'We bieden trajecten aan individuele clubs aan. We zetten zo tegelijkertijd in op talenten van sportende kinderen en jongeren, maar ook versterken en motiveren we hen in een groeipad naar een mogelijke rol als coach' door een nieuwe actie: '[Jonge Leeuwen](#)'. Deze actie sluit beter aan bij prioriteit 3, [actie 3.2.1.1](#) en wordt daar gerapporteerd.

Kansengroepenbeleid binnen de sportsector

Gedurende de legislatuur werkte Demos eraan om, binnen het kader van het participatiedecreet en een aanvullende jaarlijkse subsidie van 50.000 euro, het kansengroepenbeleid binnen de sportsector te versterken. Demos trekt en coördineert het sociaal-sportief platform www.sociaalsportief.be dat sociaal-sportieve praktijken over heel Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad verenigt. In het vernieuwde decreet op de georganiseerde sportsector werd een hefboom ingebouwd voor de Vlaamse sportfederaties om gericht in te zetten op het bereiken en aan het sporten brengen van kansengroepen (beleidsfocus kansengroepen met vanaf 2023 een budget van 350.000 euro). Daarom startte Demos in 2022 in opdracht van Sport Vlaanderen met een specifiek begeleidingstraject voor sportfederaties inzake kansengroepenbeleid.

G-Sportlandschap Vlaanderen

Om te komen tot een performant en slagkrachtig G-sportlandschap zet Sport Vlaanderen verder in op een intensieve en complementaire samenwerking met G-Sport Vlaanderen, die fungeert als ledenorganisatie, sportfederatie en kennis- en ondersteuningscentrum.

Buurtsport

Buurtsport is een overkoepelende term voor laagdrempelige en buurtgerichte initiatieven, gebaseerd op een visie die een optimale toegankelijkheid van sport wil garanderen voor kansengroepen. Sport wordt hierbij al dan niet expliciet ingezet als middel ter bevordering van ontwikkeling op individueel en/of buurniveau. Het Expertisecentrum Buurtsport, ingebed in het Netwerk Lokaal Sportbeleid, nam verschillende initiatieven waarbij er expliciet een focus ligt op de doelgroep jongeren. Zo waren er tijdens de 'Maand van de Sportparticipatie' de afgelopen jaren verschillende (vormings)sessies met specifieke aandacht voor jongeren, waaronder 'sport in de wijk aantrekkelijker maken voor tienermeiden', 'isolement van jongeren', 'online vergaderen met maatschappelijk kwetsbare jongeren' en 'betrokkenheid van tienermeisjes vergroten'. Ook de Buitenspeeldag ([zie prioriteit 2, actie 2.1.1.1](#)) is jaarlijks een moment waarop er op het vlak van laagdrempelige sportparticipatie richting kinderen en jongeren gekeken wordt.

Masterplan Inclusie in en door sport

Het [Masterplan Inclusie in en door sport](#) dat binnen het Beleidsnetwerk Inclusie In en Door Sport (BIIND Sport) tot stand kwam is een belangrijk kader voor toekomstige initiatieven. Met het masterplan willen deze partners van sport een inclusief verhaal maken, een weg naar een gelijkwaardig speelveld en daardoor een versterkte maatschappelijke rol van sport helpen creëren.

Project 'Boest je sportclub'

Met het project *Boest je sportclub* ondersteunt vzw 'de Rand' sportclubs met een jeugdwerking op het vlak van omgaan met de talentdiversiteit in de Vlaamse Rand. 'de Rand' neemt deze rol op in opdracht van de minister voor de Vlaamse Rand. Er loopt een procesbegeleiding in 9 clubs waarin de toegankelijkheid van de club op het vlak van taal en het welbevinden van alle leden centraal staat. De kinderen zijn de onrechtstreekse doelgroep in dit proces, 'de Rand' werkt op maat en op vraag aan acties met bestuursleden en trainers. Omdat een aantal begeleidingen in een eindfase komen, ontwikkelde 'de Rand' een verankeringsbundel voor het afronden van de begeleiding. 1 van de clubs die 'de Rand' ondersteunt is KV Zuun in Sint-Pieters-Leeuw. De club werd met haar KV Zuun Academie genomineerd als 'Warmste sportinitiatief' voor het Vlaams Sportjuweel en eindigde als tweede.

Naast procesbegeleiding ondersteunt vzw 'de Rand' met *Boest je sportclub* ook clubs via een open aanbod van webinars en met materialen zoals het voetbalwoordenboekje 'Aftrap Nederlands', de speldoos voetbal ...). De website www.boestjesportclub.be en de online toolkit werden aangevuld met o.a. tips en filmpjes van een sociale sportclub, een draaiboek 'ouderbetrokkenheid in je sportclub, een kijkwijzer voor taaltoegankelijke trainingen met aandacht voor interactie in het Nederlands ... 'de Rand' ondersteunt ook experimentele acties zoals taalstimulerende stages, conversatietafels Nederlands voor ouders in de kantine, NT2-trajecten voor trainers ... Daarnaast werd i.s.m. de provincie Vlaams-Brabant en Sportwerk Vlaanderen de Boest-methodiek buiten de Vlaamse Rand uitgerold en werd er aan de provincie inhoudelijke ondersteuning geboden voor een nieuwe campagne *Samen scoren met Nederlands* in de sportinfrastructuur van de 19 Randgemeenten. Naast de provincie Vlaams-Brabant vindt er overleg plaats met andere bovenlokale partners als Voetbal Vlaanderen, de Vlaamse Atletiekliga, VTS, Netwerk Lokaal Sportbeleid, Volley Vlaanderen, Basketbal Vlaanderen ...

Uitvoering 2024

Het Vlaamse sportbeleid blijft streven om iedereen aan te zetten tot levenslang sporten door te werken op diverse settings van het leven, en in het bijzonder naar kinderen en jongeren. De bestaande concepten 'Multimove' (kleuters), 'Sportsnack' (lager onderwijs) en de SNS-pas (secundair onderwijs) worden verder geoptimaliseerd en uitgerold in Vlaanderen door MOEV. Om de deelname van kansengroepen op het naschools sport- en beweegaanbod te verhogen, blijft de samenwerking met UitPAS, A-kaart en Paspartoe belangrijk.

2024 zal vzw 'de Rand' blijvend inzetten op gerichte sportclubondersteuning op het vlak van toegankelijke werkingen voor alle kinderen en met oefenkansen Nederlands voor wie de taal leert.

Actie 4.2.2.5. Verbinding stimuleren tussen kinderen en jongeren van diverse herkomst en het jeugdwerk

We zetten projecten op specifiek gericht op het toeleiden, ondersteunen en versterken van ontmoeting en verbinding tussen kinderen en jongeren met een buitenlandse herkomst en het jeugdwerk. De samenwerking tussen organisaties en lokale besturen worden aangemoedigd bestaande trajecten of innovatieve projecten op te schalen en te verruimen naar andere gemeenten. Projecten moeten naast bewezen resultaat, inspireren en aanspreken, zodat in andere gemeenten dezelfde goede praktijk, aangepast aan de specifieke context, kan worden uitgerold. Kinderen en jongeren moeten de mogelijkheid hebben te kiezen tussen verschillende jeugdwerkvormen, in eigen buurt of verder weg, ongeacht hun herkomst, culturele of religieuze achtergrond.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2024

De ministers van Jeugd en Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen subsidieerden [19 projecten](#) binnen de projectoproep 'Verbindingsambassadeurs voor het jeugdwerk'. Deze projecten richten zich op het toeleiden, ondersteunen en versterken van ontmoeting en verbinding tussen kinderen en jongeren van diverse herkomst en het jeugdwerk. De projecten zetten door middel van samenwerking sterk in op het bereiken van kinderen en jongeren in kwetsbare situaties. Het hoofddoel is dat kinderen en jongeren de mogelijkheid moeten hebben om te kiezen tussen verschillende jeugdwerkvormen, in eigen buurt of verder weg, ongeacht hun diverse achtergrond. De projecten liepen tot 28 februari 2023. De minister voor Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen subsidieerde organisaties voor een totaalbedrag van 994.496 euro. De minister van Jeugd subsidieerde organisaties voor een bedrag van 344.053 euro.

Om deze projecten te begeleiden, andere organisaties/lokale besturen te inspireren, om knelpunten en successen te inventariseren en de beoogde doelstellingen te analyseren en in kaart te brengen (zowel kwantitatief als kwalitatief) werd er een begeleidingsopdracht opgestart in de zomer van 2021. De opdracht werd gegund aan de Karel de Grote Hogeschool voor een totaalbedrag van 58.802 euro en liep tot de zomer van 2023. De opdracht gebeurde in cofinanciering tussen het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Agentschap Binnenlands Bestuur. Naast het [onderzoeksrapport](#) werd er een [tool](#) opgeleverd voor de aanwerving van een verbindingambassadeur.

Deze actie werd mee opgenomen in het [Plan Samenleven](#). In het eerste projectjaar was deze actie niet subsidiabel binnen Plan Samenleven, maar kon men een subsidie aanvragen binnen de subsidie-oproep 'Verbindingsambassadeurs jeugdwerk'.

Tijdens het tweede projectjaar kan een lokaal bestuur met deze actie kwetsbare kinderen en jongeren in contact brengen met jeugdwerk. 14 projectindieners tekenden in op deze actie, zij vertegenwoordigden 49 lokale besturen en verkregen 331.330 euro aan subsidies. Ze engageren zich om tezamen 2.132 kwetsbare jongeren in projectjaar twee in contact te brengen met het jeugdwerk.

Jeugdwerk is een belangrijke hefboom om netwerken te creëren voor jongeren. Dankzij het jeugdwerk leren jongeren elkaar en elkaars leefwereld kennen en worden muren tussen jonge burgers gesloopt. Kinderen en jongeren moeten de keuze hebben tussen verschillende jeugdwerkvormen, in de eigen buurt of verder weg.

Uitvoering 2024

In het voorjaar van 2024 komt een nieuwe projectoproep uit voor Plan Samenleven. Lokale besturen kunnen in het derde projectjaar opnieuw intekenen voor actie 23 'in contact brengen met jeugd'. Voor het tweede projectjaar wordt een eindrapportering voorzien in oktober 2024. Voor het derde projectjaar wordt dit voorzien in oktober 2025.

Actie 4.2.2.6. Inclusieve vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap

Via gerichte inspanningen werken we, aanvullend op een doelgroepspecifieke benadering, toe naar een meer inclusieve vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap. We versterken het algemeen bewustzijn in de samenleving van de meerwaarde van participatie aan de samenleving door kinderen en jongeren met een specifieke zorgbehoefte.

Minstens de hierna volgende acties dragen hiertoe bij:

- *Een sensibiliseringscampagne, uitgewerkt door partners en stakeholders, om inclusie van kinderen en jongeren met een handicap in de samenleving, buitenschoolse activiteiten, vrijetijdsinitiatieven enz. te vergroten;*
- *Het uitdragen van sterke inclusiepraktijken en innovatieve projecten die inspelen op noden van kinderen en ouders van kinderen met een handicap, zoals de 'hands-on' toeleiding van kinderen naar inclusieve vrijetijdsbesteding;*
- *Het inzetten op toegankelijke evenementen in de vrijetijdssfeer, zoals culturele evenementen, festivals of sportevenementen voor kinderen en jongeren met een handicap door deze te kenmerken met het label 'toegankelijk event';*
- *Het toeleiden van vrijetijdsaanbod naar kinderen en jongeren met een beperking, afgestemd op de vragen en noden van deze kinderen en jongeren. Bijzondere aandacht gaat hierbij ook uit naar het inzetten op vrije tijd van schoolverlaters met een handicap.*

Verantwoordelijke minister(s): *Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding*

Timing: *2020 – 2024*

123 Inclusie

De ministers van Jeugd, Gelijke Kansen en Welzijn zetten samen inclusie in de kijker. Dit gebeurt aan de hand van een sensibiliseringscampagne met focus op inclusieve vrijetijdsbesteding en inclusieve opvang. In het voorjaar van 2021 werd een stakeholdersoverleg georganiseerd waarop, naast het agentschap Opgroeien, het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Agentschap Binnenlands Bestuur, verschillende beleidsdomeinen uitgenodigd werden (VAPH, Toerisme, Sport). Op dit overleg werd gepeild naar ideeën om deze actie vorm te geven. Op basis van de input uit het stakeholdersoverleg en een nauwe samenwerking tussen de drie coördinerende administraties, werd een bestek gelanceerd voor de uitwerking, uitrol en verduurzaming van een co-creatieve

campagne om inclusieve vrijetijdsbesteding te promoten en te stimuleren. De opdracht is driedelig en bestaat uit het opzetten van een participatietraject met relevante stakeholders voor het bepalen van de centrale boodschap, het beeld en de drager van de campagne enerzijds en het ontwikkelen en uitrollen van de sensibiliseringscampagne en het verduurzamen ervan anderzijds. De opdracht werd eind 2021 gegund aan Levuur en Spindokter. Zowel vanuit het agentschap Opgroeien, het Departement Cultuur, Jeugd en Media als Gelijke Kansen (ABB) werd 25.000 euro (totaal 75.000 euro) in de ontwikkeling van de campagne gestopt.

Levuur en Spindokter werkten hiervoor als volgt: via een breed netwerk van organisaties uit het jeugdwerk en de kinderopvang en organisaties van personen met een handicap werd co-creatief (5 netwerkbijeenkomsten) een campagne ontwikkeld die vooral in oktober en november 2022 heeft gelopen. Betrokken actoren waren onder andere VVSG, bovenbouworganisaties Jeugd, steunpunt voor inclusie, ONT, Grip, Hart voor handicap, Konekt, Sport Vlaanderen, Chiro, De Ambrassade, Bataljong, AP Hogeschool. Dit heeft geleid tot een campagne met podcasts en een aantal filmpjes en interviews over inspirerende inclusiepraktijken in de beide sectoren. De producten van de campagne zijn te vinden op de website van Komaf ([zie actie 4.1.2.1: 123 Inclusie - iedereen erbij | Komaf](#)).

Doemamee

Als uitloper van de 123 Inclusie campagne heeft de organisatie Hart voor Handicap een actie opgezet waarbij een oproep gedaan werd aan jeugdbewegingen in Vlaanderen om op 3 december 2023 (internationale dag voor personen met een handicap) de vlag voor inclusie te hijsen en daarmee aan te geven dat de vereniging zich openstelt voor inclusie onder het motto 'Doemamee'. Meer dan 250 verenigingen, clubs deden mee: [Beperking of niet, iederéén kan meedoen met een jeugdbeweging! | Doemamee](#). Deze actie verliep buiten de opdracht van het agentschap Opgroeien, Departement Cultuur, Jeugd en Media en Gelijke Kansen, maar werd door de minister van Jeugd ondersteund met 25.000 euro.

Ondersteunen van de eventsector

De minister voor Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen ondersteunt het Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid, Inter, dat organisatoren in de eventsector ondersteunt om culturele, sport- en andere evenementen toegankelijk te maken voor mensen met een beperking. Als deel van die dienstverlening zorgt Inter voor klantvriendelijke assistentie aan eventbezoekers met een beperking. Deze dienstverlening is onderdeel van hun strategisch ondernemingsplan 2021-2024. De omkadering zit vervat in de reguliere werking, die financieel ondersteund wordt via de jaarlijkse betaling van een algemene toelage. Eventorganisatoren betalen voor deze dienstverlening.

In 2020 had Inter 67 eventdagen in de kalender, eventdagen die effectief plaatsvonden. Die 67 eventdagen realiseerde Inter in samenwerking met 36 organisatoren. In dat jaar leverde Inter ook heel wat prestaties om de toegankelijkheid te garanderen van 45 evenementen die geannuleerd werden.

In 2021 was Inter actief op 108 eventdagen. Daarbij was er een samenwerking met 66 event-organisatoren. Die events beantwoorden allen aan de voorwaarden van het label toegankelijk event. In 2020 en 2021 werd de event-kalender ernstig beïnvloed door de pandemie en de bijhorende maatregelen. In 2022 had Inter 155 eventdagen in de kalender. Deze realiseerde Inter in samenwerking met 74 organisatoren. In 2023 was Inter actief op 175 eventdagen. Daarbij was er een samenwerking met 118 event-organisatoren. 53 events kregen het label 'toegankelijk event'.

Deze events richten zich meestal niet expliciet tot één leeftijdscategorie, maar op een overgrote meerderheid van die events waren er telkens heel wat jongeren en vaak ook kinderen aanwezig.

Project 'sterke inclusiepraktijken en innovatieve projecten die inspelen op noden van kinderen en ouders van kinderen met een handicap' - Steunpunt voor inclusie

Via het project 'Steunpunt voor Inclusie' van Ouders voor inclusie wordt voorzien in hands-on begeleiding op maat voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en scholen in het kader van inclusief onderwijs, maar wordt ook voorzien in de ondersteuning van ouders en hun kinderen met een beperking in de zoektocht naar inclusieve vrijetijdsbesteding: sport, cultuur en jeugdwerk. In 2020 en 2021 hebben veel activiteiten stilgelegen, maar ondertussen maakte het steunpunt werk van een gestroomlijnd aanbod voor organisaties in deze sectoren en voor lokale besturen. De werking van het steunpunt werd versterkt om die ondersteuning ook in het kader van het Plan Samenleven te kunnen opnemen vanaf 2022. Om het aanbod te promoten maakte men onder andere een voorstellingsvideo.

Methodiek Vrijetijdstrajectbemiddeling

Het streven naar inclusie maakt integraal deel uit van de reguliere werking van de twintig door het VAPH erkende organisaties voor vrijetijdzorg (VTZ). Belangrijk daarbij is het aspect vrijetijdstrajectbemiddeling (opgenomen in regelgeving) op maat voor personen met een handicap. Vrijetijdstrajectbemiddeling is een methodiek bij het verhelderend van de eigen behoeften en mogelijkheden van de individuele persoon met een handicap op het domein van vrije tijd, om die te leiden naar het reguliere of het doelgroepspecifieke vrijetijdsaanbod, op basis van de eigen mogelijkheden en wensen.

De methodiek bestaat uit de volgende fasen die vervuld moeten zijn:

- een aanmeldingsfase waarin de persoon zijn vrijetijdsvraag kenbaar maakt;
- een vraagverduidelijkingsfase waarin de vraag onderzocht en geanalyseerd wordt;
- een zoekfase waarin het geschikte en beschikbare vrijetijdsaanbod wordt opgesomd, teruggekoppeld en overlopen;
- een bemiddelingsfase met als opzet de persoon te begeleiden naar de vrijetijdsinitiatieven in het kader van toeleiding.

Vernieuwende projecten inzake rechtstreeks toegankelijke hulp

Het VAPH keurde in de loop van 2023 111 vernieuwende projecten inzake rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH) goed. Op die wijze ambieert men om vernieuwende werkwijzen te detecteren en goede praktijkvoorbeelden te stimuleren. Zeven van de in totaal 111 goedgekeurde projecten zoomen specifiek in op vrijetijdsontwikkeling voor kinderen en jongeren met een beperking.

Deze projecten werden in het najaar van 2023 opgestart:

- Muzass (dagopvang en vrije tijd voor zowel minderjarigen als meerderjarigen).
- Inclusiecentrum vrije tijd en kinderopvang.
- Habbekrats.
- Inclusief Madelief.
- Vrije tijd met een plus.
- Speelpleinen voor elk kind.
- Jutehako (kinderopvang, vrijetijdsorganisatie en speelpleinwerking voor jonge kinderen en hun gezin).

Uitvoering 2024

123 Inclusie

Wat betreft de campagne '123 Inclusie' wordt met VVSG bekeken hoe vanuit deze netwerkorganisatie de andere betrokken actoren terug geënthousiasmeerd kunnen worden om ook in het najaar 2024 de aandacht voor inclusie binnen het jeugdwerk en kinderopvang op te pakken.

Ondersteunen van de event-sector

Vanuit de reguliere werking zal Inter deze dienstverlening de komende jaren verder aanbieden aan eventorganisatoren.

Vernieuwende projecten inzake rechtstreeks toegankelijke hulp

De 111 ondersteunde projecten worden in de loop van 2024 verder opgevolgd en gemonitord.

EENMETING. VRIJETIJSBESTEDING VOOR ALLEN

1. Vrijetijdsparticipatie

In 2023 nam 35,2% van de 14-25 jarigen in de afgelopen 12 maanden **deel aan de activiteiten** van een sportvereniging als participant, 13,1 % aan de activiteiten van een jeugdvereniging, 11,7 % van een culturele vereniging, 2,8 % van een sociale vereniging en 1,8 % van een doelgroepgerichte vereniging. In 2018 was dit respectievelijk 33,9% (sportvereniging), 12,3% (jeugdvereniging), 11,6% (cultuurvereniging), 6,2% (sociale vereniging) en 1,7% (sportvereniging). Mogelijk zijn de gegevens van de twee meetpunten niet helemaal vergelijkbaar (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).³⁵

2. Drempels³⁶

In 2023 gaf 39,0% van de jongeren met **herkomst** buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* aan **nog nooit deelnemer te zijn geweest** van een sportvereniging, tegenover 27,8% van de jongeren van EU-herkomst en 17,4% van Belgische herkomst. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 35,4% van de jongeren met herkomst buiten de EU aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een sportvereniging, tegenover 26,8% van de jongeren van EU-herkomst en 20,4% van Belgische herkomst (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).³⁷

³⁵ Er is een wijziging in de afnamemethode, met een digitale afname in 2023 tegenover een afname op papier in 2018, en in de vraagverwoording (deels omwille van de digitale afname). In 2018 werd er in een matrixvraag gepeild naar participatie, o.a. naar 'organiserend deelnemerschap' (= leiding en bestuur), 'actief deelnemerschap' (= deelname aan de activiteiten) en 'passief deelnemerschap' (= louter lidmaatschap); in 2023 is er enkel sprake van deelname aan de activiteiten (zonder verwijzing naar lidmaatschap), enerzijds louter als participant en anderzijds (ook) in de organisatie van activiteiten, leiding en bestuur. Doordat in 2023 alle deelname aan de organisatie van activiteiten meegerekend werd voor inclusie in de laatste groep tegenover een meer strikte invulling in 2018 is het aantal jongeren dat (ook) deelneemt in de organisatie van activiteiten, leiding en bestuur groter in 2023 dan in 2018. Als we deelname als participant en (ook) in de organisatie van activiteiten, leiding en bestuur samennemen, vinden we volgende deelnamepercentages voor 2023: 47,2 % van de 14-25 jarigen nam in de afgelopen 12 maanden deel aan de activiteiten van een sportvereniging als participant of (ook) in de organisatie, leiding of bestuur; 26,0 % van de 14-25 jarigen nam in de afgelopen 12 maanden deel aan de activiteiten van een jeugdvereniging als participant of (ook) in de organisatie, leiding of bestuur; 15,0 % van de 14-25 jarigen nam in de afgelopen 12 maanden deel aan de activiteiten van een culturele vereniging als participant of (ook) in de organisatie, leiding of bestuur; 7,8 % van de 14-25 jarigen nam in de afgelopen 12 maanden deel aan de activiteiten van een sociale vereniging als participant of (ook) in de organisatie, leiding of bestuur; 3,5 % van de 14-25 jarigen nam in de afgelopen 12 maanden deel aan de activiteiten van een doelgroepgerichte vereniging als participant of (ook) in de organisatie, leiding of bestuur. Dit wijst voor sommige types van verenigingen (i.h.b. voor sportverenigingen en jeugdverenigingen) dus eerder in de richting van een toename in algemene participatie.

³⁶ Omdat de basismonitoring jeugdwerk niet is herhaald zoals de bevraging vorm kreeg in 2018 kunnen volgende indicatoren geen update krijgen: % organisaties dat zich richt op volgende doelgroepen: LGBTQ+ kinderen/jongeren, Kinderen/jongeren met een fysieke beperking of chronische ziekte, Kinderen/jongeren met een mentale beperking, Psychisch kwetsbare kinderen en jongeren, Jonge asielzoekers en vluchtelingen, Kinderen/jongeren met migratieachtergrond, Kinderen/jongeren in armoede, Kinderen/jongeren uit instellingen bijzondere jeugdzorg, Werkloze jongeren, Vroegtijdige schoolverlaters; Omdat de cijfers van de specifieke indicatoren op basis van de Lokale Vrijetijdsmonitor nog niet beschikbaar waren in een rapport of ontvangen werden op het moment van oplevering van dit document konden volgende indicatoren geen update krijgen: % gemeenten dat initiatieven neemt om financiële drempels voor kansengroepen te verlagen; % gemeenten dat initiatieven neemt om niet-financiële drempels voor kansengroepen te verlagen. Vanuit de JOP-monitor 2023 werden alternatieve indicatoren rond vrijetijdskansen vanuit het perspectief van jongeren toegevoegd.

³⁷ Gewijzigde afnamemethode en operationalisatie maakt de cijfers van 2023 rond 'nooit deelname' en bepaalde achtergrondkenmerken niet één-op-één vergelijkbaar met de cijfers van 2018. Daarom werden de cijfers van 2018 hier niet hernomen.

In 2023 gaf 71,1% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een **jeugdvereniging**, tegenover 57,0% van de jongeren van EU-herkomst en 31,6% van Belgische herkomst. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 68,8% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een jeugdvereniging, tegenover 51,8% van de jongeren van EU-herkomst en 38,0% van Belgische herkomst (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 74,8% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een **cultuurvereniging**, tegenover 62,3% van de jongeren van EU-herkomst en 50,9% van Belgische herkomst. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 78,5% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een cultuurvereniging, tegenover 60,7% van de jongeren van EU-herkomst en 59,1% van Belgische herkomst (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 88,7% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een **sociale vereniging**, tegenover 84,2% van de jongeren van EU-herkomst en 81,6% van Belgische herkomst. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 92,4% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een sociale vereniging, tegenover 87,5% van de jongeren van EU-herkomst en 85,7% van Belgische herkomst (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 71,2% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een **doelgroepgerichte vereniging**, tegenover 79,2,0% van de jongeren van EU-herkomst en 90,0% van Belgische herkomst. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 73,6% van de jongeren met herkomst buiten de EU uit de tweede en derde graad secundair onderwijs aan nog nooit deelnemer te zijn geweest van een doelgroepgerichte vereniging, tegenover 87,5% van de jongeren van EU-herkomst en 94,8% van Belgische herkomst (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 41,4% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en les volgen in een **opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO** aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sportvereniging**, tegenover 22,5% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 39,5% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sportvereniging, tegenover 18,7% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 69,7% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **jeugdvereniging**, tegenover 43,5% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 67,0% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een jeugdvereniging, tegenover 37,7% van de jongeren uit een

richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 81,3% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **cultuurvereniging**, tegenover 55,8% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 80,6% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een cultuurvereniging, tegenover 57,3% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 91,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sociale vereniging**, tegenover 82,4% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 94,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sociale vereniging versus 84,6% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 81,7% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **doelgroepgerichte vereniging**, tegenover 82,0% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 88,5% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die les volgen in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit of het BSO aan nooit deelnemer te zijn geweest van een doelgroepgerichte vereniging, tegenover 91,5% van de jongeren uit een richting met doorstroom- of dubbele finaliteit of uit het ASO, TSO of KSO (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 32,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en **zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen** aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sportvereniging**, tegenover 31,0% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 22,5% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 37,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sportvereniging, tegenover 24,9% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 20,0% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 57,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en **zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen** aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **jeugdvereniging**, tegenover 52,0% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 44,0% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 58,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een jeugdvereniging, tegenover 50,9% van de jongeren die nogal makkelijk

rondkomen en 38,6% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 gaf 65,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **cultuurvereniging**, tegenover 62,5% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 58,5% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 66,0% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een cultuurvereniging, tegenover 67,7% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 59,8% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor).**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

In 2023 gaf 83,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sociale vereniging**, tegenover 83,8% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 84,6% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 88,3% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sociale vereniging, tegenover 90,5% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 85,2% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor).**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

In 2023 gaf 77,0% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die schoollopen *in de grootstad* en zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **doelgroepgerichte vereniging**, tegenover 79,3% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 84,3% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 90,3% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs die zeer tot nogal moeilijk financieel rondkomen aan nooit deelnemer te zijn geweest van een doelgroepgerichte vereniging, tegenover 87,3% van de jongeren die nogal makkelijk rondkomen en 92,4% van de jongeren die (zeer) makkelijk rondkomen (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

Bij jongeren die schoollopen *in de grootstad* gaf in 2023 49,1% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs **met ouders zonder diploma secundair onderwijs** aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sportvereniging**, tegenover 32,8% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 18,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 45,5% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sportvereniging, tegenover 30,0% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 15,8% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

Bij jongeren die schoollopen *in de grootstad* gaf in 2023 75,9% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **jeugdvereniging**, tegenover 61,4% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 36,8% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 74,4% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een jeugdvereniging,

tegenover 50,3% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 33,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs (Bron: JOP-grootstedelijke monitor).

Bij jongeren die schoollopen *in de grootstad* gaf in 2023 81,0% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **cultuurvereniging**, tegenover 77,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 50,5% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 81,8% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een cultuurvereniging, tegenover 63,5% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 56,8% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

Bij jongeren die schoollopen *in de grootstad* gaf in 2023 90,1% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **sociale vereniging**, tegenover 87,8% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 81,1% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 97,7% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een sociale vereniging, tegenover 85,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 84,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

Bij jongeren die schoollopen *in de grootstad* gaf in 2023 71,2% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een **doelgroepgerichte vereniging**, tegenover 74,6% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 85,1% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs. Bij jongeren die schoollopen *in de rest van Vlaanderen* gaf 83,7% van de jongeren uit de tweede en derde graad secundair onderwijs met ouders zonder diploma secundair onderwijs aan nooit deelnemer te zijn geweest van een doelgroepgerichte vereniging, tegenover 91,7% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma secundair onderwijs en 91,2% van de jongeren met minstens één ouder met een diploma hoger onderwijs (Bron: JOP-grootstedelijke monitor 2023).

In 2023 had 57,6% van de 12- tot 25-jarigen voldoende **mogelijkheden in de buurt** om de vrije tijd in te vullen (Bron: JOP-postmonitor 2023).³⁸

In 2023 rapporteerde 30,8% van de 12- tot 25-jarigen dat er **in de buurt weinig dingen zijn om te doen** voor jongeren zoals zij (Bron: JOP-postmonitor 2023).

In 2023 was 39,6% van de 12- tot 25-jarigen **op de hoogte van interessante activiteiten** om te doen in hun buurt in de vrije tijd (Bron: JOP-postmonitor 2023).

³⁸ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting en niet bevroegd in 2018. Bron: Lagaert, S., Van den Eynde, S. & Dhoore, J. (2024). Vrije tijd en media. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, B. Spruyt, & L. Bradt (Eds.), Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023 (pp. 221-255). Gent: Owl Press, p. 162 (Figuur 3.15). In dit hoofdstuk worden ook sterk ongelijke vrijetijdskansen blootgelegd, naar opleidingsniveau van de ouders, (laatst) gevolgde onderwijsvorm in het secundair, de mate waarin het gezin kan rondkomen met het gezinsinkomen, herkomst en het hebben van een chronische handicap of ziekte.

In 2023 rapporteerde 9,9% van de 12- tot 25-jarigen dat ze zich **niet op hun gemak voelen** op de plekken waar ze naar toe willen gaan in de vrije tijd (Bron: JOP-postmonitor 2023).

In 2023 rapporteerde 7,3% van de 12- tot 25-jarigen dat ze zich **niet welkom voelen** op de plekken waar ze naar toe willen gaan in de vrije tijd (Bron: JOP-postmonitor 2023).

In 2023 had 57,6% van de 12- tot 25-jarigen **genoeg geld** om in de vrije tijd leuke dingen te doen (Bron: JOP-postmonitor 2023).

3. Tevredenheid

In 2023 was 68,9% van de 14- tot 25-jarigen tevreden of heel **tevreden met zijn/haar vrijetijdsbesteding**. In 2018 was dit 72% (Bron: JOP-postmonitor 2023 en 2018).

In 2023 kon 77,5% van de 12- tot 25-jarigen **zelf beslissen** wat ze in hun vrije tijd doen (Bron: JOP-postmonitor 2023).

4. Lokaal vrijetijdsbeleid³⁹

/

³⁹ Omdat de cijfers van de specifieke indicatoren op basis van de Lokale Vrijetijdsmonitor nog niet beschikbaar waren in een rapport of ontvangen werden op het moment van oplevering van dit document konden volgende indicatoren geen update krijgen: % gemeenten dat aangeeft dat er sprake is van structurele samenwerking tussen het beleidsveld Jeugd en andere beleidsvelden of -domeinen van de gemeente; % gemeenten dat aangeeft dat er sprake is van structurele intergemeentelijke samenwerking met het oog op de realisatie van het Jeugdbeleid.

Vrije- tijdsbesteding voor allen

Als co-directeur van **Hart voor Handicap** zet **Kristel Gevaert** zich in voor een wereld waar iedereen erbij hoort. Met een diepgaande kennis van de uitdagingen waarmee mensen met een handicap worden geconfronteerd en als ervaringsdeskundige (sinds 2000 zelf in een rolstoel), heeft ze zich onvermoeibaar ingezet om inclusie te bevorderen in de samenleving. Voor haar functie bij Hart voor Handicap, was ze onder andere ook actief bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en bij de Zorginspectie.

Bij Hart voor Handicap streven we naar meer inclusie voor personen met een beperking. Dat omvat niet alleen het wegnemen van fysieke barrières in gebouwen, openbaarvervoer, scholen ... maar ook de mentale drempels. Op die manier pakken we vooringenomenheid en onwetendheid aan. Eén van de grootste successen van Hart voor Handicap sinds onze oprichting in 1977 is de evolutie van onze organisatie van een louter doorgeefluik van financiële middelen naar een actieve speler die zelf initiatieven onderneemt op het veld.

Het project **Doemamee**, dat lokale jeugdbewegingen oproept om hun deur te openen voor kinderen met een beperking, is hiervan een uitstekend voorbeeld. Dat initiatief vloeit voort uit onze overtuiging dat wanneer kinderen van jongs af aan samen opgroeien en spelen, ze leren rekening te houden met ieders unieke kenmerken alsook een inclusieve mentaliteit ontwikkelen. Door het Doemamee-gesprekspel en een spellendatabank aan te bieden, willen we lokale groepen ondersteunen bij het verwelkomen van kinderen met een beperking en tevens de drempels wegnemen die deelname aan vrijetijdsactiviteiten in de weg staan. Doemamee bouwt voort op het initiatief van 123-inclusie, dat gericht is op het informeren en stimuleren van inclusie in het jeugdwerk en de kinderopvang. Doemamee gaat echter een stap verder en omvat een campagne van praktische betrokkenheid.

Zoals neergeschreven in het JKP 2020-2024 geeft vrije tijd de kans tot zelfontplooiing, verbindingen en betrokkenheid in de buurt en de samenleving. Om inclusieve vrijetijdsactiviteiten te creëren, werken we samen met andere organisaties zoals De Ambrassade en Bataljong. Door gezamenlijke inspanningen kunnen we de impact van ons werk vergroten en een inclusieve samenleving stap voor stap dichterbij brengen. Sinds 2024 is ook Komaf (De Ambrassade, Bataljong, JINT en KeKi) officieel betrokken bij ons project. Zij zijn onze vormingspartner bij uitstek en willen ook trajecten begeleiden tussen ouders en lokale afdelingen.

De Vlaamse regering moet haar focus behouden op het wegwerken van drempels voor een geïntegreerd vrijetijdsbeleid alsook de samenwerking tussen verschillende sectoren stimuleren. Echter pleit ik wel voor een bijkomende focus op het terrein. De middelen worden momenteel te versnipperd ingezet en er zijn te weinig concrete acties op het veld. We moeten ervoor zorgen dat inclusie niet alleen een opdracht is voor derden, maar dat het binnen jeugdwerk zelf verankerd wordt. Ik hoop en visioneer dat inclusie de norm wordt in de toekomst. Als samenleving is het onze verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat alle individuen, ongeacht hun achtergrond of bekwaamheid, volledig kunnen deelnemen aan het leven in de gemeenschap.

De Doemamee-actie van Hart voor Handicap valt onder **Actie 4.2.2.6**. Inclusieve vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap (TD 4.2 – OD 4.2.2).

Linderts verhaal -10 jaar-

Ik ben al twee jaar lid van JNM Leievallei. Ik wou meedoen omdat ik mega geïnteresseerd ben in de natuur. Mijn favoriete herinnering is toen we naar het Zoniënwoud gingen. We hebben de hele dag gewandeld en boomstammen opgetild om pissebedden te zoeken! Als het ver lopen is, zit ik in mijn rolstoel omdat het te vermoeiend is om met een looprek te wandelen. Dit is hoe ik ben geboren. Als we spelletjes spelen, helpen mijn vriendjes en de leiding me. Ze duwen ook vaak mijn rolstoel. Ik kijk er elke zondag naar uit om iedereen te zien. Sommige ken ik al heel lang en het is altijd gezellig om samen te spelen!

Leiding van Lindert

Het is geweldig om Lindert in onze groep te hebben! Soms moeten we activiteiten aanpassen zodat hij kan deelnemen. Dit kan een uitdaging zijn, maar Lindert geeft zelf aan wat hij wel en niet kan en wil. Aan mensen met een beperking die geïnteresseerd zijn om lid te worden van JNM Leievallei, willen we zeggen dat we openstaan voor iedereen met interesse in natuur en milieu. We kijken ernaar uit om samen te bespreken hoe we kunnen aanpassen om aan jouw behoeften te voldoen.

Romy's verhaal -22 jaar-

Acht jaar geleden stond mijn leven even stil. Ik kreeg te maken met een incomplete dwarslaesie wat zich tot op vandaag vertaalt naar een beperkte mobiliteit van mijn rechterbeen en de daarbij bijhorende brace. Niet alleen had dit alles een fysieke impact, ook moest ik jammer genoeg vaarwelzeggen tegen mijn hobby's. Uiteindelijk kwamen mijn vrienden met het idee om aan te sluiten bij KLJ Loenhout en nu kan ik deze KLJ al vijf jaar met veel trots mijn tweede familie noemen. In het begin maakte ik me zorgen of anderen rekening zouden houden met mij en of ik het fysiek ging kunnen. Maar al snel vond ik mijn draai. Doorheen de dag geniet ik met volle teugen van de spelletjes met de leden en 's avonds kan ik gezellig bijpraten met de medeleiding. Ik ben zelfs sinds vorig jaar benoemd tot hoofdleiding! KLJ Loenhout heeft mij getoond dat ik nog zo veel in mijn mars heb. Ook heeft mijn zelfvertrouwen terug vele stappen vooruit genomen. Aan mensen met een beperking die geïnteresseerd zijn om lid te worden van een jeugdbeweging, zou ik zeggen: 'Twijfel niet, ga in gesprek met de leiding en ontdek al jouw mogelijkheden!'

PRIORITEIT 5. MEDIAWIJSHEID

TD 5.1. De Vlaamse overheid versterkt de competenties van kinderen en jongeren binnen een gemediatiseerde samenleving en heeft hierbij oog voor de belangrijke rol die opvoedingsverantwoordelijken en begeleiders spelen

Een dynamische samenleving met geprinte, audiovisuele en digitale media die elk onderling met elkaar verbonden zijn, vraagt om duidelijke en versterkte aandacht voor competenties bij kinderen en jongeren om hiermee om te gaan. Competenties worden hier beschouwd als een samenspel van kennis, vaardigheden en attitudes.

Een versterking van onder meer de technische knoppenkennis, de informatie, sociale- en digitale vaardigheden beogen we enerzijds via acties die inzetten op informatie, opleiding, begeleiding en ondersteuning. We verliezen hierbij niet de cruciale rol die referentiefiguren spelen uit het oog.

Anderzijds ondersteunen we begeleide participatie en stimuleren we kinderen en jongeren als actieve makers en creatieve gebruikers van 'content', zowel offline als online. Aan de hand van educatieve, entertainende en creatieve mogelijkheden bouwen kinderen en jongeren hun competenties steeds verder uit.

OD 5.1.1. We stimuleren en ontwikkelen kennis, vaardigheden en attitudes via informatie, opleiding, begeleiding en ondersteuning

Actie 5.1.1.1. Ondersteuning scholen en leerkrachten op vlak van digitalisering

Mediawijsheid wordt pedagogisch ingezet in het onderwijs. Daarom zetten we in op versterking en ondersteuning van de scholen en de leerkrachten op vlak van digitalisering en de integratie ervan in de dagelijkse praktijk.

Een stappenplan inzake schoolbeleid en -visie over sociale media, geïntegreerd in het algemene ICT-beleid wordt ontwikkeld. Er wordt een voorbeeld social media protocol voor scholen ontwikkeld als leidraad voor het te ontwikkelen schoolbeleid en -visie omtrent sociale media. Ondersteuning wordt geboden bij het betrekken van leerlingen als een van de doelgroepen bij de uitbouw van dit beleid.

Voor een onderbouwde operationalisering van de sleutelcompetentie 'digitale vaardigheden en mediawijsheid' in de eindtermen in de verschillende onderwijsgraden worden leerkrachten ondersteund, onder meer door vormingen, informatiedagen en virtuele sessies. Opdat alle leerlingen deze eindtermen zouden kunnen halen, worden specifieke richtlijnen uitgewerkt, waarbij ingezet wordt op initiatieven in de school om de digitale kloof binnen de schoolinfrastructuur te verkleinen. De focus ligt op kansarme kinderen en jongeren en zij met een handicap.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Onderwijs, Minister van Werk en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

Digitale school

VLAIO lanceerde in mei 2021 een oproep 'digitale school', waarbij scholen steun konden aanvragen voor het ontwikkelen en uitrollen van begeleidingstrajecten in scholen rond de thema's digitale competenties en mediawijsheid. Er werden drie projecten geselecteerd, Level-Up, do.IT.school en DigX, voor een totaal van 1,2 miljoen euro. In eerste instantie ontwikkelden deze projecten met behulp van pilootscholen een begeleidingstraject om hen te ondersteunen bij hun digitale transformatie, met een focus op beleid en het realiseren van de digitale competenties bij leerlingen. Over de verschillende projecten werden een 80-tal scholen betrokken bij de pilootfase, om in een latere fase via een olievlekprincipe onder impuls van de pedagogische begeleidingsdiensten alle secundaire scholen te ondersteunen. De projecten zijn van start gegaan in 2022.

Mediacoach

Mediawijs, het Vlaams Kenniscentrum Digitale en Mediawijsheid, voerde de mediacoachopleiding voor leerplichtonderwijs de afgelopen jaren uit in opdracht van VLAIO. Met elke opleiding worden minstens vijf contactmomenten beoogd. De opleiding focust op het introduceren van digitale en mediawijsheid in de organisatie, zodat zowel medewerkers als specifieke doelgroepen beter begeleid kan worden bij het gebruiken van digitale technologie en media, smartphones, tablets, sociale media, games en opdat er ook oog is voor digitale inclusie. In 2022-2023 financierde het Departement Onderwijs en Vorming via Mediawijs opnieuw op 3 locaties Mediacoach-opleidingen voor leerkrachten. Voor de periode 2022-2023 ontving Mediawijs 86.286,24 euro van het Departement Onderwijs en Vorming en voor het schooljaar 2023-2024 130.000 euro. Alle mediacoachopleidingen worden ook deels ondersteund vanuit de structurele middelen van Mediawijs.

Arteveldehogeschool voerde in 2022 een studie uit naar de impact van deze vorming in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming. Mediawijs ontving in 2020 493.686,54 euro steun vanuit de beleidsagenda Artificiële Intelligentie en Cyber Security om de Mediacoach opleiding voor onderwijs te hervormen en verder te specialiseren op basis van de nieuwe sleutelcompetentie 'Digitale competentie en mediawijsheid' uit de nieuwe minimumdoelen voor het secundair onderwijs. Daarvoor werden de opleidingen voor onderwijs enerzijds en voor jeugdwerk ([zie actie 5.1.1.2](#)) en bibliotheken anderzijds opgesplitst. De hele opleiding werd herwerkt met inbegrip van de online vormingsmodule en uitgebreid met een volle dag over computationeel denken. Om expertise over dit thema in de opleiding te integreren werd, naast partners Mediaraven vzw en JEF vzw, Brightlab betrokken. In 2021 startte de eerste vernieuwde opleiding met 120 plaatsen voor leerkrachten, dubbel zoveel als het jaar voordien en op 4 locaties in plaats van 3. In 2022 werd de opleiding afgerond. Bovendien werden er twee specialisatietrajecten Computationeel denken en één specialisatietraject Coaching voor 42 eerder afgestudeerde Mediacoaches georganiseerd.

Daarnaast werd een traject met lerarenopleidingen opgestart over de integratie van digitale competentie en mediawijsheid. Dit resulteerde onder meer in het [stappenplan](#) en de [leerlijn](#) voor lerarenopleidingen. Er werd ook een traject met verschillende pedagogische begeleidingsdiensten afgelegd met vorming over de inzetbare tools voor mediawijsheid. Tot slot werd er een impactevaluatie uitgevoerd door de Arteveldehogeschool.

Beleidstool voor scholen

Mediawijs startte in 2021 in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming met de ontwikkeling van een [beleidstool](#) voor scholen gericht op een sociale media beleid. Met behulp van die gespreksmethodiek kunnen scholen concreet aan slag om een beleidsplan op te stellen zodat ze adequaat preventief en remediërend kunnen reageren inzake cyberpesten, verkeerd gelopen *sexting*, portret- en auteursrecht en online identiteit. In 2022 werd binnen de werkingssubsidie vanuit de bevoegdheid Media voor Mediawijs verder getest, aangepast en uitgebreid met het thema desinformatie. In 2023 werd de tool verder uitgebreid met de thema's digitale inclusie, smartphones en digitale balans, cybersecurity en privacy. Mediawijs ontving hiervoor 60.000 euro.

TeaMLit

Daarnaast inspireert Mediawijs in 2023 en 2024 samen met partners en experts Vlaamse en Europese lerarenopleiders in het kader van mediawijsheid en informatiegelletterdheid samen met Media & Learning Association, Association for Communication and Media Culture (Croatia), Heidelberg School of Education/Heidelberg University, The Institute for Future Media Democracy and Society, DCU (Ireland) en The Finnish Society on Media Education. Mediawijs zet in TeaMLit een

duurzaam netwerk van Europese lerarenopleiders en trainers in Media Information Literacy op om hen te ondersteunen om de vaardigheden van studenten om desinformatie aan te pakken te vergroten. Hiervoor ontving Mediawijs een Europese subsidie van 399.996,14 euro.

EDUboxen

VRT werkte in samenwerking met verschillende partners, waaronder Mediawijs als kernpartner, verschillende EDUboxen uit voor het secundair onderwijs. Er zijn EDUboxen rond thema's als sociale media, cybersecurity, sexting en AI.

In het Europees project EDUmake werkten Mediawijs, VRT, Media & Learning Association, NTR schooltv.nl en de Universiteit van Zagreb aan EDUbox'en in functie van de verkiezingen: [Politiek over het politieke systeem](#), [Overtuigen over politieke communicatie](#), en [Ideologie](#).

Digisprong

In 2021 werd binnen het Departement Onderwijs en Vorming het Kenniscentrum Digisprong opgericht. Het doel van Digisprong is een kwaliteitsvolle digitalisering in het onderwijs te realiseren om de volwassenen van morgen voor te bereiden op het functioneren in een technologische maatschappij. Concreet wil Digisprong scholen stimuleren en ondersteunen tot de uitbouw van een doeltreffend ICT-beleid, met inbegrip van een doeltreffende aanpak tegen cyberpesten. In het kader van de Digisprong werd 375 miljoen euro aan relancemiddelen geïnvesteerd. Daarnaast wordt er gewerkt aan de digitale competentiebevordering van leerkrachten en ICT-coördinatoren. Cyberpesten, de didactische aanpak ervan en e-inclusie zijn hier ook aandachtspunten.

De [Beleidsplanner](#) van het Kenniscentrum Digisprong is een tool waarmee scholen hun eigen ICT- en sociale mediabeleid kunnen vormgeven of optimaliseren. In dit kader werden diverse uitgebreide wegwijzers uitgewerkt, o.a. over sociale mediagebruik op school, over smartphone gebruik, digitaal welzijn, digitale inclusie, privacy enz. Het Kenniscentrum Digisprong beheert verder een breed portfolio van vormingsinitiatieven en financiële incentives voor professionalisering van leerkrachten, schoolleiders, ICT-coördinatoren en zelfs ouders. Elke school kreeg bij de Digisprong extra nascholingsmiddelen voor ICT. Daarnaast konden scholen lager onderwijs en ICT-teams deelnemen aan een extra vormingsaanbod in de vorm van *bootcamps*. Leraren en schoolteams die hun digitale competenties in kaart willen brengen kunnen dan weer gebruik maken van de tool Digisnap, die gebaseerd is op het Europese referentiekader DigCompEdu en gekoppeld is aan een vormingsdatabank. Op die manier kunnen leerkrachten ook de digitale vaardigheden van hun leerlingen aanscherpen.

Verder subsidieert het Departement Onderwijs en Vorming ook heel wat projecten die middelen voorzien voor bijvoorbeeld ondersteunende software. We denken hier bijvoorbeeld aan ADIBib LeesVoor! Vlaanderen, waarbij leer- en werkboeken van het onderwijs digitaal beschikbaar gemaakt worden voor leerlingen met beperkingen in de schriftelijke communicatie. Ook Meemoo ontvangt een subsidie van het Departement Onderwijs en Vorming voor het Archief voor Onderwijs.

Decreet Hybride onderwijs

Op 24 maart 2023 bekrachtigde de Vlaamse Regering het decreet over het hybride onderwijs in het secundair onderwijs. De coronapandemie deed veel scholen kennis maken met interactief afstandsonderwijs, vanuit een overmachtssituatie. Sommige scholen en leerlingen hebben het afstandslernen in combinatie met het contactonderwijs als positief ervaren en willen er blijvend op inzetten. Deze scholen vroegen om dit verder te kunnen zetten op structurele basis en binnen een juridisch sluitend kader.

Met het decreet over het hybride onderwijs in het secundair onderwijs is er een regelgevend kader gecreëerd waarmee scholen vanaf dit schooljaar aan de slag kunnen. Cruciaal daarbij is wel dat het gegeven onderwijs kwaliteitsvol blijft én er aandacht gaat naar leerlingen in kwetsbare thuissituaties. Het nieuwe decreet lijst de basisprincipes en randvoorwaarden op die garanderen dat het afstandsonderwijs door elke school op een kwaliteitsvolle manier wordt aangeboden. Het interactief afstandsonderwijs moet altijd in combinatie met contactonderwijs gebeuren.

Digibanken

De minister van Werk lanceerde in 2021 het project Digibanken. Dit project helpt het risico op digitale uitsluiting bij kwetsbare groepen te verkleinen. Er wordt een gelijke toegang tot digitale technologie beoogd door het voorwaardelijk beschikbaar stellen van laptops, schermen en andere hardware. Ook worden digitale vaardigheden, zowel persoonlijk als technisch, via opleiding en kennisdeling versterkt en wordt de digitale toegang tot essentiële diensten (bijvoorbeeld digitale dienstverlening vanuit de Vlaamse overheid, tax-on-web) via begeleiding verbeterd. Na een eerste succesvolle oproepronde in het najaar van 2021 startten begin 2022 zes digibanken op. Er zijn momenteel 54 digibanken verspreid over Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. De dienstverlening verschilt per digibank en locatie. De huidige digibankprojecten lopen tot eind 2024 en een deel van hen zal verlengd worden met relancemiddelen van januari 2025 t.e.m. juli 2026, dit voor een totaal van 50 miljoen euro, inclusief de kosten voor begeleiding, lerend netwerk, impactstudie en communicatie. Deze digibanken richten zich niet exclusief op jongeren.

Uitvoering 2024

In 2024 verfijnt Mediawijs de beleidstool voor scholen verder en verhoogt de samenhang tussen de thema's. Daarnaast wordt de link gelegd met de beleidstools voor digitale inclusie en andere sectoren om na te gaan welke thema's kunnen doorvertaald worden. Ten slotte wordt nagegaan of thema's zoals AI en games in onderwijs toegevoegd kunnen worden.

Verder bouwend op de evaluaties van de voorbije jaren is er een stakeholderbevraging opgestart omtrent de mediacoachopleiding voor onderwijs. Met deze resultaten zal er in 2024 een nieuwe open oproep voor mediacoachopleiding komen vanuit het kenniscentrum Digisprong.

Actie 5.1.1.2. Versterking mediacoachopleiding en uitbreiding op maat van jeugdwerkers

De Mediacoachopleiding wordt inhoudelijke aangepast met onder meer opname van relevante onderwerpen geschoeid op de thema's van voorliggend actieplan. De toegang wordt uitgebreid naar een bredere doelgroep, waaronder de medewerkers en begeleiders van culturele organisaties die werken met kinderen en jongeren en jeugdwerkers ter ondersteuning van het digitaal jeugdwerk. Er wordt ingezet op goede en aangepaste communicatie.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur, Minister van Onderwijs en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021 - 2024

In het najaar van 2021 gaf de minister van Jeugd de opdracht aan het kenniscentrum Mediawijsheid om de mediacoachopleiding uit te breiden naar het brede jeugdwerkveld. Mediawijs werkte met de bestaande mediacoachopleidingen als inspiratie, een aangepaste opleiding Jeugdwerk uit, die inzet op de concrete context en thema's waarmee professionals in het jeugdwerk geconfronteerd worden. Dit project werd op het leernetwerk digitaal jeugdwerk van 22 oktober 2021 voorgesteld. Feedback van relevante actoren in het veld, zoals Mediaraven, Jef en Link in de kabel, werd verzameld en bijkomende aanpassingen werden gedaan. De opleiding werd gefinaliseerd begin

2022. Deze [mediacoachopleiding Jeugdwerk](#) werd in april 2022, september 2022, en september 2023 georganiseerd. Voor deze opdracht ontving Mediawijs 54.082,17 euro.

In 2023-2024 werd opnieuw een Mediacoach-opleiding Jeugdwerk en Bibliotheken gestart binnen de basissubsidie van Mediawijs.

Uitvoering 2024

Ook in 2024-2025 wordt de Mediacoach-opleiding Jeugdwerk en bibliotheken verder opgenomen in de basissubsidie van Mediawijs.

Actie 5.1.1.3. Stimuleren van leesbevordering door in te zetten op taalstimulerende activiteiten

We stimuleren leesbevordering door in te zetten op taalstimulerende activiteiten. Meer en gemotiveerd lezen leidt tot een betere leesvaardigheid, geletterdheid en begrip van geschreven bronnen. Er worden extra inspanningen geleverd voor kwetsbare kinderen en jongeren en we focussen op toegankelijkheid en kritische informatievaardigheden. Bibliotheken kunnen een meer centrale rol innemen zowel op vlak van toegang tot digitale infrastructuur en internet als op vlak van inhoudelijke uitwerking van informatievaardigheden en mediawijsheid, al dan niet met partners uit het jeugdwerk of sociaal cultureel werk. Initiatieven zoals 'Lezen op school' worden gestimuleerd.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Cultuur en Minister van Onderwijs

Timing: 2020 - 2024

In reactie op de uitdagingen op vlak van lezen lanceerden de minister van Cultuur, de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de minister van Onderwijs in december 2020 ['het Leesoffensief'](#). Dit plan heeft onder andere betrekking op leesbevordering van kinderen en jongeren in het onderwijs en de vrije tijd. Het plan loopt tot 2030 en werd in samenwerking met onder andere VRT, Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest vzw, de onderwijsverstrekkers, de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL) en de bibliotheken opgesteld.

Literatuur Vlaanderen kan voor de periode 2021-2025 – via de daaraan gekoppelde beheersovereenkomst – rekenen op bijkomende middelen voor het uitbouwen van een breed gedragen én duurzaam taal- en leesbevorderingsbeleid over diverse beleidsdomeinen heen. In 2021 werd binnen het Leesoffensief het 'Boekstart in de instapklas'-onderzoek uitgevoerd, wat leidde tot een uitbreiding van het Boekstart-programma naar het kleuteronderwijs. Het eerste pilootproject vond plaats in 2022-2023 om zo in het kleuteronderwijs kinderen al van op jonge leeftijd zo veel mogelijk warm te maken voor boeken en het lezen te stimuleren.

Daarnaast stemde het Leesoffensief in 2022-2023 het aanbod van auteurslezingen nog beter af op de noden van het onderwijsveld door een betere segmentatie en een nieuwe website. Onder andere het luik leesresidenties wordt betaald vanuit Onderwijs. Literatuur Vlaanderen coördineert sinds eind 2021 een meerjarig piloottraject voor auteursresidenties in het secundair onderwijs. Tussen 2022 en 2024 resideren 50 auteurs minstens zes maanden in scholen in het TSO en BSO om samen met de leerlingen te lezen en te schrijven. In het schooljaar 2022-2023 ging Literatuur Vlaanderen aan de slag met achttien auteurs en scholen. In het schooljaar 2023-2024 komen daar nog eens tweeëndertig trajecten bij. Op 23 april 2023 vond de eerste Vlaanderenleestdag plaats, die het belang en plezier van lezen extra in de kijker zet.

Ook wordt ingezet op leesbevordering door dynamisch lesmateriaal uit te werken waarmee leerlingen op een frisse manier met literair erfgoed aan de slag kunnen in de klas. Dit gebeurt in samenwerking met de KANTL, die haar educatief materiaal heeft uitgebreid. Zo worden leraren ondersteund via vormingssessies of inspiratiedagen. Deze actie is inclusief en richt zich uitdrukkelijk op alle leerlingen van de tweede en derde graad, ongeacht hun studierichting. Door

gebruik te maken van leermiddelen die vertrekken vanuit de leefwereld van adolescenten, worden leerlingen uit BSO, TSO, KSO en ASO warm gemaakt voor literatuur.

In dit plan zijn 886.000 euro aan middelen geïnvesteerd waarvan 274.000 euro voor Boekstart in het kleuteronderwijs (via een overeenkomst aan Iedereen Leest toegekend), 11.552 euro voor auteurslezingen (via een overeenkomst aan Iedereen Leest toegekend), 64.448,00 euro voor lesmateriaal literaire canon (via een overeenkomst aan Iedereen Leest toegekend), 60.000 euro per jaar voor de Vlaanderenleestdag (2023, 2024, 2025) en jaarlijks 178.000 euro voor het opstarten van expertisenetwerken leesbevordering (2024-2025).

Uitvoering 2024

Het Leesoffensief loopt nog tot 2030 en heeft nog verschillende acties in 2024 en 2025 gepland. Beide jaren zal een nieuwe editie van de Vlaanderenleestdag plaatsvinden, om zo het belang en plezier van lezen extra in de kijker te zetten.

Actie 5.1.1.4. Kinderen en jongeren versterken op vlak van informatie

We willen kinderen en jongeren meer mediawijs maken via de verschillende kanalen die hen nu al bereiken en die door hen gebruikt worden. We maken werk van het versterken van hun competenties op vlak van informatie. Onder meer via het project Nieuws in de Klas wordt naast de actualiteitswaarde, meer ingezet op het omgaan met nieuws en (des)informatie. Aangepast aan de onderscheiden leeftijdsfasen wordt in een aangepast traject voorzien rond o.a. 'factchecking', debatteren en participeren.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2024

VRT NWS

VRT NWS zette in 2021 in op het versterken van zijn digitale aanbod om tegemoet te komen aan de veranderende behoeften van (jonge) mediagebruikers.

Op de Facebook-pagina werd vaker VRT NWS Live uitgezonden vanuit een vernieuwde studio die vlotter inzetbaar was voor uitzendingen op de sociale media. Karrewiet startte met een aanbod op TikTok.

Het aanbod van NWS NWS NWS, het Instagram-nieuwskanaal voor jongeren, werd uitgebreid. Daarbij ging aandacht naar interactie en gemeenschapsvorming, met inbreng van gebruikers, vragen en debat. Ook nieuwe aanbodvormen, zoals "videosliders", "infosliders" en nieuwe uitlegformaten werden geïntroduceerd. Voor het NWS NWS NWS-format NWS@school ging de jongerenredactie in 2022 wekelijks op bezoek in een school waar met tieners in gesprek werd gegaan over actuele nieuwsgebeurtenissen. Het gesprek werd telkens afgesloten met een NWS@school-quiz die ook verspreid werd door NWS NWS NWS. De klas die op het einde van het schooljaar de hoogste score heeft, mag een dag meewerken op de NWS NWS NWS-redactie en mee de nieuwsstroom van die dag bepalen.

De VRT-nieuwsdienst leverde in 2021 grote inspanningen om desinformatie in Vlaanderen tegen te gaan. Vanuit een gespecialiseerde cel publiceerde hij factchecks en duiding bij desinformatie. Dat gebeurde onder het Check-label op Vrtnws.be en in de nieuwsapp. Die checks werden ook "vertaald" naar andere platformen en programma's. Zo gaven experts van VRT NWS uitleg over misleidende nieuwsberichten in bijvoorbeeld Generation M op MNM. Voor jongeren werd NWS NWS NWS Checkt aangeboden, een format voor factchecking op Instagram.

Het aantal mensen die bereikt werden op sociale media steeg. Zo had VRT NWS eind 2023 394.832 volgers op Instagram (ten opzichte van 356.113 eind 2022 en 305.015 eind 2021) en 411.563 volgers op Facebook in 2022 (ten opzichte van 400.005 eind 2021). Het bereik op weekbasis bij de 16- tot

24-jarigen bedroeg 80,8% in 2021. In 2022 bedroeg dit 76,6%. Karrewiet telde eind 2023 332.700 volgers op TikTok (ten opzichte van 280.600 eind 2022 en 172.200 eind 2021). NWS NWS NWS bereikte 343.178 volgers op Instagram (ten opzichte van 292.421 eind 2022 en 225.036 eind 2021). Extra inspanningen werden geleverd om samen met andere merken van VRT, zoals MNM en Studio Brussel, “moeilijkere” thema’s helder tot bij een jonger publiek te brengen.

Nieuws in de Klas

Nieuws in de Klas is een media-educatief project in Vlaamse en Brusselse scholen van het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, Vlaamse Nieuwsmedia, WE MEDIA, Media.21, VRT NWS en Meemoo. Nieuws in de Klas heeft als doel om de nieuws- en informatiegeletterdheid van leerlingen te versterken en hen warm te maken voor nieuws en actualiteit. Het project stelt scholen en leerkrachten van het lager en secundair onderwijs gedurende 1 schoolweek (5 dagen) een papieren en/of digitaal nieuwspakket ter beschikking én het hele jaar door themadossiers van Media.21. Daarnaast wordt ook educatief materiaal voorzien bij deze pakketten door Mediawijs. Sinds ingang van dit JKP werd binnen het project meer vertrokken vanuit de leefwereld van jongeren zelf en werd ook de hoeveelheid digitale pakketten verhoogd. Per schooljaar is er 1 miljoen aan projectmiddelen voorzien voor dit project.

Nieuws in de Klas 2.0 is een project dat een extra/nieuw kader ontwikkelt voor Nieuws in de Klas als onderdeel van het Vlaams Veerkrachtplan in 2022-2024. Het project ontving 750.000 euro relancemiddelen. Het nieuwe kader wil jongeren stimuleren en helpen om bewust en kritisch om te gaan met digitale media, nieuws en informatie. Het project is gebaseerd op het (digitale) nieuwsgebruik van jongeren zelf en ondersteunt hen bij het vinden en herkennen van goede informatie. Het project vertrekt vanuit de (digitale) leefwereld van jongeren en de manier waarop zij nieuws consumeren (voornamelijk smartphone - sociale media) en heeft als doel om jongeren zelf een actievere rol te laten spelen in het educatieve aanbod van NIK, waarbij ze zelf werken aan hun mediawijsheid als actor en minder als consument.

Per graad van het secundair onderwijs wordt een handleiding voor leerkrachten, een online lesmodule met video’s en interactieve oefeningen en een Vlaamse wedstrijd (challenge) voorzien. In de eerste graad secundair onderwijs wordt samen met Mediaraven ingezet op journalistiek en nieuws via [de Nieuwsmakers](#). In de tweede graad secundair onderwijs versterken ze samen met Stampmedia de modules van [de Feitencheckers](#) kritische nieuws-en informatievaardigheden. In de derde graad secundair onderwijs leren de jongeren samen met HUIO hoe je nieuws en informatie maatschappelijk constructief kunt inzetten via debatteren en omgaan met meningsverschillen met de modules van [de Opiniemakers](#).

Voor de verschillende trajecten werkte Mediawijs samen met enkele structurele partners: Mediaraven vzw, StampMedia vzw en HUIO vzw. In 2022 voerde Arteveldehogeschool een impactstudie uit. De pakketten werden op basis daarvan aangepast en geherlanceerd op de Nieuws in de Klas dag voor leerkrachten in oktober 2023.

Extra ondersteunende instrumenten werden ontwikkeld, waaronder ondersteunende affiches en een handleiding voor leerkrachten met extra gespreksmethodieken: [Dialoog in de klas](#).

In het schooljaar 2023-2024 werd het thema verkiezingen sterk in de verf gezet. Met het lespakket ‘[Verkiezingen in de klas](#)’ (NIK) leren leerlingen via verschillende werkvormen hoe politieke informatie zich verspreidt op sociale media, hoe ze betrouwbare informatie kunnen herkennen en hoe ze hun eigen mening kunnen vormen over politiek.

Gezondheidsgeletterdheid

Deze actie werd initieel niet onderschreven door de minister van Onderwijs, maar in 2022 subsidieerde het Departement Onderwijs en Vorming CEBAM/Gezondheid en Wetenschap Mediawijs om een lespakket over gezondheidsgeletterdheid te maken voor het secundair onderwijs, namelijk '[Gezond Geweten](#)'. Het project ontving 30.920,00 euro. Dit pakket heeft als doel de gezondheidsgeletterdheid van de leerlingen te bevorderen, m.a.w. hun kritische houding ten aanzien van gezondheidsinformatie aan te scherpen.

NieuwsWijsNeuzen

Een deel van de middelen binnen het digitaal transformatieprogramma voor de Vlaamse media werd aangewend voor een projectoproep rond desinformatie. Bedoeling was onderbouwde en praktijkgerichte initiatieven te ondersteunen die inzetten op weerbaarheid tegen desinformatie en die bijdragen aan de opdracht van mediaspelers en hun verantwoordelijkheid voor de juistheid van de door hen verspreide informatie.

Binnen deze oproep werd het project [NieuwsWijsNeuzen](#), een samenwerking van Arteveldehogeschool, Odisee, Universiteit Antwerpen, VVJ, Mediawijs, KeKi, Scivil, Het Geluidshuis en Ketnet, opgestart. Het maakt kinderen (8-12 jaar) weerbaarder tegen desinformatie door in te zetten op nieuwswijsheid, zowel aan de zijde van de (jeugd)journalisten als aan de zijde van de kinderen. Ten eerste wordt voor journalisten in co-creatie ethische richtlijnen uitgewerkt, ten tweede wordt innovatief educatief materiaal voor kinderen voorzien, gericht op het kennismaken met journalistiek, het debunken van desinformatie en het kritisch denken over media. Ten derde omvat het project een checkpunt voor desinformatie op sociale media, waar kinderen berichten waarover ze twijfelen, naartoe kunnen sturen. Het project ontving 623.064,25 euro aan relancemiddelen.

Hyperlokaal Digitaal Geïnformeerd in Antwerpen

Een groot deel van de middelen binnen het digitaal transformatieprogramma voor de Vlaamse media werd aangewend voor een projectoproep digitale transformatie. Doel van de oproep is om concrete en effectief implementeerbare projecten te ondersteunen, waar meerdere relevante partners bij betrokken zijn, rond een aantal afgebakende kernthema's en gemeenschappelijke noden en opportuniteiten in de brede Vlaamse mediasector die de technologische weerbaarheid en economische leefbaarheid van de sector versterken.

Na advies van een jury van experts besliste de minister van Media om 18 projecten te ondersteunen. Eén van deze projecten werkt op participatie van jongeren in de journalistieke wereld: Hyperlokaal digitaal geïnformeerd in Antwerpen (Digital Media Nomads, 2023-2024). Dit project zal via digitalisering hyperlokale content vindbaar en meningsvol maken voor een diverse groep jongeren die leven en werken in lokale wijken in Antwerpen. Met het project wordt ingezet op het ontsluiten van nieuwsberichten voor jongeren via de verdere digitalisering van de media op hun maat. Het consortium zet ook in op jongeren politiek te motiveren/engageren. Hiervoor zullen zij ook werken met een groep van jongerenjournalisten. Het project ontving 488.865 euro aan relancemiddelen.

Uitvoering 2024

Nieuws in de Klas

Voor het schooljaar 2024-2025 worden de acties van Nieuws in de Klas 2.0 geïntegreerd in de structurele werking van Nieuws in de Klas.

NieuwsWijsNeuzen

KeKi lanceert in februar 2024 de [Kindwijzer](#), een leidraad voor kindwijze journalistiek in tijden van desinformatie. De Kindwijzer biedt algemene aanbevelingen en concrete handvatten voor een journalistieke berichtgeving die op maat is van kinderen en jongeren, hen met respect behandelt, hun vertrouwen in de media stimuleert en hen actief beschermt tegen desinformatie.

Actie 5.1.1.5. Verbeteren van de digitale competenties van kinderen en jongeren

Conform de eindtermen verbeteren we de digitale competenties van kinderen en jongeren. Hierbij moet extra aandacht en ondersteuning gaan naar specifieke kwetsbare groepen. De leefwereld van kinderen en jongeren is nauw verweven met het internet. Daarom mogen ook specifieke kwetsbare groepen zoals kinderen en jongeren met een beperking, in voorzieningen, in een kwetsbare thuisituatie niet vergeten worden. Ook bij hen kan het gebruik en aldus het belang van sociale media en digitale technologie niet worden onderschat. De vraag naar versterking van mediawijsheid is hiermee onlosmakelijk verbinden. We zetten hierrond een participatief traject op.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2024

Iedereen Digitaal Bovenlokaal

In april 2021 werd binnen het kader Vlaamse Veerkracht een digitaal inclusiebeleidsplan 'Iedereen Digitaal', gericht op o.m. jongeren in kwetsbare situaties, ontwikkeld. Eén van de acties van dat plan was het project Iedereen Digitaal Bovenlokaal van Mediawijs, gericht op o.m. jongeren in kwetsbare situaties. Dit project had als doel het bovenlokaal digitaal inclusiebeleid te versnellen binnen sectoren, organisaties en voorzieningen die werken met jongeren in kwetsbare situaties en liep tot en met juni 2023. Naast netwerkvorming en training, voorzag het project ook in de co-creatie van ondersteunende materialen voor de sectoren die werken met jongeren in kwetsbare situaties, zoals: [Weerbaar online over omgaan met online agressie bij personen met een lagere emotionele ontwikkeling in samenwerking met UCLL](#), [De beleidstool digitale inclusie voor de welzijnssector](#), [Het mediawijs vriendenboekje waarmee je de omgang met digitale media van je jongeren in kaart brengt](#), [De symbolenwijzer voor de betekenis van digitale symbolen](#). [De digitale vraag van vandaag als praatmethodiek voor de leefgroep](#).

Na afloop van dit project werd ruimte voorzien in de structurele middelen van Mediawijs om aandacht te blijven besteden aan welzijnsactoren. Het project ontving 225.779,51 euro relancemiddelen.

Bandbreedte

In september 2021 lanceerde het agentschap Opgroeien het project 'Bandbreedte', met in eerste fase de focus op de sector jeugdhulp. Voor dit project werden 5 miljoen euro relancemiddelen ingezet. Deze middelen zijn inzetbaar tot juni 2026.

Bandbreedte investeert in een changetraject (volgens het ADKAR-principe) voor de sector jeugdhulp met als doel het verhogen van het blended werken en de mediawijsheid. Via deze verschillende acties worden begeleiders in de jeugdhulp versterkt en ondersteund op vlak van digitalisering en mediawijsheid, zodat de integratie hiervan in de dagdagelijks begeleiding en praktijk zijn weg vindt en zo beroepsbeoefenaars en kinderen en jongeren empowered.

Zo werd er een [Mediacoach](#) opleiding voor de jeugdhulp gerealiseerd, waarbij 54 afgestudeerde Mediacoaches Jeugdhulp afstudeerden. Er zijn momenteel nog twee trajecten lopende. Dit traject ontving 167.220,95 euro relancemiddelen.

Ook werd er een modulair programma digitale competenties voor jeugdhulpmedewerkers opgezet. In totaal werden 1173 unieke personen bereikt via vormingen, studies en opleidingen.

Er werden 6 online netwerkmomenten bandbreedte aangeboden sinds de lancering op 14 februari 2022. Volgende opleidingen werden aangeboden: Chathulp, Emailhulp, Beeldbellen, Online hulp apps, Sociale media, Online informeren en Blended hulp.

Ook werden er materialen ter ondersteuning werden uitgewerkt, waaronder [De 10 mediaprofielen](#), en PARKOUR: een digitaal platform bereikbaar via app en web waar jongeren makkelijk informatie vinden over zichzelf en hun traject., Ontsluiting info voor jongeren via burgerprofiel: inzage dossier/jeugdhulpgeschiedenis/ knop dossierinzage/ melding één jaar voor vernietigen dossier jeugdhulp

Ook werd geïnvesteerd in de welzijnsapp-store om minimum 100 app's te screenen voor jongeren en gezinnen en te ontsluiten. In 2023 werden er nog eens 33 app's gescreend waarvan 19 ontsloten op de app-store. Organisaties krijgen ook de kans om een eigen favorietenpagina aan te maken die ze binnen hun werking kunnen toepassen in het begeleiden van kinderen, jongeren en gezinnen. Hiervan zijn er 43 aangemaakt in 2023.

Betrokken partners bij de uitvoering van de verschillende acties zijn: Het agentschap Opgroeien, de sector jeugdhulp, hun koepelorganisaties, Mediawijs (imec), Sam, Steunpunt Mens en samenleving, de Arteveldehogeschool, de UCLL, Departement Zorg, WATWAT, UGent, Cronos, Digitaal Vlaanderen, 106, onlinehulp Vlaanderen;

Iedereen Digitale Coach

Vanuit ABB – Gelijke kansen wordt Mediawijs binnen het Iedereen Digitaal relanceplan gefinancierd om in 2023-2024 ook voor de sectoren de werken met mensen met een beperking, voor integratie en inburgering en voor Ligo/basiseducatie opleidingen Mediacoach te voorzien. Dit traject ontving 436.001,17 euro aan relancemiddelen.

Uitvoering 2024

Bandbreedte

In het kader van Bandbreedte zal Mediawijs tegen eind 2024 extra materiaal gericht naar (wie werkt met) jongeren en gezinnen in kwetsbare situaties ontwikkelen. In maart 2024 start de opleiding Mediacoach Jeugdhulp in Hasselt en wordt bekeken hoe dit project in 2025 opgevolgd wordt. Men wil het project verduurzamen door terugkomdagen voor de afgestuurde mediacoaches en door jaarlijks een opleiding aan te bieden.

In 2024 worden terug vier online netwerkmomenten Bandbreedte aangeboden en worden alle modules zoals beschreven ook verder aangeboden Er start vanaf november 2024 ook een opleiding tot blended hulpcoach om dit alles te verduurzamen binnen jeugdhulporganisaties.

In maart 2024 start de pilootfase van het gebruik van PARKOUR en wordt het gebruik verankerd in een decretale basis.

Er worden innovatiehubs en -labs georganiseerd om over de grenzen van organisaties heen nieuw materiaal te ontwikkelen. De ontwikkelingen van volgende materialen staat gepland:

- Publicatie (2025).
- Ontwikkelen digitale capaciteitsmeting.
- Kader digitaal competente medewerkers.

Tot slot zal het Departement Zorg de app'store en de screening ervan duurzaam blijven ondersteunen en staan er nog nieuwe screenings gepland. Organisaties kunnen ook gratis verder favorieten pagina's aanmaken.

Mediawijs, Sam vzw, UCLL en Arteveldehogeschool lopen in 2024-2025 een traject om het medewerkersvertrouwen in digitalisering in de jeugdhulp te versterken.

Mediawijs werkt met VIVO, Sam vzw en Link in de Kabel in 2024-2025 aan de digivaardigheden van zorg- en welzijnsmedewerkers met ondersteuning van de POD MI.

OD 5.1.2. We versterken kinderen en jongeren in hun competenties als ontvanger, gebruiker en maker van geprinte, audiovisuele en digitale media

Actie 5.1.2.1. Bevorderen van journalistiek door kinderen en jongeren

We bevorderen journalistiek door kinderen en jongeren. Initiatieven die kinderen en jongeren versterken in hun informatievaardigheden worden aangespoord actief verder in te zetten op objectieve en maatschappelijk relevante informatieverzameling, -vertaling en -communicatie. Kinderen en jongeren dragen zo actie bij vanuit hun leefwereld tot een meer correcte en genuanceerde beeldvorming en representativiteit van kinderen en jongeren in de media.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2024

Dag van de Jeugdjournalistiek

In september 2021 kreeg Stampmedia de opdracht van de minister van Jeugd en Media om een voortraject en een dag rond jeugdjournalistiek te organiseren voor het budget van 99.980 euro. In het najaar van 2021 werd het voortraject vorm gegeven met jongeren en regionale partners. Quindo liep een voortraject in West-Vlaanderen, Mediaraven in Oost-Vlaanderen, Villa Basta in Limburg, Trill in Vlaams-Brabant en StampMedia in Antwerpen. In deze trajecten werden 183 jongeren begeleid om aan objectieve en maatschappelijk relevante informatieverzameling te doen door middel van participatie aan mediakampen, en workshops en het maken van documentaires, vlogs en fotoreportages. Het thema was 'Ongehoord', verhalen over mensen waar je weinig over hoort. Dit werd ook het thema voor de wedstrijd, waarvan de uitreiking op de dag van de jeugdjournalistiek plaatsvond.

Dit grote evenement '[What the Media](#)' ging door op 23 april 2022, waar 250 jongeren tussen 12 en 26 jaar konden proeven wat het Vlaamse medialandschap en journalistieke veld hen te bieden had. Via drie doelgroepspecifieke programma's op drie verschillende locaties in Antwerpen gingen ze in gesprek met experts, vlogden ze erop los, maakten ze radio en video en leerden ze bij over deepfake, factchecking en haatspraak.

Het netwerk rond journalistiek kwam meerdere keren samen in 2022 en 2023.

Nieuwsgeletterdheid jeugdwerkers

In 2023 gaf de minister een bijkomende opdracht aan Stampmedia voor het versterken van mediageletterdheid bij jeugdwerkers voor een budget van 95.600 euro. Samen met partners Mediaraven, Quindo en Link in de kabel ontwikkelen de vier Vlaamse jeugdjournalistieke organisaties een specifieke vorming rond mediageletterdheid gericht op eerstelijns jeugdwerkers. De jeugdwerkers die de vorming volgen, geven vervolgens de geleerde lessen en vaardigheden door aan hun collega's en vrijwilligers binnen de eigen organisatie (*peer-to-peer* vormingen).

Via het project '[Piece of Fake](#)' wordt ingegaan op de groeiende vraag naar kennis en expertise om met jongeren het gesprek te gaan over desinformatie, samenzweringstheorieën, stereotype beeldvorming enz.. Tachtig jeugdwerkers worden gevormd en begeleid om het omgaan met desinformatie te versterken binnen hun organisaties.

Uitvoering 2024

Voor het project Piece of Fake lopen er workshopdagen voor 80 jeugdwerkers in februari en maart 2024. Daarna wordt de kennis die in deze workshops werd opgebouwd verder geïmplementeerd in de jeugdwerkingen.

Actie 5.1.2.2. Aanmoedigen van kinderen en jongeren als maker van 'bottom-up' geïnspireerde online vrijetijdsactiviteiten of digitaal jeugdwerk

We moedigen kinderen en jongeren aan als maker van 'bottom-up' geïnspireerde online vrijetijdsactiviteiten of digitaal jeugdwerk. Kinderen en jongeren nemen hierin steeds actiever een rol op. Dit draagt bij tot ontplooiing en ontwikkeling. Vlaamse en lokale organisaties worden aangemoedigd hun krachten te bundelen en gezamenlijke projecten tot stand te brengen. Ook digitale makerspaces en coding-initiatieven krijgen aandacht.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2024

Digitaal jeugdwerk

In opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media werd in 2021 het onderzoek [Digitaal Jeugdwerk in Vlaanderen](#) uitgevoerd door Imec van de VUB. Dit onderzoek brengt het landschap en *good practices* in kaart. Het finale rapport werd in december 2021 opgeleverd. De resultaten van het onderzoek werden voorgesteld op de werkgroep jeugdwerk alsook op het leernetwerk digitaal jeugdwerk. Er werd bekeken hoe de aanbevelingen uit het onderzoek rond digitaal jeugdwerk verder geïmplementeerd kunnen worden. Hieruit kwamen verschillende initiatieven naar voren, waaronder het opstarten van een leernetwerk digitaal jeugdwerk in 2021. De eerste bijeenkomst was op 20 oktober 2021 en richtte zich op de ondersteuning van jeugdwerkers. De tweede bijeenkomst was op 14 februari 2022 en ging over het onderzoek digitaal jeugdwerk, de derde bijeenkomst ging door op 14 juni en betrof kadervorming, de vierde bijeenkomst ging over kinderen en jongeren in kwetsbare situaties en vond plaats op 19 september 2022.

Daarnaast participeerde Vlaanderen aan een oefening omtrent digitaal jeugdwerkbeleid van de strategisch gecoördineerde werkgroep van de nationale agentschappen (SNAC) inzake digitaal jeugdwerk. In 2022 werden de resultaten van de SNAC digitaal jeugdwerk bekend gemaakt via de netwerkgroep jeugdonderzoek.

Participatietraject Innovatieve vormen van digitaal jeugdwerk

Op basis van de resultaten van het onderzoek digitaal jeugdwerk werd in 2023 een overheidsopdracht uitgeschreven voor het participatief ontwikkelen van innovatief digitaal jeugdwerk. Deze opdracht werd gegund aan Mediaraven in mei 2023 voor 79.060,02 euro en loopt tot maart 2024. De Aanstokerij en D'Broej zijn partners in dit project Het project bestaat uit het op participatieve wijze ontwikkelen van een nieuw spelconcept binnen het bestaande Bibster-platform als digitale jeugdwerkpraktijk. Het spel richt zich op jongeren tussen 10 en 15 jaar in de vrije tijd. De prioritaire doelgroep zijn jongeren met een kwetsbare achtergrond.

Verantwoord gamen

Ook werd er ingezet op maatschappelijk verantwoorde gamen binnen het jeugdwerk via het stimuleren van een positieve en sociale gamebeleving. Het project GAME-ON werd in juni 2023

gegrond aan JEF vzw door middel van een facultatieve subsidie van 126.089 euro. Dit project loopt tot en met 31 december 2024. Dit project komt niet alleen tegemoet aan de huidige OD van het JKP, namelijk het versterken van kinderen en jongeren in hun competenties als actieve mediagebruikers, maar ook aan de doelstelling binnen de [visienota Level Up Vlaanderen](#) van het inzetten op de maatschappelijke functie van games.

JEF vzw ontwikkelde een [reizend gamelab GAME ON](#) voor jongeren van 10 tot en met 18 jaar dat naar acht verschillende jeugdorganisaties en jeugddiensten in Vlaanderen reist. Jongeren kunnen kennismaken met games met een uitgesproken storytelling, artistieke art design en/of maatschappelijk relevante thema's. Het project verruimt hun blik en kennis over games, maar ook over de maatschappelijke thema's die met de games worden aangeraakt. Daarnaast wordt er een vorming aangeboden aan jeugdwerkers over verantwoord gamen, zodat zij mee jongeren kunnen begeleiden, maar ook de kennis binnen het jeugdwerk op vlak van digitaal jeugdwerk en gaming wordt verhoogd.. Mediawijs, Departement Cultuur, Jeugd en Media, De Ambrassade, Stampmedia en experts uit de gamewereld werden hierin betrokken.

In oktober 2023 ging de eerste GAME ON door in Gent bij de fabriek van Habbekrats. Hier werden 13 jeugdwerkingen, waaronder jeugdhuizen, jeugdbewegingen, speelpleinen, jeugdvakanties en organisaties informatie en participatie, en 224 jongeren bereikt.

Uitvoering 2024

Participatietraject Innovatieve vormen van digitaal jeugdwerk - Bibster

Het nieuwe spelconcept binnen het bestaande platform Bibster zal in maart 2024 klaar zijn. Dit concept zal op 16 mei tijdens Apestaartjaren worden gepresenteerd.

Verantwoord gamen – GAME ON

De tweede GAME ON gaat door op het jeugdfilmfestival van 10 tot 18 februari 2024. Daarna zijn er nog zes soortgelijke events gepland tot en met de herfstvakantie 2024.

Actie 5.1.2.3. Kinderrechten in de digitale omgeving

Kinderrechten in de digitale omgeving is ingebed in de ruimere context van Europese en internationale beleidsdimensie. Mediawijsheid wordt naar voren geschoven bij de voorbereiding van de strategie kinderrechten van de EU en van de Raad van Europa. We versterken kinderen en jongeren als geïnformeerde en kritische burger door samen met hen mediawijze rechten, aanbevelingen en ideeën te formuleren. We vertrekken hiervoor vanuit de ervaringen en de meningen van de kinderen en jongeren, waaronder de Vlaamse Jeugdraad. De resultaten en aanbevelingen van reeds gelopen internationale en Europese trajecten met Vlaamse kinderen en jongeren worden hierin verwerkt. De output van dit participatief traject wordt meegenomen naar bij de opmaak van de komende Europese strategie Kinderrechten.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 -2021

Vlaanderen heeft namens België deelgenomen aan het project van de Raad van Europa om kinderen en jongeren te consulteren in het kader van de voorbereiding van de nieuwe strategie kinderrechten 2022-2027. De Raad van Europa heeft heel wat stakeholders betrokken in de voorbereiding van de strategie. Het was de eerste keer dat ook kinderen en jongeren werden betrokken. In totaal werden 220 kinderen en jongeren geconsulteerd in samenwerking met de delegaties van de 10 betrokken lidstaten. Voor de Raad van Europa heeft DCI Italië het project in goede banen geleid. Vlaanderen heeft, namens België, gekozen voor het thema van de nieuwe technologieën. Het onderzoek werd uitbesteed aan het Kenniscentrum Kinderrechten, in samenwerking met Mediaraven voor 9.800 euro. De consultatie van de Vlaamse jongeren tussen 13

en 16 jaar via focusgroepen vond plaats op 5 juli 2021. Het eindrapport met inzichten en aanbevelingen werden eind juli 2021 aan de Raad van Europa overgemaakt

De input van de jongeren werd zichtbaar verwerkt in de nieuwe [Strategie Kinderrechten van de Raad van Europa voor 2022-2027](#). De strategie werd gelanceerd tijdens een 'High-Level launching Conference for the Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2022-2027)' te Rome (Italië) op 7 en 8 april 2022. Naast de delegaties van de lidstaten, waaronder die vanuit België/Vlaanderen, was er ook jongerendeleгатie waarvan ook twee Vlaamse jongeren deel uitmaakten.

TD 5.2. De Vlaamse overheid zet zich in voor een meer inclusief mediawijsbeleid via weerbaarheidsopbouw

Mediawijsheid staat in wisselwerking met online weerbaarheid van kinderen en jongeren. Kinderen en jongeren komen onvermijdelijk met online risico's in contact. In veel gevallen zijn ze in staat om op een adequate manier met deze risico's om te gaan. Ze hanteren bepaalde strategieën om risico's te vermijden, en kiezen voor een probleemoplossende aanpak als het misgaat. Kinderen en jongeren moeten bevestigd worden in deze competenties, maar moeten ook waar nodig ondersteund worden in het opbouwen van weerbaarheid.

De Vlaamse overheid zet daarom in op het bestrijden van verontrustende evoluties en praktijken die kinderen en jongeren aantasten in hun integriteit. Met gerichte maatregelen en betrokkenheid van experts vullen we waar mogelijk hiaten en versterken we bestaande maatregelen die op dit moment te kort schieten. We bekampen negatieve mechanismen, maar zetten tegelijkertijd in op de weerbaarheid door de kennis van kinderen en jongeren op vlak van hun rechten en mogelijkheden in de digitale omgeving op te bouwen en te verdiepen. Met kennis van zaken kunnen kinderen en jongeren op deze manier gezond, veilig, geïnformeerd en participatief hun weg vinden in een steeds meer internationale en digitale wereld.

OD 5.2.1. We bekampen online mechanismen die de fysieke, psychische en/of seksuele integriteit van kinderen en jongeren aantasten

Actie 5.2.1.1. Preventie en tegengaan van cyberpesten

We zetten gerichte acties op met het oog op preventie, vermijden en tegengaan van cyberpesten.

Meer specifiek zal mede op basis van de resultaten van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek over de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking de mogelijkheden en de opmaak van vorming en opleiding van begeleidend personeel inzake cyberpesten worden onderzocht.

Binnen het onderwijs wordt de 'whole school approach' ook in het kader van cyberpesten gestimuleerd. Scholen worden gestimuleerd om de aanpak van cyberpesten te integreren in het schoolbeleid om zo geïntegreerd en duurzaam te werken. Dit zal verlopen via de ontwikkeling van een incident-handeling procedure specifiek gericht op cyberpesten, het beter ondersteunen van scholen en het toegankelijker maken van preventiestrategieën die hun effectiviteit hebben bewezen. Ook wordt er in afstemming met betrokken organisaties bekeken of bestaande initiatieven beter aangepast kunnen worden aan online risico's, zoals cyberpesten. We valoriseren onderzoeksbevindingen rond de aanpak van (cyber)pesten en preventie op school.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Onderwijs en Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2020 - 2024

Voor inspanningen richting een gecoördineerde integrale aanpak van cyberpesten zie [prioriteit 1, actie 1.1.2.1](#). Deze actie krijgt ook uitvoering binnen [actie 5.1.1.1](#).

Binnen het onderwijs wordt de 'whole school approach' ook in het kader van cyberpesten gestimuleerd. Scholen worden gestimuleerd om de aanpak van cyberpesten te integreren in het schoolbeleid om zo geïntegreerd en duurzaam te werken. Dit verliep via de ontwikkeling van een incident-handeling procedure specifiek gericht op cyberpesten, het beter ondersteunen van scholen en het toegankelijker maken van preventiestrategieën die hun effectiviteit hebben bewezen. Ook wordt er in afstemming met betrokken organisaties bekeken of bestaande initiatieven beter aangepast kunnen worden aan online risico's, zoals cyberpesten. [Voor preventie van cyberpesten op school zie actie 1.1.2.2.](#)

Eerste hulp bij cyberpesten

In opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming ontwikkelde en organiseerde Mediawijs een nieuw vormingstraject: 'Eerste Hulp bij Cyberpesten' of EHBC ([zie prioriteit 1, actie 1.1.2.2](#)).

Anders dan de andere vormingen ligt de focus hierbij specifiek op de eerstelijns-ondersteuners (zorgleerkrachten, leerlingenbegeleiders en CLB-medewerkers) en was het daarmee uniek in zijn aanpak. Dit traject traint hen om handelingsgericht te werken in geval van cyberpesten. De opleiding biedt een combinatie van theoretische input en actieve werkvormen, zoals groeps gesprekken en rollenspelen voor het inoefenen van technieken. Er komen gespreksvormen aan bod om toe te passen op leerlingen, verschillende mogelijkheden om een cyberpestcasus aan te pakken, het verschil tussen een niet-confronterende en confronterende aanpak en hoe je in gesprek kan gaan met ouders. Daarnaast worden linken gelegd met specifieke casussen uit de eigen praktijk. De opleiding werd opgezet in samenwerking met Pimento vzw en Tenz (Gie Deboutte) en leden van het Netwerk Kies Kleur tegen Pesten. In 2021-2022 werd de opleiding één maal online (door COVID) en vier maal fysiek op verschillende locaties in Vlaanderen georganiseerd voor 101 deelnemers.

Ook de door Mediawijs ontwikkelde [mediawijze beleidstool](#): een werkvorm voor schoolteams om een beleidsplan en actieplan voor een (sociale)mediawijsheidsbeleid op te stellen, geeft uitvoering aan deze actie ([zie prioriteit 1, actie 1.1.2.2](#)).

Cyberpesten geïntegreerd in mediacoachopleiding Onderwijs

Vanaf 2022 was er financiële ondersteuning van Mediawijs voor de vorming mediacoachopleiding Onderwijs ([zie actie 5.1.1.1](#)) met daarbij specifieke aandacht voor cyberpesten). In schooljaar 2022-2023 werden er vormingen georganiseerd op drie locaties waarbij 120 leerkrachten bereikt werden. Het Departement Onderwijs en Vorming gaf Mediawijs een subsidie om in 2023-2024 een Mediacoachopleiding te organiseren met een bereik van 80 à 90 deelnemers, verspreid over minstens 3 locaties in Antwerpen, Gent en Vlaams-Brabant. Een van de voorwaarden bij deze subsidie is de integratie van de opleiding EHBC: Eerste Hulp bij Cyberpesten in het gehele Mediacoach-traject. Wie de opleiding volgt zal de keuze krijgen om zich te verdiepen in cyberpesten. Dit zal resulteren in een reeks van verschillende workshops verspreid over de verschillende opleidingsdagen. Daarnaast wordt verwacht dat deze deelnemers een accent leggen op cyberpesten in hun stageproject. Deze opleiding werd ontwikkeld in samenwerking met Mediaraven, Brightlab en JEF.

Aansluitend bij de opleiding werd een [flowchart](#) ontwikkeld om scholen te ondersteunen bij het uitwerken van een reactiebeleid. De flowchart is gericht op (zorg)leerkrachten en CLB-medewerkers en is een stappenplan met technieken om cyberpesten te herkennen en aan te pakken, tips om het gesprek aan te gaan met alle betrokkenen, etc.. Het dossier [Nee tegen Cyberpesten](#) biedt leerkrachten en andere professionelen en vrijwilligers die met kinderen en jongeren werken bovendien heel wat achtergrondinformatie over het thema. In 2023 ontwikkelde Mediawijs ook een nieuwe affiche over cyberpesten op basis van de flowcharts uit Eerste Hulp Bij Cyberpesten.

Actie 5.2.1.2. Versterking van de online integriteit van kinderen en jongeren

De online wereld biedt heel wat mogelijkheden om een eigen imago en identiteit te bepalen. Kinderen en jongeren onderhouden hun sociaal netwerk of breiden deze uit. Ontmoetingen, het ontstaan van vriendschappen en uitbouwen van relaties verloopt meer en meer via een digitale weg.

We zetten samen met experts in op de versterking van de online integriteit van kinderen en jongeren. In het kader van een integriteitsbeleid met oog voor preventie en aanpak, worden tools en methodieken ontwikkeld met oog op het gezond omgaan met media, met aandacht voor thematieken zoals digitale balans, mediaopvoeding, online relaties en seksualiteit en het in kaart brengen van vormen van online seksisme, dat gelinkt kan worden aan gendergerelateerd geweld. De resultaten moeten bijdragen tot de ontwikkeling van aangepaste methodieken of instrumenten om de 'civility' onder sociale mediagebruikers te bevorderen.

Verantwoordelijke minister: Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Timing: 2020 – 2024

Preventie gewelddadige Radicalisering

In 2021 lanceerde de minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen een projectoproep voor de ondersteuning van lokale besturen in het kader van de preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme en polarisatie ([actie 5.2.1.3](#)). Er werden 14 projecten goedgekeurd, waarvan er negen specifiek inzetten op polarisatie via desinformatie en haatspraak. De acties zijn veelzijdig: expertiseopbouw rond online haatspraak en nepnieuws, inzetten op mediawijsheid/mediageletterdheid en bewustmaking van jongeren van de gevaren, online straathoekwerk of online preventiewerk, in kaart brengen van signalen en monitoring van de fenomenen, ondersteuning van scholen en leerkrachten, online verbinding creëren via de verspreiding van positieve boodschappen. De projecten liepen van 1 juli 2021 tot en met 30 juni 2022 en konden tot drie maal toe verlengd worden voor een periode van 1 jaar. Elk project ontving een subsidie van max. 60.000 euro.

Preventie gendergerelateerd geweld online

De overheidsopdracht voor het participatief ontwikkelen van een onlinecampagne en/of tool die inzet op het tegengaan van online gender gerelateerde haatspraak of geweld en op het sensibiliseren rond genderidentiteit bij jongeren richt zich specifiek op het versterken van de online integriteit van kinderen en jongeren ([zie prioriteit 1, actie 1.2.2.3](#)). Plan International België, yondr, De Aanstokerij en de onderzoeksgroep MIOS van de Universiteit Antwerpen voerden deze opdracht uit met een budget van 68.585,62 euro met hun project [SAFEHAVEN: Tot Elke Avatar Vrij Is!](#), waarbij ze samen met een diverse groep jongeren een innovatief e-paviljoen in de metaverse, ontwikkelden dat jongeren sensibiliseert over gendergelijkheid en grensoverschrijdend gedrag. Het e-paviljoen werd voor het eerst geïntroduceerd op de virtuele festivalomgeving van Pukkelpop op Roblox in de zomer 2023. Sinds november 2023 is het voor iedereen online toegankelijk op Roblox. Dit e-paviljoen zal in de toekomst makkelijk ingepast kunnen worden in verschillende metaverse omgevingen. In het kader van deze opdracht werd ook een white paper geschreven door Katrien Poels van UA dat aanbevelingen voor beleidsacties bevat.

Mediawijsheid over online integriteit

Mediawijs werkt in het kader van zijn subsidieovereenkomst (2022-2025) sterk op de online integriteit van kinderen en jongeren.

Voor lagereschoolkinderen is er De Schaal Van M: een onlinepakket aan lessen en een jaarlijkse campagneweek met Ketnet die in 2023 bijvoorbeeld meer dan 40.000 kinderen uit het 5de en 6de leerjaar actief betrok. Het ging om de helft van de Vlaamse lagere scholen.

Voor jongeren werkt Mediawijs samen met [WATWAT](#). In 2023 voerden Mediawijs, WAWAT en KU Leuven zo de [Vibe Check campagne](#) over digitaal mentaal welzijn. De campagne ondersteunt het sociaal emotioneel leren van jongeren, onder andere via een filtercampagne op Instagram en het Vibe Check spel dat je in jeugdwerk of onderwijs kunt spelen.

Mediawijs maakte ook een aantal [affiches](#) waarmee je jongeren informatie kunt geven over onder andere privacy op sociale media en haatspraak.

Voor het secundair onderwijs zet Mediawijs vooral in op de EDUbox'en in samenwerking met VRT. Eind 2022 verscheen zo bijvoorbeeld de [EDUbox Cybersecurity](#), een samenwerking van VRT, Mediawijs, de Cybersecurity Coalition, het Cybersecurity Centre Belgium, DNS Belgium, Digital for youth, Brightlab en imec, om in het secundair onderwijs te leren hoe je veilig met je accounts omgaat. Op woensdag 31 mei 2023 werd ook de [EDUbox Sexting](#) gelanceerd, met partners VRT, Mediawijs, Child Focus, Sensoa, Pimento en het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. Consent is daarin de basisboodschap, en ook sextortion en andere risico's komen aan bod. Een interactieve videoversie werd later in 2023 gelanceerd. Mediawijs ging hiermee aan de slag in opvolging van de bovenvermelde ronde tafel online integriteit en resulteerde in de lancering van een overzichtspagina met waardevolle inzichten en tools in het najaar van 2023 en van de interactieve online versie van de EDUBox rond sexting.

Andere EDUboxen zijn: [EDUbox Sociale media \(2020\) met Pimento en Wat Wat](#), [een EDUbox Wij-zij-denken \(2021\) met Hannah Arendt instituut, Vlaams Vredesinstituut, Tumult](#), [een EDUbox Identiteit in het kader van de Warmste week \(2021\) met Tumult en WATWAT](#).

Mediawijs helpt ook ouders in hun media-opvoeding via MediaNest.be, met thema's zoals [Relaties en seksualiteit](#), [Veilig online](#), [Sociale media](#), [Privacy en Cyberpesten](#).

De minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen geeft zijn administratie de opdracht om een traject op te starten rond het in kaart brengen van [geuanceerde beeldvorming](#).

Vlaamse Regulator Media (VRM)

De VRM houdt toezicht op de regelgeving die de bescherming van de integriteit van de minderjarigen beoogt (zie artikel 42 van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie).

Tussen 2020 en 2024 zijn op basis van bovengenoemd artikel drie beslissingen genomen. Op de website van de VRM zijn onder meer de [integrale teksten](#) terug te vinden. De drie betrokken beslissingen leidden respectievelijk tot een veroordeling, een waarschuwing en een vaststelling dat de klacht kennelijk onontvankelijk is.

Uitvoering 2024

Eduboxen

In 2024 volgt nog de lancering van de EDUbox Privacy en binnen het nieuwe Betternet 2 project start Mediawijs vanaf zomer 2024 samen met VRT aan EDUbox'en over Cyberpesten en Digitaal welzijn.

Online seksuele integriteit

Mediawijs heeft samen met relevante partners de opmaak van een flowchart over hoe om te gaan met online seksueel geweld gepland voor voorjaar 2024. Dit ins in opvolging van de ronde tafel over mediawijsheid en (online) relaties en seksualiteit die in maart 2023 doorging op initiatief van de minister van Jeugd ([zie prioriteit 1, actie 1.1.2](#)).

In 2024 zal Mediawijs ook nog minstens één nieuwe affiche voor jongeren lanceren, wellicht over het thema online relaties en seksualiteit.

Sociale media en lichaamsbeleving bij kinderen en jongeren

Digitale media, en in het bijzonder sociale media, is niet meer weg te denken in het leven van kinderen en jongeren. Dit brengt niet alleen veel creativiteit, sociale cohesie, vermaak en ontspanning met zich mee, maar ook online risico's. Zo is er steeds meer sprake over de impact van de zogenaamde schoonheidsidealen op sociale media op het welbevinden van kinderen en jongeren. Dit kan leiden tot een negatief lichaamsbeeld, eetproblemen en eetstoornissen. Het Vlaams Kenniscentrum voor eet- en gewichtsproblemen, vzw Eetexpert, ontwikkelt daarom in opdracht van de minister van Jeugd inhoudelijk en vormelijk vernieuwend aanbod over sociale media en lichaamsbeleving voor jongeren en hun sociale omgeving (*peers*, ouders, leerkrachten en vertrouwenspersonen, zoals jeugdwerkers). Tegen de achtergrond van *positivity bias* en emotie-regulerend worden verschillende materialen ter ondersteuning en interactiviteit ontwikkeld. Hiervoor wordt 40.000 euro uitgetrokken.

Het staat op de planning van Eetexpert om begin 2024 al de ondersteuning voor eerstelijns werkers op te starten. Deze materiaalontwikkeling kadert binnen de beheersovereenkomst met de Minister van Zorg. Het gaat dan enerzijds om een ondersteunende gespreksgids rond sociale mediagebruik bij jongeren en anderzijds om specifiek vormingsaanbod hierrond. In beide methodieken zullen hulpverleners tools krijgen om zowel de cognitieve weerbaarheid bij jongeren groter te maken (concrete tips en tricks om bewuster om te gaan met sociale media technologie en bijvoorbeeld in te gaan tegen de kracht van de algoritmes) maar ook hun affectieve weerbaarheid te stimuleren (zodat zij beter om kunnen met wat het affectief met hen doet).

Actie 5.2.1.3. Opzetten van gerichte acties in het tegengaan van integriteitsschendingen via desinformatie, haatspraak, 'fake news', 'deepfake' en complottheorieën

Samen met relevante actoren zetten we gerichte acties op in het tegengaan van integriteitsschendingen via desinformatie, haatspraak, 'fake news', 'deepfake' en complottheorieën. Fenomenen zoals filterbubbels en 'echo-chamber' houden in dat kinderen en jongeren enkel meningen en berichten te zien krijgen in overeenstemming met hun eigen interesses en houdingen. Door onder meer de focus te leggen op het leeraspect van kritisch denken, actualiteitskennis en respectvol communiceren, wordt de weerbaarheid versterkt en zetten we in op geïnformeerd en veilig omgaan met media. We stimuleren hierbij genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming, waarbij we inzetten op bewustwording van onbewuste voordelen en alle vormen van stereotypering. Sensibiliseringscampagnes worden opgezet. Richtlijnen en methodieken worden uitgewerkt. Dit verloopt in overleg met de doelgroepen zelf. We kaderen deze actie uitdrukkelijk binnen een Europese en internationale dimensie. We dragen onze expertise uit en implementeren internationale goede voorbeelden.

Verantwoordelijke minister: Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding en Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Timing: 2020 – 2024

Lokaal actieplan polarisatie

Binnen het Plan Samenleven worden Vlaamse lokale besturen ondersteund om een lokaal actieplan polarisatie te ontwikkelen en uit te rollen. In projectjaar 1, dat liep van oktober 2022 tot oktober 2023, tekenden 16 Vlaamse steden en gemeenten in voor deze actie. In totaal werden er 14 actieplannen gerealiseerd. In oktober 2023 ging het tweede projectjaar van start. Maar liefst 34 Vlaamse lokale besturen zetten zich in het tweede jaar in om samen 19 actieplannen te ontwikkelen en uit te rollen. De 34 lokale besturen die deelnemen aan projectjaar 2 krijgen de kans om hun project verder te zetten in projectjaar 3 en daarmee te verlengen tot oktober 2025.

PolarProf

Het Hannah Arendt Instituut (HAI) zet een driejarig leer- en uitwisselingsproject op voor professionals van lokale besturen om expertise op te bouwen en een concrete aanpak uit te werken rond polarisatie, desinformatie en haatspraak. Het traject omvat zowel het bundelen van experts en expertise, het in kaart brengen van actoren, leemtes en noden bij lokale besturen, het opzetten van een digitaal leertraject, als het concreet vertalen naar de praktijk (via een toolkit en actieplannen) en het uitwisselen van ervaringen tussen en voor lokale besturen.

Het project [PolarProf](#) is opgestart op 1 januari 2022 en loopt nog tot en met 31 december 2024. Vanaf 2023 werd effectief gestart met de ondersteuning en begeleiding van de lokale besturen: lancering van het digitaal leertraject en studiedag, organisatie van actie-, inspiratie- en reflectiedagen waarop het Collectief Impact Model werd toegelicht, opzetten van een digitaal leerplatform voor uitwisseling en Q&A's. Naar aanleiding van opgedane ervaring werd de werking verfijnd door meer aandacht te besteden aan de verankering binnen de lokale besturen, door betrokkenheid van leidinggevenden en mandatarissen te verhogen (organisatie van specifiek webinar). Het project kreeg 805.200 euro aan middelen toegekend.

InfluencerFAQ

De minister van Media startte een project 'InfluencerFAQ' met als doel het opstellen van een algemene ethische gedragscode gericht op specifieke thematieken door een werkgroep en het aanstellen van influencer ambassadeurs. In de loop van 2021 hebben er in samenwerking met communicatiebureau Hurae meerdere gesprekken plaatsgevonden met zowel influencers als expertenorganisaties rond verschillende relevante thema's. Via sociale mediakanalen werd er input verzameld van influencers rond verschillende stellingen en thema's om de noden en problemen van influencers helpen bloot te leggen. Betrokken partners zijn o.a. Sensoa, Eetexpert (zie Uitvoering 2024, actie 5.1.1.5), VLESP, VAD, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, WATWAT, AWEL, Mediawijs, diverse influencer agencies, DPG Media, UGent en de KU Leuven. De [influencerFAQ](#) werd in het voorjaar 2023 gelanceerd. Deze webpagina voor influencers maakt hen meer bewust van de gevoeligheden die gepaard gaan met het influencerschap. De FAQ is een dynamisch product dat inspeelt op de noden en gebeurtenissen van de maatschappij waarin die opereert. Met de influencerFAQ wordt blijvend ingezet op online communicatie rond thema's zoals racisme, discriminatie, cyberpesten, seksisme en stereotye beeldvorming.

No Cap

Van januari 2020 tot en met 31 maart 2022 werkten Mediawijs, Klasse, Cirra en Departement Onderwijs en Vorming in het Europese project No Cap aan een online opleiding voor leerkrachten over polarisering: Wat moet een leerkracht weten over polarisatie en identiteit en hoe kan je een klas kritisch leren omgaan met (des)informatie en complottheorieën? No Cap reikte leerkrachten in drie online leermodules handvatten aan voor de preventie van gewelddadige radicalisering. Na het project werden de online leermodules geborgen op het online leerplatform van het Hannah Arendt Instituut. Dit project ontving 892.123,20 euro aan Europese subsidies. Daarnaast was er cofinanciering vanuit de basissubsidie van Mediawijs.

Aan elke module was een lespakket gekoppeld, waaronder de '[EDUbox Wij/zij-denken](#)'. Die Edubox van Mediawijs, VRT, Hannah Arendt instituut, Vlaams Vredesinstituut, Tumult en imec leert jongeren discussiëren, meningsverschillen verwoorden en omgaan met wij-zij-denken. Zo staan jongeren sterker in hun schoenen wanneer er in hun omgeving moeilijke onderwerpen aan bod komen. De EDUbox werd voor 20.000 euro gecofinancierd door het federaal gelijke kansenbeleid.

Debate your issue

Van februari 2020 tot en met september 2021 mobiliseerde Mediawijs een groep Vlaamse jongeren om deel te nemen aan een internationale debatcompetitie onder de naam '[Debate your issue](#)'. Tussen de COVID maatregelen door werden de jongeren (vaak online) opgeleid over debatteren en maatschappelijke thema's en gingen uiteindelijk het debat aan in 6 debatten tegen jongeren van Litouwen, Servië, Polen, Letland en Tsjechië. De lessen die uit dit project werden getrokken, werden toegepast in het flankerend traject van de Opiniemakers voor Nieuws in de Klas 2.0 Dit project kreeg 499.676,00 euro Europese subsidie toegekend, naast de cofinanciering vanuit de basissubsidie van Mediawijs.

Facts4All

Tussen mei 2021 en april 2022 leverde Mediawijs een bijdrage aan de ontwikkeling van de vier MOOC-modules (Massive Open Online Courses) van het Europees project Facts4All - schools tackling disinformation, samen met European Schoolnet, Faktabaari en Departement Onderwijs van Malta. Deze modules maakten deel uit van de MOOC die liep van 14 maart 2022 t.e.m. 20 april 2022 en tot doel had om basisscholen en middelbare scholen in staat te stellen om op te treden als intergenerationale leercentra tegen desinformatie door middel van maatschappelijke betrokkenheid. 967 Mensen uit 42 landen registreerden zich om deel te nemen aan de MOOC. 338 Deelnemers begonnen met het volgen van ten minste één cursusmodule. 188 Deelnemers voltooiden de MOOC. De meeste cursisten waren vrouwelijke leerkrachten in het secundair onderwijs, met een leeftijd van 36 jaar of ouder. 99% Beoordeelden de cursus als "goed" of "zeer goed". 93% Gaf aan de ideeën en voorbeelden uit de cursus te zullen gebruiken. De lessen over een whole-school-approach tegen desinformatie die uit dit project getrokken werden, werden aangewend voor het thema desinformatie in de mediawijze beleidstool voor Vlaamse scholen. Dit project kreeg 216.378,26 euro Europese subsidie toegekend, naast de cofinanciering vanuit de basissubsidie van Mediawijs.

European Digital Media Observatory

Sinds oktober 2021 brengen de hubs van het European Digital Media Observatory regionaal of nationaal fact-checkers, onderzoekers, technische specialisten en mediawijsheidsmensen samen met desinformatie en toxische polarisering in te dijken. Voor Vlaanderen maakten zowel [EDMO BELUX](#) (Vlaanderen, Wallonië, Luxemburg) met Mediawijs en VUB, als [BENEDMO](#) (Vlaanderen-Nederland) met VRT, Textgain en KU Leuven, hier werk van. Elke EDMO hub heeft als opdracht om educatieve materialen te verzamelen en toe te voegen aan de Europese databank en om mediawijsheidscampagnes en vormingen op te zetten. Voor de Franstalige gemeenschap engageerde Mediawijs de Franstalige partner Média Animation en voor Luxemburg is RTL Luxembourg de mediawijsheidspartner. Daarnaast stemt Mediawijs af met de collega's van Netwerk Mediawijsheid en VRT die deel uitmaken van de BENEDMO Hub. Mediawijs lanceerde in 2023 vanuit EDMO BELUX de campagne [iktwijfel.be](#) over desinformatie gericht op al wie twijfelt over welke informatie nu correct is of niet. De campagne is ook beschikbaar in het Engels, Frans en Luxemburgs. Dit project ontving 1.294.722,00 euro Europese subsidie, naast de cofinanciering vanuit de basissubsidie van Mediawijs.

Uitvoering 2024

Actie project 'PolarProf'

Voortbouwend op het Collectief Impact Model worden in januari 2024 interviews rond uiteenlopende thema's ingepland bij 5 lokale besturen.

Door het samenbrengen van experts lokale besturen en experts rond een centraal thema moeten deelnemende lokale besturen met een concreet resultaat voor hun gemeente huiswaarts

kunnen keren. In januari 2024 worden 73 unieke lokale besturen bereikt door het HAI. Digitale vormingen en webinars kunnen worden gevolgd op [de Arendt Academy](#).

In 2024 wil men bijkomende gemeenten bereiken met het aanbod rond het Collectief Impact Model. Daarnaast zullen er hackatons georganiseerd worden met experts en academici rond centrale thema's. Het digitaal leerplatform zal verder verdiept worden en de intervisie zal verdergezet en uitgebreid worden.

InfluencerFAQ

Op 27 februari 2024 wordt InfluencerFAQ voorgesteld op [Content with conscience](#), een conferentie over de ondersteuning van influencers en makers van online content, georganiseerd in kader van het EU-voorzitterschap Media.

De InfluencerFAQ wordt verder geactualiseerd.

OD 5.2.2. We zetten in op kennisopbouw bij kinderen en jongeren over hun rechten zodat zij sterker staan in het beschermen van hun integriteit

Actie 5.2.2.1. Concretisering van voor kinderen en jongeren relevante bepalingen inzake privacy

Er wordt ingezet op de concretisering van voor kinderen en jongeren (en hun referentiefiguren) relevante bepalingen, waaronder privacy, 'terms and conditions', 'cookies', toegang, toestemming enz. De betekenis van GDPR in het dagdagelijks leven wordt zo meer aantoonbaar en hanteerbaar. We dragen het lespakket voor leerlingen van middelbaar onderwijs 'General Data Protection Regulation (GDPR-Algemene Verordening Gegevensbescherming) en Artificial Intelligence' verder uit. We overstijgen het niveau van informeren en sensibiliseren, zonder evenwel een voorafname te doen op de eindtermen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Werk en Minister van Onderwijs

Timing: 2020 - 2024

In opdracht van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie stelde het Kenniscentrum Data & Maatschappij een [gids over GDPR en Privacy](#) op in 2020. Deze is openbaar beschikbaar.

Het Departement Onderwijs en Vorming schreef een uitgebreide component digitale vaardigheden, mediawijsheid en computationeel denken in de nieuwe eindtermen voor het secundair onderwijs. De aandacht voor attitudes met betrekking tot veilig en verantwoord ICT-gebruik zit daarin vervat.

Er gebeurt veel rond GDPR tijdens de genoemde projecten van het Departement Onderwijs en Vorming 'Veilig online', ClickSafe en van het kenniscentrum Mediawijs. Binnen het kenniscentrum [Digisprong](#) wordt momenteel een inspiratiegids ontwikkeld voor ICT-coördinatoren met betrekking tot cybersecurity, waarvan GDPR deel zal uitmaken. Er is een fiche ontwikkeld rond 'veilig op het web' met aandacht voor GDPR. Deze is gericht op ICT-coördinatoren en beleidsmensen zodat er een doordacht (school)beleid gevoerd kan worden. Deze fiche zal concrete links bevatten met tips op preventief, reactief als curatief vlak.

Een permanente werkgroep met vertegenwoordigers van Digisprong, Agodi, de onderwijsverstrekkers en de VTC bewaken de privacy van courante digitale toepassingen in onderwijs. Deze werkgroep informeert ook scholen over de aanpak van privacy, regelgeving dataveiligheid enz. Het Kenniscentrum publiceerde o.a. een gids met privacy-instellingen voor het Google platform.

Uitvoering 2024

Voor 2024 bereidt het Kenniscentrum Digisprong een project voor om Gegevensbeschermingseffectbeoordelingen (geb) uit te voeren op courante digitale toepassingen, platformen enz. in onderwijs.

In samenwerking met het Kenniscentrum Data en Maatschappij (VUB) werd een [visienota 'AI in het onderwijs'](#) opgesteld om een langetermijnvisie te ontwikkelen. Die zal de basis vormen voor toekomstige acties. De ethische richtlijnen m.b.t. gebruik van AI in onderwijs, die de EU heeft opgesteld als onderdeel van het Digital Education Action Plan, worden actief door het Kenniscentrum Digisprong.

Actie 5.2.2.2. Versterken van kinderen en jongeren als kritische burger in de digitale omgeving

We versterken kinderen en jongeren als kritische burger in de digitale omgeving. Dit start bij een bewustmaking van hun digitale rechten en mogelijkheden. Nederlandse vertalingen, waaronder een versie met en voor kinderen en jongeren, van de Aanbeveling van de Raad van Europa over rechten van het kind in de digitale omgeving (Aanbeveling CM/Rec(2018)7) en het aangekondigde commentaar van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind vormen aanknopingspunten. In samenwerking met relevante actoren wordt voor de bekendmaking en praktijkomzetting ervan voortgebouwd op bestaand materiaal en aanbevelingen.

Verantwoordelijke minister(s): Minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Timing: 2021 - 2023

Op 2 maart 2021 bracht het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een algemene commentaar over de rechten van het kind in de digitale wereld uit. In 2023 publiceerde het Departement Cultuur, Jeugd en Media de Nederlandse vertaling van deze commentaar. Eerder werkte de Raad van Europa al richtlijnen uit over dit onderwerp (2018).

In 2022 doorliep Mediawijs een traject over kinderrechten in de digitale omgeving. Begin 2022 overlegden ze met verschillende stakeholders (o.a. Prof. dr. Eva Lievens, KeKi, Unicef, KRC, DCJM ...) om na te gaan op welke manier ze hier aandacht aan konden besteden.

Zo werkte Mediawijs een [themadossier Kinderrechten in een digitale](#) omgeving uit op [mediawijs.be](#) en produceerde een [affiche Ken je rechten in een digitale wereld](#) voor jongeren.

Ook koppelde Mediawijs de kinderrechten in de digitale omgeving aan de inhoud van [de Schaal van M](#) voor lager onderwijs en werd een specifieke les over die kinderrechten geïntegreerd in de campagneweek van 2023. Ca. 40.000 kinderen uit het 5de en 6de leerjaar namen toen deel aan die campagneweek.

Scholen, leerkrachten en organisaties vinden achtergrondinformatie over het thema Online privacy op [mediawijs.be](#) en kunnen er vorming over volgen tijdens de Mediacoach-opleiding en kunnen er een beleidsplan voor hun school over opstellen met de mediawijze beleidstool.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media gaf de opdracht aan KeKi om de rechten van kinderen in de digitale omgeving te vertalen naar de leefwereld van kinderen tussen 9 en 13 jaar. KeKi voerde in samenwerking met Mediaraven en Mediawijs eerst een vooronderzoek uit naar de Europese en internationale kaders die de rechten van kinderen vertalen naar de digitale wereld. Daarnaast werd ook gekeken naar de randvoorwaarden die voor een kindvriendelijke vertaling moeten vervuld zijn. Vervolgens ontwikkelde KeKi in samenwerking met de partners een methodologisch kader om de betrokkenheid van kinderen tussen 9 en 13 jaar zelf centraal te stellen. Daarbij werd ervoor gekozen om een animatievideo te ontwikkelen. KeKi betrok 75 kinderen uit drie lagere scholen via verschillende workshops. Op basis hiervan ontwikkelde KeKi een draaiboek dat werd voorgelegd aan organisaties die ervaring hebben met communiceren naar kinderen en jongeren,

zoals WATWAT en TZitemzo. Op basis van het draaiboek werkte de vormgever dan de animatievideo uit. Deze animatievideo is te raadplegen op de [webpagina](#) die het Departement Cultuur, Jeugd en Media uitwerkte over kinderrechten in de digitale wereld, waarop ook de internationale documenten en de Nederlandse vertaling van de algemene commentaar kan geraadpleegd worden.

EENMETING. MEDIAWIJSHEID

1. Toegang tot internet, informatie, en toestellen

In 2023 rapporteerde 98,9% van de niet-collectieve huishoudens met kinderen met minstens één persoon van ten minste 16 jaar oud en jonger dan 75 jaar een **internetverbinding** te hebben in het huishouden. In 2019 was dit 98,6% (Bron: Statbel 2023, Statbel 2019).

In 2023 was 2,3% van de 14- tot en met 25-jarigen helemaal niet tevreden of niet tevreden met zijn/haar **toegang tot informatie over dingen die hem/haar interesseren**. 85,5 % is hier tevreden of heel tevreden over. 12,3% van de jongeren scoort tussen beide. In 2018 was dit respectievelijk 1,2%, 89,8% en 9% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2021 rapporteerde 93,8% van de kinderen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar een **gsm/smartphone thuis** ter beschikking te hebben. In 2018 was dit 97,5% bij kinderen uit het tweede, vierde en zesde leerjaar. In 2021 had 95,6% van de kinderen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar een computer, laptop, tablet of iPad thuis ter beschikking. In 2018 was dit 98,4%. In 2021 kon 97,3% van de kinderen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar thuis op het internet. In 2018 was dit 95,5%. Mogelijk zijn de gegevens van de 2 meetpunten niet volledig vergelijkbaar (Bron: ISCWeB, 2021 en 2018).⁴⁰

In 2022 rapporteerde 45% van de jongeren van 12 tot 18 jaar die een **smartphone gebruiken**, de smartphone meer dan vier uur per vrije dag te gebruiken. 51% gebruikt de smartphone tussen de 1 en 4 uur per vrije dag, 3% gebruikt de smartphone 1 uur per dag of minder. 1% gebruikt de smartphone zelden of nooit op vrije dagen⁴¹. Het gebruik van apparaten ligt iets lager op schooldagen. Maar nog steeds gebruikt 18% de smartphone meer dan vier uur per schooldag in 2022, tegenover 35,7% in 2020. Dit is een daling van 17,7 procentpunten in 2022 tegenover 2020 (Bron: Apestaartjaren 2022, Apestaartjaren 2020).

22% van de jongeren van 12 tot 18 jaar die in 2022 een **laptop of computer gebruiken**, gebruikt de laptop meer dan vier uur per vrije dag. 52% gebruikt de laptop of computer tussen de 1 en 4 uur. 13% gebruikt de laptop of computer 1 uur of minder en 13% gebruikt de laptop of computer zelden of nooit op vrije dagen (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴²

2. Vaardigheden⁴³

In 2022 rapporteerde 75% van de 12- tot 18-jarigen dat ze weten hoe ze hun **account moet deactiveren** of verwijderen, in 2020 was dit 71,8%. 75% stelt in 2022 dat ze weten hoe ze de toegang

⁴⁰ Voor de eenmeting wordt gebruik gemaakt van de data uit april - juni 2021. Het betreft dus een afname tijdens de pandemie. Dit heeft impact op de vergelijkbaarheid met de data uit 2018 gebruikt voor de nulmeting. Er zijn ook verschillen in de bevraagde groepen. Voor de cijfers van 2018 werden de resultaten voor leerlingen uit het vierde en zesde leerjaar gebruikt. Voor de cijfers van 2021 werden leerlingen uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar bevraagd. Bron: Dhoore, J., Hadermann, E., Serie, C. M., Siongers, J., Van Droogenbroeck, F., Van Kelecom, E., & Vlegels, J. (2021). Children's worlds. Een internationale survey naar het welzijn van kinderen (COVID-19 supplement, 2021).

⁴¹ De antwoordmogelijkheden voor de indicator rond smartphonegebruik op vrije dagen zijn gewijzigd in 2022 tegenover 2020. Daarom is een vergelijking met de nulmeting moeilijk.

⁴² In 2022 werd niet langer onderscheid gemaakt tussen laptopgebruik en computergebruik op vrije dagen. Ook werden de antwoordmogelijkheden gewijzigd in 2022 tegenover 2020. Daarom is een vergelijking met de nulmeting niet mogelijk. Tabletgebruik werd niet langer opgenomen in het meest recente Apestaartjaren-rapport. Deze indicator uit de nulmeting kon dus geen update krijgen.

⁴³ De exacte indicatoren uit de nulmeting op basis van de Apestaartjaren-bevraging rond gebruik van huiswerksoftware, risico om in een 'filter bubble' terecht te komen, en nieuwsgaring konden geen update krijgen omdat ze niet opnieuw bevraagd werden. Vervangende indicatoren rond nieuwsgaring werden toegevoegd.

tot informatie op hun profiel kunnen beperken, in 2020 was dit 74,4%. 34% zegt in 2022 dat ze weten hoe ze hun profiel onvindbaar kunnen maken voor zoekmachines zoals Google, in 2020 was dit 30,1%. 61% stelt in 2022 dat ze weten hoe ze foto's van zichzelf kunnen beheren wanneer anderen hen hierin taggen, in 2020 was dit 62,6%. 60% zegt in 2022 dat ze weten hoe ze de toegang tot hun contactinformatie kunnen beperken, in 2020 was dit 57,6% (Bron: Apestaartjaren 2022, Apestaartjaren 2020).

Kinderen (6-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) rapporteerden in 2022 over manieren waarop ze **kijken/luisteren naar het nieuws**. 18% van de jongeren en 74% van de kinderen halen hun nieuws uit Karrewiet op Ketnet. 58% van de jongeren en 42% van de kinderen keken naar het nieuws op een andere televisiezender bv. het journaal, VTM nieuws... 42% van de jongeren en 38% van de kinderen luisterde naar de radio voor hun nieuws. 16% van de jongeren en 13% van de kinderen zoekt hun nieuws op een zoekmachine zoals Google. 52% van de jongeren en 11% van de kinderen bekeek het nieuws dat gedeeld wordt op sociale media. 19% van de jongeren en 10% van de kinderen keek op websites met nieuws. 21% van de jongeren en 10% van de kinderen gebruikte een app met nieuws. 8% van de kinderen en 8% van de jongeren las een papieren krant voor het bekomen van hun nieuws. 12% van de jongeren en 8% van de kinderen bekeek een documentaire voor het bekomen van hun nieuws. 3% van de jongeren en 4% van de kinderen luisterde naar een podcast over het nieuws. 4% van de jongeren en 3% van de kinderen las het nieuws in tijdschriften (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴⁴

In 2022 gaf 27% van de 12-18 jarigen aan dat ze geen nieuws tegenkomen op het internet. 56% van de 12-18 jarigen erkent dat sociale media helpen om nieuws te vinden dat aansluit bij hun interesses (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴⁵

In 2022 werden kinderen (6-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) bevraagd over hun **strategieën die ze gebruiken om de betrouwbaarheid van nieuws** na te gaan. 56% van de jongeren en 42% van de kinderen gaan na wie het artikel publiceerde om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 32% van de jongeren en 28% van de kinderen kijkt wanneer het artikel verscheen om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 40% van de jongeren en 39% van de kinderen keek hoe een artikel geschreven is (bv schrijfstijl, taalfouten) om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 33% van de jongeren en 23% van de kinderen kijkt of er bronnen vermeld zijn in een artikel om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 27% van de jongeren en 19% van de kinderen kijkt na wat de kwaliteit van een bron in een artikel is om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 22% van de jongeren en 25% van de kinderen gebruikt de hulp van andere personen om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 28% van de jongeren en 21% van de kinderen gebruikt wat ze zelf denken, via persoonlijke logica of achtergrondkennis van het verhaal, om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 23% van de jongeren en 15% van de kinderen gaat na wat de volledigheid is van het verhaal om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen. 30% van de jongeren en 36% van de kinderen bekijkt wat Google of een andere zoekmachine over een verhaal te zeggen heeft om de betrouwbaarheid van een bron te achterhalen (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴⁵

⁴⁴ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting.

⁴⁵ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting.

3. Veiligheid en integriteit⁴⁶

In 2023 gaf 61% van de 14- tot 25-jarigen aan nooit **andere hobby's of verplichtingen verwaarloosd omdat ze liever wilden gamen**, dit tegenover 79% in 2018. Dit is een verschil van 18 procentpunten in 2023 tegenover 2018. 28,4% geeft aan dit soms te doen in 2023, in vergelijking met 14,3% in 2018. 6,4% doet dit regelmatig in, in tegenstelling tot 3,4% in 2018. 4,2% zegt dit vaak of heel vaak te doen in 2023, dit is 3,3% in 2018 (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 66% van de 14- tot en met 25-jarigen nooit **ruzie gemaakt of gediscussieerd te hebben met een van zijn/haar gezinsleden/vrienden over zijn/haar gamegedrag**, tegenover 79,9% in 2018. 24,1% deed dit soms in 2023, tegenover 13,2% in 2018. 5,6% deed dit regelmatig in 2023, tegenover 3,7% in 2018. 4,3% deed dit vaak of heel vaak in 2023, tegenover 3,2% in 2018 (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 72,7% van de 14- tot en met 25-jarigen nooit **te liegen tegen zijn/haar ouders, vrienden of partner over de tijd die hij/zij doorbrengt met gamen**, tegenover 85,2% in 2018. 20,4% deed dit soms, tegenover 10,3% in 2018. 4% deed dit regelmatig, tegenover 2,8% in 2018. 2,9% deed dit vaak of heel vaak, tegenover 1,7% in 2018. Dit is een algemene stijging van het aantal keer dat jongeren liegen over hun gamingtijd (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 16,9% van de 14- tot en met 25-jarigen het nooit **moeilijk te vinden om niet steeds te kijken naar berichten op sociale media terwijl ze iets anders aan het doen waren**. 40,8 % ervaart dit soms en 21,2% ervaart dit regelmatig. 21% ervaart dit vaak of heel vaak. In 2018 was dit respectievelijk: 21,5%, 37,9%, 20,9% en 19,8% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 32,6 % van de 14- tot en met 25-jarigen nooit een **continue drang te voelen om berichten te bekijken op sociale media**. 34,6 % ervaart dit soms, en 15,2 % ervaart dit regelmatig. 17,6 % ervaart dit vaak of heel vaak. In 2018 was dit respectievelijk: 36,5%, 33,7%, 15,8% en 14% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

42,3% van de 14- tot en met 25-jarigen gebruikt nooit **sociale media om niet te denken aan onprettige dingen**. 29,2 % doet dit soms en 13,9 % doet dit regelmatig. 14,7 % doet dit vaak of heel vaak. In 2018 was dit respectievelijk: 52,3%, 30,7%, 9,2% en 7,8% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 31,5 % van de 14- tot en met 25-jarigen nooit te ervaren dat ze **minder tijd willen doorbrengen op sociale media, maar dat ze hier niet in geslaagd zijn**, tegenover 41,9% in 2018. 32% ervaart dit soms en 17,5 % ervaart dit regelmatig. 19% ervaart dit vaak of heel vaak. In 2018 was dit respectievelijk: 41,9%, 33,1%, 12,3% en 12,7% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

⁴⁶ Bepaalde indicatoren rond veiligheid en integriteit werden niet hernomen in de laatste Apestaartjaren-bevraging, dus ze werden voor de eenmeting zo veel als mogelijk vervangen door een alternatieve indicator die gelijkaardige aspecten in beeld brengt. De indicatoren uit de nulmeting op basis van de Apestaartjaren-bevraging die geen update konden krijgen zijn: % jongeren dat kampt met verslavingsverschijnselen gerelateerd aan het gebruik van de Smartphone/Tablet, % dat in het slachtoffer werk van criminaliteit via het internet, % jongeren dat vertrouwd is met de GDPR wetgeving en instrumenten, % jongeren dat over de essentiële vaardigheden beschikt om zij/haar privacy op internet en sociale media te vrijwaren.

In 2023 rapporteerde 67,8% van de 14- tot en met 25-jarigen **nooit ruzie te maken of te discussiëren met gezinsleden/vrienden/opvoeders over zijn/haar sociale mediagebruik**. 23,4 % doet dit soms en 4,1 % doet dit regelmatig. 4,7% doet dit vaak of heel vaak. In 2018 was dit respectievelijk: 67,4%, 23,1%, 5,6% en 4% (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2022 rapporteerde 5% van de kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar ooit al eens een **sexy foto van zichzelf te hebben gestuurd**, tegenover 10,4% in 2020. Dit is een daling in 2022 tegenover 2020 van 5,4 procentpunten (Bron: Apestaartjaren 2022, Apestaartjaren 2020).

In 2022 rapporteerde 7% van de 12- tot 18-jarigen in de voorbije twee maand seksueel getinte foto's van zichzelf gemaakt te hebben, tegenover 12,2% in 2020. Dit is een daling van 5,2 procentpunten in 2022 tegenover 2020. Van deze jongeren die in de voorbije twee maand seksueel getinte foto's van zichzelf gemaakt hebben, heeft 46% deze foto's naar iemand verstuurd in 2022, tegenover 76,1% in 2020. Dit is een daling in 2022 tegenover 2020 van 30,1 procentpunten. 25% heeft ooit meegemaakt dat iemand hen heeft aangedrongen of onder druk heeft gezet om seksueel getinte foto(s) te sturen in 2022, tegenover 20,2% in 2020. In 2022 rapporteerde 4% ooit een sextingfoto van iemand anders te hebben doorgestuurd zonder dat die persoon ervan wist, tegenover 9,5% in 2020 (Bron: Apestaartjaren 2022, Apestaartjaren 2020).

In 2023 ervaaarde 97,6% van de 14- tot 25-jarigen in de afgelopen 12 maanden **nooit gepest te zijn via het internet**, in 2018 was dit 93,5%. Voor 2,4% van de jongeren gebeurde dit wel één of meerdere keren, tegenover 6,5% in 2018. In 2023 stelde 96,8% dat er de afgelopen 12 maanden nooit met kwade bedoelingen ingebroken of ingelogd is op zijn/haar computer, e-mailaccount, website of profielsite, tegenover 90,8% in 2018. Voor 3,2% gebeurde dit wel één of meerdere keren, tegenover 9,2% in 2020 (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2023 rapporteerde 82,2% van de 14- tot en met 25-jarigen dat er de afgelopen 12 maanden nooit **seksueel getinte foto's of filmpjes van hen online werden verspreid (zonder hun toestemming)**, tegenover 97,8% in 2018. Voor 4% gebeurde dit wel één of meerdere keren in 2023, tegenover 2,2% in 2018. In 2023 gaf 13,7% aan niet te weten of deze foto's of filmpjes werden verspreid. Deze antwoordoptie werd in 2018 niet onderscheiden (Bron: JOP-postmonitor 2023, JOP-postmonitor 2018).

In 2022 rapporteerde 32% van de kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar ooit al eens last gehad te hebben van **cyberpesten**, tegenover 13,0% in 2020. Dit is een toename in 2022 tegenover 2020 van 19 procentpunten. In 2022 had 12% van de kinderen uit het vijfde tot zesde leerjaar ooit al eens iemand online beledigd of gepest, tegenover 4,2% in 2020. Dat is een toename in 2022 tegenover 2020 van 7,8 procentpunten (Bron: Apestaartjaren 2022, Apestaartjaren 2020).

24% van de 12- tot 18-jarigen werd **online gepest** in 2022 (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴⁷

In 2022 werden 12-18-jarigen bevraagd over de onderwerpen waarover ze al een piekeren wanneer het gaat over **veiligheid op het internet**. 44% van de jongeren piekert wel eens over het idee dat hun gegevens misbruikt kunnen worden. 43% van de jongere piekert wel eens over het idee dat anderen gênante informatie over hen kunnen vinden. 40% van de jongeren piekert wel eens over het idee dat hun gegevens gebruikt worden voor iets waar ze nooit aan gedacht hadden. 40% van de jongere piekert wel eens over het idee dat er simpelweg informatie over hen op het internet staat (Bron: Apestaartjaren 2022).⁴⁸

⁴⁷ Andere vraagformulering in 2022 tegenover 2020. Er is dus geen vergelijking met de nulmeting mogelijk.

⁴⁸ Alternatieve indicator, niet opgenomen in de originele nulmeting.

5 Mediawijsheid

Marjorie Blomme, een

toonaangevende figuur in de journalistiek, startte haar carrière met het behalen van een master in de geschiedenis en in de journalistiek. Haar kinderdroom om journaliste te worden ontstond al op jonge leeftijd, toen ze zich bezighield met schrijven, poëzie en het spelen van radioreporter. Haar eerste stappen in de professionele wereld zette ze bij Belga, waarna ze haar portfolio uitbreidde met freelance werk voor verschillende publicaties, waaronder De Standaard, Gazet van Antwerpen, Humo, en met projecten als auteur. In 2013 werkte ze voor Wonderweg vzw, waar ze zich toelegde op het stimuleren van creatief schrijven bij kinderen met ASS. Deze ervaringen leidde haar naar haar huidige positie als hoofdredacteur bij **StampMedia**, waar ze een sterke focus legt op het versterken van de jonge stem in de media en het bevorderen van mediavaardigheden.

Stampmedia streeft naar een inclusieve mediaomgeving waarin de stemmen en de verhalen van jongeren worden gehoord. Dat proberen wij te bereiken aan de hand van participatieve journalistiek. Als hoofdredacteur draag ik bij aan die missie door de redactie te coördineren. Ook begeleid ik, samen met heel de redactie, jongeren in het maken van nieuws en verhalen.

Het medialandschap is sinds onze oprichting in 2008 sterk veranderd. Het mediagebruik van jongeren kent namelijk een significante verschuiving naar sociale media als voornaamste bron van nieuwsconsumptie. Die ontwikkeling vraagt om aanpassingen van traditionele mediakanalen om relevantie te behouden. Hoewel jongeren nog steeds waarde hechten aan betrouwbare nieuwsbronnen, ervaren ze tevens nieuwsvermoeidheid als gevolg van de overvloed aan informatie. Het gestructureerd aanbieden van nieuws, bijvoorbeeld via periodieke nieuwsoverzichten, is daarom een strategische benadering.

Jongeren ervaren vele uitdagingen bij het navigeren door de digitale wereld. Naast de verspreiding van desinformatie is er een opvallende tendens naar polarisatie, waarbij fake news vaak neigt naar complottheorieën of inspeelt op polariserende onderwerpen. Om hier effectief mee om te gaan, is het van essentieel belang om ruimte te creëren voor open dialogen over deze thema's en te benadrukken dat respectvolle interacties cruciaal zijn. Daarnaast is het bevorderen van bewustwording over het belang van kritisch denken in de digitale sfeer van groot belang. Het betrekken van jongeren bij het productieproces van nieuws en het stimuleren van begrip voor nieuwsinhoud draagt bij aan het versterken van kritisch denkvermogen en het overbruggen van de kloof tussen hen en betrouwbare nieuwsbronnen. Dat vereist voortdurende inzet en samenwerking tussen onderwijsinstellingen en jeugdwerkorganisaties.

Het integreren van mediawijsheid in het onderwijscurriculum en het bieden van ondersteuning aan leerkrachten en jeugdwerkers zijn cruciale stappen. Bovendien benadruk ik het belang van transparantie met betrekking tot de financiering van factchecking-platforms en het gebruik van rolmodellen om desinformatie te bestrijden.

Ten slotte, voor de toekomst van mediawijsheid, streef ik naar een samenleving waarin jongeren goed geïnformeerd zijn en in staat zijn om kritisch te denken over nieuws. Door voortdurende inspanningen kunnen we hen wapenen tegen desinformatie en bijdragen aan een veerkrachtige en democratische samenleving.

Enkele initiatieven

Piece of fake

'Het is verwarrend om te weten wat echt is en wat niet op sociale media. Soms lijkt het zo geloofwaardig, maar dan blijkt het toch fake te zijn.'

-Dounia, 19 jaar -

- ❖ Opgezet vanwege grote vraag naar workshops over desinformatie
- ❖ Heeft als doel jeugdwerkers op te leiden in het detecteren van fake news
- ❖ Door Jeugdwerkers te trainen, kunnen zij als vertrouwenspersonen van jongeren een belangrijke rol spelen in het bevorderen van mediawijsheid

Piece of fake valt onder **Actie 5.1.2.1**. Bevorderen van journalistiek door kinderen en jongeren

Nieuws in de klas

- ❖ Geen project van Stampmedia, wel draagt Stampmedia als lid van Media.21 inhoudelijk bij aan het nieuwsoverzicht
- ❖ Een tornado aan nieuws, gebundeld in één nieuwspakket tot op de drempel van je klaslokaal
- ❖ Heeft als doel leerlingen kritisch leren omgaan met de nieuwsmedia alsook mediawijs te maken door uitleg en

Nieuws in de klas valt onder **Actie 5.1.1.4**. Kinderen en jongeren versterken op vlak van informatie

'Ik vind het leuk om het nieuws in de klas te bespreken. We leren over dingen die echt gebeuren!'

-Thyas, 13 jaar -

What the media

'Ik vond het leuk, ik zat nog niet op de AP en toen ik dat allemaal zag, wist ik dat ik hier aan moest mee doen. Het heeft invloed gehad om mijn studiekeuze, want ik studeer nu communicatie-management'

-Wijdan, 19 jaar-

- ❖ Tijdens het event konden 250 jongeren tussen de 12 en 26 jaar proeven van het Vlaamse medialandschap
- ❖ Heeft als doel het versterken van jongeren als actoren binnen het medialandschap alsook hun vaardigheden om informatie te verwerken en hun capaciteit om zelf content te maken, te verbeteren
- ❖ Flankerend aan dit traject werd ingezet op een netwerk van jeugdjournalistieke organisaties

What the Media onder **Actie 5.1.2.1**. Bevorderen van jeugdjournalistiek door kinderen en jongeren

BIJLAGEN

1. LIJST MET AFKORTINGEN
2. OVERZICHT SLOTBESCHOUWINGEN VN-COMITÉ RECHTEN VAN HET KIND
3. BELEIDSADVIES. KINDERRECHTELIJKE ANALYSE VAN HET JKP EINDRAPPORT 2020-2024
4. VERSLAG HORIZONTAAL OVERLEG JEUGD- EN KINDERRECHTENBELEID 22 FEBRUARI 2024

1. LIJST MET AFKORTINGEN

Afkorting	Naam
ADKAR-principe	Awareness, Desire, Knowledge, Ability, Reinforcement
AGION	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
AHOVOKS	Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen
AMIF	Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie
ASO	Algemeen Secundair Onderwijs
BBT	Beleids- en begrotingstoelichting
BOA	Buitenschoolse Opvang en Activiteiten
BSO	Beroepssecundair Onderwijs
BVR	Besluit van de Vlaamse Regering
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CDENF	Steering Committee for the Rights of the Child
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
CIG	Centrum Integrale Gezinszorg
CJM	Cultuur, Jeugd en Media
CKG	Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding
EHBC	Eerste hulp bij cyberpesten
ESF	Europees Sociaal Fonds
EVC	Erkennen van Verworven Competenties
FMDO	Federatie voor Mondiale en Democratische Organisaties
GBO	Geïntegreerd Breed Onthaal
GDPR	General Data Protection Regulation
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GTB	Gespecialiseerd Team Begeleiding
HCA	Herstelgerichte en constructieve afhandeling
ICES	Centrum Ethiek in de Sport
ICRH	International Centre for Reproductive Health
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFG	Intrafamiliaal geweld
JAC	Jongerenaanbod van het CAW
JKP	Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan

JOP	JeugdOnderzoeksPlatform
KANTL	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren
KBS	Koning Boudewijnstichting
KDV	Kinderdagverblijf
KeKi	Kenniscentrum Kinderrechten
KSO	Kunstsecundair Onderwijs
LGBTQI	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer, Intersex
MFC	Multifunctioneel centrum
MFI	Multifunctionele infrastructuur
NEET-jongeren	Not in Education, Employment or Training
OD	Operationele doelstelling
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
RTH	Rechtstreeks toegankelijke hulp
SERV	Sociaal Economische Raad van Vlaanderen
SNAC	Strategisch gecoördineerde werkgroep van de nationale agentschappen
STE(A)M	Science, Technology, Engineering, (Arts), Mathematics
SWVG	Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
TD	Tactische doelstelling
TSO	Technisch Secundair Onderwijs
VAD	Vlaams expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VECK	Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VIVEL	Vlaams Instituut Voor de Eerste Lijn
VLAIO	Agentschap Innoveren & Ondernemen
Vlajo	Vlaamse Jonge Ondernemingen
VLESP	Vlaams Expertisecentrum Suïcidepreventie
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VO	Vlaamse Overheid
VN	Verenigde Naties
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie

VTE	Voltijdsequivalent
VTs	Vlaamse Trainersschool
VVSG	Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten
WPL	Werkpleklers
1G1P	Één gezin, één plan

2. Overzicht per prioriteit relevante Slotbeschouwingen VN-Comité Rechten van het Kind

Zoals opgenomen in het [Vlaams Jeugd en Kinderrechtenbeleidsplan 2020- - 2024](#), p. 87-93.

1. Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling

Slotbeschouwingen VN-Comité 2019	
C. ALGEMENE BEGINSELEN (ARTT. 2, 3, 6 EN 12)	
Het belang van het kind	
17	Het Comité is bezorgd over het feit dat, hoewel het beginsel van het belang van het kind in recent aangenomen wetgeving is opgenomen, het nog steeds niet systematisch in aanmerking wordt genomen bij beslissingen met betrekking tot kinderen in kwetsbare situaties. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 14 (2013) over het recht van het kind om zijn of haar belang een eerste overweging te laten vormen, beveelt het Comité daarom aan de Verdragsstaat aan:
a	dat die zijn inspanningen opvoert om ervoor te zorgen dat het beginsel van het belang van het kind consequent wordt geïnterpreteerd en toegepast bij beslissingen over migranten- en vluchtelingenkinderen, kinderen in alternatieve zorg en bij maatregelen op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg .
E. GEWELD TEGEN KINDEREN (ARTT. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (A) EN 39)	
Lijfstraffen	
22	Het Comité merkt op dat in Vlaanderen het decreet op de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp (2004) reeds expliciet lijfstraffen in de alternatieve zorg verbiedt, en betreurt dat het wetsontwerp tot wijziging van artikel 371/1 van het Burgerlijk Wetboek niet is goedgekeurd, en verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 8 (2006) over het recht van het kind op bescherming tegen lijfstraffen en andere wrede of vernederende vormen van bestraffing, herhaalt het zijn eerdere aanbeveling (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragraaf 40) en dringt het er bij de Verdragsstaat op aan:
b	positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeding en discipline te bevorderen, onder meer door middel van bewustmakingsprogramma's en -campagnes , gericht op kinderen, ouders en beroepsbeoefenaars in de kinderopvang.
Misbruik en verwaarlozing	
23	Het Comité stelt met spijt vast dat kindermisbruik , waaronder huiselijk geweld, in de Verdragsstaat, te weinig wordt gerapporteerd en onvoldoende wordt gedocumenteerd. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 13 (2011) over het recht van het kind op vrijheid van alle vormen van geweld en subdoel 16.2 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:
d	gemeenschapgebaseerde programma's stimuleert ter voorkoming en bestrijding van huiselijk geweld, kindermishandeling en verwaarlozing, onder meer door voormalige slachtoffers, vrijwilligers en leden van de gemeenschap erbij te betrekken en hen te voorzien van opleiding en steun.
25-26 Schadelijke praktijken	
G. HANDICAP, BASISGEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN (ARTT. 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) EN 33)	
Geestelijke gezondheid	
32	Het Comité neemt nota van de goedkeuring van het nationaal actieplan (2015-2020) voor een nieuw beleid inzake geestelijke gezondheid voor kinderen en adolescenten, van de initiatieven die gericht zijn op preventie en vroegtijdige opsporing in Vlaanderen, het Waalse Gewest en Brussel en van de in 2013 aangenomen ordonnantie die gericht is op het verlagen van de kosten voor geestelijke gezondheidszorg, doch is zeer bezorgd over het groeiende aantal kinderen met psychische problemen, zoals stress, en over de hoge prevalentie van zelfmoord bij kinderen.
33	Subdoel 3.4 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen voor ogen houdend, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:
c	bewustmakingsprogramma's uitvoert, met inbegrip van campagnes om een positief beeld van de geestelijke gezondheidszorg te bevorderen en kinderen aan te moedigen om waar nodig psychologische ondersteuning te zoeken.
d	zorgt voor toegang tot psychologen, psychiaters en gespecialiseerde therapeuten, evenals tolken en interculturele bemiddelaars, voor vluchtelingen en migrantenkinderen, ook in opvangcentra.
Gezondheid van adolescenten	
34	Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 4 (2003) over de gezondheid en ontwikkeling van adolescenten in het kader van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en nr. 20 (2016) over de toepassing van de rechten van het kind tijdens de adolescentie, en rekening houdend met de subdoelen 3.5 en 2.2 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, beveelt het Comité aan dat de

	Verdragsstaat, zijn inspanningen ter voorkoming en bestrijding van obesitas en de incidentie van drugsmisbruik, met name cannabis, tabak en alcohol , bij kinderen en adolescenten versterkt.
H. ONDERWIJS, VRIJE TIJD EN CULTURELE ACTIVITEITEN (ART. 28, 29, 30 en 31)	
Onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en -begeleiding	
38	Het Comité is ernstig bezorgd dat: (...) (d) pesten en geweld op school door zowel leeftijdsgenoten als leerkrachten alomtegenwoordig blijft.
39	Verwijzend naar subdoel 4.1 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dringt het Comité er bij de Verdragsstaat, op aan: (...) (g) de maatregelen ter bestrijding van pesterijen, waaronder cyberpesten, te versterken die preventie, mechanismen voor vroegtijdige opsporing, empowerment van kinderen en beroepsbeoefenaars, interventieprotocollen en geharmoniseerde richtlijnen voor het verzamelen van casusgerelateerde gegevens omvatten.

2. Gezonde en Leefbare buurten

Slotbeschouwingen VN-Comité 2019	
III. BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN	
5	Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan te verzekeren dat de rechten van kinderen in overeenstemming met het Verdrag en de Facultatieve Protocolen ervan, bij de uitvoering van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling worden gerealiseerd. Het dringt er bij de Verdragsstaat ook op aan ervoor te zorgen dat kinderen op zinvolle wijze deelnemen aan het ontwerpen en uitvoeren van beleid en programma's die gericht zijn op het bereiken van de 17 doelstellingen, voor zover deze betrekking hebben op kinderen.
G. HANDICAP, BASISGEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN (ARTT. 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) EN 33)	
Gezonde leefomgeving en klimaatverandering	
35	Het Comité stelt een hoog niveau van luchtverontreiniging vast in de Verdragsstaat, met name door het wegvervoer, en de negatieve gevolgen daarvan voor het klimaat en voor de gezondheid van kinderen, die bijdraagt tot een toename van astma en ademhalingsziekten, terwijl de precieze prevalentie ervan onbekend blijft. Het Comité haalt de subdoelen 3.9 en 13.5 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen aan en beveelt aan dat de Verdragsstaat:
a.	een evaluatie van de impact van luchtverontreiniging voor de gezondheid van kinderen en een studie naar de prevalentie van astma en ademhalingsziekten bij kinderen uitvoert als basis voor het ontwerpen van een goed onderbouwde strategie om de situatie te verhelpen en de maximale concentraties van luchtverontreinigende emissies , ook van het wegvervoer, te reguleren .
b.	een omvattend nationaal plan ontwikkelt voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen om gevaarlijke gevolgen voor het klimaat te voorkomen en er tegelijkertijd voor zorgt dat rekening wordt gehouden met de speciale kwetsbaarheden en behoeften van kinderen alsook met hun mening.
c.	de bewustmaking van kinderen op het gebied van milieu, gezondheid en klimaatverandering versterkt , met de actieve deelname van scholen .
H. ONDERWIJS, VRIJE TIJD EN CULTURELE ACTIVITEITEN (ART. 28, 29, 30 EN 31)	
Rust, vrije tijd, recreatie en culturele en artistieke activiteiten	
40	Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 17 (2013) over het recht van het kind op rust, vrijetijdsbesteding, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst , beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat, zijn inspanningen opvoert om het recht van kinderen, met inbegrip van kinderen uit kansarme gezinnen, kinderen met een handicap, en vluchtelingen- en migrantenkinderen , op rust en vrije tijd en voldoende tijd om te spelen en recreatieve activiteiten te ontplooiën die veilig, toegankelijk, inclusief, bereikbaar met het openbaar vervoer, rookvrij en aangepast aan de leeftijd zijn, te waarborgen. Het Comité beveelt ook aan dat de Verdragsstaat de toegang tot aangelegde groenvoorzieningen en open ruimten voor kinderen in stand houdt en waarborgt.

3. Engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet

Slotbeschouwingen VN-Comité 2019	
C. ALGEMENE BEGINSELEN (ARTT. 2, 3, 6 EN 12)	
Eerbied voor de mening van het kind	
19	Overeenkomstig paragraaf 21 van zijn Algemene Commentaar nr. 12 (2009) over het recht van het kind om te worden gehoord , herinnert het Comité eraan dat artikel 12 geen leeftijdsgrens stelt aan het recht van het kind om zijn of haar mening te uiten, en ontmoedigt het de staten die partij zijn om in de wet of in praktijk

	leeftijdsgrenzen in te voeren die het recht van het kind om te worden gehoord in alle aangelegenheden die hem of haar betreffen, te beperken. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat:
a	de participatie van alle kinderen verbetert, met name door het afschaffen van leeftijdsgrenzen aan het recht van kinderen om hun mening te uiten over alle aangelegenheden die hen betreffen in de wetgeving, en door ervoor te zorgen dat aan hun mening het passend belang wordt gehecht, in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
b	ervoor zorgt dat kinderen op school en in migratiesituaties voldoende gelegenheid krijgen om hun mening te uiten en dat met deze mening rekening wordt gehouden,
c	kinderen, met name in kwetsbare situaties, blijft betrekken bij lokale openbare raadplegingen en zorgt voor de impact van de mening van kinderen op het lokale beleid.

4. Vrijtijdsbesteding voor allen

Slotbeschouwingen VN-Comité 2019	
C. ALGEMENE BEGINSELEN (ARTT. 2, 3, 6 EN 12)	
Non-discriminatie	
16	Het Comité blijft bezorgd dat kinderen die in armoede leven en kinderen met een handicap nog steeds worden gediscrimineerd, met name wat betreft de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting en vrije tijd. Het is ook bezorgd over de vooroordelen, stereotypen en haat jegens kinderen met een migratieachtergrond , met name sinds de terroristische aanslagen in 2014 en 2016. Het Comité neemt nota van subdoel 10.3 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen en herhaalt zijn eerdere aanbeveling (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 32) en roept de Verdragsstaat op om een omvattende strategie goed te keuren en uit te voeren om alle vormen van discriminatie aan te pakken en zijn inspanningen ter bestrijding van radicalisering van kinderen en haatspraak te versterken, ook ten aanzien van kinderen in kwetsbare situaties.
G. HANDICAP, BASISGEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN (ARTT. 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) EN 33)	
Kinderen met een handicap	
30	Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 9 (2006) over de rechten van kinderen met een handicap en eerdere aanbevelingen herhalend (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragraaf 55) dringt het Comité erop aan dat de Verdragsstaat:
b	inclusief onderwijs voor alle kinderen met een handicap aanbiedt, onder meer door te zorgen voor een redelijke aanpassing van de schoolinfrastructuur en plaatsen voor sport en vrije tijd, schoolvervoer, opleiding en door het toewijzen van gespecialiseerde leerkrachten voor individuele ondersteuning en alle nodige aandacht voor de individuele behoeften van kinderen verzekert,
H. ONDERWIJS, VRIJE TIJD EN CULTURELE ACTIVITEITEN (ART. 28, 29, 30 EN 31)	
Rust, vrije tijd, recreatie en culturele en artistieke activiteiten	
40	Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 17 (2013) over het recht van het kind op rust, vrijetijdsbesteding, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst , beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat, zijn inspanningen opvoert om het recht van kinderen, met inbegrip van kinderen uit kansarme gezinnen, kinderen met een handicap, en vluchtelingen- en migrantenkinderen , op rust en vrije tijd en voldoende tijd om te spelen en recreatieve activiteiten te ontplooiën die veilig, toegankelijk, inclusief, bereikbaar met het openbaar vervoer, rookvrij en aangepast aan de leeftijd zijn, te waarborgen.

5. Mediawijdsheid

Slotbeschouwingen VN-Comité 2019	
C. ALGEMENE BEGINSELEN (ARTT. 2, 3, 6 EN 12)	
Non-discriminatie	
16	(...) en roept de Verdragsstaat op om een omvattende strategie goed te keuren en uit te voeren om alle vormen van discriminatie aan te pakken en zijn inspanningen ter bestrijding van radicalisering van kinderen en haatspraak te versterken, ook ten aanzien van kinderen in kwetsbare situaties.:
H. ONDERWIJS, VRIJE TIJD EN CULTURELE ACTIVITEITEN (ART. 28, 29, 30 en 31)	
Onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en -begeleiding	

39	<p>Verwijzend naar subdoel 4.1 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dringt het Comité er bij de Verdragsstaat, op aan:</p> <p>(...)</p> <p>(g) de maatregelen ter bestrijding van pesten, waaronder cyberpesten, te versterken die preventie, mechanismen voor vroegtijdige opsporing, empowerment van kinderen en beroepsbeoefenaars, interventieprotocollen en geharmoniseerde richtlijnen voor het verzamelen van casusgerelateerde gegevens omvatten.</p>
----	--

3. BELEIDSADVIES. KINDERRECHTELIJKE ANALYSE VAN HET
EINDRAPPORT JKP 2020 -2024

MAART
2024

Beleidsadvies.
Kinderrechtelijke analyse
van het eindrapport
JKP 2020-2024

uP Wñ B i

1. Situering
2. Werkwijze
3. Analyse
4. Conclusie
 - 4.1. Het JKP draagt bij aan de realisatie van kinderrechten
 - 4.2. Vermijd versnippering – kinderrechten zijn ondeelbaar en onderling afhankelijk

1. Situering

Het Departement Cultuur Jeugd en Media (DCJM) vraagt aan het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) een advies over het ontwerp van het eindrapport van het Jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2020-2024. Concreet vragen ze aan KeKi om het ontwerp van het eindrapport te analyseren vanuit de VN-Kinderrechtencomité Slotbeschouwingen over het gecombineerde vijfde en zesde periodieke verslag van België (2019).

Het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties kijkt toe of staten hun verplichtingen uit het Kinderrechtenverdrag en de optionele protocollen nakomen (artikel 42 KR-verdrag). Het Kinderrechtencomité bestaat uit 18 leden, die allemaal kinderrechtenexpert zijn, inclusief de Belg, Benoît Van Keirsbilck van Defense Children International Belgique.

Het Kinderrechtencomité houdt toezicht op verschillende manieren. Het Kinderrechtencomité organiseert in de eerste plaats een systeem van periodieke rapportage. Lidstaten moeten op regelmatige basis verantwoording afleggen over de stand van zaken bij het Kinderrechtencomité. Op basis van dit landenrapport stelt het kinderrechtencomité slotbeschouwingen op met aanbevelingen om de implementatie te bevorderen. Hiermee moet de lidstaat aan de slag tot het volgende rapport.

KeKi bezorgde op 19 maart 2024 het advies aan DCJM.

2. Werkwijze

Om tot de onderstaande analyse te komen, gebruikte KeKi de volgende brondocumenten:

- VN-Kinderrechtencomité [slotbeschouwingen](#).
- Vlaams [Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan](#) 2020-2024.
- Een ontwerp van het eindrapport van het JKP 2020-2024.

Het Vlaams Jeugd en Kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 bevat een bijlage waarin per prioriteit de relevante slotbeschouwingen opgelijst zijn.

7.3. Overzicht per prioriteit relevante slotbeschouwingen VN-Comité Rechten van het Kind

Deze oplijsting werd gebruikt als basis voor de analyse. Per prioriteit werd gekeken welke slotbeschouwingen opgenomen zijn in het JKP. Vervolgens analyseerde KeKi of de acties die genomen zijn onder de prioriteit globaal gezien tegemoetkomen aan de slotbeschouwingen. Bij de analyse werd gekeken of sommige acties ook tegemoetkomen aan andere slotbeschouwingen of welke acties eigenlijk niet onder de slotbeschouwingen passen. De globale analyse van de acties uit het eindrapport gebeurde aan de hand van de inhoud van de slotbeschouwing, het Kinderrechtenverdrag en de expertise van KeKi. Zoals blijkt uit de analyse, is het niet mogelijk om een exhaustief overzicht te maken van waar het JKP tegemoet komt aan de slotbeschouwing. Dit komt onder andere door een gebrek aan duidelijkheid over sommige acties in het ontwerp van het eindrapport. Het is dus een eerste oppervlakkige analyse. Om de analyse te verduidelijken, worden voorbeelden opgenomen. Voorbeelden staan steeds ingesprongen in de tekst.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Prioriteit JKP -> relevante slotbeschouwing VN -> relevante acties JKP => analyse bevindt zich op: zijn de acties globaal gezien relevant voor de slotbeschouwingen van de VN.

Zoals ook bij het eindrapport zelf beperkt dit advies zich tot het eindrapport van het JKP 2020-2024 en houdt het geen rekening met andere transversale plannen zoals het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding of het Horizontaal Gelijke Kansen en Integratiebeleidsplan.

3. Analyse

De acties uit het JKP **komen meestal tegemoet** aan de geselecteerde slotbeschouwingen.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werd ingezet op slotbeschouwing 33 (c), die vraagt om bewustmakingsprogramma's uit te voeren, met inbegrip van campagnes over een positief beeld van geestelijke gezondheidszorg en om kinderen aan te moedigen waar nodig psychologische ondersteuning te zoeken. Dit werd uitgevoerd door verschillende acties, zoals het 'Zorgen voor Morgen' actieplan, preventieve gezondheidszorg en praktijken binnen de Vlaamse Scholierenkoepel.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werd slotbeschouwing 34 opgenomen. Deze slotbeschouwing vraagt aandacht voor de gezondheid van adolescenten. Met verschillende acties onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werd grotendeels tegemoetgekomen aan deze slotbeschouwing (bv. aanpassing leerdoelstellingen). Er werd echter nergens expliciet ingezet op obesitas. Onder de prioriteit mediawijsheid werd echter een actie ondernomen om de digitale competenties van kinderen en jongeren te verbeteren, onder andere over de preventie van eet- en gewichtsproblemen.

Acties uit het JKP dragen regelmatig zelfs bij aan **slotbeschouwingen die in eerste instantie niet opgenomen** waren in de oplijsting van het JKP.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werd bv. een actie ondernomen rond thuisloosheid van jongeren (A Way Home). Onder de prioriteit gezonde en leefbare buurten werd bv. een actie ondernomen rond experimentele woonvormen. Deze acties dragen bij aan slotbeschouwing 37 (b), die bij allebei de prioriteiten niet opgenomen was in het overzicht met relevante slotbeschouwingen.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werden verschillende acties genomen die bijdragen aan slotbeschouwing 23 en 24. Er werd bijvoorbeeld een meldpunt opgericht voor grensoverschrijdend gedrag in de cultuursector. Ook werd er een campagne opgericht over seksuele integriteit ('Nee is altijd oké'). Ook werd er door middel van de kindreflex en Sings of Safety ingezet op het aanpakken van de diepere oorzaken en het melden van geweld tegen kinderen. Deze acties dragen bij aan verschillende elementen van slotbeschouwing 23 en 24. Echter, enkel 23 (d) werd opgenomen in het overzicht van het JKP.

Hetzelfde geldt voor slotbeschouwing 32. Ook hier werd slechts een deel van de slotbeschouwing opgenomen onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling, maar acties zoals veilige en toegankelijke ontmoetingsplaatsen en aanpassing van de leerdoelstellingen in het onderwijs dragen bij aan verschillende elementen die niet opgenomen waren in het overzicht van het JKP.

Bij de prioriteit mediawijsheid gaan acties **verder dan de slotbeschouwingen in het algemeen**. De digitale wereld en de impact op de leefwereld van kinderen en jongeren is groot. Nochtans is er hiervoor in de slotbeschouwingen niet veel aandacht. Er worden verschillende acties genomen in het JKP die inzetten op de digitale wereld en kinderrechten, zoals het ondersteunen van scholen en leerkrachten over digitalisering, het verbeteren van digitale competenties in de jeugdhulp, tegengaan van cyberpesten en zo verder. De acties onder het JKP gaan dan ook veel verder dan wat er in de slotbeschouwingen voorgeschreven wordt. Denk maar aan de acties rond kinderrechten in de digitale omgeving of het versterken van kinderen en jongeren als kritische burgers in de digitale omgeving. De acties vertrekken van een kinderrechtenreflex en houden rekening met de verschillende levensdomeinen van kinderen en jongeren.

Soms is het **moeilijk om in te schatten of er voldaan is** aan een slotbeschouwing.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling wordt slotbeschouwing 17(a) opgenomen. Deze slotbeschouwing vraagt om inspanningen op te voeren voor het interpreteren en toepassen van het belang van het kind bij beslissingen. De acties onder deze prioriteit (onder andere kindreflex en stappenplan belang van het kind), dragen zeker bij aan het interpreteren en toepassen van het belang van het kind. Het is echter niet mogelijk om uit het eindrapport op te maken of deze acties effectief impact hebben gehad op beslissingen die genomen werden over kinderen en meer in het bijzonder 'migranten- en vluchtelingenkinderen, kinderen in de alternatieve zorg en bij maatregelen op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg', zoals opgenomen in de slotbeschouwing.

Zowel onder prioriteit 2 als 4 werd slotbeschouwing 40 opgenomen. Deze slotbeschouwing beveelt aan om de inspanningen op te voeren om het recht van kinderen op rust en vrije tijd te waarborgen, inclusief voor kinderen uit kansarme gezinnen, kinderen met een handicap en vluchtelingen- en migrantenkinderen. De slotbeschouwing vraagt ook om te waarborgen dat er voldoende tijd is om te spelen en recreatieve activiteiten te ontplooiën die veilig, toegankelijk, inclusief, bereikbaar met het openbaar vervoer, rookvrij en aangepast aan de leeftijd zijn. Onder prioriteit 2 (gezonde en leefbare buurten) werden verschillende acties genomen die grotendeels tegemoet lijken te komen aan de slotbeschouwing (participatieve trajecten jeugd vriendelijke vormgeving publieke ruimte, Jonge Wegweters, multifunctionele gebouwen en zo verder). Verschillende acties gaan verder dan de slotbeschouwing en gaan over algemene buurtbeleving. Bovendien werden onder prioriteit 3 (engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet) nog verschillende acties opgenomen die tegemoetkomen aan slotbeschouwing 40, zoals de drempels en regulitis in kaart brengen en de evaluatie van een gratis vrijwilligersverzekering, omdat dit vrijwilligerswerk/vrije tijd toegankelijker maakt. Nochtans was slotbeschouwing 40 niet opgenomen onder deze prioriteit. Echter, de voorgaande acties focussen niet op de specifieke groepen opgenomen in de slotbeschouwing. Bovendien zijn er ook geen specifieke acties rond veiligheid, rookvrijheid, inclusiviteit en aangepast aan de leeftijd. Onder prioriteit 4 (vrijtijdsbesteding voor allen) wordt er wel sterk ingezet op kinderen in kwetsbare situaties. Zo zijn er acties rond de vrijetijdsinvulling van uithuisgeplaatste kinderen en jongeren en inclusieve vrijetijdsbesteding voor kinderen met een handicap. In het geheel van de acties blijft het moeilijk om in te schatten of er voldaan is aan alle criteria, zoals bv. rond veiligheid.

Sommige **acties uit het JKP zijn bovendien zeer vaag**. Het is moeilijk om in te schatten hoe ze bijdragen aan kinderrechtelijke veranderingen. Zo is het soms moeilijk om op te maken wie de doelgroep is van de actie doordat deze zo vaag omschreven is dat het zelfs onduidelijk is of de actie wel gericht is naar kinderen en jongeren. Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werd bijvoorbeeld een actie ondernomen om het lokaal beleid te ondersteunen bij het uitwerken van zorgzame buurten. Het is onduidelijk of dit concrete acties omvat naar kinderen en jongeren toe. Sommige acties zijn ook zodanig vaag dat het moeilijk is om de concrete actie die eruit volgde te bepalen. Onder de prioriteit gezonde en leefbare buurten werd bv. een actie ondernomen rond ondersteuning van het lokaal woonbeleid, waarbij het thema kinderen en jongeren binnen het team lokale besturen onder de aandacht gebracht werd. Welke acties hier concreet uit volgden, blijft onduidelijk.

Aan sommige **slotbeschouwingen wordt niet voldaan**. De acties dragen wel bij aan de slotbeschouwing, maar de slotbeschouwing vraagt meer dan de acties dekken. Wanneer acties niet tegemoetgekomen aan slotbeschouwingen is dat regelmatig omdat **specifieke doelgroepen** niet expliciet opgenomen zijn in de acties van het JKP of enger geïnterpreteerd worden dan de slotbeschouwing voorschrijft.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling wordt slotbeschouwing 22 (b) opgenomen, die aanzet tot het bevorderen van positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeding en discipline, onder meer door programma's en campagnes, gericht op kinderen, ouders en beroepsbeoefenaars in de kinderopvang. Aan deze slotbeschouwing werd ruim voldaan in het

JKP, onder andere met Signs of Safety, de campagne van 1712 en het Plan Samenleven. Echter, geen enkele van de acties zet specifiek in op beroepsbeoefenaars in de kinderopvang.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling wordt slotbeschouwing 33 (d) opgenomen. Het VN-Kinderrechtencomité roept hierin op om te zorgen voor toegang tot psychologen, psychiaters en gespecialiseerde therapeuten, evenals tolken en interculturele bemiddelaars, voor vluchtelingen en migrantenkinderen. Een actie van het JKP zet in op de toegang van Oekraïense jongeren tot informatie, inclusief toegang tot ondersteuning. Dit komt slechts gedeeltelijk tegemoet aan de slotbeschouwing, onder andere doordat de focus ligt op Oekraïense jongeren en niet op kinderen op de vlucht in het algemeen.

Sommige acties zijn dan weer **niet omvattend genoeg** voor de slotbeschouwing.

Onder de prioriteit gezonde en leefbare buurten wordt slotbeschouwing 35 opgenomen die acties omvat voor een gezonde leefomgeving en klimaatverandering. De slotbeschouwing vraagt onder andere om een evaluatie uit te voeren over de impact van luchtverontreiniging van kinderen en een omvattend nationaal plan te ontwikkelen voor de vermindering van uitstoot voor broeikasgassen. De acties die genomen werden onder het JKP komen niet tegemoet aan verschillende onderdelen van de slotbeschouwing. Enkel op de bewustmaking van kinderen op het gebied van milieu, gezondheid en klimaatverandering en het rekening houden met behoeften kinderen in mobiliteitsplannen lijkt effectief ingezet te zijn.

Onder de prioriteit engagement aan de samenleving door vrijwillige inzet wordt slotbeschouwing 19 opgenomen. Deze slotbeschouwing gaat in op het recht van het kind om gehoord te worden en vraagt om de participatie van kinderen te verbeteren door leeftijdsgrenzen in het recht af te schaffen om een mening te uiten. De slotbeschouwing vraagt ook om ervoor te zorgen dat kinderen op school en in migratiesituaties voldoende gelegenheid krijgen om hun mening te uiten en dat hiermee rekening gehouden wordt. En dat kinderen, zeker in kwetsbare situaties, betrokken blijven bij lokale openbare raadplegingen en er een impact is van de mening van kinderen op lokaal beleid. Verschillende acties zetten sterk in op deze slotbeschouwing. Er werden proeftuinen opgestart voor participatie bij inburgeringstrajecten. Ook werd via Reflector 2.0 ingezet op het betrekken van kinderen en jongeren bij beleid. Echter, de acties zijn niet omvattend genoeg om tegemoet te komen aan de vereisten van slotbeschouwing 19. Bovendien vereist deze slotbeschouwing dat er acties genomen worden die verder gaan dan de vrijwillige engagementen van kinderen en jongeren.

Om te voldoen aan de slotbeschouwingen is het belangrijk dat **kinderen en jongeren voldoende betrokken** zijn bij de acties van het JKP – niet enkel bij uitvoeren, maar ook bij het ontwerpen van beleid en programma's (zie ook slotbeschouwing 5). Hierbij moet er zeker voldoende aandacht gaan naar het betrekken van specifieke doelgroepen zoals jonge kinderen, kinderen in kwetsbare situaties, kinderen in armoede, voormalige slachtoffers en kinderen op de vlucht, kinderen met een handicap, kinderen met een migratieachtergrond en kinderen op de vlucht.

Er moet voldoende aandacht zijn voor **de verschillende levensdomeinen** van kinderen en jongeren zoals onderwijs, vrije tijd (georganiseerd en niet-georganiseerd), huisvesting, buurtbeleving, gezondheid, werk, digitale wereld. Er is doorheen de acties een sterke focus op vrije tijd en in tweede instantie op onderwijs. Zelfs binnen de prioriteit gezonde en leefbare buurten werden acties voornamelijk gefocust op vlak van vrije tijd en onderwijs.

4. Conclusie

4.1. Het JKP draagt bij aan de realisatie van kinderrechten

Op basis van voorgaande analyse kunnen we stellen dat het JKP een relevant instrument is voor het waarmaken van de slotbeschouwingen. Verschillende acties komen tegemoet aan verschillende slotbeschouwingen.

Echter, het is van bijzonder belang om eveneens te beoordelen in hoeverre het JKP een relevant instrument is voor het realiseren van kinderrechten in de brede zin. De slotbeschouwingen zijn een instrument van het VN-Kinderrechtencomité dat bijdraagt aan het realiseren van het kinderrechtenverdrag. Door zich te verbinden tot het kinderrechtenverdrag heeft België (en dus ook Vlaanderen) zich verbonden tot het realiseren van kinderrechten. Het zijn juridisch bindende minimumnormen. De slotbeschouwingen geven concrete handvaten, maar het zijn de kinderrechten zelf die centraal staan in de verplichtingen die waargemaakt moeten worden. De slotbeschouwingen werden in 2019 gepubliceerd en zijn gebaseerd op een rapport van België uit 2017. De leefwereld van kinderen en jongeren is constant onder invloed van veranderingen: de rol van de digitale wereld, klimaatverandering, corona, enzovoort. De slotbeschouwingen zijn er niet op voorzien om tussen slotbeschouwingen door rekening te houden met deze veranderingen.

Om bij te dragen aan de realisatie van kinderrechten, is het belangrijk dat het JKP recente maatschappelijke veranderingen en uitdagingen kan aanpakken vanuit een kinderrechtenperspectief. Kinderrechten moeten hierbij bekeken worden vanuit de juridische en maatschappelijke betekenis. Denk bijvoorbeeld aan acties onder de prioriteit mediawijsheid. Hier heeft het JKP, vanuit een kinderrechtenperspectief, sterk ingezet op een recente uitdaging die nog niet doorgedreven opgenomen was in de slotbeschouwingen. Voor andere uitdagingen relevant in de leefwereld van kinderen en jongeren, zoals klimaat, racisme en armoede,⁴⁹ werden dan weer minder acties ondernomen vanuit een kinderrechtenperspectief.

4.2. Vermijd versnippering - kinderrechten zijn ondeelbaar en onderling afhankelijk

Kinderrechten zijn ondeelbaar en onderling afhankelijk (slotbeschouwing 4). Kinderrechten vragen een holistische kijk naar uitdagingen en oplossingen. Door het JKP op te splitsen in prioriteiten, raken sommige slotbeschouwingen versnipperd en komen slotbeschouwingen die een integrale aanpak vragen onder druk te staan. Dit geldt bij uitbreiding voor de kinderrechten die aan de grondslag van de slotbeschouwing liggen.

Slotbeschouwingen moeten in hun geheel begrepen en aangepakt worden. Het opsplitsen van slotbeschouwingen onder de prioriteiten zorgt voor **versnippering**.

Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werden verschillende acties opgenomen die tegemoetkomen aan slotbeschouwing 36 (g), die aanzet tot het nemen van maatregelen ter bestrijding van pesten, zoals empowerment van kinderen en beroepsbeoefenaars, interventieprotocollen en richtlijnen. Er werden verschillende acties genomen die tegemoet komen aan deze slotbeschouwing. Echter, slotbeschouwing 36 (g) moet bekeken worden in het geheel van de slotbeschouwing 36, die ook aanmoedigt om ongelijkheden te bestrijden en gelijke kansen in onderwijs aan te moedigen; om discriminatie op school te voorkomen en bestrijden en het bewustzijn van kinderen over klachtenmechanismen te vergroten; om de lerarenopleiding aan te passen; en andere zaken. Het inzetten op maatregelen ter bestrijding van pesten vraagt inspanningen op vlak van bv. discriminatie, gelijke kansen en de lerarenopleiding. De verschillende elementen van de slotbeschouwing zijn met elkaar verbonden. Het JKP zou op alle aspecten van de slotbeschouwing moeten inzetten. Dit gebeurde ook grotendeels. Zo werd bv. ingezet op schooluitval en het aanpakken van ongelijkheid in het onderwijs. Door de versnippering is het echter moeilijk om in te schatten in hoeverre er voldaan is aan een slotbeschouwing.

Door het JKP op te splitsen in prioriteiten, dreigen net die slotbeschouwingen die **overkoepelende en systematische acties** vragen ondergesneeuwd te geraken.

Onder de prioriteit vrijetijdsbesteding voor allen wordt slotbeschouwing 16 opgenomen. Deze slotbeschouwing uit, onder andere, bezorgdheid over kinderen in armoede en kinderen met een handicap die worden gediscrimineerd, zeker wat betreft toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting en vrije tijd. De acties die genomen worden onder de prioriteit vrijetijdsbesteding voor allen focussen op vrije tijd. Enkele acties bouwen een strategie uit rond specifieke uitdagingen, zoals

⁴⁹ Gebaseerd op kwalitatief onderzoek 't Is aan u. Bij dit onderzoek kwamen deze thema's als prominente thema's naar voor.

de toegankelijkheid van sport vergroten of toeleiding van kinderen in kwetsbare situaties verbeteren. Geen enkele actie voldoet echter aan de vereiste in slotbeschouwing 16 om een omvattende strategie goed te keuren en uit te voeren om alle vormen van discriminatie aan te pakken. Dit vraagt een geïntegreerde en systematische aanpak van discriminatie dat doorgang vindt in alle prioriteiten van het JKP en breder in het hele Vlaamse beleid dat impact heeft op kinderen en jongeren. Het is een goede zaak dat er extra aandacht gaat naar het tegengaan van discriminatie van kinderen en jongeren bij vrijetijdsbesteding. Het is echter een valkuil om niet voldoende aandacht te hebben voor alle vormen van discriminatie doorheen het JKP in zijn geheel.

Als levend instrument kan het JKP soms ook te diep ingaan op trends en de algemene kinderrechtelijke impact van acties uit het oog verliezen.

Zo werden verschillende acties voor kinderen op de vlucht beperkt tot Oekraïense kinderen en jongeren. Nochtans sporen kinderrechten (en de slotbeschouwingen) aan om acties te ondernemen voor alle kinderen en jongeren op de vlucht.

Zoals terecht aangehaald in het eindrapport, is **impactmeting** van beleid een uitdagende taak. Nochtans kunnen er concrete acties genomen worden om dit beter aan te pakken, ook in het eindrapport van het JKP. Het VN-Kinderrechtencomité geeft onder andere in de slotbeschouwingen aan hoe er aan betere impactmeting gedaan kan worden. Zo raadt het VN-Kinderrechtencomité aan om een kinderrechtenbenadering te hanteren bij het voorbereiden van de begroting. De enige actie die hier momenteel op lijkt in te gaan, betreft een subsidievoorwaarde die werd ingevoerd waardoor kinderen en jongeren betrokken moeten worden bij de artistieke werking. Er wordt in het eindrapport ook gerapporteerd wat de impact was van deze subsidievoorwaarde.

Door het JKP op te splitsen in prioriteiten, is het moeilijk om in te schatten in hoeverre er tegemoetgekomen wordt aan slotbeschouwingen die een bepaalde impactmeting vragen. Onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling werden verschillende acties genomen voor het belang van het kind (slotbeschouwing 17(b)). Er werden procedures en criteria ontwikkeld om ondersteuning te bieden aan professionals die beslissingen nemen in het belang van het kind. Slotbeschouwing 17(a) vraagt aan de staat om de inspanningen op te voeren om ervoor te zorgen dat het beginsel van het belang van het kind consequent wordt geïnterpreteerd en toegepast bij beslissingen met betrekking tot kinderen in kwetsbare situaties. Het is mogelijk dat de acties ondernomen onder de prioriteit welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling bijdragen aan het interpreteren en toepassen van het belang van het kind. Echter, doordat er geen doorgedreven impactmeting opgenomen is in het eindrapport, is het moeilijk in te schatten of er nu effectief een passend gewicht toegekend wordt aan het belang van het kind als eerste overweging.

Het JKP heeft als doel in te zetten op **transversale uitdagingen** waarmee kinderen en jongeren geconfronteerd worden. Het JKP zou dus het beleidsinstrument bij uitstek kunnen zijn om net die overkoepelende en systematische kinderrechtelijke uitdagingen aan te pakken over beleidsdomeinen heen. Regelmatig gaat dit voorbij de bevoegdheden van de Vlaamse regering (denk bv. aan slotbeschouwing 35, dat een nationaal plan voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen vraagt). Dit sluit echter niet uit dat het JKP kan aanzetten tot het aanpakken van overkoepelende en systematische uitdagingen.

4. VERSLAG HORIZONTALAAL OVERLEG – ONTWERP VAN EINDRAPPORT JKP 2020 -2024

DEPARTEMENT CULTUUR, JEUGD & MEDIA

Vlaamse overheid
www.vlaanderen.be/cjm

VERSLAG

//

Datum: 22 februari 2024

Aanwezig:

Nadine Vervaet, Peter Bosschaert, Koen van de Wiele, Karlien Winnelinckx, Emma Vandavelde, Imke Pichal, Fleur Van Oyen, Tine Rommens, Jole Louwagie, Bert De Bondt, Ellis Van Miert, Mokhless Farid, Hellemans Inge, Lieve Bradt, Noura Benchicar

afwezig met kennisgeving: Nele Vandevoorde, Rozelien van Erdeghem, De Keyser Karen, Eveline Couck, Stephanie De Clercq

Onderwerp: **Horizontaal Overleg – Ontwerp van eindrapport JKP 2020 - 2024**

//

Agenda

1. Toelichting doel van de dag + decretale voorwaarden – Dorien De Vries (zie presentatie in bijlage)
2. Twee reeksen van een uur in break-outs met als doel verzamelen van feedback op het eindrapport volgens vier categorieën:
 - a. Inhoudelijk/feitelijk
 - b. Vorm/proces
 - c. Suggestie voor de toekomst
 - d. Mening

Uit de break-outs kwam heel wat feedback:

Vorm/proces van het rapport	Vooruitblik opnemen bij omgevingsanalyse.
	Overkoepelende thema's zijn misschien overzichtelijker.
	Doorlinken in het rapport zelf, acties onderling.
	Visualiseren van de data/overzichtelijker brengen/helicopterview inbrengen.
	Experimenten die verduurzamen zichtbaar maken in het rapport (vb. Overkop).
	Spanningsveld structureel beleid VS projecten zichtbaar maken.
	Het belang van de inleiding: 1. verwijzen naar andere transversale plannen en de plaats van het JKP in dat geheel 2. toelichten en zuiver houden van finaliteit rapport in inleiding 3. vocabularium rapport toelichten ('legende' of leeswijzer).
	Prioriteit' verhelderen.
	Reflecties meegeven aan huidige, maar ook volgende minister.
	Direct betrokken organisaties (met een opdracht) nauwer betrekken in de rapportage.
	Extra acties, na invoering van JKP, zichtbaar maken + budgetten.
	Per doelstelling een vooruitblik, niet per actie.
	Duidelijk maken welke elementen in het JKP passen als JKP, en welke elementen 'toegevoegd' worden. Niet alles van k&j hoort in JKP.
	Rapport op verschillende manieren presenteren in functie van doelgroep.
	Toenemende en onzichtbare ongelijkheden zichtbaar maken (vb JOP-resultaten).
Uitleg over de tactische doelstelling/operationele doelstelling.	
Suggestie voor de toekomst	Transversaal werken als standaard, vertrekken vanuit de praktijk, maak (onzichtbare) samenwerkingen zichtbaar.
	Rapportage afstemmen met andere transversale plannen/afstemming coördinatoren transversale plannen.
	Gebruik zoveel mogelijk geïntegreerde acties.
	Kinderrechtenmonitor voor budgetcijfers gebruiken.
	Goede insteek om met aanbevelingen i.p.v. voorgestelde prioriteiten te werken.
	Politieke validatie genoeg benoemen en toelichten.
	Participatie sterker realiseren/naar boven brengen van k&j zelf, stem van k&j inbrengen.
	I.k.v. participatietraject richting prioriteiten: ook na proces en bij implementatie in terugkoppeling en communicatie voorzien.
	Nieuwe leemtes of thema's proactief aankaarten via verticaal overleg. Bij JoKER is aangegeven van nieuwe beleidselementen te laat, maar waar dan wel, plaats voor in het verticaal overleg?
	Werkgroepen en projectgroepen i.k.v nieuwe JKP.

	Voorzie ruimte voor experimenten. Om op basis van die experimenten nieuw beleid te organiseren.
	Bekijken of API's beleidsmatig kunnen ingevoerd worden voor cultuursector (vrije tijd).
	Meer informatie tussen trekkers of verantwoordelijken van relevante acties over wat in JKP voorkomt.
	Vanuit KeKi Reflector: bevestigingen gebeurd waar inzichten uit JKP kunnen gehaald worden.
	Kernpartners van overheid die terugkomen, rapportage van andere beleidsdomeinen afstemmen met die organisaties om tegenstrijdige input te voorkomen.
	Vorbereiden op crises (vb Oekraïne) waar duurzamere beleidslijnen uitgezet kunnen worden, evenals de bestaande maatschappelijke (grote) uitdagingen (armoede, racisme..).
	Hoe kunnen we impact zichtbaar maken, over kokers heen.
	Meer instrumenten voor API's om rapportage te faciliteren.
	Erken de administratie in haar rol, en geef ze mandaat, om over de legislaturen heen beleid te verduurzamen.
	Alternatieve rapportage voorzien.
	Impact op kinderen en jongeren meer naar boven halen.
	Engagementen van andere beleidsdomeinen opnemen/benoemen.
	Rol en mandaat aanspreekpunt 'formaliseren'/verduidelijken in functie van stabiliteit .
Mening	Doelstellingen leenden zich niet zo goed om projectteams op te stellen. Eerder ad hoc acties. Maar de samenwerking met collega's buiten het departement waren heel goed. Netwerk, maar ook veel impact gegenereerd. Kruispunten zijn essentieel om echt verschil te maken voor K/J. We hebben er alles uitgehaald wat er mogelijk was.
	Geclusterd thematisch: het is an sich vlot lezen, maar technisch is niet altijd alles duidelijk (budget, oplevering, lopend of niet).
	Mediawijsheid een prioriteit: heeft veel gedaan voor mediawijsheidbeleid en kenniscentrum Mediawijs. Versnelling.
	Vlaamse reflectie op hoe VO de samenwerking heeft ervaren.
	JKP is heel sterk, maar ook heel fragiel. Manieren zoeken om JKP te versterken.

Volgende Horizontaal overleg: 25 maart 2024 (locatie TBC) – 9:30 – 13:00

- Korte toelichting punten uit memorandum (tba)
- Vervolg denkdag, aan de slag met aanbevelingen
- Beleidsparticipatietraject